

2020

**Projekt STRATEGII ROZWOJU
GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY
2021-2027 z perspektywą do
2030.**

ESSE Agnieszka Smreczyńska-Gąbka

2020-11-30

SPIS TREŚCI

ROZDZIAŁ 1 DIAGNOZA GMINY [s. 4]

WPROWADZENIE [s. 5]

I. KIERUNKI ROZWOJU nakreślone w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 dla Województwa Lubelskiego* oraz *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*. [s. 12]

II. DETERMINANTY ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY

z „Diagnozy Prospektywnej Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*” (2019). [s. 22]

III. GMINA NA OBSZARZE POWIATU

„Diagnoza Sytuacji Społeczno-Gospodarczej Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Lubelskiego” (2017). [s. 29]

IV. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY. ANALIZA DANYCH. [s. 32]

1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, KLIMAT I INFRASTRUKTURA GMINY. [s. 32]

1.1. Położenie i podział administracyjny. [s. 32]

1.2. Klimat. [s. 34]

1.3. Sieć wodna. [s. 35]

1.4. Gleby. [s. 37]

1.5. Infrastruktura techniczna na terenie Gminy. [s. 38]

1.6. Infrastruktura: drogowa – kolejowa. [s. 40]

1.7. Transport – Połączenia. [s. 46]

2. PRODUKCJA ROLNICZA. [s. 47]

2.1 Charakterystyka struktury rolnictwa w Gminie. [s. 47]

2.2. Uwarunkowania gospodarowania zasobami rolnymi i leśnymi. [s. 48]

3. DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA. [s. 49]

3.1. Uwarunkowania i predyspozycje przyrodnicze gminy stanowią istotny element w kształtowaniu struktury funkcjonalno – przestrzennej i określają możliwość rozwoju lub ograniczeń dla różnych form zagospodarowania obszaru. [s. 49]

3.2. Główne, naturalne bariery rozwoju i ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym gminy. [s. 50]

3.3. Główne zagrożenia środowiska i ekologiczne kolizje przestrzenne. [s. 50]

3.4. Problemy i zagrożeniami środowiska. [s. 50]

3.5. Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i priorytety polityki ekologicznej. [s. 51]

3.6. Obszary i obiekty prawnie chronione. [s. 52]

3.7. Gospodarka wodna i ochrony wód. [s. 52]

3.8. Ochrona powietrza atmosferycznego. [s. 53]

3.9. Ochrona lasów. [s. 53]

3.10. Ochrona gleb. [s. 53]

3.11. Gospodarka odpadami. [s. 54]

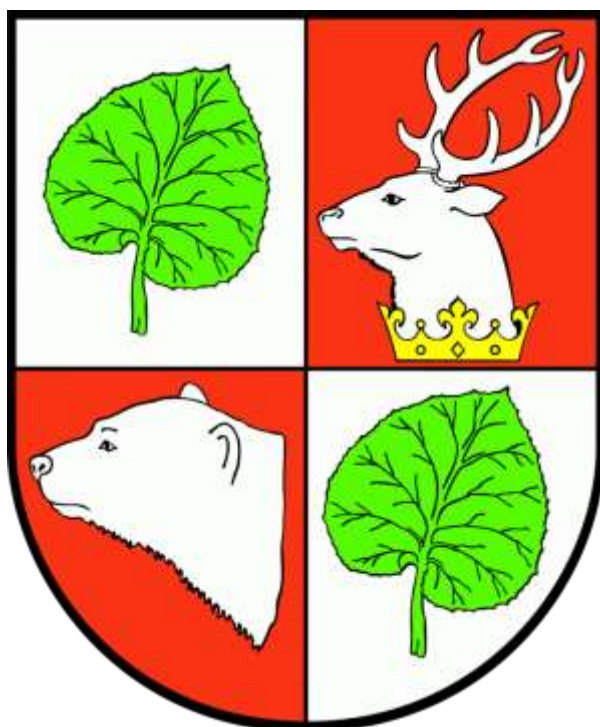
4. LUDNOŚĆ. [s. 55]

5. BEZROBOCIE. [s. 60]

- 6. EDUKACJA. [s. 62]
 - 7. OPIEKA ZDROWOTNA. [s. 64]
 - 8. POMOC SPOŁECZNA. [s. 65]
 - 9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE. [s. 68]
 - 10. ZABYTKI I KULTURA. [s. 71]
 - 10.1. Założenia parkowe. [s. 71]
 - 10.2. Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków. [s. 72]
 - 10.3. Ośrodki Kultury i wydarzenia kulturalne. [s. 74]
 - 10.4. Biblioteki. [s. 75]
 - 10.5. Koła Gospodyń Wiejskich. [s. 75]
 - 10.6. Zespoły muzyczne i kapele ludowe. [s. 77]
 - 11. TURYSTYKA. [s. 79]
 - 12. SPORT. [s. 80]
 - 13. GOSPODARKA. [s. 81]
 - 13.1. Podmioty Gospodarcze działające na terenie Gminy Łopiennik Górny. [s. 81]
 - 13.2. Tereny inwestycyjne. [s. 82]
 - 14. PARTNERSTWA GMINY. [s. 83]
 - 15. STOWARZYSZENIA I INNE AKTYWNOŚCI NA TERENIE GMINY. [s. 87]
 - 16. PARAFIE, ŚWIETLICE. [s. 91]
 - 17. DOKUMENTY STRATEGICZNE. [s. 91]
 - 18. POLITYKA FINANSOWA. [s. 92]
 - 19. REALIZACJA PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH Z UE 2019-2020. [s. 93]
-
- V. ANALIZA SWOT. [s. 96]
 - VI. ANALIZA ANKIET. [s. 107]
 - VII. WNIOSKI Z DIAGNOZY OKREŚLAJĄCE PARADYGMATY ROZWOJU GMINY. [s. 123]
-
- ROZDZIAŁ 2 MODEL PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNY [s. 135]
 - ROZDZIAŁ 3 MISJA I WIZJA [s. 149]
 - ROZDZIAŁ 4 KIERUNKI I CELE, DZIAŁANIA [s. 152]
 - ROZDZIAŁ 5 OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI. Określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego [s. 173]
 - ROZDZIAŁ 6 OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY [s. 180]
 - ROZDZIAŁ 7 MONITOROWANIE DZIAŁAŃ I REZULTATÓW [s. 198]
 - ROZDZIAŁ 8 SYSTEM REALIZACJI STRATEGII [s. 207]
 - ROZDZIAŁ 9 RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA [s. 218]
-
- HARMONOGRAM USPOŁECZNIAENIA PROCESU POWSTAWANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY W LATACH 2021-2027 W PERSPEKTYWIE DO ROKU 2030. [s. 229]

ROZDZIAŁ 1

DIAGNOZA GMINY

WPROWADZENIE

Jednym z najważniejszych trendów, które samorządy lokalne muszą uwzględnić w planowaniu strategicznym rozwoju w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 są niekorzystne procesy demograficzne tj. wzrost ilości ludzi w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ilości narodzin i grupy ludzi w wieku produkcyjnym. Ważną kwestią w ujęciu całego kraju, regionu powinna być poprawa struktury demograficznej. Dotykającym całą gospodarkę zjawiskiem jest cyfryzacja i automatyzacja, które to procesy konfiguruje postęp technologiczny oraz innowacje. Zarówno niekorzystna demografia jak i postępująca cyfryzacja, automatyzacja zmuszają do szerszego spojrzenia na rynek pracy. W perspektywie do roku 2030, gminy takie jak Łopiennik Górny tj. położone na obszarze zagrożonym trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą muszą kształtować swój rozwój we współpracy z innymi samorządami. Każda z gmin wiejskich powiatu krasnostawskiego boryka się z analogicznymi problemami. Naturalnie skala niektórych warunków jest nieco inna tzn. są gminy, na terenach, których znajdują się duże firmy (pracodawcy) i dostęp do miejsc pracy jest lepszy, jednak brak środków na inwestycje np. w rewitalizację obiektów zabytkowych, znacznie utrudnia procesy przemian społeczno-gospodarczych. Sporym problemem wywołanym pandemią Covid-19 jest brak odpowiednich wpływów do budżetu. Dlatego istnieje ryzyko recesji i czasowego wstrzymania nowych inwestycji, co niekorzystnie odbije się na gospodarce polskiej, regionalnej i gminnej.

Gmina Łopiennik Górny, aby zapewniać wysoką jakość życia mieszkańców oraz stworzyć warunki do rozwoju społeczno-gospodarczego, musi dostosowywać się do zmian, zarówno w sytuacji wewnętrznej oraz uwzględniając uwarunkowania zewnętrzne. W perspektywie kilkunastu lat dwa zjawiska demograficzne będą w Polsce coraz bardziej widoczne. Pierwszym trendem będzie zmniejszanie się liczby mieszkańców kraju, zarówno w wyniku emigracji zagranicznych, jak i małego przyrostu lub wręcz ubytku naturalnego, a drugie zjawisko, to tak zwane starzenie się społeczeństwa. Średni wiek ludności będzie coraz wyższy, seniorzy będą stanowić coraz większy odsetek społeczeństwa. Szczególnie to ostatnie zjawisko będzie niekorzystnie wpływać na sytuację społeczno-gospodarczą, zwłaszcza w wyniku koniecznego zapewnienia odpowiednich warunków życia rosnącej grupie osób w wieku poprodukcyjnym (emerytów) przez zmniejszającą się grupę osób w wieku produkcyjnym. Będzie to zwiększać presję na finanse publiczne (rosnące koszty systemu emerytalnego) oraz negatywnie warunkować działanie służby zdrowia (rosnące z wiekiem ryzyko zachorowań oraz koszty opieki

medycznej), opieki społecznej, ale także gospodarki, jako całości (angażowanie coraz większej części zasobów pracy przez działania związane z opieką nad osobami starszymi).¹

Obszary wiejskie takie jak Gmina Łopiennik Górny oraz małe miasta, zwłaszcza położone peryferyjnie tj. stolica powiatu tj. Miasto Krasnystaw, z dala od głównych metropolii, notują spadek liczby mieszkańców. Peryferyjne położenie – rozumiane, jako oddalenie od głównych ośrodków rozwojowych kraju – zazwyczaj idzie w parze ze słabszymi perspektywami rozwojowymi (niskie tempo rozwoju gospodarczego, niedobory infrastruktury, niska dostępność do usług publicznych i słabsza jakość tychże itd.). W efekcie następuje kumulacja niekorzystnych uwarunkowań. Tym bardziej w okresie pandemii Covid-19 i w okresie po pandemicznym (perspektywa do roku 2022/2023) musi nastąpić dostosowanie lokalnych systemów społeczno-gospodarczych do nowej struktury demograficznej, a to będzie długotrwałym procesem. Jednocześnie będziemy obserwować proces depopulacji wielu obszarów kraju, a punktowo wzrost liczby mieszkańców. Wydaje się, że konieczne będą w tym przypadku działania z poziomu krajowego czy regionalnego.²

Ważną rolę i wpływ na przyjęte zapisy Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny oraz działania implementacyjne mają strategie horyzontalne, których rozstrzygnięcia stanowią istotne uwarunkowanie dla realizacji celów i kierunków rozwojowych regionu. Są to następujące dokumenty:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego. Rozwój Społecznie Wrażliwy i Terytorialnie Zrównoważony,
- Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki (Nowa Polityka Przemysłowa),
- Strategia rozwoju kapitału ludzkiego,
- Strategii rozwoju kapitału społecznego,
- Strategia Sprawne Państwo,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa,
- Strategia rozwoju transportu,
- Polityka energetyczna Polski,
- Polityka ekologiczna państwa,
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej,
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030r.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 określa sposób formułowania kierunków rozwoju kraju, regionów, gmin, który musi uwzględniać zasady zrównoważonego rozwoju. Według ONZ (*Program Środowiskowy UNEP 1975*): „zrównoważony rozwój, to taki przebieg nieuchronnego i pożądanego rozwoju gospodarczego, który nie naruszałby w sposób istotny i nieodwracalny środowiska życia człowieka oraz nie prowadziły do degradacji biosfery, który nie godziłby w prawa przyrody, ekonomii

¹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Adam Płoszaj, *Samorząd lokalny wobec przemian demograficznych*, Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (EUROREG), Uniwersytet Warszawski, w: Instytut Idei, nr 7, lato 2014, ss. 40-44.

² Jw.

i kultury”³. Z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju gospodarczego Województwa Lubelskiego, a w tym Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030, należy w nowym modelu rozwoju gminy uwzględnić integrację trzech kluczowych obszarów:

- **ekonomicznego** – uwzględniającego wzrost gospodarczy, który zapewni wystarczającą ilość dóbr i usług;
- **ekologicznego** – obejmującego ochronę zasobów naturalnych przed zniszczeniem i skażeniem, poprawę stanu środowiska czy też opracowywanie rozwiązań ograniczających zużycie zasobów naturalnych;
- **społecznego** – dotyczącego poprawy jakości życia ludności, zaspokajania podstawowych potrzeb, np. dostępu do wody, opieki zdrowotnej czy edukacji.⁴

Barierą ograniczającą rozwój nowoczesnego społeczeństwa w regionie lubelskim jest najwyższy w kraju wskaźnik zagrożenia ubóstwem (30%) oraz zjawisko wykluczenia społecznego⁵. W tym również kontekście warto, uwzględniając bariery rozwojowe Województwa Lubelskiego, poszukiwać rozwiązań minimalizujących identyfikowane ograniczenia rozwojowe.

Rozwój infrastruktury, inwestycje m.in. przemysł (rolno-spożywczy), innowacyjne i nowoczesnie zorganizowane rolnictwo, tańsze koszty prowadzenia biznesu i życia (energetyka OZE), ekspansja eksportowa, nowoczesna edukacja oraz rozwój ekologicznego kapitału (przemysł czasu wolnego, ekosystemowe usługi) i dostosowanie dostępu do walorów przyrodniczych (rozwój turystyki, gospodarki senioralnej) oraz ekonomia społeczna i współpraca ponadlokalna⁶ – to atuty i możliwości, które będą składnikiem zarówno misji, wizji jak i kierunków rozwoju Gminy Łopiennik Górny.

W odniesieniu do rolnictwa i obszarów wiejskich koncepcja zrównoważonego rozwoju nabiera jeszcze większego znaczenia (w tym, w planowaniu rozwoju Gminy Łopiennik Górny), ponieważ potrzeba uwzględniania priorytetowego znaczenia środowiska przyrodniczego przy realizacji strategicznych celów rozwojowych jest szczególnie istotna.⁷ Ze względu na ścisły związek rozwoju rolnictwa z rozwojem obszarów wiejskich nie można mówić o zrównoważonym rozwoju Gminy Łopiennik Górny bez zrównoważonego rolnictwa. Warunkiem koniecznym takiego rozwoju staje się podtrzymywanie lub rozwijanie zasobów środowiskowych, kapitału ekonomicznego i społecznego w taki sposób, aby dochody oraz poziom jakości życia rolników i innych mieszkańców wsi na terenie Gminy były sprawiedliwie rozłożone pomiędzy obecnymi a przyszłymi pokoleniami. Podejście to dąży do pogodzenia praw przyrody i ekonomii dzięki przyjęciu w działaniach gospodarczych takiego kierunku

³ Katarzyna Drabarczyk, *Zrównoważony rozwój województw – analiza porównawcza*, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk Ekonomicznych, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej Zarządzanie Nr 25 t. 2 (2017).

⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

⁵ Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

⁶ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030r.).

⁷ Dariusz Żmija, *Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich w Polsce*, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, 2014.

rozwoju, który jest dostosowany do istniejących uwarunkowań przyrodniczych, tj. potrzeb i woli lokalnych społeczności oraz norm ekologicznych.⁸

W planowaniu strategicznym rozwoju Gminy Łopiennik Górny należy zwrócić uwagę na to, że realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich napotyka wiele trudności o charakterze: socjalnym (niski poziom zamożności mieszkańców), ekonomicznym (ograniczone możliwości inwestycyjne), intelektualnym (niski poziom wykształcenia i świadomości ekologicznej mieszkańców) i etycznym (tolerowanie niewłaściwych zachowań dotyczących np. nawożenia gleby środkami chemicznymi).⁹ Gmina Łopiennik Górny podobnie jak wiele gmin wiejskich ma ograniczone wpływy do budżetu i rosnące potrzeby inwestycyjne. Bez środków finansowych z programów rządowych oraz Unii Europejskiej, pokonywanie barier rozwojowych będzie nierealne.

Zmieniające się uwarunkowania rozwojowe powodują, że wyzwania, z którymi mierzy się polityka rozwoju regionalnego, ulegają ewolucji. Globalizacja, cyfryzacja, pandemia Covid-19 w 2020 r., niekorzystne zmiany demograficzne i klimatyczne, niedobór zasobów, urbanizacja, to globalne mega trendy, które będą w najbliższych latach kształtować społeczeństwa i gospodarki. Procesy te wpływają na kierunki interwencji publicznej, natomiast wczesne ich dostrzeżenie oraz dostosowanie się Gminy Łopiennik Górny pozwoli zbudować istotną przewagę konkurencyjną.

Rozwój zrównoważony terytorialnie w myśl *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*, to koncentracja wsparcia na słabszych gospodarczo obszarach i nadanie impulsów do ich rozwoju oraz integracji z szerszym otoczeniem.¹⁰ Wyraźna potrzeba odpowiedniego rozwoju potencjału Gminy Łopiennik Górny m.in. walorów przyrodniczych, organizacji pozarządowych, rolnictwa oraz zagospodarowanie terenów inwestycyjnych w różnych kierunkach, będzie tworzyć zasoby dla obecnych i przyszłych pokoleń. W planowaniu strategicznym rozwoju do roku 2030, należy uwzględniając endogeniczny potencjał Gminy, dążyć do wykorzystania bazy surowca (płody rolne), i poprzez współpracę B+R (biznes+nauka), połączyć je z nowymi technologiami, innowacyjnymi rozwiązaniami w zakresie przetwarzania (rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu spożywczego).¹¹ Równie istotne będzie właściwe sprofilowanie gospodarcze gminy w zakresie rozwoju usług turystycznych i wykorzystanie naturalnych, bardzo dobrych uwarunkowań do tworzenia oferty gospodarczej w zakresie bazy edukacyjno-sportowo-wypoczynkowej.

Rozwój niepowiązanych z rolnictwem funkcji, jakie spełniają gospodarki terenów wiejskich oraz konieczność utrzymania złożonego zakresu ich ról społecznych, to dziś istotna kwestia z perspektywy konieczności polepszenia jakości życia mieszkańcom obszarów wiejskich. Koncepcja rozwoju terenów wiejskich w aspekcie wielofunkcyjności należy do fundamentalnych typów strategii w sferze rolnictwa oraz wsi na terenie Polski. Wielofunkcyjność należy odnosić zarówno do sfery

⁸ S. Urban, *Rola ziemi w rolnictwie zrównoważonym a aktualne jej zasoby w Polsce*, Acta Agraria et Silvestria, Series Agraria, Sekcja Ekonomiczna, 2003, Vol. XL, s. 25-36.

⁹ J. Atoszek, *Koncepcja zrównoważonego rozwoju i szanse jej realizacji na obszarach wiejskich Lubelszczyzny (w świetle badań ankietowych)*, Annales UMCS Lublin 2002, Sectio B, Vol. LVII, 11, s. 197-209.

¹⁰ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

¹¹ Rolnictwo i gospodarka żywnościowa w Polsce, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2019.

społeczno-gospodarczej, jak i terytorialnej w planowaniu rozwoju Gminy Łopiennik Górny.¹² Wielofunkcyjny rozwój w przypadku Gminy, powinno traktować się, jako zaplanowanie w sferze gospodarczej większej liczby funkcji niezwiązanych z rolnictwem, co doprowadzi do oczekiwanej dywersyfikacji gospodarki. Zmiany poziomu życia mieszkańców wymagają tworzenia nowych aktywności zawodowych i atrakcyjnych miejsc pracy poza rolnictwem.¹³ Rozwój Gminy Łopiennik Górny uwarunkowany jest rozwojem kapitału społecznego, który buduje relacje, powiązania społeczno-gospodarcze oraz wpływa na mechanizmy społeczno-gospodarcze. Nowe przychody mogą również pochodzić ze specyficznych gałęzi rolnictwa np. rolnictwa ekologicznego. Wzrost dochodów wiejskich gospodarstw domowych w Gminie Łopiennik Górny może mieć swoje źródło w dynamizacji gospodarki rolniczej, najemnym zatrudnieniu poza obrębem własnego gospodarstwa oraz nierolniczym zastosowaniu zasobów rolniczych (rozwój agroturystyki, gospodarstw opiekuńczych, edukacji „od ziarenka do talerza”).¹⁴

Planowanie strategiczne rozwoju Gminy wymaga uwzględnienia również różnych źródeł finansowania. Strategicznym wyzwaniem perspektywy 2021-2027 (2030) jest zmierzenie się z finansowaniem rozwoju, ponieważ na szczeblu regionalnym, powiatowym, gminnym powstają luki w planowaniu strategicznym, a wiele inwestycji wymaga zaangażowania dużego kapitału. Należy stworzyć profil gospodarczy Gminy we współpracy z przedsiębiorcami, gospodarzami oraz organizacjami pozarządowymi, który uruchomi cały mechanizm rozwoju Gminy Łopiennik Górny. W tym celu powinno się w sposób planowy wykorzystać krwiobieg infrastrukturalny, którego sercem staje się dla całego powiatu krasnostawskiego trasa S17. W minionych dekadach brak spójnego planu zagospodarowania przestrzennego terenów wzdłuż trasy S17 w powiecie krasnostawskim spowodował, że wiele środków pozyskanych z Unii Europejskiej zostało wydanych na działania, które nie przyczyniły się do zdecydowanego ożywienia gospodarczego tego obszaru. Dla rozwoju Gminy Łopiennik Górny istotna jest również linia kolejowa nr 69. Planowane połączenie linii kolejowej Lublin-Krasnystaw, w ramach Centralnego Portu Komunikacyjnego – o ile będzie zrealizowane, stanowić będzie również ważny impuls rozwojowy dla Gminy.

Rozwój Gminy Łopiennik Górny właściwie zaplanowany przyczyni się do zainteresowania tym obszarem młodych ludzi z Polski i Europy, którzy zobaczą, że powstają tutaj nowoczesne zakłady pracy, przedsięwzięcia, a równocześnie samorząd troszczy się o jak najlepszą ofertę ochrony zdrowia (dostęp do specjalistycznej opieki medycznej). Troska o ekologię da poczucie bezpieczeństwa i odpowiedzialności. Najważniejsze jest, aby w komunikacji z otoczeniem w perspektywie 2021-2030 wybrzmiało, że Gmina Łopiennik Górny, analogicznie jak sąsiednie samorządy stawia w rozwoju na ludzi młodych, którzy stają się motorem napędowym rozwoju całej Lubelszczyzny.

Opracowanie i wdrożenie inwestycyjnych przedsięwzięć kluczowych dla rozwoju gospodarczego Gminy Łopiennik Górny oraz wsparcie ze strony Samorządu Województwa i Rządu, to konieczność.

¹² M. Michalewska-Pawlak, *Zarządzanie rozwojem obszarów wiejskich w Polsce w warunkach integracji europejskiej*, Wydawnictwo Aspra, Warszawa-Wrocław, 2015.

¹³ M. Adamowicz, M. Zwolińska-Ligaj, *Koncepcja wielofunkcyjności jako element zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich*, wne.sggw.pl

¹⁴ A. Wlazły, *Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w aspekcie teorii wielofunkcyjności*, *Progress in Economic Sciences* No. 5 (2018).

W ostatnich latach sześciokrotnie wzrosła liczba samorządów w trudnej sytuacji ekonomicznej. Główną przyczyną pogarszania się sytuacji finansowej JST był „rozmach inwestycyjny”, wysokie wydatki w oświacie oraz brak inwestorów, którzy płaciliby podatki i dawali miejsca pracy mieszkańcom obszarów wiejskich. Samorzady realizując inwestycje, musiały zapewnić wkład własny, najczęściej był on finansowany kredytami, pożyczkami lub emisją obligacji. Zwiększało to poziom zadłużenia samorządu i pogarszało wskaźniki monitorujące.¹⁵

Kluczową sprawą jest rozwój gospodarczy gminy i pozyskanie nowych inwestorów w branży przemysłu i przetwórstwa rolno-spożywczego oraz przemysłu czasu wolnego (turystyki). Wdrażając zaplanowane w Strategii działania, korzyści dla gminy związane z przyciąganiem inwestycji na swój teren, będzie można zaobserwować w ciągu 2-3 lat. Nowe przedsiębiorstwa, to nie tylko dodatkowe wpływy z podatków, ale również miejsca pracy (których brakuje na terenie gminy), ale to również poprawa wizerunku gminy, jako miejsca atrakcyjnego i innowacyjnego, transfer wiedzy czy inwestycje w infrastrukturę publiczną (np. remont dróg) dokonane przez inwestora. Pozyskanie inwestorów, to gwarancja rozwoju gminy i podniesienia jakości życia mieszkańców, dlatego też Samorząd Gminy nie może oszczędzać na obsłudze inwestorów i narzędziach komunikacji z potencjalnymi inwestorami.

Czynnikiem o największym znaczeniu jest kondycja lokalnego rynku pracy. W przypadku wyspecjalizowanych usług kluczowych istotny jest dostęp do wysokiej klasy specjalistów z danej dziedziny (absolwentów i studentów odpowiednich kierunków studiów). Z kolei w przypadku firm produkcyjnych i zapleczy montażowych bardziej istotna jest ogólna sytuacja gospodarcza gminy tj. relatywnie niskie koszty pracy czy liczba bezrobotnych gotowych do podjęcia zatrudnienia. To tylko niektóre czynniki mogące w największym stopniu zdecydować o wyborze lokalizacji inwestycji.¹⁶ Odpowiednia infrastruktura oraz sytuacja na rynku pracy, to jednak stanowczo za mało. Ważnym elementem branym pod uwagę przez inwestorów jest tzw. klimat dla przedsiębiorczości, tworzony w największym stopniu przez lokalne władze¹⁷ (w tym: miejscowe prawo, politykę fiskalną).

Tworząc nowe plany rozwojowe Gminy Łopiennik Górny, należy pamiętać, że pracodawcy coraz większą uwagę przykładają również do warunków życia w danej gminie, zwłaszcza, jeżeli inwestycja wymaga relokacji pracowników firmy z innych miast lub nawet z zagranicy. Wówczas gminę ocenia się również przez pryzmat atrakcyjności dla mieszkańców oraz jakości życia. Liczy się, chociażby jakość przestrzeni, czyli łatwość poruszania się po gminie, jakość środowiska naturalnego, architektura i uporządkowanie przestrzeni publicznej, obecność miejsc rekreacji i wypoczynku, terenów zielonych, ale też pozytywny wizerunek JST. Klimat gminy jest istotny również dla pracowników, którzy przy wyborze zatrudnienia koncentrują się już nie tylko na wynagrodzeniu, możliwości rozwoju oraz prestiżu, ale również na innych aspektach związanych z miejscem pracy.¹⁸

Strategia Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 tj. treść poszczególnych rozdziałów opracowania strategicznego odpowiadają wskazaniom *Ustawy z dnia*

¹⁵ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/finanse/naprawa-finansow-wiekszosc-samorzadow-wdrazala-skutecznie-programy-naprawcze>

¹⁶ <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/public-sector/articles/atrakcyjnosc-inwestycyjna-inwestor.html>

¹⁷ Jw.

¹⁸ Jw.

6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295 i 2020).
Zawartość merytoryczna *Strategii* obejmuje następujące części:

- I. **DIAGNOZA.**
- II. **MODEL STRUKTURY funkcjonalno-przestrzennej.** Model struktury funkcjonalno-przestrzennej musi z jednej strony uwzględnić zalecenia dla obszaru funkcjonalnego, na którym znajduje się Gmina w *Strategii Województwa Lubelskiego*, a równocześnie wpisać się w **zrównoważony model rozwoju opisany w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego* tj. zrównoważony model rozwoju.**
- III. **MISJA I WIZJA** to najogólniejszy opis, sens i powód działania JST. To obraz przewodni, to co Gmina – zarządzający i mieszkańcy – uważają za najważniejszą rolę do odegrania.
- IV. **CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE ROZWOJU w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym; ochronie środowiska.** Cele strategiczne rozwoju muszą uwzględniać: cele rozwoju regionu lubelskiego oraz wskazania *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego i Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku oraz Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030.*
- V. **KIERUNKI DZIAŁAŃ podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych.** Kierunki rozwoju Gminy, muszą uwzględniać kierunki rozwoju regionu lubelskiego oraz podział na obszary funkcjonalne, jak również wskazania *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.*
- VI. **OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.**
- VII. **OBSZAR STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWY DLA GMINY.**
- VIII. **MONITOROWANIE DZIAŁAŃ I ICH REZULTATÓW,** w tym w wymiarze przestrzennym oraz propozycje wskaźników ich osiągnięcia. Rezultaty mają budować z jednej strony lokalną przewagę konkurencyjną gminy i nieść rozwiązania związane z największym zagrożeniem tj. trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą.
- IX. **SYSTEM REALIZACJI STRATEGII w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych** (gmina ma dokumenty planistyczne, które ewentualnie trzeba będzie zaktualizować pod perspektywę 2021-2030).
- X. **RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.**

I. KIERUNKI ROZWOJU

nakreślone w *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju* oraz *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 dla Województwa Lubelskiego* oraz *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030*.

Kluczowe dla rozwoju Gminy Łopiennik Górny jest otoczenie zewnętrzne, które tworzy Województwo Lubelskie, a zwłaszcza jego przygraniczna część, charakteryzująca się niskim wskaźnikiem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Obserwuje się stale niezadowalający stopień spójności społecznej i gospodarczej oraz niekorzystny poziom jakości życia mieszkańców. W rolnictwie regionu, od wielu lat obserwujemy nawarstwienie najważniejszych problemów, które w znacznej mierze są wynikiem uwarunkowań historycznych i wyniszczających lubelską wieś efektów polityki rolnej, zarówno w okresie tzw. realnego socjalizmu, jak i okresu transformacji postsocjalistycznej. Obszary wiejskie w regionie lubelskim są słabiej wyposażone w elementy infrastruktury transportowej, komunalnej, energetycznej niż obszary miejskie, co tylko w części wynika z mniejszej gęstości przestrzennej osadnictwa i działalności gospodarczej na wsi niż w mieście¹⁹, ale jest to również konsekwencja nieodpowiedniego planowania strategicznego rozwoju na tych obszarach. Choć wiele inwestycji infrastrukturalnych zostało zrealizowanych w latach 2004-2020, to Województwo Lubelskie cechuje nadal nie tylko słaba dostępność do regionu z zewnątrz, ale również niska dostępność i wewnątrz regionalna spójność komunikacyjna, która miejscami stanowi barierę dla pełnego wykorzystania endogenicznych²⁰ potencjałów regionu oraz jego układów lokalnych. Ogólna dostępność potencjałowa jest niska i charakteryzuje się wskaźnikiem międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT)²¹. Ten wymiar oddziaływania ma również swoje przełożenie na rozwój Gminy Łopiennik Górny.

¹⁹ *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)*.

²⁰ Czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, w tym także regionów przygranicznych, można podzielić na dwie zasadnicze grupy z punktu widzenia kierunku oddziaływania na proces rozwoju, a mianowicie na czynniki zewnętrzne (egzogoniczne) oraz czynniki wewnętrzne (endogeniczne). *Metody oceny rozwoju regionalnego*, red. D. Strahl, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2006, s. 16-17.

²¹ *Strategia Rozwoju Polski Wschodniej*, (część diagnostyczno-kierunkowa), 14 września 2012, s. 31. Zob. także: Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, s. 88. Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej (WMDT) - wypracowany w IGiPZ PAN syntetyczny wskaźnik, który uwzględnia 12 zmiennych społeczno-gospodarczych, m.in. liczba ludności, liczba pracujących, liczba gospodarstw rolnych, liczba studentów, liczba noclegów lub produkcja sprzedana przemysłu.

W przypadku Województwa Lubelskiego prowadzona przez Zarząd Regionu polityka zrównoważonego rozwoju musi mieć na celu w latach 2021-2030 eliminację różnic społecznych i gospodarczych między gminami oraz miejscowościami. Trend lokalności²² (w skrócie gloryfikacja tego, co lokalne – z mojej okolicy, miasta, regionu, kraju – jako lepszego, zdrowszego, bardziej naturalnego) trwa już od pewnego czasu, stąd rosnąca popularność polskich, regionalnych marek (kupowanie produktów lokalnych, tradycyjnych od rolników; hasła „kupuj lokalnie”). Bardzo mocno lokalność widać też w marketingu miejsc – marki z tego obszaru w swojej komunikacji wyraźnie zmieniają narrację – oddają głos zwykłym ludziom, mieszkańcom, podkreślają też unikalne, lokalne doświadczenia. Ten trend rozwojowy powinna wykorzystać Gmina Łopiennik Górny w planach rozwoju 2021-2030.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 mówi wyraźnie, że „pomimo stopniowego włączania samorządu lokalnego w proces kreowania rozwoju, to w rzeczywistości jego rola w systemie krajowej polityki regionalnej nie była aż tak znacząca. Doświadczenia wskazują na potrzebę zwiększenia roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako koordynatorów działań rozwojowych na swoim obszarze. Szczególnie istotne będzie pobudzanie aktywności najślabszych ekonomicznie i instytucjonalnie jednostek samorządu terytorialnego oraz przełamywanie barier we współpracy między samorządami, jak również poprawa dialogu z przedsiębiorcami i mieszkańcami. **Istotne znaczenie będzie miała współpraca sąsiadujących ze sobą gmin, również tych położonych w pasie przygranicznym z partnerami po drugiej stronie granicy**”.²³

Obecny rząd wprowadził głębokie zmiany w modelu rozwoju kraju, regionów, które są przedmiotowo opisane w dokumencie *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*. KSRR wyraźnie zarządza odejście od modelu polaryzacyjno-dyfuzyjnego i przejście w formułowaniu planów rozwojowych do modelu wyrównawczego (zrównoważonego). Dla polityki regionalnej oznacza to konieczność koncentracji uwagi na przeciwdziałaniu nadmiernym dysproporcjom rozwojowym, zarówno między regionami, jak i w samych regionach. „Zmieniające się uwarunkowania rozwojowe powodują, że wyzwania, z którymi mierzy się polityka regionalna, ulegają ewolucji. Globalizacja, cyfryzacja, zmiany demograficzne i klimatyczne, niedobór zasobów, urbanizacja to globalne mega trendy, które będą w najbliższych latach kształtować społeczeństwa i gospodarki. Procesy te wpływają na kierunki interwencji publicznej, natomiast wczesne ich dostrzeżenie oraz dostosowanie się do nowych warunków pozwoli uzyskać istotną przewagę rozwojową regionów”²⁴. Rozwój zrównoważony terytorialnie w myśl KSRR 2030 to koncentracja wsparcia na słabszych gospodarczo obszarach i nadanie impulsów do ich rozwoju oraz integracji z szerszym otoczeniem. *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego 2021-2027 (2030)* będzie w większym stopniu opierać się o cele wyznaczone na poziomie krajowym i zasoby własne regionu (endogeniczny potencjał), przy aktywniejszym uczestnictwie rządu i samorządów lokalnych oraz innych partnerów społeczno-gospodarczych. W ten sposób zrealizuje wskazania KSRR 2030.²⁵

²² Katarzyna Drabarczyk, *Zrównoważony rozwój województw – analiza porównawcza*, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Wydział Nauk Ekonomicznych, *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej Zarządzanie* Nr 25 t. 2 (2017) s. 23–34.

²³ *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*.

²⁴ Jw.

²⁵ Jw.

Podstawowym zadaniem każdej jednostki samorządu terytorialnego jest tworzenie możliwie najlepszych warunków dla bytu i rozwoju społeczności lokalnych. *Strategia Rozwoju Gminy Łopiennik Górny* jest planem, który stanowi przedmiot integracji celów, polityk oraz działań organizacji w zwartą całość. Strategia rozwoju lokalnego, to długofalowy plan rozwoju obejmujący wizję rozwoju, najistotniejsze problemy oraz kierunki działań danej jednostki terytorialnej.²⁶ *Strategia Rozwoju Gminy na lata 2021-2030* będzie odpowiedzią władz samorządowych na zmieniającą się sytuację społeczno-gospodarczą wymagającą wnikliwego spojrzenia na posiadane aspiracje, dążenia, ale także posiadane zasoby i perspektywy rozwoju gminy. Odpowiednio prowadzone prace nad dokumentem powodują, że realnie służy wszystkim mieszkańcom, samorządowcom, obywatelom i inwestorom, jako praktyczny instrument zarządzania lokalnym rozwojem.

Dokument *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* stanowić będzie poważny punkt odniesienia dla planów inwestycyjnych firm, a także zintegruje społeczność lokalną wokół wspólnych wartości, oczekiwań i kluczowych przedsięwzięć. Współpraca Gminy Łopiennik Górny z innymi samorządami, w tym z Samorządem Województwa Lubelskiego – zintegrowany, zrównoważony i spójny rozwój – umożliwi w najbliższej perspektywie realny wzrost gospodarczy. Wyzwanie stanowi inicjowanie różnych form współpracy oraz współodpowiedzialności. Ważne jest powszechne stosowanie praktyki współpracy samorządów w zakresie m.in. przygotowywania wspólnych strategii rozwoju i realizowania wspólnych inwestycji – w tym w odpowiedzi na potrzeby i wyzwania wykraczające poza granice pojedynczej JST. Istotne jest włączenie planowania przestrzennego (kreowanie ładu przestrzennego odpowiadającego potrzebą wielofunkcyjnego rozwoju), jako obowiązkowego elementu wielopoziomowego zarządzania rozwojem. Uporządkowanie przestrzeni i efektywne nią zarządzanie wymaga oparcia na kompleksowym systemie monitorowania procesów społeczno-gospodarczych z uwzględnieniem zmian w przestrzeni.

Należy jednocześnie odnotować, że Gmina Łopiennik Górny podobnie jak region charakteryzuje się dużym bogactwem przyrodniczym, które może stanowić jeden z czynników rozwoju tego regionu, a związane z nim usługi ekosystemowe (np. czyste powietrze, możliwość spędzania wolnego czasu w otoczeniu przyrody, potencjał turystyczny, korzystne warunki do produkcji żywności wysokiej jakości, dostęp do roślin leczniczych itp.) znacząco podniosą jego atrakcyjność dla potencjalnych inwestorów.²⁷

Stolica powiatu nie stanowi obecnie oczekiwanego wsparcia dla rozwoju Gminy Łopiennik Górny, ponieważ miasto Krasnystaw cechuje: regres w rozwoju i utrata funkcji społeczno-gospodarczych oraz administracyjnych, odpływ ludności (zwłaszcza wykształconej w wieku produkcyjnym) do dużych ośrodków, upadek tradycyjnych lokalnych przemysłów, starzejące się społeczeństwo, zmieniający się popyt na niektóre usługi, jak również niedopasowanie popytu i podaży do rynku pracy, to czynniki przyczyniające się do regresu Miasta Krasnystaw.

Problemem tej kategorii obszarów, do których należy Gmina Łopiennik Górny, jest także niezadowolająca dostępność terytorialna, w tym niedostateczne powiązania transportowe z innymi

²⁶ <http://studiaekonomiczne.pwsz-ns.edu.pl/images/czasopismo/2017/Zygmunt-Szymła.pdf>

²⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

gminami w zakresie odpowiedniej jakości połączeń drogowych, kolejowych, czy siatki połączeń w transporcie zbiorowym. Wskazane problemy skutkują znaczącym i postępującym osłabieniem bazy ekonomiczno-finansowej samorządów, grożąc dalszym pogarszaniem się warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej.²⁸ Odpowiedzią na fragmentaryczne i geograficznie zogniskowane kryzysy obszarów powinna być dobrze zaplanowana rewitalizacja, jako narzędzie poprawy warunków życia, rozwoju gospodarczego i jakości środowiska na obszarach kryzysowych. **Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie.** Wyzwaniem dla polityki regionalnej jest zmniejszenie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego podregionów oraz przeciwdziałanie kumulacji problemów społeczno-gospodarczych, szczególnie na obszarach peryferyjnych, położonych z dala od dużych ośrodków miejskich i na styku województw.²⁹ W celu zapewnienia spójności terytorialnej znaczenie ma także zwiększenie poziomu dostępu do usług (edukacyjnych, zdrowotnych, z zakresu kultury, społecznych, transportowych, doradztwa biznesowego) i podstawowych dóbr warunkujących włączenie się mieszkańców tych obszarów w procesy rozwojowe w szczególności z wykorzystaniem potencjału społeczności lokalnych i sektora ekonomii społecznej i solidarnej. Wyzwaniem stanowi również zapewnienie trwałych form współpracy partnerów krajowych i regionalnych oraz usprawnienie współpracy, koordynacji instytucji i podmiotów niepublicznych działających na rzecz rozwoju tych obszarów.³⁰

Polityka regionalna będzie wspierać zintegrowane interwencje wykorzystujące miejscowe zasoby i potencjały poszczególnych terytoriów oraz dostarczanie odpowiednich impulsów dla zainicjowania trwałego wzrostu i miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych wynikających ze struktury społeczno-gospodarczej, peryferyjnego położenia, bądź utraty funkcji społeczno-gospodarczych.³¹ Nowy paradygmat polityki rozwoju regionalnego, w większym niż dotychczas stopniu, uwzględnia lokalny kontekst dla prowadzenia działań rozwojowych. Odpowiedni wybór atutów regionalnych i lokalnych, które dadzą najlepsze możliwości rozwojowe obszarów, wpływa na kształtowanie przewagi konkurencyjnej danego terytorium. Dla polityki rozwoju oznacza to odejście od wspierania całego kraju czy regionów w jednolity sposób na rzecz większego różnicowania interwencji w zależności od problemów i potencjałów poszczególnych obszarów. *Polityka regionalna w latach 2021-2030* będzie koncentrować się na usprawnianiu dotychczasowych i poszukiwaniu nowych mechanizmów koordynacji międzysektorowej, zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Służyć temu będą narzędzia systemowe takie jak: kontrakt programowy, sektorowy, porozumienie terytorialne.³² Elementem wspomagającym to podejście będzie otwartość polskiej administracji samorządowej na doświadczenia zagranicznych jednostek poprzez udział w międzynarodowych projektach. Takie instrumenty i mechanizmy będą służyć realizacji polityki regionalnej.

²⁸ Jw.

²⁹ Jw.

³⁰ Jw.

³¹ Jw.

³² Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

W latach 2021-2030 wyraźnie wzmocniana będzie rola partnerstwa publiczno-prywatnego oraz zwrotnych form wsparcia, w tym instrumentów finansowych w finansowaniu przedsięwzięć rozwojowych ze środków publicznych. Perspektywa do 2030 roku obejmuje okres, w którym Polska będzie nadal beneficjentem funduszy spójności UE, jednak szybszy rozwój niektórych regionów kraju spowoduje, że skala wsparcia w ramach polityki spójności może zostać ograniczona. Tym samym istotne będzie poszukiwanie innych niż polityka spójności źródeł finansowania (np. *CEF, Horyzont Europa, InvestEU*) oraz instrumentów krajowych. Dlatego nowa polityka regionalna zakłada wyjście poza ramy funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności.

Zintegrowane podejście terytorialne polega na dopasowaniu interwencji do specyfiki danego obszaru, tak, aby precyzyjnie odpowiadała ona na różnorodne potrzeby rozwojowe tego terytorium. Oznacza to potrzebę uwzględnienia kontekstu terytorialnego na etapie programowania, realizacji i monitorowania interwencji oraz lepszej koordynacji działań i dostępnych środków finansowych. Przykłady praktycznego zastosowania zasady: pakiet działań integrujących różnego rodzaju projekty, np. infrastrukturalne, społeczne, edukacyjne, ochrony środowiska (wdrażany np. w ramach Programu 2020+). Działania, które należy mieć na uwadze, planując rozwój Gminy Łopiennik Górny:

- rozwój innowacji gospodarczych i technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- uzupełnienie braków w wyposażeniu infrastrukturalnym, w tym infrastruktury dostępu do szerokopasmowego Internetu m.in. w celu zwiększenia poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych,
- poprawę dostępności transportowej zewnętrznej i wewnętrznej poprzez rozbudowę połączeń do granic kraju, makroregionu jak również w granicach regionu, jak i pomiędzy mniejszymi miejscowościami a ośrodkami regionalnymi oraz rozwijanie i integrowanie systemów transportu zbiorowego,
- tworzenie wspólnej, komplementarnej oferty gospodarczej, opartej o endogeniczne potencjały makroregionu, w tym inteligentne specjalizacje oraz promocję gospodarczą regionów z Polski wschodniej,
- działania na rzecz obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o potencjał uzdrowiskowy i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej, m.in. na potrzeby srebrnej turystyki oraz tworzenie oferty turystycznej, kulturalnej bazującej na walorach regionu,
- podejmowanie działań na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska (w tym dostosowanie/adaptacja do zmian klimatu),
- rozwój przedsiębiorczości,
- wzmocnianie kapitału społecznego oraz tworzenie zachęt i wzmocnianie procesu sieciowania, a także tworzenia partnerstw międzysektorowych oraz terytorialnych (w ramach MOF, miejsko-miejskich i miejsko-wiejskich), w tym wspieranie inicjatyw na rzecz poprawy jakości życia, wzrost aktywności zawodowej mieszkańców.³³

³³ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

Zakres interwencji ze strony Rządu i Samorządu Województwa Lubelskiego będzie dostosowany do potrzeb Gminy Łopiennik Górny obejmie wybrane z poniższego katalogu działania:

- budowanie spójnej wizji rozwoju obszaru w oparciu o potrzeby mieszkańców i kapitał przestrzenny,
- tworzenie warunków zachęcających do mieszkania i inwestowania (dobrze zagospodarowana przestrzeń o zdefiniowanych funkcjach, z dostępem do usług publicznych),
- wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, kształcenia i szkolenia zawodowego, w szczególności w sektorach wpisujących się w zdefiniowane specjalizacje gospodarcze danego obszaru powiązanego funkcjonalnie, w tym pobudzenie rodzimej/lokalnej przedsiębiorczości, wsparcie rozwoju kadr sektora usług dla biznesu,
- tworzenie przestrzeni dla rozwoju przedsiębiorczości,
- pobudzanie aktywności inwestycyjnej przy wykorzystaniu istniejących krajowych źródeł finansowania, regionalnych i lokalnych w celu reindustrializacji obszarów, których potencjał przemysłowy uległ znacznemu osłabieniu,
- wsparcie dla tworzenia i rozwoju różnorodnej oraz wysokiej jakości oferty placówek edukacyjnych, w tym szkół sportowych, artystycznych oraz średnich i wyższych szkół zawodowych,
- zwiększenie atrakcyjności migracyjno-osiedleńczej poprzez kompleksowe działania zachęcające do zamieszkania oraz osiedlania się z wykorzystaniem np. instrumentów mieszkaniowych, oraz podnoszenia jakości i zakresu świadczonych usług publicznych,
- nadanie nowych funkcji zdegradowanym obszarom, a także włączanie społeczności lokalnych, w planowanie i realizację procesu rewitalizacji,
- podejmowanie inicjatyw na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska oraz dostosowania/adaptacji obszarów zurbanizowanych do zmian klimatu i wymogów ochrony środowiska (w dziedzinach: produkcji, usług, atrakcyjności osiedleńczej i turystyki),
- tworzenie i poprawa powiązań funkcjonalnych w miastach i ich otoczeniu, wzmocnienie roli ośrodków w świadczeniu usług publicznych wykraczających poza granice miasta, m.in. rozwijanie i integrowanie systemów transportu zbiorowego między miastem Krasnostaw a Gminą Łopiennik Górny, Gminą Krasnostaw, Gminą Izbica, Gminą Żółkiewka, Gminą Rudnik, Gminą Kraśniczyn, Gminą Gorzków, Gminą Siennica Różana, Gminą Fajstławice tj. wiejskim otoczeniem,
- ograniczenie suburbanizacji i polepszenie ładu przestrzennego na obszarach o rozproszonej zabudowie oraz przeciwdziałanie dekoncentracji osadnictwa obciążającego budżety gmin koniecznością ponoszenia coraz wyższych nakładów na obsługę dróg, kanalizacji, wodociągów i dostarczania innych usług publicznych,
- zapewnienie infrastruktury transportowej łączącej ośrodki miejskie z subregionalnymi i regionalnymi ośrodkami rozwoju,
- rozwój obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, jak też opartych o właściwości uzdrowiskowe i walory kulturowe stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej m.in. na potrzeby *srebrnej gospodarki*,

- aktywizacja lokalnej społeczności na rzecz pobudzania rozwoju społeczno-gospodarczego w zakresie podnoszenia kompetencji i umiejętności mieszkańców oraz wzmacnianie poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej (jako czynnik m.in. przeciwdziałający decyzjom o migracji),
- wykorzystanie potencjału ekonomii społecznej i solidarnej w rozwijaniu gospodarki o obiegu zamkniętym, a w szczególności w zakresie gospodarowania odpadami i przeciwdziałania marnowaniu żywności.
- wypracowanie mechanizmów motywujących uczelnie do podejmowania współpracy z przedsiębiorcami w celu kształtowania oferty dydaktycznej dostosowanej do potrzeb zgłaszanych przez przedsiębiorców,
- tworzenie sieci stałych powiązań: szkoły średnie (zwłaszcza szkolnictwo branżowe) – szkolnictwo wyższe – pracodawcy i organizacje pracodawców, w tym w układach transgranicznych,
- wzmacnianie potencjału szkół prowadzących kształcenie ogólne oraz przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego,
- zwiększanie skłonności przedsiębiorców do inwestowania w aktualizację wiedzy i rozwój kompetencji cyfrowych pracowników,
- rozwój doradztwa zawodowego (w tym rolniczego w kierunku technologii cyfrowych) oraz poprawa współpracy instytucji rynku pracy z pracodawcami,
- upowszechnianie systemów finansowania usług rozwojowych, które pozwolą na proste i szybkie finansowanie usług doradczych lub szkoleniowych wybranych przez przedsiębiorcę oraz finansowanie zwrotne specjalistycznych szkoleń/kursów dla profesjonalnych kadr gospodarki,
- zachęcanie instytucji publicznych działających na poziomie regionalnym i lokalnym do wspierania działań z zakresu innowacyjności i rozwoju zasobów ludzkich,
- realizacja regionalnych programów profilaktyki wczesnego wykrywania problemów zdrowotnych polegająca przede wszystkim na eliminowaniu zdrowotnych czynników ryzyka, poprzez wdrażanie działań dotyczących zapobiegania występowaniu i rozwoju chorób, w tym w szczególności chorób cywilizacyjnych,
- *deinstytucjonalizacja usług opiekuńczych i zdrowotnych*, w tym rozwój usług medycznych świadczonych w modelu telemedycznym,
- współpraca samorządu z podmiotami ekonomii społecznej w realizacji usług społecznych lokalnie, blisko mieszkańców,
- ograniczanie emigracji długookresowej poprzez wprowadzanie zachęt w polityce mieszkaniowej, prorodzinnej czy edukacyjnej skłaniających do powrotu do kraju,
- tworzenie warunków do rozwoju *srebrnej gospodarki* oraz *ekonomii społecznej* zakorzenionej lokalnie, a w szczególności przedsiębiorczości społecznej,
- zwiększanie partycypacji społecznej i wpływu obywateli (oraz organizacji pozarządowych) na życie i przestrzeń publiczną,
- promocja i kultywowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich oraz zwiększanie dostępu mieszkańców tych obszarów do dóbr i usług kultury, rozwijanie przemysłu kreatywnego oraz zwiększanie wykorzystania technik teleinformatycznych w dostępie do dóbr kultury,

- promocja turystyczna mająca na celu wzrost atrakcyjności turystycznej obszarów o wysokich walorach kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych,
- rozwijanie możliwości wykonywania pracy w niepełnym wymiarze czasu pracy, w elastycznych godzinach pracy oraz pracy na odległość przez osoby w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy (w szczególności dot. to osób z niepełnosprawnościami, osób po 50 roku życia, kobiet).³⁴

Szczególnymi preferencjami w ramach przyciągania inwestycji zewnętrznych obejmowani będą przez wsparcie Rządowe i Samorządu Województwa z udziałem środków UE inwestorzy mający wpływ na konkurencyjność i innowacyjność regionalnych gospodarek oraz wpisujący się w RIS. W tym zakresie wspierane będą następujące działania:

- tworzenie przez samorząd lokalny warunków do sieciowania przedsiębiorstw, tworzenie i rozwój terenów inwestycyjnych, z wykorzystaniem nowego systemu aktywności stref ekonomicznych,
- rozwój kompetencji lokalnych władz w zakresie poszukiwania i obsługi inwestorów,
- zwiększanie dostępu do kredytów dla małych gospodarstw rolnych w połączeniu ze wsparciem kompetencji w zakresie zarządzania działalnością biznesową w celu zagwarantowania racjonalnych inwestycji,
- planowanie środków na dofinansowanie usług rozwojowych dedykowanych przedsiębiorstwom w szczególności na obszarach wiejskich – przede wszystkim usługi doradcze w zakresie zarządzania,
- *oferowanie firmom rodzinnym indywidualnego wsparcia w formie programów mentorskich* w obszarze przygotowania ich do sukcesji, przygotowania sukcesorów oraz innych sposobów zapewnienia ciągłości funkcjonowania firmy, także jej sprzedaży,
- *wzmacnianie wsparcia marketingowego na poziomie regionalnym, w tym marketingu terytorialnego*. Obecnie LGD podejmują takie inicjatywy, jednak często mają one wąski charakter, dotyczą np. tradycji kulinarnych czy turystyki, wsparcie proeksploatacyjnych działań przedsiębiorstw.³⁵

Projektowany przez rząd *Program dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą* zakłada, że interwencja będzie kierowana m.in. na likwidowanie barier rozwojowych, poprawę atrakcyjności inwestycyjnej, rozwój lokalnej przedsiębiorczości, aktywizację lokalnych zasobów ludzkich, pobudzanie lokalnych inicjatyw gospodarczych czy społecznych, a także poprawę dostępu mieszkańców do podstawowych usług publicznych. W ramach *Programu* preferowane będzie wsparcie pakietu zintegrowanych, powiązanych ze sobą projektów, wynikających ze strategii ponadlokalnej lub realizowanych na ich podstawie planów działań, przygotowanych przez grupę JST

³⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

³⁵ Jw.

współpracujących ze sobą i z interesariuszami.³⁶ Na poziomie lokalnym do strategii rozwoju Gminy Łopiennik Górny proponowane jest dodanie Strategii Rozwoju Ponadlokalnego. Oba dokumenty przyjmowane powinny być fakultatywnie. Mają łączyć sferę społeczną, gospodarczą i przestrzenną. Strategia rozwoju ponadlokalnego ma być odpowiedzią na potrzebę wspólnego planowania rozwoju w obrębie kilku gmin powiązanych ze sobą funkcjonalnie – Zintegrowana Strategia Rozwoju Ponadlokalnego. Ma to pomóc w pozyskiwaniu funduszy unijnych i wdrażaniu projektów. Jeśli gmina przyjmie któryś z dokumentów, jego zapisy będą musiały być uwzględnione w pracach nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.³⁷

W *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* (uchwalonej przez Radę Ministrów w dniu 15. 10. 2019 r.) uwzględniono, że tempo zmian na obszarach wiejskich i w rolnictwie będzie silnie zróżnicowane zarówno pod kątem ich dynamiki jak i również wymiaru terytorialnego, zaprojektowano wizję obszarów wiejskich w Polsce, której horyzont wykracza poza 2030 r.: „Obszary wiejskie w 2050 r. to atrakcyjne miejsce pracy, zamieszkania, wypoczynku i prowadzenia działalności rolniczej lub pozarolniczej. To również obszary dostarczające dóbr publicznych i rynkowych, z zachowaniem unikalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych dla przyszłych pokoleń, dzięki zrównoważonemu rozwojowi konkurencyjnego rolnictwa i rybactwa. Na obszarach wiejskich zatrzymano niekorzystne zmiany demograficzne oraz znacząco zwiększono pozytywne efekty środowiskowe produkcji rolnej i rybackiej. Podstawą ustroju rolnego są gospodarstwa rodzinne rozwijające się w sposób zrównoważony i odpowiedzialny, wykorzystujące nowoczesne technologie. Zapewniono zwiększenie się wkładu małych i średnich gospodarstw rolnych w zapewnienie zrównoważonego rozwoju rolnictwa. Dążąc do przybliżenia zaprezentowanej wizji w perspektywie 2030 r., przyjęto cel główny rozwoju obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa stanowiący uszczegółowienie celu głównego Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)”.³⁸

Celem *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* (uchwalonej przez Radę Ministrów w dniu 15. 10. 2019 r., w skrócie SZRWRI 2030) jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. SZRWRI 2030 będzie realizowała założenia SOR wskazane w trzech celach szczegółowych przez działania zaprojektowane w poszczególnych kierunkach interwencji, które zostały przypisane do trzech celów operacyjnych **SZRWRiR 2030 oraz trzech obszarów wpływających na realizację celów strategii:**

- **Cel szczegółowy I. Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej.**
- **Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska.**
- **Cel szczegółowy III. Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa.**³⁹

³⁶ Jw.

³⁷ Jw.

³⁸ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

³⁹ Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

W SZRWRiR wymienione są trzy obszary wpływające na realizację celów strategii: *Sprawne zarządzanie rozwojem, Stabilne finansowanie rozwoju, Trwała zdolność kreacji i uczenia się.*

System realizacji SZRWRiR 2030 będzie dopełniony poprzez zaangażowanie na poziomie operacyjnym (wdrożeńowym) takich jednostek jak ARiMR, KOWR, jednostki odpowiedzialne za bezpieczeństwo żywności, ODR, szkoły rolnicze, instytuty naukowe.

II. DETERMINANTY ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY

z „Diagnozy Prospektywnej Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*” (2019).

W opracowaniu „Diagnoza prospektywna Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*”, Gmina Łopiennik Górny wskazana jest, jako JST na obszarze rozwoju gospodarki żywnościowej. Obszar obejmuje tereny Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Wołyńskiej charakteryzujące się dużą koncentracją gleb o najwyższej przydatności dla produkcji żywności oraz szczególnie przydatnych dla rozwoju rolnictwa towarowego. Do obszaru tego zaliczono również inne gminy z powiatu krasnostawskiego m.in. Fajstawice, Izbica, Gorzków, Krasnystaw, Rudnik, Siennica Różana, Żółkiewka, Kraśniczyn oraz miasto Krasnystaw.⁴⁰ W obszarze tym występuje koncentracja gospodarstw specjalizujących się w uprawie roślin o wysokich wymaganiach glebowych, tj. zbóż (pszenica), buraków cukrowych, rzepaku, chmielu, tytoniu, owoców, warzyw, ziół oraz w hodowli bydła i trzody chlewnej. Obszar ten pełni kluczową funkcję w skali kraju w produkcji takich roślin jak: chmiel (70% upraw krajowych), tytoń (36,0%), rośliny strączkowe jadalne (48,3%), maliny (80,4%), porzeczki (36,5%). Dodatkowo w części obszaru funkcjonują duże plantacje ziół (w rejonie gmin Fajstawice, Łopiennik, Trawniki i Krasnystaw, Izbica, Żółkiewka), a także zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego (np. OSM Krasnystaw). Najwyższy udział pszenicy w zasiewach występuje w gminach we wschodniej części Wyżyny Lubelskiej, czyli na terenach o najwyższych wskaźnikach jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.⁴¹

Zespoły gmin zagrożonych trwałą marginalizacją takie jak m.in. Gmina Łopiennik Górny będą głównymi adresatami polityki regionalnej po roku 2020, taką koncepcję zakłada *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030*. Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), które należy ująć w krajowych, regionalnych i lokalnych strategiach rozwoju to m.in. obszary zmarginalizowane (obejmujące małe miasta i obszary wiejskie). Obszary zagrożone trwałą marginalizacją to zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Obszary te zostały wyznaczone na podstawie

⁴⁰ „Diagnoza prospektywna Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*” (2019).

⁴¹ Jw.

wielowskaźnikowej metodyki opracowanej na potrzeby SOR. Na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją zaplanowane działania powinny mieć na celu osiągnięcie wymiernych korzyści, do których zaliczyć należy:

- rozwój lokalnych firm,
- wzrost liczby lokalnych miejsc pracy,
- wzrost dochodów mieszkańców,
- wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych,
- wzmocnienie powiązań funkcjonalnych obszarów wiejskich z miastami, stanowiącymi lokalne ośrodki wzrostu w celu lepszego dostępu mieszkańców do rynku pracy oraz integracja usług, a przez to bardziej efektywne nimi zarządzanie,
- poprawę jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do partnerstwa, dialogu oraz współpracy administracji lokalnej z innymi instytucjami publicznymi, ze społeczeństwem i partnerami gospodarczymi.⁴²

W przypadku działań dotyczących obszarów położonych wzdłuż granicy zewnętrznej UE skoncentrują się one z jednej strony na zmniejszeniu ich peryferyjności – poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju, a z drugiej – na wykorzystaniu możliwości, jakie oferuje współpraca transgraniczna. Województwo Lubelskie, w tym Gmina Łopiennik Górny zmagają się z problemami rozwojowymi o charakterze strukturalnym, obligującymi władze do szukania i wprowadzania zdecydowanych rozwiązań mających na celu nadanie nowych, silnych impulsów rozwojowych całej gospodarce, dynamizację rynku pracy, aktywizację zawodową i mobilizację społecznej mieszkańców oraz przeciwdziałanie peryferyzacji regionu. Przedstawione przez Komisję Europejską projekty wniosków ustawodawczych w zakresie Polityki Spójności na lata 2021-2027 definiują 5 nowych celów Polityki Spójności. Są to:

1. Bardziej inteligentna Europa poprzez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie.
2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności i udoskonaleniu regionalnych połączeń teleinformatycznych ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym dzięki wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych i inwestująca w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej.

⁴² „Diagnoza prospektywna Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*”.

5. Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych, poprzez wspieranie oddolnych strategii rozwoju.⁴³

Nowa edycja i zaproponowany kształt *Polityki Spójności* zakłada utrzymanie inwestowania we wszystkich regionach, różnicując intensywność wsparcia w zależności od stopnia rozwoju regionów. Inwestycje w rozwój będą wyraźnie skoncentrowane na celach 1 i 2. W ramach polityki spójności w dalszym ciągu wspierane będzie podejście oddolne, co wyraża się w kontynuacji mechanizmu „rozwój lokalny kierowany przez społeczność” oraz wzmocnieniu wymiaru miejskiego. Zgodnie z zasadą koncentracji terytorialnej, na poziomie krajowym zostały zdefiniowane następujące *Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)*:

- obszary zagrożone trwałą marginalizacją,
- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze,
- Polska Wschodnia
- Śląsk.⁴⁴

Zgodnie z założeniami polityki państwa, OSI określone na poziomie krajowym mogą liczyć na specjalne wsparcie z poziomu krajowego, np. w ramach krajowych Programów Operacyjnych i innych instrumentów, a w przypadku OSI Polska Wschodnia oznacza to kontynuację programu makroregionalnego dedykowanego pięciu województwom, w tym, województwu lubelskiemu. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze wspierane będą obligatoryjnie z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Obligatoryjne uwzględnienie ich w strategiach rozwojowych województw związane jest z potrzebą określenia zakresu wsparcia z poziomu regionalnego. Procesowi tworzenia instrumentów wdrażania polityki regionalnej do 2030 r. służy wprowadzone w SOR podejście projektowe. W odniesieniu do KSRR przekłada się ono w postaci wyodrębnienia w obszarze *Rozwój zrównoważony terytorialnie* następujących przedsięwzięć i projektów:

- Pakiet działań dla miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze,
- Partnerska Inicjatywa Miast (PIM),
- Pakiet działań na rzecz wsparcia samorządów w programowaniu i realizacji rewitalizacji,
- **Pakiet działań dla obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją,**
- Centrum Wsparcia Doradczego,
- System koordynacji KIS i RIS,
- Program dla Śląska.⁴⁵

⁴³ Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na do 2030 r.

⁴⁴ Jw.

⁴⁵ Jw.

Dla potrzeb formułowania *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny* oraz *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*, a w tym w sposób szczególny rozwoju gospodarczego należy wskazać:

- relatywnie niską pozycję konkurencyjną rolnictwa, która w dużej mierze jest konsekwencją: dominacji produkcji nisko przetworzonej tj. wysokiego udziału województwa w produkcji pierwotnej wielu surowców rolniczych, co nie przekłada się na efekty ekonomiczne,
- wysokiego zaangażowania zasobów pracy w stosunku do wytwarzanej wartości produkcji,
- utrzymującej się od wielu lat niekorzystnej struktury gospodarstw rolnych,
- niedoinwestowania w zakresie nowoczesnych specjalistycznych obiektów, budowli oraz urządzeń koniecznych do obsługi procesów produkcyjnych i przetwórczych (np. chłodnie, magazyny, przetwórnice).⁴⁶

Z uwagi na duży udział pracujących w rolnictwie oraz relatywnie wysoki udział rolnictwa w tworzeniu regionalnego WDB, kluczowe znaczenie dla przyszłości sektora rolniczego jest podjęcie działań służących zwiększaniu wydajności pracy, w tym:

- wspieranie rozwoju gospodarstw specjalistycznych, gotowych na wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie,
- zwiększenie wykorzystania w regionalnym przemyśle rolno-spożywczym wykształconych specjalizacji w produkcji rolnej obejmujących m.in. owoce jagodowe, owoce z plantacji sadowniczych, warzywa, rośliny strączkowe,
- stymulowanie zmian w strukturze wielkościowej gospodarstw rolnych odpowiednich dla miejsca i charakteru działalności rolniczej,
- wspieranie rozwoju agroturystyki wykorzystującej potencjał przyrodniczy obszarów wiejskich,
- rozwój i profesjonalizacja działalności zrzeszeń rolników sprzyjającej zwiększaniu efektywności poszczególnych działów rolnictwa,
- wspieranie produkcji żywności ekologicznej,
- tworzenie marki żywnościowych produktów regionalnych,
- wspieranie indywidualnego przetwórstwa żywności, (jako dodatkowej funkcji gospodarstw rolnych).⁴⁷

W opracowaniu „Diagnoza prospektywna województwa lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*”, na podstawie badania dostępności funkcjonalnej regionu jest analiza rozmieszczenia i czasowego dostępu ośrodków usług lokalnych

⁴⁶ „Diagnoza prospektywna Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*”.

⁴⁷ Założenia aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego* do 2030 r.

i ponadlokalnych. Poprawa dostępności regionu w skali lokalnej i ponadlokalnej warunkowana jest przede wszystkim stanem i możliwością poprawy parametrów technicznych sieci dróg powiatowych i gminnych. W kontekście rozwoju gospodarki Gminy Łopiennik Górny należy zwrócić uwagę, na relatywnie niski jest udział województwa w produkcji energii elektrycznej kraju, co wynika m.in. z braku dużych wytwórczych źródeł energii elektrycznej, słabego wykorzystania istniejących zasobów naturalnych w energetyce (np. brak elektrowni konwencjonalnej), niepełnego wykorzystania potencjału energetyki odnawialnej, ze względu na możliwości przyłączeniowe warunkowane stanem istniejącego systemu przesyłowego. W perspektywie energetyka odnawialna może stać się potencjalną inteligentną specjalizacją regionu i Gminy Łopiennik Górny, w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w oparciu o zasoby naturalne oraz zaplecze badawcze.⁴⁸

Szansą rozwojową Gminy Łopiennik Górny powinien być przemysł rolno-spożywczy, przetwórstwo, rozwój odnawialnych źródeł energii, rozwój turystyki, dobry poziom edukacji i troska o środowisko naturalne. Wzrost uprzemysłowienia mogą uzyskać niektóre branże gospodarki, tj. spożywcza, produkcji napojów (np. piwa), zielarska (produkcja herbat, naparów, suszu, napojów, kosmetyków, paraleków) oraz branża drzewna. Niestety Gmina Łopiennik Górny podobnie jak inne obszary województwa lubelskiego wykazuje relatywnie niską innowacyjność gospodarki, która wymaga:

- dostosowania charakteru usług profesjonalnych i naukowo-technicznych do potrzeb gospodarki regionalnej,
- wspierania nowych inwestycji realizowanych przez polskie i zagraniczne firmy, które wymagają wprowadzenia nowych lub adaptacji istniejących nowoczesnych technologii, procesów, a także inicjujących własną działalność badawczo-rozwojową.⁴⁹

W diagnozie regionu, odnotowuje się znaczącą rolę sektora turystyki w strukturze gospodarczej województwa, o czym świadczy duży udział w tworzeniu regionalnej wartości dodanej brutto, a także duża wydajność pracy w tym sektorze. W związku z tym turystykę należy uznać również na terenie Gminy Łopiennik Górny, jako:

- obszar działalności gospodarczej o perspektywicznym potencjale rozwojowym,
- potencjalną płaszczyznę kształtowania konkurencyjności regionalnej.⁵⁰

Istotne z punktu widzenia profilowania planu rozwoju Gminy Łopiennik Górny jest to, że w rozumieniu polityki państwa określonej w SOR polityka rozwojowa obszarów wiejskich obejmuje zarówno tereny rolne, wiejskie ośrodki osadnicze oraz małe miasta spełniające wiele funkcji komplementarnych dla rozwoju obszarów wiejskich. W związku z tym w polityce regionalnej województwa lubelskiego wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich będzie oznaczać:

⁴⁸ „Diagnoza prospektywna Województwa Lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*”.

⁴⁹ Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 do 2030 r.

⁵⁰ Jw.

- jedną z głównych i strategicznych osi rozwoju regionu będzie wykorzystanie naturalnego potencjału do rozwoju rolnictwa i zmiana z charakteru surowcowego na przetworzony ze zwiększonym udziałem wytworzonych produktów finalnych,
- wspieranie lokalizacji i rozwoju strategicznych i dostosowanych do profilu produkcji rolnej firm i zakładów branż przetwórstwa surowców rolnych – stanowiących element poprawy efektywności rolnictwa oraz restrukturyzacji regionu,
- koncentrację zagospodarowania i zainwestowania w ukształtowanych ośrodkach sieci osadniczej,
- wzbogacanie funkcjonalne i rozwój małych miast oraz ośrodków gminnych,
- ochronę funkcji terenów rolnych (zatrzymanie procesu rozpraszania zabudowy).⁵¹

Na sytuację i procesy demograficzne w województwie lubelskim oraz Gminie Łopiennik Górny mają bezpośredni wpływ na wykorzystanie:

- potencjału rozwojowego regionu (w tym dostępność zasobów pracy),
- ekonomicznych aspektów przestrzeni i infrastruktury,
- wpływ na generowanie nowych możliwości rozwojowych. Dla Strategii Województwa Lubelskiego oznacza to weryfikację podejścia do zagadnień demograficznych w kontekście prowadzonej polityki rozwoju. W szczególności dotyczy to: uznanie zjawiska depopulacji za kluczowe uwarunkowanie wpływające na kierunki działań w różnych sferach,
- zwiększanie atrakcyjności życia w regionie poprzez podnoszenie jakości usług publicznych (optymalna lokalizacja w połączeniu z organizacją dostępności) oraz ułatwianie rozwoju branż tworzących wysokiej jakości miejsc pracy.⁵²

Równie istotne dla Gminy Łopiennik Górny oraz pozostałych gmin z powiatu krasnostawskiego mają dynamiczny rozwój i wzrost znaczenia międzynarodowych powiązań gospodarczych, naukowych i technologicznych oraz rosnące znaczenie korporacji ponadnarodowych oraz innych podmiotów niepaństwowych o zasięgu globalnym, w tym sieciowych społeczności internetowych z jednej strony niosą za sobą wiele zagrożeń, z drugiej zaś generują wyzwania i tworzą nowe możliwości rozwojowe. W tym kontekście niezbędne będzie odważne i profesjonalne podejście do wykorzystania pojawiających się szans oraz sprostania nowym wyzwaniom. Oznacza to przemodelowanie podejścia do restrukturyzacji gospodarki województwa lubelskiego z pragmatycznym i realnym podejściem do nie administracyjnego wpływania i możliwości oddziaływania na sektor przedsiębiorstw. Istotne jest to, aby innowacje były postrzegane, jako horyzontalny ważny czynnik podnoszenia konkurencyjności regionu, Gminy Łopiennik Górny, a nie jedynie, jako dokument służący korzystaniu ze wsparcia z funduszy strukturalnych UE; pozycjonowania sektora rolniczego nie jako odrębnego elementu wymagającego wsparcia, ale jako ważne ogniwo dla budowania łańcucha wartości w przemyśle rolno-spożywczym a także w branżach pokrewnych, bazujących na surowcach rolnych; poszukiwania tzw.

⁵¹ Jw.

⁵² Jw.

nisz rozwojowych i unikalnych funkcji, wykorzystujących zasoby dostępne w województwie dla tworzenia produktów i usług poszukiwanych przez użytkowników z poza regionu; położenia większego nacisku na sieciowanie oraz rozwój gospodarczej współpracy zagranicznej.⁵³

Szczególne znaczenia nabiera w perspektywie roku 2030 priorytetowe ujęcie problemu zanieczyszczenia powietrza; nadanie większej wagi dla gospodarki o obiegu zamkniętym; nadanie priorytetu dla inicjatyw oddolnych, będących przejawem aktywności społeczności lokalnych w kierunku poprawy sytuacji gospodarczej oraz jakości życia.⁵⁴

⁵³ Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)

⁵⁴ Jw.

III. GMINA NA OBSZARZE POWIATU

„Diagnoza Sytuacji Społeczno-Gospodarczej Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Lubelskiego” (2017).

Najliczniejszą grupą zakładów przemysłowych regionu stanowią przetwórcze rolno-spożywcze, tj. młyny i wytwórnie mąk, kasz, makaronów, spółdzielnie mleczarskie, masarnie, cukrownie, chłodnie i zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego. Do sektora rolno-spożywczego zaliczamy także zakłady spirytusowe, tytoniowe, browarnicze, zielarskie i pszczelarskie. Miody pitne, wódka gorzka żołądkowa, herbaty i syropy ziołowe – są to wyroby bardzo poszukiwane na krajowych i europejskich rynkach.⁵⁵ Na terenie Województwa Lubelskiego dynamicznie rozwija się także branża przetwórstwa zbóż, cukrownie, mleczarnie, przedsiębiorstwa produkujące wyroby mięsne. Lubelskie posiada także tradycje piwowarskie i gorzelnicze. Na terenie Lublina swoje siedziby posiadają liderzy polskiego rynku zielarskiego.⁵⁶ Największym zakładem produkującym nawozy dla rolnictwa w regionie są Zakłady Azotowe Puławy S.A., które są czołowym producentem nawozów sztucznych dla rolnictwa, ale także różnych półproduktów (np. melaminy i kaprolaktamu) poszukiwanych przez inne branże przemysłu. Na terenie Województwa Lubelskiego swoją działalność prowadzą liczne grupy producenckie, które dążą do poprawy efektywności gospodarowania oraz organizują sprzedaż produktów rolnych. Ponadto umożliwiają obniżenie kosztów produkcji i ograniczenie ryzyka, a także otwierają nowe kanały zbytu.⁵⁷

Struktura gospodarki regionu w układzie 4 głównych sektorów: rolniczego, przemysłowego, oraz usług rynkowych i nierynkowych jest odmienna od większości województw w Polsce oraz wewnętrznie zróżnicowana. Województwo Lubelskie posiada wysoki poziom specjalizacji i duży potencjał w zakresie produkcji rolniczej, głównie roślinnej – zbóż i innych podstawowych upraw, przy czym lokalnie istnieje duże natężenie produkcji owoców miękkich i sadowniczej, a także warzywniczej. Rolnicza specyfika województwa lubelskiego sprzyja rozwojowi produkcji i przetwórstwa żywności na bazie płodów rolnych i produkcji zwierzęcej. Dlatego też dominującą ważną rolę w sprzedaży produktów

⁵⁵ Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej obszarów wiejskich i rolnictwa województwa lubelskiego wraz z identyfikacją potrzeb i potencjałów rozwojowych (2017).

⁵⁶ Jw.

⁵⁷ Jw.

przemysłowych odgrywają artykuły spożywcze – blisko 20% w strukturze produkcji sprzedanej. Na rynku krajowym region wyróżnia się pod względem wielkości produkcji wyrobów pochodzenia zwierzęcego, tj. masła oraz innych tłuszczów otrzymywanych z mleka, serów podpuszczkowych dojrzewających oraz produktów uboju bydła i cieląt. Województwo wyróżnia się na tle kraju także pod względem produkcji wyrobów otrzymywanych na bazie upraw rolniczych (głównie ze zbóż) i sadowniczych (jabłek, owoców jagodowych).⁵⁸

Powiat Krasnostawski wyróżnia liczbą przedsiębiorstw handlowo – usługowych zajmujących się sprzedażą oraz serwisem maszyn i urządzeń rolniczych. Znajdują się tu także przedsiębiorstwa handlowe sprzedające nawozy oraz pasze. Wszelkie próby wydzielenia obszarów wiejskich, głównie w obrębie stref podmiejskich są nieadekwatne do rzeczywistości, charakteryzującej się brakiem występowania wyraźnych granic osadnictwa wiejskiego i miejskiego. Zróżnicowany poziom przeobrażeń wsi, w tym jej struktury społeczno-demograficznej, zawodowej, więzi i stosunków społecznych, liczebności, zagęszczenia, form zabudowy, kształtu i funkcji osiedli, czyli głównie cech społecznych, demograficznych, ekonomicznych i przestrzennych.⁵⁹

W Powiecie Krasnostawskim, w tym na obszarze Gminy Łopiennik Górny ważne jest odpowiednie wsparcie lokalnej przedsiębiorczości i pozyskanie inwestorów. Podjęte działania powinny skutkować zwiększeniem miejsc pracy, a migracje wahadłowe nie będą oznaczały trwałej migracji młodych ludzi, jak ma to miejsce w przypadku migracji do dużych miast. Równie istotne dla rozwoju Gminy Łopiennik Górny jest podniesienie atrakcyjności obszarów wiejskich i najbliższych miast (Krasnegostawu, Zamościa, Chełma) poprzez zwiększenie dostępu do edukacji, upowszechnianie dostępu do Internetu, poprawa i budowa lokalnych dróg, zwiększenie rynku pracy, lepsza opieka medyczna. Warto zdefiniować sposoby wykorzystania istniejącego potencjału rolniczego poprzez rewitalizację obszarów łąkowych wschodniej i południowo wschodniej części województwa, skierowanie produkcji rolniczej na tym obszarze na hodowlę bydła, kóz czy owiec z głównym wykorzystaniem łąk i pastwisk.⁶⁰

Zachowanie i właściwe zagospodarowanie przyrodniczo cennych obszarów może pozwolić na rozwój turystyki i rekreacji, w tym zwłaszcza turystyki kwalifikowanej, związanej z obserwacją i poznawaniem przyrody. Z funkcją turystyczną powiązany może być rozwój funkcji leczniczej i terapeutycznej. Obszary o wysokiej różnorodności biologicznej mogą być miejscem prowadzenia badań naukowych, których rezultaty będą miały znaczenie w rozwiązywaniu problemów środowiskowych. Funkcja rolnicza i leśna tych gmin powinna być rozwijana w kierunku produkcji żywności o wysokiej jakości oraz pozyskiwania wysokowartościowych roślin leczniczych i surowców odnawialnych. Możliwy jest także rozwój zbieractwa oraz upraw surowców farmaceutycznych.⁶¹ Posiadane przez Lubelszczyznę bogate zasoby środowiska naturalnego należy postrzegać w kategoriach „kapitału ekologicznego” będącego w dyspozycji społeczności lokalnych. Dbłość o środowisko przyrodnicze może być ujmowana także, jako szansa na rozwój, a nie tylko, jako bariera, choć sprzeczności między przyrodą a gospodarką są

⁵⁸ „Diagnoza Sytuacji Społeczno-Gospodarczej Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Lubelskiego” (2017).

⁵⁹ Jw.

⁶⁰ Jw.

⁶¹ Jw.

w pewnych przypadkach nieuchronne.⁶² Spośród czynników racjonalizujących gospodarowanie wodą główne znaczenie w nadchodzących latach 2021-2030 przypisuje się:

- działaniom inwestycyjnym, zwłaszcza retencji wód; obszarem priorytetowym jest strefa oddziaływania Kanału Wieprz–Krzna, a zadaniami strategicznymi: budowa zbiornika „Oleśniki” i modernizacja Kanału Wieprz–Krzna;
- określeniu warunków korzystania z wód w układach zlewniowych w oparciu o sporządzone uprzednio bilans jakościowy i ilościowy.⁶³

Na znaczeniu zyskiwać będą mechanizmy rynkowe, tylko one bowiem mogą pomóc w realizacji zasady: pokryć popyt i zachować dyspozycyjny zasób wody. Będzie to możliwe w sytuacji zorganizowania rynku koncesji na eksploatację poszczególnych zbiorników wód powierzchniowych i podziemnych oraz dostawy wody innym użytkownikom. Rynek taki urealniłby treść ekonomiczną cen wody i tym samym sprzyjałby rzeczywistej ochronie jej zasobów.⁶⁴

Lubelszczyzna wykazuje „syndrom niedostatecznego rozwoju”, w skład którego wchodzi: niski poziom wykształcenia i wykwalifikowania kadr, niska produktywność, relatywny niedorozwój infrastruktury ograniczający dostępność transportową i teleinformatyczną, niska jakość nauczania i niski poziom samoorganizacji społecznej, niska innowacyjność i – w niektórych przypadkach – niski stopień urbanizacji. Zainicjowanie w nich endogenego wzrostu jest trudne tym bardziej, że często są to regiony peryferyjne, położone w oddaleniu od źródeł kapitału i rynków, otoczonymi obszarami równie pozbawionymi wewnętrznych impulsów rozwojowych.⁶⁵

Przestrzenne zróżnicowanie rozwoju ma wieloraki charakter. Należy pamiętać o tym, że tradycyjne podziały (wschód-zachód, wieś-miasto), choć nadal widoczne na mapach pokazujących zróżnicowanie rozwoju i jakości życia, ulegają przeobrażeniom. Jednym z przykładów jest rosnące zróżnicowanie obszarów wiejskich, dzielących się na te o zdywersyfikowanych funkcjach i dochodach mieszkańców oraz te o dużym udziale ludności zatrudnionej w niskotowarowym rolnictwie. To istotne uwarunkowania, które wpływają na rozwój Gminy Łopiennik Górny. Wyzwaniem dla polityki rozwoju jest tworzenie takich warunków dla wyrównywania szans edukacyjnych, zwiększanie dostępu do usług publicznych oraz zwiększanie dostępności transportowej, a także likwidowanie wykluczenia cyfrowego, ale również wspieranie biegunów wzrostu m.in. ośrodków regionalnych (*Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji 2012*).⁶⁶

⁶² „Diagnoza Sytuacji Społeczno-Gospodarczej Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Województwa Lubelskiego” (2017).

⁶³ Jw.

⁶⁴ Jw.

⁶⁵ Jw.

⁶⁶ Jw.

IV. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY. ANALIZA DANYCH.

1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, KLIMAT I INFRASTRUKTURA GMINY.

Na terenie Gminy Łopiennik Górny najliczniej udokumentowane ślady osadnictwa pochodzą z epoki brązu. Występują również nieliczne ślady osadnictwa z epoki kamienia aż do późnego średniowiecza. Najstarsze ślady osadnictwa (epoka brązu) odnotowano w miejscowościach: Dobryniów, Łopiennik Dolny, Łopiennik Podleśny, Borowica, Żulin. Najwcześniej, bo już w XII i XIII wieku pojawiają się wzmianki o miejscowościach: Borowica i Łopiennik Górny. W XVI wieku Łopiennik Górny odnotowany jest, jako wieś królewska. Wzmianki o pozostałych miejscowościach gminy pojawiają się dopiero na przełomie XVIII i XIX wieku. Zachowana zabudowa mieszkaniowa, usługowa, sakralna w poszczególnych miejscowościach pochodzi z końca XVIII w i XIX wieku. Wyraźny rozwój gminy nastąpił w okresie międzywojennym. Rozwój ten przerwała II wojna światowa. Po wojnie gmina Łopiennik Górny administracyjnie podlegała powiatowi krasnostawskiemu w województwie lubelskim. Od czerwca 1975 r. gmina została objęta granicami województwa chełmskiego. Po kolejnej reformie administracyjnej od stycznia 1999 r. gmina Łopiennik Górny należy administracyjnie do powiatu krasnostawskiego w województwie lubelskim.

1.1. POŁOŻENIE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY.

1.1.1. Aktualna powierzchnia gminy wynosi: 106,25 km², co stanowi: 9,34% powierzchni powiatu krasnostawskiego. Gmina posiada charakter: rolniczy.

- **Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gruntów:** grunty orne: **6926 ha**, sady: **105 ha**, łąki i pastwiska razem: **958 ha**.

- **Stawy: 21 ha.**
- **Lasy i grunty zalesione zajmują: 2291 ha.**
- **Drogi: 191 ha**
- **Zabudowania: 257 ha**

1.1.2. Jednostki Pomocnicze - Sołectwa Gminy Łopiennik Górny:

- **Borowica, 1475,86 ha**
- **Dobryniów, 328,57 ha**
- **Dobryniów Kolonia, 391,21 ha**
- **Gliniska, 143,42 ha**
- **Krzywe, 549,37 ha**
- **Łopiennik Dolny, 616,26 ha**
- **Łopiennik Dolny Kolonia, 752,18 ha**
- **Łopiennik Górny, 1699,86 ha**
- **Łopiennik Nadrzeczny, 504,30 ha**
- **Łopiennik Podleśny, 1260,67 ha**
- **Majdan Krzywski, 404,54 ha**
- **Nowiny, 304,87 ha**
- **Olszanka, 762,47 ha**
- **Wola Żulińska, 533,27 ha**
- **Żulin, 885,05 ha**

1.1.3. Przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne:

- drogi: z zachodu na południe przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 17 relacji: Lublin – Krasnystaw – Zamość – Hrebenne (granica państwa).
- połączenie kolejowe: linia kolejowa nr 69 relacji: Rejowiec Fabryczny – Zawada – Hrebenne przebiegająca w północno-wschodniej części gminy.
- **Gmina charakteryzuje się zabudową:** rozproszoną tzw. kolonialną.

1.1.4. Łopiennik Górny położona jest w środkowej części województwa lubelskiego i w północnej części powiatu krasnostawskiego. Graniczy z gminami: Trawniki i Rybczewice (powiat świdnicki), Rejowiec i Rejowiec Fabryczny (powiat chełmski), Krasnystaw, Gorzków i Fajstówice (powiat krasnostawski). Teren gminy leży w dwóch makroregionach; część zachodnia w makroregionie Wyżyna Lubelska, część wschodnia w makroregionie Polesie Wołyńskie.

1.1.5. Zasoby walorów przyrodniczych. Walory przyrodniczo-krajobrazowe środkowej części gminy odgrywają znaczącą rolę w krajowych i regionalnych systemach przyrodniczych.

Szczególne znaczenie w tym względzie posiada dolina Wieprza, która w Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET-PL) stanowi korytarz ekologiczny o randze krajowej (o symbolu 65 k). Korytarz ten łączy Nadwieprzański Park Krajobrazowy z Pawłowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu i z projektowanym Pawłowsko – Tarnogórskim OCK oraz Grabowiecko – Strzeleckim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Ponadto dolina Wieprza wraz z przylegającymi do niej lasami okolic Żulina stanowi rdzeń Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu – jednego z ogniw krajowego i regionalnego systemu obszarów chronionych (województwa lubelskiego).

Lasy i zadrzewienia na terenie gminy Łopiennik Górny zajmują 20% ogółu powierzchni gminy i należą głównie do Nadleśnictwa Krasnystaw. Występują one w kilku dużych, zwartych kompleksach w zachodniej i wschodniej części gminy. W części zachodniej (las Namule) oraz południowej (las okolic Ziemiany – Łopiennik Podleśny) drzewostany buduje głównie sosna ze znacznym udziałem gatunków liściastych: dębu, grabu, osiki, buku, jawora, brzozy itp. Lasy te posiadają korzystny mikroklimat, są atrakcyjne krajobrazowo i są stosunkowo odporne na antropopresję. We wschodniej części gminy kompleksy leśne okolic Borowicy, to głównie bory mieszane, w których dominuje sosna z niewielkimi domieszkami gatunków liściastych: dębu i brzozy. Lasy te są korzystne dla rekreacji.

1.2. KLIMAT

Klimat na obszarze Gminy kształtowany jest przez masy powietrza polarno-morskiego napływające z Atlantyku oraz polarno-kontynentalnego z Eurazji. Według danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej temperatura średnia z wielolecia 1971-2000 wyniosła 8°C. W związku z tym obszar leży w chłodniejszej połowie kraju, gdzie przeważają azjatyckie masy powietrza. Ciśnienie atmosferyczne przyjmuje wartości od 1016 hPa do 1017 hPa. Średnia prędkość 10-minutowa wiatru wynosi od 3 do 4 m/s. Usłonecznienie obszaru możemy zaliczyć do jednych z najwyższych w kraju, jego wartość wynosi ponad 1700 godzin rocznie.

Średnia roczna temperatura powietrza na omawianym terenie wynosi 7,2°C. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca lipca kształtuje się na poziomie 18,2°C, a najchłodniejszego – stycznia – 4,5°C. Średnia roczna amplituda wynosi 22,6°C. W miesiącu najcieplejszym notowane są najwyższe dobowe maksima temperatury śr. 24,1°C. Najniższe dobowe minimum temperatury śr. 7,6°C obserwuje się w lutym. Okres wegetacyjny trwa 200 – 214 dni, średnio od pierwszej pentady kwietnia do końca października. Średnia suma opadów atmosferycznych (z okresu wielolecia) wynosi ok. 600 mm. Najwyższe opady atmosferyczne występują w lecie (do 42% rocznej sumy opadów), a najniższe w zimie. Na omawianym terenie dominują wiatry z sektora zachodniego: południowo – zachodnie, północno – zachodnie i zachodnie. Najrzadziej obserwowane są wiatry północne i północno – wschodnie. Średnio w roku notuje się ok. 12% cisz atmosferycznych. Średnia prędkość wiatru wynosi 3,0 m/s.⁶⁷

⁶⁷ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVIII/103/2004 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9.11.2004 r.

Warunki klimatu lokalnego modyfikowane są przez rzeźbę terenu, rodzaj podłoża, szatę roślinną, głębokość zalegania wód podziemnych, bliskość zbiorników wodnych, itp. Gmina Łopiennik Górny posiada niewielką powierzchnię charakteryzującą się niekorzystnymi warunkami klimatycznymi. Są to głównie doliny rzek: Wieprza, Łopy i Rejki. Występują tu niekorzystne warunki termiczno – wilgotnościowe (inwersje termiczne, częste przymrozki przygruntowe i zaleganie mgieł). Tereny te są nieprzydatne dla budownictwa mieszkaniowego, a także dla lokalizacji obiektów emitujących zanieczyszczenia z uwagi na złe warunki rozpraszania zanieczyszczeń jak również dla upraw mało odpornych na przymrozki.⁶⁸

Wskazane jest pozostawienie tych obszarów w dotychczasowej formie zagospodarowania tj. jako łąki i pastwiska. Okresowo niekorzystnymi warunkami klimatu lokalnego charakteryzują się obszary o dość płytkim zaleganiu wód gruntowych. Występują one głównie w sąsiedztwie dolin rzecznych.⁶⁹

Tereny te są mało korzystne dla zabudowy mieszkaniowej, ale są odpowiednie dla rolnictwa oraz pod lokalizację obiektów usługowych. Korzystne warunki klimatu lokalnego występują na terenach wyniesionych o głębokim zaleganiu wód gruntowych, dobrze przewietrzane. Na terenie gminy szczególnie korzystne warunki klimatyczne, a zwłaszcza solarne (dla upraw ciepłolubnych) posiadają zbocza dolin o ekspozycji południowej.⁷⁰

1.3. SIEĆ WODNA

1.3.1. Rzeki.

Największą rzeką przepływającą przez województwo lubelskie jest Wisła. Przez Gminę Łopiennik Górny przepływa trzecia, co do wielkości rzeka województwa lubelskiego – rzeka Wieprz. Ponadto na terenie Gminy Łopiennik Górny znajdują się dwie mniejsze rzeki: Łopa, będąca lewym dopływem Wieprza położona w całości na terenie Gminy Łopiennik Górny o długości 12,74 km oraz Rejka – 7 km, będąca prawym dopływem rzeki Wieprz mająca swoje źródła w gminie Rejowiec.

Łopa i Rejka posiadają przebieg równoleżnikowy i zbierają wodę z zachodniej i wschodniej części gminy poprzez nieliczne dopływy i rowy melioracyjne. Naturalną sieć wód powierzchniowych wzbogacają stawy rybne. Największy zespół stawów występuje w okolicy Żulina (o pow. 11,48 ha) oraz w rejonie Olszanki. Uzupełniają je nieliczne drobne stawy rybne we wsiach: Nowiny, Krzywe, Łopiennik Dolny Kolonia, Łopiennik Górny, zasilane wodami Łopy. Ponadto w rejonie wsi Olszanka i Majdan Krzywski znajdują się źródła.⁷¹

⁶⁸ Jw.

⁶⁹ Jw.

⁷⁰ Jw.

⁷¹ Jw.

1.3.2. Zbiorniki wodne na terenie Gminy.

Na terenie Gminy brak jest naturalnych zbiorników wodnych. Ze sztucznych do największych należą stawy rybne w Nowinach, Olszance oraz Żulinie. Planując gospodarkę wodną i zabezpieczenie dostaw wody, ochronę przeciwpowodziową, że rzeka Łopa ma początek w okolicy miejscowości Nowiny na wysokości około 230,00 m n.p.m. Długość całej rzeki wynosi 13,00 km, a zlewnia 83,9 km². Zlewnia rzeki Łopy graniczy od północy ze zlewnią rzeki Giełczew i Marianki, zaś od zachodu i południa ze zlewnią rzeki Żółkiewki. Rzeka na całej swojej długości płynie z zachodu na wschód. Dolina rzeki w latach siedemdziesiątych została zmeliorowana i uregulowana. Cała zlewnia rzeki Łopy dzieli się na dwie zasadnicze części: górną część zlewni od źródeł do zwężenia doliny w Łopiennik Górnym, a dolna część zlewni od zwężenia doliny w Łopienniku Górnym do ujścia, do doliny Wieprza. Duże obszary łąk w dolinie rzeki Łopa są wykorzystywane w niewielkim stopniu ze względu na znaczną degradację systemu melioracyjnego. Teren ten mógłby zostać wykorzystany pod planowany zbiornik retencyjny.⁷²

1.3.3. Charakterystyczne elementy sieci wodnej gminy.

Ponadto na terenie Gminy Łopiennik Górny ma swój początek Kanał Wieprz – Krzna, charakterystyczny obiekt hydrograficzny w województwie lubelskim, który łączy rzekę Wieprz w miejscowości Borowica, w gminie Łopiennik Górny z rzeką Krzną. Kanał liczy 139,9 km, został wybudowany w latach 1954-1961. Kanał miał za zadanie zmeliorowanie podmokłych terenów w celu przeznaczenia ich na cele rolnicze. W wyniku wykonania systemów odwadniających zmniejszyła się znacznie powierzchnia cennych przyrodniczo mokradeł i torfowisk. Zapoczątkowany został proces murszenia i zanikania utworów organicznych. Aktualny stan gospodarki wodnej w obszarze KWK jest mało sprawny. Od 2005 roku nie prowadzi się nawodnień na użytkach zielonych ze względu na dekapitalizację urządzeń nawadniających.⁷³

1.3.4. Ujęcia wody.

Na terenie Gminy funkcjonują dwa ujęcia wód podziemnych, zaopatrujących w wodę wodociągi wiejskie, są to ujęcie wody w Łopienniku Dolnym Kolonii zasilane przez dwie studnie głębinowe, które dostarczają wodę częściowo w sposób grawitacyjny, a częściowo ciśnieniowy przez zestawy hydroforowe oraz ujęcie wody Majdan Krzywski (położone w miejscowości

⁷² Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVIII/103/2004 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9.11.2004 r.

⁷³ Pichla A., 2009, Rola Kanału Wieprz-Krzna w gospodarce wodnej regionu, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Lublinie, <http://www.nawadnianie.inhort.pl/add/article/132.pdf>, styczeń 2015

Krzywe) również zasilane przez dwie studnie głębinowe, które dostarczają wodę w sposób grawitacyjny ciśnieniowy przez zestawy hydroforowe.⁷⁴

1.4. GLEBY

1.4.1. Wśród typów i podtypów gleb występujących na terenie Gminy można wyróżnić:

- Na zachód od doliny Wieprza zdecydowanie dominują dobre i bardzo dobre gleby lessowe, głównie w klasie IIIa i IIIb z wyspami gleb II klasy oraz nieco większymi powierzchniami klasy IVa. Są to gleby pszenne bardzo dobre i dobre oraz pszenno-żytnie, pszenno-wadliwe.
- Obszar obejmujący wschodnie tereny gminy (ok. Woli Żulińskiej, Żulina). Dominują tutaj gleby IVa i IVb klasy bonitacyjnej z niewielkim udziałem gleb klas III. Są to gleby brunatne, znacznie rzadziej bielicowe, czarne ziemie wytworzone z piasków gliniastych, często pylastych lub utworów pyłowych oraz rędziny wytworzone ze zwietrzliny skał kredowych. Gleby te są zaliczane do różnych kompleksów glebowo-rolniczych od pszennych dobrych, pszennych żytnich wadliwych do żytnioziemniaczanych dobrych i słabych oraz zbożowo-pastewnych słabych.
- Drugi rejon obejmuje tereny najstabszych gleb w gminie (okolice Borowicy i kompleksów leśnych). Występują tu gleby V i VI klasy bonitacyjnej nie podlegające ochronie. Są to najczęściej gleby brunatne lub bielicowe, rzadko czarne ziemie zdegradowane wytworzone z piasków słabo gliniastych lub luźnych. Zaliczane są do kompleksu żytnio – ziemniaczanego słabego i zbożowo-pastewnego słabego lub żytnio – łubinowego.
- W dolinie Wieprza występują gleby hydrogeniczne glejowe, mułowe, torfowe i murszowe.⁷⁵

1.4.2. Rodzaje i gatunki gleb:

- Gleby brunatne,
- Czarne ziemie,
- Gleby bielicowe,
- Mułowe, torfowe i murszowe,
- Rędziny.

1.4.3. Zasoby surowców: piaski w miejscowości Borowica i Wola Żulińska.

⁷⁴ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVIII/103/2004 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9.11.2004 r.

⁷⁵ Jw.

1.5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA NA TERENIE GMINY.

1.5.1. Wodociągi – struktura w 2014 r. i w 2019 r.

- **Wodociągi 2014 r. – 100,26 km** długość czynnej sieci rozdzielczej, **1297 szt.** przyłączy do budynków mieszkalnych.
- **Wodociągi: 2019 r. - 100,26 km** długość czynnej sieci rozdzielczej, **1317 szt.** przyłączy budynków mieszkalnych.

Ostatnia rozbudowa wodociągu realizowana była w 2013 r. i obejmowała część miejscowości Kolonia Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny, Dobryniów oraz w całości Dobryniów Kolonię. Zaopatrzenie w wodę pitną na terenie gminy jest zapewnione. Stan infrastruktury na 2019 r. określa się, jako: w części bardzo dobry ok. 10%, dobry ok. 60%, 30% w stanie do wymiany. Modernizacja wybudowanej w latach 1978-1983 część wodociągu (około 56 km) jeszcze w technologii rur PCV wymaga modernizacji, w tym wymiany: zasuw, hydrantów. Remont powinien objąć zbiorniki i studni, pojawia się konieczność wybudowania studzienek rewizyjnych. Modernizacje/ remonty powinny być przeprowadzone na terenie miejscowości: Kolonia Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny, Łopiennik Nadrzeczny, Łopiennik Górny, Olszanka, Krzywe, Majdan Krzywski, Gliniska, Nowiny.

Gmina Łopiennik Górny sama zarządza wodociągiem gminnym w ramach Referatu Gospodarki Komunalnej. Na chwilę obecną brak jest planów rozbudowy sieci wodociągowej, z uwagi na brak takich potrzeb.

1.5.2. Kanalizacja sanitarna – struktura w 2014 r. i w 2019 r.

Na terenie gminy brak jest zbiorczej kanalizacji sanitarnej. W 2014 roku na terenie gminy było 38 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków zaś w roku 2019 było 76 szt. Pozostałe gospodarstwa korzystają ze zbiorników odpływowych na nieczystości ciekłe, w 2019 roku było ich 701. W przyszłości planowana jest budowa zbiorczej oczyszczalni ścieków wraz z kanalizacją. Teren zabudowy jest zróżnicowany i najlepszym systemem na odprowadzenie ścieków jest system kanalizacji sanitarnej grawitacyjnej. Ze względu na długie ciągi kanalizacji niezbędne będzie przepompowywanie ścieków. główne ciągi kanalizacji obejmują następujące miejscowości: Olszanka, Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny, Kolonia Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny, Łopiennik Podleśny, Dobryniów i dla tych miejscowości przewidziano jedną oczyszczalnię ścieków. Razem ilość mieszkańców objętych inwestycją będzie oscylować ok. 2000 mieszkańców, razem to ok. 800 gospodarstw. Inwestycja obejmująca budowę kanalizacji sanitarnej to ok. 6 000 000 pln. Pozostałe miejscowości oraz rozproszone grupki zabudowań kolonijnych ze względów ekonomicznych winny być wyposażone w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Lokalizacja oczyszczalni, zgodnie z obecnie obowiązującym MPZP wskazywana jest w miejscowości Łopiennik Dolny Kolonia (lub konieczność zmiany MPZP dla innej lokalizacji). Szacowane koszty to ok. 4 000 000 pln.

1.5.3. Kanalizacja deszczowa.

Na terenie gminy brak jest zbiorczej kanalizacji deszczowej.

1.5.4. Sieć elektryczna i główne źródła energii elektrycznej.

Na terenie gminy nie ma instalacji o dużej mocy wytwarzającej energię elektryczną. Coraz większa liczba gospodarstw (nie więcej niż 25 szt. na terenie gminy) posiada instalacje fotowoltaiczne zasilające własne gospodarstwo. Pozostałe gospodarstwa zasilane są z sieci elektroenergetycznej nowej kablowej oraz starszych z linii podwieszonych na słupach.

1.5.5. Sieć gazowa.

Na terenie gminy brak jest sieci gazowej. Przez teren przechodzi gazociąg ciśnieniowy, do którego nie ma możliwości podłączenia lokalnej sieci.

1.5.6. System komunikacyjny, transport:

- **Układ komunikacyjny Gminy Łopiennik Górny oparty jest na drogach:** krajowej, powiatowych, gminnych oraz wewnętrznych stanowiących własność Gminy Łopiennik Górny. Przez obszar gminy przebiega droga krajowa Nr 17. relacji: Warszawa – Lublin – Zamość – Hrebenne. W granicach gminy Łopiennik Górny długość drogi krajowej wynosi 6,938 km.
- **Przystanki autobusowe:** na terenie gminy 137 szt.: 62 własność gminy, 75 inna. Zarówno trasy komunikacyjne jak i ilość przystanków może ulec zmianie, co uzależnione jest od aktualnych potrzeb.
- **Przystanki kolejowe:** 1 szt. w Żulinie, użytkowany obecnie przez PKP oraz dwa przystanki w gminach sąsiednich Józefów i Zagrody (praktycznie przy samej granicy z Gminą Łopiennik Górny).

1.5.7. Składowiska odpadów komunalnych.

Na terenie gminy brak jest składowiska odpadów. Odpady trafiają głównie do KRAS-EKO Sp z o.o. międzygminne składowisko odpadów komunalnych, Wincentów 22-302 Siennica Nadolna.

1.5.8. Stan cyfryzacji w Gminie.

Na terenie gminy jest położony światłowód, jednak bez koniecznej sieci rozprowadzającej. Stąd mieszkańcy zgłaszają białe plamy w dostępie do internetu. Sieć rozprowadzająca światłowód jest w najbardziej zaludnionych miejscowościach (Łopiennik Górny, Olszanka, Łopiennik Nadrzeczny), to oznacza, że tylko obszarach gęsto zabudowanych. Częściowo w miejscowości Dobryniów, Łopiennik Dolny, Łopiennik Podleśny, Łopiennik Dolny Kolonia. Brak w Majdan Krzywski, Krzywe, Nowiny, Gliniska.

W gminie Łopiennik Górny jest wykonana sieć internetu radiowego, obejmująca całą gminę, ale internet i sprzęt udostępniony w ramach jej funkcjonowania obejmuje wyłącznie 180 domów i nie ma obecnie możliwości podłączenia nowych. Internet o prędkości 2 MB, nie spełnia oczekiwań młodych ludzi. W 2021 zakończy się okres trwałości projektu i gmina będzie poszukiwała komercyjnego obsługującego do świadczenia usług za pomocą tej sieci, już bez ograniczeń przesyłowych i odpłatnie.

Mieszkańcy Gminy mają możliwość korzystania z e-usług m.in.

- e-Administracja,
- e-Konsultacje,
- e-PUAP,
- Punkt Potwierdzania Profili Zaufanych
- Informacja Przestrzenna Gminy.

1.6. INFRASTRUKTURA: DROGOWA – KOLEJOWA.

Układ infrastruktury drogowej na terenie Gminy Łopiennik Górny tworzą:

- Drogi gminne
- Drogi powiatowe
- Drogi krajowe.

Blisko 30% dróg gminnych i powiatowych kwalifikuje się do pilnego remontu.

1.6.1. Drogi powiatowe na terenie Gminy Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z referatu gospodarki komunalnej i inwestycji UG Łopiennik Górny.

L.P.	NR DROGI	PRZEBIEG DROGI	DŁUGOŚĆ W GRANICACH GMINY [KM]
1	1811L	Lipówki - Kanie - Liszno – Borowica	2,167
2	2120L	Pełczyn - Trawniki - Oleśniki - Stężycza Łęczyńska - Krasnystaw (ul. Kościuszki)	7,186
3	3117L	Łopiennik Górny - Orchowiec	6,95
4	3119L	Majdan Krzywski - Gliniska - Olesin - Bobrowe	2,435
5	3120L	Zakręcie - Jaślików - Majdan Krzywski - Kolonia Krzywe	5,064
6	3122L	Łopiennik - Żulin - Rejowiec	12,425
7	3127L	Wola Żulińska - Józefów - Kasjan	1,085
Razem			37,31

1.6.2. Drogi gminne na terenie Gminy Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z referatu gospodarki komunalnej i inwestycji UG Łopiennik Górny.

LP.	NR DROGI	PRZEBIEG DROGI	DŁUGOŚĆ W GRANICACH GMINY [KM]
1	109605L	granica gminy (Dziecinin) – Łopiennik Dolny Kolonia – droga powiatowa nr 3122L	3,230
2	109635L	droga krajowa nr 17 – Łopiennik Nadrzeczny – Olszanka – Krzywe – droga powiatowa nr 3117L	3,924
3	109636L	droga powiatowa 3117L – Nowiny – granica gminy (Izdebno)	2,052

4	109637L	droga powiatowa 3120L – Dobryniów – Łopiennik Dolny – droga powiatowa 2120L	2,135
5	109638L	droga krajowa nr 17 – Łopiennik Nadrzeczny – Łopiennik Dolny Kolonia – Łopiennik Podleśny – droga powiatowa 2120L	4,788
6	109639L	droga gminna 109635L – Krzywe – droga powiatowa 3120L	1,747
7	109640L	droga powiatowa 3122L – Żulin – granica gminy (Józefów)	1,465
8	109641L	droga powiatowa 3122L – Łopiennik Nadrzeczny – droga gminna 109641L	1,234
9	109642L	granica gminy (Czechów Kąt) – Wola Żulińska – granica gminy (Zagrody)	0,375
10	109643L	droga powiatowa 3122L – Żulin – Wola Żulińska – droga gminna 109632L	2,283
11	109644L	droga powiatowa 3122L – Łopiennik Dolny - Łopiennik Podleśny – droga gminna 109638L	0,379
12	110027L	droga powiatowa 3122L – Łopiennik Dolny Kolonia – Łopiennik Nadrzeczny – droga gminna 109638L	0,507
13	110028L	droga gminna 109605L – Łopiennik Dolny Kolonia – droga gminna 110094L	1,218
14	110029L	droga gminna 109605L – Łopiennik Dolny Kolonia – droga gminna 110094L	1,264
15	110091L	droga gminna 109635L - Olszanka	2,002
16	110092L	droga powiatowa 2120L – Dobryniów Kolonia – 110094L	1,177
17	110093L	droga gminna 109694L – Łopiennik Dolny Kolonia – droga gminna 110093L	1,979
18	110095L	droga gminna 109694L – Łopiennik Dolny Kolonia – droga gminna 110093L	1,634

19	110094L	droga powiatowa 3122L – Łopiennik Dolny Kolonia – granica gminy (Zosin)	3,927
20	110096L	droga powiatowa 2120L – Łopiennik Dolny – droga gminna 110094L	2,002
21	110097L	droga gminna 109635L – Łopiennik Nadzeczny (Ziemiany) – droga gminna 109635L	1,140
22	110098L	droga powiatowa 3122L - Borowica	2,250
23	110099L	droga powiatowa 3122L – Żulin – granica gminy (Józefów)	2,030
24	126010L	droga powiatowa 3117L – Łopiennik Górny	2,520
25	G7	droga gminna 109638L – Łopiennik Podleśny	2,230
26	G8	droga gminna G7 – Łopiennik Podleśny	0,670
27	G9	droga gminna G7 – Łopiennik Podleśny	1,550
28	G10	droga gminna G7 – Łopiennik Podleśny	0,650
29	G11	droga krajowa nr 17 – Łopiennik Podleśny – droga gminna G7	2,010
30	G12	Droga powiatowa nr 2120L – Łopiennik Podleśny	0,500
31	G13	Droga powiatowa nr 2120L – Dobryniów – droga gminna G14	1,260
32	G14	Granica gminy (Oleśniki) – Dobryniów Kolonia – Łopiennik Dolny	2,630
33	G15	droga gminna G14 – Łopiennik Dolny – droga gminna 110094L	1,240
Razem			60,00

1.6.3. Drogi w zarządzie Wójta Gminy Łopiennik Górny Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z referatu gospodarki komunalnej i inwestycji UG Łopiennik Górny.

OBRĘB	DROGI GMINNE [KM]	DROGI WEWNĘTRZNE [KM]	RAZEM [KM]
Borowica	2,250	22,9000	25,1500
Dobryniów	3,174	3,8548	7,0288
Dobryniów Kolonia	2,403	6,8170	9,2200
Gliniska	0,000	8,3610	8,3610
Krzywe	2,306	34,4330	36,7390
Łopiennik Dolny	4,935	8,6530	13,5880
Łopiennik Dolny Kolonia	14,265	1,5990	15,8640
Łopiennik Górny	2,520	21,6200	24,1400
Łopiennik Nadrzeczny	5,718	12,9002	18,6200
Łopiennik Podleśny	9,449	16,0010	25,4500
Majdan Krzywski	0,000	15,0170	15,0170
Nowiny	2,052	8,6420	10,6940
Olszanka	4,777	13,5580	18,3350
Wola Żulińska	2,358	17,5490	19,9070
Żulin	3,795	13,9590	17,7540
Łopiennik Górny dz. II	0,000	0,0000	0,0000
Żulin dz. II	0,000	3,9130	3,9130
Razem:	60,00	209,779	269,781

1.6.4. Oświetlenie Uliczne

NAZWA ODCINKA OŚWIETLENIA	ILOŚĆ LAMP	TEREN OŚWIETLANY
BOROWICA 1	13	droga gminna 110098L, teren obok kościoła, teren przy remizie OSP
ŁOPIENNIK DOLNY 2 KR	6	Droga powiatowa 3122L
ŁOPIENNIK GÓRNY 1	16	Droga krajowa nr 17
ŁOPIENNIK GÓRNY 2	6	Droga powiatowa 3117L
ŁOPIENNIK GÓRNY 4	4	Droga powiatowa 3117L
ŁOPIENNIK GÓRNY KR	8	Droga powiatowa 3117L
ŁOPIENNIK GÓRNY SZKOŁA SO1	5	Droga powiatowa 3122L
ŁOPIENNIK GÓRNY SZKOŁA SO2	21	Droga powiatowa 3122L
ŁOPIENNIK OŚRODEK ZDROWIA	33	Droga krajowa nr 17, droga gminna 109638L, teren obok kościoła
WOLA ŻULIŃSKA 1KR	12	droga gminna 109642L
WOLA ŻULIŃSKA 2	8	droga gminna 109642L
ŻULIN 3	10	Droga powiatowa 3122L

1.6.5. Trasy kolejowe. Linia kolejowej nr 69, relacji Rejowiec – Hrebenne. Dworce PKP: 1 szt.
Przystanki kolejowe: 1 szt. (w Żulinie).

1.6.6. Przystanie kajakowe: planowane w Dobryniowie i w Borowicy na rzece Wieprz.

1.6.7. Liczba parkingów: 6 szt., w tym w miejscowości: Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny, Borowicy i Dobryniowie. Lokalizacja: przy starym budynku Urzędu Gminy, przy nowym budynku Urzędu Gminy, przy obiektach GS, przy NZOZ i kościele Łopienniku Górnym (należący do parafii), przy szkole podstawowej w Łopienniku Nadrzecznym w pasie drogowym drogi powiatowej, przy kościele w Borowicy należący do parafii, przy kaplicy parafialnej w Dobryniowie przy drodze gminnej.

1.6.8. Liczba stacji do doładowania elektrycznych samochodów: 0 szt.

1.7. TRANSPORT – POŁĄCZENIA.

1.7.1. Obowiązek dowozu dzieci przedszkolnych oraz dzieci i młodzieży szkolnej do szkół.

Gmina Łopiennik Górny realizuje obowiązek dowozu dzieci przedszkolnych oraz dzieci i młodzieży szkolnej do szkół, zgodnie z zapisem ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 910). W 2019 r. usługi świadczyła firma przewozowa „Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Chełmie spółka z o.o.” ul. Hutnicza 3,22 - 100 Chełm. Trzy autobusy codziennie przewożą 157 dzieci i uczniów do oddziałów przedszkolnych oraz do szkół podstawowych prowadzonych przez gminę. Ponadto gmina realizuje zadanie dotyczące zapewnienia dzieciom bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej placówki oświatowej, 13 dzieci dowożonych jest samochodem osobowym przeznaczonym do przewozu dzieci niepełnosprawnych. Gmina Łopiennik Górny dokonuje również zwrotu kosztów przejazdu rodzicom dowożącym dziecko niepełnosprawne do Zespołu Niepublicznych Szkół Specjalnych w Zamościu, ul. Peowiaków 6a, 22 – 400 Zamość.

1.7.2. Transport zbiorowy

Informacja dotycząca publicznego transportu zbiorowego w 2019 r. podana w Raporcie o stanie Gminy Łopiennik wskazuje, że na terenie Gminy:

- Liczba podmiotów wykonujących transport publiczny: 1 szt.
- Liczba linii komunikacyjnych: 4

Z gminami powiatu krasnostawskiego i powiatów ościennych mieszkańcy komunikują się przede wszystkim transportem prywatnym. Czas dojazdu połączeniem BUS do Miasta Krasnystaw wynosi około 15 min, do Fajstawic po trasie na Lublin około 7 min. Funkcjonują połączenie BUS do Lublina, czas dojazdu 30-45 min. Mieszkańcy mogą korzystać z PKP awyłącznie do Żulina, do stacji na granicy gminy Łopiennik Górny i Gminy Rejowiec Fabryczny lub Gminy Łopiennik Górny – Krasnystaw. Czas dojazdu do Lublina 1 godz. 15 min.

Funkcjonują również połączenia BUS z Zamościem, czas dojazdu 45 min. Czas dojazdu PKP ze stacji na granicy gminy Łopiennik Górny – Rejowiec Fabryczny lub Krasnystaw ok. 1 godz. Do Warszawy, połączenie BUS (Zamość – Warszawa), czas dojazdu ok. 3 godz.

2. PRODUKCJA ROLNICZA.

2.1 Charakterystyka struktury rolnictwa w Gminie.

Głównymi elementami środowiska przyrodniczego, które decydują o możliwościach rozwoju rolnictwa Gminy są: gleby, klimat, warunki wodne i rzeźba terenu. Warunki klimatyczne sprzyjają gospodarce rolnej, ponieważ na terenie Gminy znajdują się dobre gleby i rozwijające się zmodernizowane gospodarstwa. Czynnikiem utrudniającym produkcję rolną w ostatnich latach jest konieczność przeprowadzenia scalenia gruntów oraz bardzo wąskie drogi dojazdowe do pól. Nowoczesny sprzęt rolniczy wymaga dróg o szerokości min 5, a istniejące drogi dojazdowe do pól są w większości szerokości nie większej niż 2,5-3 m.

- **Przeciętna wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego** na terenie gminy, wynosi ok. **5 ha**.
- **Produkcja roślinna.** Największym zainteresowaniem w produkcji rolniczej roślinnej w latach 2014-2019 była produkcja: zbóż, traw, rzepaku, ziół, owoców miękkich. Wynika to z rodzaju gleb.
- **Produkcja zwierzęca.** 1 szt. małe gospodarstwo (ok. 40 szt. bydła mlecznego).
- **Rynki zbytu dla producentów z gminy to:** Indywidualni odbiorcy oraz duże przedsiębiorstwa m.in. z Wielkopolski.
- **Grupy producenckie:** Nie występują.
- **Spółdzielnie:** Gminna Spółdzielnia – zajmująca się handlem – sklepy spożywcze.

Najwięksi gospodarze tj. powyżej 20 ha jest ich około 50-ciu, uprawiają głównie: trawy, zboża – pszenicę, rzepak, buraki, kukurydzę. **Najmniejsi uprawiają przede wszystkim:** zboża (pszenicę, żyto), ziola, trawy nasienne, rośliny okopowe, owoce miękkie. **Podział ze względu na wielkość gospodarstw w liczbie: 660** (tyle zostało objętych spisem rolnym, przy czym wniosków akcyzowych jest około 380 do 450 – liczby z ostatnich 6 lat) kształtuje się następująco:

- do 5 ha – **360** (małe gospodarstwa, gdzie nie składają rolnicy wniosków o akcyzę);
- od 5 do 10 ha – **150**;
- od 10 do 15 ha – **60**;

- od 15 do 20 ha – **40**;
- powyżej 20 ha – **50**.

Szacunkowy podział % upraw w odniesieniu do całości:

- Zboża – 40%;
- Trawy – 30%;
- Rzepak – 10%;
- Owoce miękkie – 1%;
- Nasienne (buraki, marchew, rzeżucha itp.) – 1%;
- Okopowe – 1%;
- Buraki – 10%;
- kukurydza – 5%;
- inne – 3%.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku podaje, że „Lubelszczyzna jest jednym ze słabiej rozwiniętych regionów Polski. Poziom i dynamika mierzona wzrostem PKB jest silnie i bezpośrednio powiązana ze specyficzną strukturą gospodarczą regionu. Główny wpływ na to ma dominujący udział rolnictwa w strukturze gospodarki oraz relatywnie jego niski wkład w tworzenie regionalnego produktu krajowego brutto (PKB). W 2017 r. województwo lubelskie, z wartością PKB na 1 mieszkańca wynoszącą 35 712 zł zajęło ostatnie miejsce w kraju (69% wartości średniej krajowej). Jego udział w wytworzeniu krajowego PKB wyniósł 3,8%”. Zgodnie z przyjętym modelem funkcjonalno-przestrzennym Gmina Łopiennik Górny leży na obszarze funkcjonalnym rozwoju gospodarki żywnościowej, który charakteryzujące się dużą koncentracją gleb o najwyższej przydatności dla produkcji żywności oraz szczególnie przydatnych dla rozwoju rolnictwa towarowego.

2.2. Uwarunkowania gospodarowania zasobami rolnymi i leśnymi.

Z oceny stanu istniejącego wynika, że problemy rozwoju funkcji rolniczej w gminie są następujące:

- duże zagrożenie erozją gleb o wysokich wartościach rolniczych,
- niekorzystna struktura agrarna: duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych, wysoki udział gospodarstw małych i średnich, występowanie tzw. „szachownicy pól”; wymaga to podjęcia prac scaleniowo – wymiennych,
- wysoki wskaźnik zatrudnienia w rolnictwie, brak alternatywnych miejsc pracy w gminie i regionie, niskie kwalifikacje zawodowe rolników, co utrudnia proces przebudowy gospodarki rolnej i jest barierą efektywności i inicjatyw rozwojowych gospodarstw,

- bariera kapitałowa, wynikająca z niskiej opłacalności produkcji rolnej, co uniemożliwia działania inwestycyjne,
- słabo rozwinięte „otoczenie rolnictwa”, niezbędne do obsługi i funkcjonowania obszarów wiejskich (skup płodów rolnych, przetwórstwo rolno – spożywcze, zaopatrzenie i obsługa rolnictwa, usługi bytowe).

3. DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA.

Stan środowiska na terenie gminy kształtowany jest w głównej mierze przez rolnictwo oraz działalność gospodarczą. Ze względu na swój rolniczy charakter, gmina nie jest obszarem zagrożonym pod względem zanieczyszczenia powietrza. Na jej terenie brak jest większych zakładów przemysłowych, emitujących zanieczyszczenia gazowe czy pyły. Stąd też głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia komunikacyjne – liniowe oraz pochodzące ze źródeł niskiej emisji.

Dodatkowym źródłem zanieczyszczenia powietrza i jednocześnie źródłem hałasu, choć w mniejszym stopniu jest w gminie ruch komunikacyjny. Zanieczyszczenia komunikacyjne należą do czynników najbardziej obciążających powietrze atmosferyczne. Szczególnie uciążliwe są zanieczyszczenia gazowe powstające w wyniku spalania paliw przez pojazdy mechaniczne. Drugą grupę emisji komunikacyjnych stanowią pyły, powstające w wyniku tarcia i zużywania się elementów pojazdów.

3.1. Uwarunkowania i predyspozycje przyrodnicze gminy stanowią istotny element w kształtowaniu struktury funkcjonalno – przestrzennej i określają możliwość rozwoju lub ograniczeń dla różnych form zagospodarowania obszaru.

Wśród walorów środowiska przyrodniczego stwarzających szansę rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy są:

- duże, zwarte obszary gleb o wysokich i średnich walorach agroekologicznych (gleby klasy II – IV stanowią 92,7% użytków rolnych), stanowiące bazę do rozwoju funkcji rolniczej (roślinnej i w mniejszym stopniu hodowlanej),
- wysokie walory krajobrazowe i przyrodnicze (atrakcyjna rzeźba terenu w rejonie wyniosłości, Giełczewskiej – wzgórza, lessowe wąwozy, dolinki, jary itp., malowniczy krajobraz doliny Wieprza oraz duże kompleksy leśne ok. Borowicy, Marysina i Ziemian).

- rozwój funkcji rekreacyjnej wiąże się również z realizacją zbiornika wodnego „Oleśniki”.⁷⁶

3.2. Główne, naturalne bariery rozwoju i ograniczeń w zagospodarowaniu przestrzennym gminy:

- znaczący udział terenów o niekorzystnych warunkach fizjograficznych dla rozwoju zabudowy. Są to głównie doliny rzeczne (Wieprza, Łopy, Rejki i drobnych cieków), tereny o płytkim zaleganiu wód gruntowych (do 2 m p.p.t.) występujące w sąsiedztwie dolin rzecznych oraz obszary o dużych spadkach terenu (strefy krawędziowe) szczególnie w rejonie pokryw lessowych stwarzających predyspozycje do powstawania osuwisk, obrywów lub sphywów. Obszary te występują w rejonie wsi; Nowiny, Gliniska, Majdan Krzywski, Krzywe, Olszanka, Łopiennik Dolny Kolonia. Są to również rejonu stwarzające ograniczenia dla rozwoju i mechanizacji rolnictwa.
- duża podatność Głównych Zbiorników Wód Podziemnych Nr 406 i 407 na zanieczyszczenie. Zasoby wodne GZWP wymagają szczególnej ochrony przed degradacją ilościową i jakościową. Obszary najbardziej zagrożone zanieczyszczeniem wód podziemnych (OWO) obejmują zachodnią i północno – wschodnią część gminy.

3.3. Główne zagrożenia środowiska i ekologiczne kolizje przestrzenne:

- potencjalnym zagrożeniem dla walorów przyrodniczo – krajobrazowych Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jest projektowany zbiornik wodny „Oleśniki”. Realizacja tak dużej inwestycji spowoduje ingerencję w środowisko naturalne doliny rzeki Wieprz oraz wpłynie na zakłócenie funkcji ekologicznej głównego korytarza ekologicznego (o randze krajowej) na skutek barier antropogenicznych (zapory czołowe, działowe itp.).
- potencjalnym zagrożeniem dla funkcjonowania ekologicznego gminy jest projektowana modernizacja drogi krajowej Nr 17 (do parametrów drogi ekspresowej) z obwodnicą w rejonie Łopiennika Górnego. Za odcinki kolizyjne z przyrodniczymi walorami środowiska należy uznać odcinek drogi wkraczający na tereny leśne, odcinek obwodnicy przecinający doliny rzeki Łopy (lokalny korytarz ekologiczny).

3.4. Problemami i zagrożeniami środowiska w gminie są:

- nadmierne zanieczyszczenie rzek (głównie Wieprza i Rejki) oraz duży stopień zagrożenia dla czystości wód gruntowych i podziemnych, jako konsekwencja nieuporządkowanej gospodarki wodno – ściekowej (brak zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej i oczyszczania ścieków).

⁷⁶ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny z 2004 roku.

- pogarszanie się standardów jakości powietrza na skutek stosowania węgla kamiennego do celów grzewczych (problem „niskiej emisji),
- znaczne obszary zagrożone erozją wodną powierzchniową, lokalnie wąwozową (rejon Krzywe, Gliniska, Majdan Krzywski, Olszanka Kol.) wymagające kompleksowych zabiegów przeciwerozrywnych (w tym zalesień).
- przewóz materiałów niebezpiecznych drogą krajową Nr 17.⁷⁷

3.5. Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego i priorytety polityki ekologicznej, gminy uznaje się:

- ochronę i kształtowanie systemu ekologicznego gminy poprzez: ochronę korytarzy ekologicznych (dolin rzecznych) przed zabudową lub zagospodarowaniem kolidującym z ich ważnymi funkcjami w systemie, kształtowanie kolejnych powiązań przyrodniczych pomiędzy obszarami o wysokiej aktywności biologicznej,
- kształtowanie struktury ekologicznej poprzez: wzbogacenie przyrodnicze ekosystemów polnych, głównie w zachodniej części gminy poprzez nasadzenia zieleni śródpolnej, zalesienie słabszych gruntów ornych oraz obszarów zagrożonych silną erozją (zbocza lessowych dolin, wąwozów, stref krawędziowych dolin rzecznych Łopy i Wieprza), ochronę i wzbogacanie różnorodności biologicznej środowiska,
- ochronę i kształtowanie zasobów naturalnych, przy racjonalizacji ich wykorzystania: ochronę gleb o wysokiej przydatności rolniczej, głównie w zachodniej części gminy przed przeznaczeniem na cele nierolnicze, poprawę warunków retencjonowania wód podziemnych w strefach wododziałowych poprzez dolesienia, spowalnianie obiegu wody w środowisku poprzez odtwarzanie retencji wody w dolinach rzecznych, ochronę terenów leśnych oraz ich wzrost poprzez planowe dolesienia,
- działania na rzecz ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego poprzez: szczególną dbałość o estetykę i harmonię krajobrazu – ochrona punktów i panoram widokowych, harmonizowanie układu osadniczego z systemem ekologicznym gminy, oszczędne gospodarowanie przestrzenią, głównie poprzez zapobieganie rozpraszaniu zabudowy, poprawę estetyki krajobrazu gminy, w sferze ekologicznej poprzez rekultywację wyrobisk poeksploatacyjnych (w kierunku leśnym) oraz rewaloryzację parków podworskich (w Kolonii Łopiennik Dolny, Nowinach i Żulinie),
- ochronę przyrody poprzez: wskazywanie do ochrony prawnej obiektów cennych przyrodniczo, jako – pomniki przyrody, użytki ekologiczne lub zespoły przyrodniczo – krajobrazowe, ochronę geo różnorodności, zwłaszcza osobliwości zjawisk hydrograficznych – nisz źródłanych,
- działania na rzecz poprawy stanu sanitarnego środowiska poprzez: rozwój zbiorczej kanalizacji sanitarnej, w pierwszym rzędzie w jednostkach osadniczych o zwartej zabudowie oraz na terenach o szczególnie wrażliwym podłożu gruntowo-wodnym na degradację (Obszar Wysokiej Ochrony (OWO) GZWP), przyspieszenie terminu realizacji programu gazyfikacji gminy, w pierwszym rzędzie na terenach we wsiach

⁷⁷ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny z 2004 roku.

o skupionej zabudowie i przewidzianych do rozwoju rekreacji i turystyki (rejon projektowanego zbiornika „Oleśniki”) oraz preferowanie innych proekologicznych nośników energii cieplnej, preferowanie rolnictwa ekologicznego. Wszelkie działania gospodarcze na terenie gminy powinny być podporządkowane wymogom ochrony środowiska.⁷⁸

3.6. Obszary i obiekty prawnie chronione:

- **Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu.** Na terenie POCK obowiązują zasady gospodarowania określone w Rozporządzeniu Nr 52 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998 r.
- **Pomniki przyrody.** Obowiązuje ochrona drzew pomnikowych rosnących: w Żulinie: dąb szypułkowy (o obw. pnia 380 cm), w Łopienniku Górnym: lipa drobnolistna (o obw. pnia 375 cm) i klon zwyczajny (o obw. pnia 280 cm), w parku podworskim w Olszance: iglicznia trójcierniowa (o obw. pnia 141 cm), modrzew europejski (o obw. pnia 330 cm), lipa drobnolistna (o obw. pnia 412 cm), grab zwyczajny (o obw. pnia 200 cm).
- **Parki podworskie.** Zabytkowe parki podworskie w Olszance, Kol. Łopiennik Dolny, Nowinach i Żulinie podlegają ochronie konserwatorskiej. Ze względu na cenny starodrzew rosnący w parku Kol. Łopiennik Dolny wskazana jest szczegółowa inwentaryzacja drzew i objęcie ochroną pomnikowa najcenniejszych okazów. Konieczne są zabiegi pielęgnacyjne – konserwatorskie starych drzew. Wskazane jest uporządkowanie parków oraz prace rewaloryzacyjne przywracające funkcje krajobrazowo – przyrodnicze i turystyczne parków.⁷⁹

3.7. Gospodarka wód i ochrony wód.

Tu obowiązują zasady gospodarowania zawarte w „Warunkach korzystania z wód dorzecza Wieprza”. Zasady te określają ograniczenia bilansowe, jakościowe i środowiskowe w korzystaniu z wód podziemnych oraz ograniczenia jakościowe i środowiskowe, głównie dotyczące zachowania przepływów nienaruszalnych w korzystaniu z wód powierzchniowych. Na obszarze gminy Łopiennik Górny ochronie podlegają wody podziemne w obrębie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) Nr 406 „Lublin” i Nr 407 „Chełm – Zamość”. Dla zwiększenia retencji w rejonie oddziaływania Kanału wieprz – Krzna projektuje się zbiornik retencyjny „Oleśniki” na rzece Wieprz o znaczeniu ponadlokalnym. Całkowita powierzchnia zbiornika wynosi 1 358 ha, a pojemność 32 tys. m³. Zbiornik zlokalizowany jest w dolinie Wieprza i rozciąga się od Oleśnik do m. Krasnystaw. Na terenie gminy Łopiennik Górny powierzchnia zalewu wynosi ok. 823 ha.⁸⁰

⁷⁸ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny z 2004 roku.

⁷⁹ Jw.

⁸⁰ Jw.

- Najpilniejsze działania w zakresie ochrony czystości wód w gminie to realizacja zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków w gminie.
- Najpilniejsze potrzeby występują na obszarach objętych siecią wodociągową, to ustanowienie stref ochronnych dla ujęć wód podziemnych w Majdanie Krzywskim i Kol. Łopiennik Dolny zaopatrujących wodociągi wiejskie. Strefy ochronne należy zagospodarować zgodnie z obowiązującymi przepisami (ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo Wodne).⁸¹

3.8. Ochrona powietrza atmosferycznego.

Za podstawowy warunek poprawy warunków higieny atmosfery w gminie uznaje się ograniczenie tzw. „niskiej emisji” poprzez przyspieszenie rozbudowy sieci gazu ziemnego (średniego ciśnienia) dla potrzeb grzewczych mieszkańców oraz usług i drobnego przemysłu oraz preferowanie innych ekologicznych nośników energii cieplnej (olej opałowy, energia elektryczna itp.).

3.9. Ochrona lasów.

Obszary leśne podlegają ochronie przed zmianą użytkowania na cele nieleśne zgodnie z ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. W celu ochrony warunków siedliskowych brzeżnych partii lasów proponuje się wprowadzenie strefy ochrony warunków siedliskowych lasów o szerokości 50 m od skraju lasu. W obrębie strefy należy wprowadzić zakaz lokalizacji obiektów i prowadzenia działalności gospodarczej o dużej uciążliwości dla ekosystemów leśnych. Zaleca się zwiększenie powierzchni lasów szczególnie na: terenach gruntów marginalnych, zdegradowanych, terenach położonych na kierunkach powiązań ekologicznych, skład gatunkowy drzewostanów leśnych powinien odpowiadać siedliskom rodzimym, na terenach zagrożonych erozją gleb (zbocza o spadkach powyżej 15%). Gmina zaliczana jest do priorytetowych w zakresie zalesień przeciwozyjnych i wodochronnych. Obszary wskazane do zalesień to tereny zdegradowane silną erozją w rejonie wsi Krzywe, Majdan Krzywski i Olszanka.⁸²

3.10. Ochrona gleb.

Obowiązuje ochrona gleb I – IV klasy bonitacyjnej przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze zgodnie z ustawą z dnia 3.02.1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Szczególnej ochronie podlegają gleby klas I – III oraz gleby organiczne: torfowe i torfowo – murszowe. Priorytetem w gminie jest bezwzględna ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej

⁸¹ Jw.

⁸² Jw.

o wysokich walorach agroekologicznych (II i III klasy bonitacyjnej) przed zabudowa (północno-zachodnia część gminy). Na terenach zagrożonych silną i umiarkowaną erozją gleb (wąwozy, jary, krawędzie dolin denudacyjnych itp.) wskazane są zabiegi przeciwerozyjne (fitomelioracje) jak zadrzewienia zakrzewienia lub zadarnienia zboczy.⁸³

3.11. Gospodarka odpadami.

Od 1 lipca 2013 r. w związku z nowelizacją ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, Gminy otrzymały nowe zadanie dotyczące zorganizowania odbioru i składowania odpadów komunalnych. Wówczas systemem odbioru odpadów zostały objęte nieruchomości zamieszkałe. Wprowadzona została segregacja „u źródła” tzn. odpady komunalne odbierane są bezpośrednio z posesji mieszkańca. W latach 2013 – 2018 odpady segregowane były na 4 frakcje: papier i tektura, tworzywa sztuczne, szkło oraz odpady zmieszane. Od 2013 r. miesięczna opłata za prowadzenie segregacji odpadów wynosiła 5 zł za osobę, natomiast za brak segregacji 10 zł za osobę. Od maja 2018 r. do końca lutego miesięczna opłata za odpady segregowane wynosiła 6,50 zł za osobę a za niesegregowane 13,00 zł. Natomiast od marca 2020 r. stawka ta wzrosła za odpady segregowane do 10,00 zł za osobę a za niesegregowane do 40,00 zł. Dziś miesięczna opłata za odpady segregowane wynosi 12,00 zł za osobę a za niesegregowane 40,00 zł, przy czym istnieje możliwość uzyskania zwolnienia z części opłaty, jeżeli właściciel nieruchomości zabudowanej budynkiem jednorodzinny posiada kompostownik i kompostuje w nim bioodpady. Ulga w opłacie wynosi 2,50 zł od mieszkańca na miesiąc.

Wzrost stawki wymuszony został rosnącymi kosztami wywozu odpadów oraz wzrostem ich ilości. Ponadto 2 razy w roku prowadzona jest zbiórka odpadów wielkogabarytowych, elektrośmieci i zużytych opon. Na terenie Gminy utworzono punkt selektywnej zbiórki odpadów mieszczący się w budynkach gospodarczych przy remizie OSP w Łopienniku Dolnym.

Koszty związane z funkcjonowaniem Gospodarki Odpadami

	2015	2016	2017	2018	2019
Koszty wywozu odpadów	148 284,00 zł	201 748,97 zł	251 427,24 zł	221 642,14 zł	206353,06 zł
Wynagrodzenia	38 413,93 zł	39 262,90 zł	40 048,86 zł	45 050,09 zł	41382,51 zł
Materiały biurowe	352,89 zł	482,55 zł	432,37 zł	185,74 zł	249,68 zł
Licencje	1 162,73 zł	1 157,87 zł	1 180,28 zł	1 184,74 zł	3968,41 zł
Korespondencja	1 047,50 zł	482,55 zł	2 395,40 zł	2 611,40 zł	2786,60 zł
Szkolenie pracowników	450,00 zł	- zł	335,00 zł	378,00 zł	930 zł

⁸³ Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny z 2004 roku.

Komornik	272,35 zł	60,09 zł	72,62 zł	- zł	- zł
RAZEM	189 983,40	243 194,93	295 891,77	271 052,11	255670,26

Rok	Osiągnięty poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania [%]	Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła [%]	Osiągnięty poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych [%]
2015	39,60%	64,80%	100,00%
	(dopuszczalne max. 50%)	(dopuszczalne min. 16%)	(dopuszczalne min. 40%)
2016	0,00%	76,58%	100,00%
	(dopuszczalne max. 45%)	(dopuszczalne min. 18%)	(dopuszczalne min. 42%)
2017	18,61%	72,22%	100,00%
	(dopuszczalne max. 45%)	(dopuszczalne min. 20%)	(dopuszczalne min. 45%)
2018	19,06%	87,43%	100,00%
	(dopuszczalne max. 40%)	(dopuszczalne min. 30%)	(dopuszczalne min. 50%)

W roku 2019 przeprowadzono działania związane z ochroną środowiska:

- Kontynuowano ochronę zasobów i jakości wód podziemnych – współpraca z Terenową Stacją Epidemiologiczną (kontrola właściwej eksploatacji ujęcia, oszczędna eksploatacja wód podziemnych).
- Kontynuowano działania zmierzające do likwidacji siedliska rośliny niebezpiecznej Barszczu Sosnowskiego zlokalizowanego w Łopienniku Nadrzecznym.
- Gmina systematycznie uczestniczy w pracach związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest (demontaż, transport i unieszkodliwianie materiałów zawierających azbest) finansowanych ze środków WFOŚiGW.

4. LUDNOŚĆ.

W 2019 r. liczba mieszkańców Gminy wynosiła: **3895 osób**. Gęstość zaludnienia na terenie gminy wynosiła: **37 osób na 1 km²**.

Liczba mieszkańców w sołectwach wg stanu na dzień 31.12.2019 r.

L.P.	SOŁECTWO	LICZBA MIESZKAŃCÓW	GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA	OSOBY DO 19 ROKU ŻYCIA	OSOBY POWYŻEJ 60 ROKU ŻYCIA
1.	Borowica	236	16	35	80
2.	Dobryniów	144	44	20	40
3.	Dobryniów-Kolonia	133	34	17	48
4.	Gliniska	49	34	6	16
5.	Krzywe	259	47	35	83
6.	Łopiennik Dolny	289	47	62	87
7.	Łopiennik Dolny-Kolonia	408	54	73	98
8.	Łopiennik Górny	505	30	93	130
9.	Łopiennik Nadrzeczny	356	71	66	71
10.	Łopiennik Podleśny	294	23	64	86
11.	Majdan Krzywski	155	38	28	39
12.	Nowiny	139	46	25	31
13.	Olszanka	394	52	75	96
14.	Wola Żulińska	162	30	21	60
15.	Żulin	372	42	83	84

Ludność gminy w latach 2014-2019 według płci: kobiety, mężczyźni:

ROK	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
2014	2128	2005
2015	2097	1966

2016	2085	1956
2017	2061	1948
2018	2026	1923
2019	1994	1901

Spadek liczby ludności na terenie gminy w latach 2014-2019 kształtuje się następująco:

- **2014 rok:** Mężczyźni – 22, Kobiety – 6, RAZEM – 28
- **2015 rok:** Mężczyźni – 39, Kobiety – 31, RAZEM – 70
- **2016 rok:** Mężczyźni – 10, Kobiety – 12, RAZEM – 22
- **2017 rok:** Mężczyźni – 8, Kobiety – 24, RAZEM – 32
- **2018 rok:** Mężczyźni – 25, Kobiety – 35, RAZEM – 60
- **2019 rok:** Mężczyźni – 22, Kobiety – 32, RAZEM – 54

W latach 2014-2019 ubyło 266 mieszkańców, tym 126 mężczyzn oraz 140 kobiet. Struktura społeczna w tym okresie kształtowała się następująco:

WIEK	2014		
	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny	694	349	345
Wiek produkcyjny	2463	1364	1099
Wiek poprodukcyjny	976	302	674

WIEK	2015		
	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny	670	333	337
Wiek produkcyjny	2430	1345	1085
Wiek poprodukcyjny	963	297	666

WIEK	2016		
	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny	667	332	335
Wiek produkcyjny	2400	1333	1067
Wiek poprodukcyjny	974	303	671

WIEK	2017		
	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny	649	328	321
Wiek produkcyjny	2397	1327	1070
Wiek poprodukcyjny	963	306	657

WIEK	2018		
	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny	604	308	296
Wiek produkcyjny	2365	1315	1050
Wiek poprodukcyjny	980	313	667

WIEK	2019		
	OGÓŁEM	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
Wiek przedprodukcyjny	588	300	288
Wiek produkcyjny	2318	1290	1028
Wiek poprodukcyjny	989	331	658

Ruch naturalny ludności w latach 2014-2019 na terenie Gminy kształtował się na stępująco:
urodzenia żywe/ zgony/ ubytek naturalny

	URODZENIA ŻYWE	ZGONY	UBYTEK NATURALNY
2014	30	71	41
2015	31	65	34
2016	51	52	1
2017	31	62	31
2018	34	58	24
2019	17	52	35

Stan związków społecznych: małżeństwa, rozwody

ROK	ŚLUBY	ROZWODY
2014	33	8
2015	22	5
2016	28	10
2017	26	15
2018	27	8
2019	25	13

Największą miejscowością pod względem liczby mieszkańców jest Łopiennik Górny z liczbą 505 mieszkańców. Zlokalizowane są tu następujące placówki usług publicznych:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Łopienniku Górnym,
- Gminny Ośrodek Kultury w Łopienniku Górnym,
- Poczta Polska,
- OSP Łopiennik Górny.

Wpływ na liczbę ludności w gminie, oprócz ujemnego przyrostu naturalnego, ma saldo migracji.

Migracja ludności gminy w latach 2014-2019

MIGRACJA	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ZAMELDOWANIA	78	52	72	80	65	60
ZAMELDOWANIA Z ZAGRANICY	0	0	1	0	0	0
WYMELDOWANIA	37	60	46	47	63	64
WYMELDOWANIA ZA GRANICĘ	0	0	0	0	0	0
SALDO MIGRACJI WEWNĘTRZNYCH	+41	-8	+26	+33	+2	-4
SALDO MIGRACJI ZAGRANICZNYCH	0	0	+1	0	0	0

Do kluczowych problemów województwa lubelskiego, które obejmują również powiat krasnostawski i Gminę Łopiennik Górny należą:

- niską wydajność pracy,
- niedostateczny poziom przedsiębiorczości i inwestycji prywatnych,
- zbyt mały poziom innowacyjności i trudności na lokalnych rynkach pracy.⁸⁴

Wymienione problemy wiążą się z migracją ludności i jej emigrowaniem w poszukiwaniu atrakcyjnych miejsc pracy. Oprócz powyższych problemów należy mieć na uwadze inne bariery rozwoju:

- peryferyjne i przygraniczne położenie,
- problemy z dostępnością transportową, tak wewnętrzną, jak i zewnętrzną,
- dostępność komunikacyjna (w tym IT), elektroenergetyczna
- duża migracja młodych i wykształconych mieszkańców.⁸⁵

Stolica powiatu nie stanowi obecnie oczekiwanego wsparcia dla rozwoju Gminy Łopiennik Górny, ponieważ miasto Krasnystaw cechuje: regres w rozwoju i utrata funkcji społeczno-gospodarczych oraz administracyjnych, odpływ ludności (zwłaszcza wykształconej w wieku produkcyjnym) do dużych

⁸⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

⁸⁵ Jw.

ośrodków, upadek tradycyjnych lokalnych przemysłów, starzejące się społeczeństwo, zmieniający się popyt na niektóre usługi, jak również niedopasowanie popytu i podaży do rynku pracy.⁸⁶

5. BEZROBOCIE.

Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w I półroczu 2020 r. wyniosło 8,1%. Wzrost stopy bezrobocia o 0,8 p. proc. w stosunku do czerwca 2019 r. W końcu czerwca 2020 r. w województwie lubelskim zaobserwowano pogorszenie sytuacji na rynku pracy. W ujęciu rocznym zanotowano zwiększenie się ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych oraz wzrost stopy bezrobocia. W porównaniu z rokiem poprzednim zmniejszyła się również liczba ofert zatrudnienia, którymi dysponowały urzędy pracy. Osoby pozostające bez pracy dłużej niż 1 rok nadal stanowiły znaczącą część bezrobotnych rejestrowanych.⁸⁷

W końcu czerwca 2020 r. w urzędach pracy województwa lubelskiego zarejestrowanych było 75,7 tys. bezrobotnych, którzy stanowili 7,4% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w Polsce. W porównaniu z czerwcem 2019 r. liczba bezrobotnych zwiększyła się w województwie lubelskim o 11,3%, a w kraju o 17,0%.⁸⁸

Wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych w skali roku odnotowano w 23 powiatach, przy czym najwyższy w powiecie łukowskim (o 36,0%), łęczyńskim (o 25,0%) oraz biłgorajskim (o 23,3%), spadek odnotowano jedynie w powiecie chełmskim (o 1,8%). Kobiety stanowiły 51,1% wszystkich bezrobotnych w województwie. Największy udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych zanotowano w powiecie parczewskim (56,6%), łęczyńskim (56,1%) oraz chełmskim (55,6%), natomiast najmniejszy – w powiecie janowskim (46,8%), kraśnickim (47,0%) oraz radzyńskim (48,0%). W kraju udział kobiet wśród bezrobotnych wyniósł 53,7%. W skali roku liczba bezrobotnych kobiet w województwie lubelskim zwiększyła się o 8,4%, zaś mężczyzn – o 14,5%.⁸⁹

Liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi w końcu czerwca 2020 r. wyniosła 40,7 tys. osób (więcej o 10,4% w porównaniu z czerwcem 2019 r.) . Spośród wszystkich bezrobotnych zamieszkałych na wsi 52,0% stanowiły kobiety. Udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi wyniósł 53,8% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych i był niższy o 0,4 p. proc. w porównaniu z analogicznym okresem 2019 r., natomiast w kraju udział ten wyniósł 45,0%. Najwyższy udział bezrobotnych zamieszkałych na wsi zanotowano w powiatach: chełmskim (90,1%), lubelskim (89,9%) zamojskim (88,3%). Spośród bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy na koniec czerwca 2020 r. prawie do zasiłku nie posiadało 66,2 tys. osób, tj. więcej o 8,7% niż przed rokiem. Ich udział w liczbie bezrobotnych

⁸⁶ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

⁸⁷ Dane – GUS Lublin. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w I półroczu 2020 r.

⁸⁸ Jw.

⁸⁹ Jw.

ogółem wyniósł 87,4% i był niższy niż na koniec czerwca 2019 r. o 2,0 p. proc. W kraju prawa do zasiłku nie posiadało 82,0% bezrobotnych. Najwyższy udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku zanotowano w powiatach: hrubieszowskim i janowskim (po 91,7%) oraz parczewskim (91,2%). Bezrobotnych bez prawa do zasiłku zamieszkałych na wsi w województwie lubelskim było 35,9 tys. osób (poprzednio 33,2 tys.).⁹⁰

RYNEK PRACY		
2018	POWIAT	GMINA
Pracujący	8651	143
Bezrobotni zarejestrowani	3299	205
W tym kobiety	50,3%	51,7%
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	8,7%	8,7%
Udział bezrobotnych kobiet zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	9,7%	10,1%

SYTUACJA PRACUJĄCY – BEZROBOTNI – 2016-2018				
Wybrane dane statystyczne	2016	2017	2018	POWIAT
Kobiety na 100 mężczyzn	105	105	104	105
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób	68,4	67,4	66,8	68,2
Pracujący na 1000 ludności	39	39	36	135
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	9,6	9,2	8,7	8,7

Rynek pracy w gminie Łopiennik Górny nie pokrywa zapotrzebowania lokalnej społeczności. To charakterystyczne jest poważnym problemem na obszarze gminy. Bezrobocie jest zjawiskiem negatywnym nie tylko dla osób nim dotkniętych, lecz odbija się na funkcjonowaniu całej społeczności gminy. Trwały brak pracy ma decydujący wpływ na zaspokojenie ważnych potrzeb społecznych w różnych sferach życia. Symptodem tego zjawiska na terenie gminy jest narastanie takich problemów jak ubóstwo, problemy zdrowotne, patologie społeczne itd.

⁹⁰ Dane – GUS Lublin. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w I półroczu 2020 r.

6. EDUKACJA.

6.1. Gmina Łopiennik Górny jest organem prowadzącym dla dwóch placówek oświatowych. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje niepubliczna placówka oświatowa prowadzona przez Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wola Żulińska - Żulin - Zagrody - Czechów Kąt.

L.P.	JEDNOSTKA	LICZBA NAUCZYCIELI	LICZBA ETATÓW	LICZBA ODDZIAŁÓW /KLAS	LICZBA UCZNIÓW/ WYCHOWANKÓW
1.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Łopienniku Nadzrecznym	24	22,50	8 klas	137
				oddział przedszkolny - 1	72
2.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Łopienniku Dolnym	19	13,07	7 klas	55
				oddział przedszkolny - 1	6
3.	Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Żulinie	11	8,15	6 klas	19
				oddział przedszkolny - 1	15

LICZBA PRACOWNIKÓW NIEPEDAGOGICZNYCH	
Publiczna Szkoła Podstawowa w Łopienniku Nadzrecznym	8
Publiczna Szkoła Podstawowa w Łopienniku Dolnym	2

6.2. Dochody w zakresie oświaty w 2018-2019.

ŹRÓDŁA	WYKONANIE [zł] 2018 r.	WYKONANIE [zł] 2019 r.
Subwencje	2 685 172	2 750 281
Dotacje – na wychowanie przedszkolne	88 145.81	9 0869

Wpłaty rodziców	3 497.09	2 330,91
Środki unijne	16 883.94	33 313,42
Dotacja podręcznikowa	30 226.68	17 649,01
Zwrot za wychowanie przedszkolne dzieci z innych gmin	26 566.44	48 319,94
RAZEM	2 850 491.96	2 942 763,28

6.3. Wydatki w zakresie oświaty w 2018-2019.

ŹRÓDŁA	WYKONANIE 2018	WYKONANIE 2019
Oświata	3 955 773.36	4318353,24
- wychowanie przedszkolne realizowane przez dzieci z terenu gminy Łopiennik Górny w placówkach prowadzonych przez inne gminy	46 789.92	47150,08
- subwencja i dotacja przekazana Niepublicznej Szkole Podstawowej w Żulinie	294 296.86	319660,08
- dowóz uczniów	222 903.97	245988,83
Biuro Obsługi Szkół Samorządowych	136 784.71	138 098,40
Projekty Unijne	146 171.91	69635,98
Zakup podręczników	30 226.68	17649,01
RAZEM	4 268 956.66	4456451,64

Analizując dane dotyczące Gminy Łopiennik Górny można zauważyć, że edukacja (liczba placówek, nauczycieli, uczniów) wpisuje się w tendencje, które obecnie są obserwowane w województwie lubelskim. Według stanu na koniec września 2018 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 1 386 placówek wychowania przedszkolnego. Większość z nich stanowiły placówki publiczne (79,9%). W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym liczba placówek ogółem zwiększyła się o 1,0%. Biorąc pod uwagę siedzibę placówek, na terenach wiejskich ich liczba zmniejszyła się o 1,0%, natomiast w miastach wzrosła o 5,0%. Spośród 487 placówek funkcjonujących w miastach

większość stanowiły przedszkola (78,4%), zaś na wsi przeważały oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (66,7%).⁹¹

Według stanu na koniec września 2018 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało 978 szkół podstawowych, z czego większość stanowiły szkoły publiczne (92,4%). Spośród wszystkich szkół podstawowych, biorąc pod uwagę siedzibę szkoły, zdecydowana większość szkół zlokalizowana była na terenach wiejskich (76,4%). W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym w miastach utworzono 4 nowe szkoły podstawowe, natomiast na wsi zlikwidowano 7 szkół.⁹² Na początku roku szkolnego 2018/19 w województwie lubelskim w 389 szkołach ponad-gimnazjalnych dla młodzieży kształciło się 69,4 tys. uczniów. W porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym zarówno liczba szkół, jak i liczba uczniów zmniejszyła się, odpowiednio o 1,8% i o 2,0%.⁹³

W roku szkolnym 2018/19 w porównaniu z rokiem poprzednim utworzono 2 nowe szkoły branżowe I stopnia, natomiast zlikwidowano 4 licea ogólnokształcące i 5 techników. Liczba uczniów zmniejszyła się w: szkołach branżowych I stopnia o 5,0%, liceach ogólnokształcących o 3,5% i technikach o 0,1%. Natomiast wzrosła w szkołach zawodowych przysposabiających do pracy o 2,8% i artystycznych ogólnokształcących o 1,9%. Większość szkół ponadgimnazjalnych funkcjonowała w miastach (322 szkoły, 64,9 tys. uczniów), przy czym najwięcej było liceów ogólnokształcących (113 szkół, 29,0 tys. uczniów) i techników (112 szkół, 28,3 tys. uczniów). Natomiast na terenach wiejskich najwięcej było techników (24 szkoły) i liceów ogólnokształcących (17 szkół), w których kształciło się odpowiednio 2,5 tys. i 1,1 tys. uczniów.⁹⁴

7. OPIEKA ZDROWOTNA NA TERENIE GMINY.

W Gminie Łopiennik Górny usługi w zakresie opieki zdrowotnej usługi świadczy NZOZ Łopiennik Nadrzeczny – główna siedziba placówki Łopiennik Nadrzeczny oraz Filia Żulin. Podmiot zarządzający dzierżawi od gminy obiekty, w których świadczy usługi podstawowej opieki zdrowotnej, w ramach kontraktu z NFZ.

⁹¹ Dane z GUS Lublin. Edukacja w województwie lubelskim w roku szkolnym 2018/19.

⁹² Jw.

⁹³ Jw.

⁹⁴ Jw.

8. POMOC SPOŁECZNA.

Zadania związane z ochroną poziomu życia osób i rodzin najuboższych na terenie Gminy realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Łopiennik Górny. GOPS jest organizatorem i wykonawcą zadań własnych gminy oraz zadań zleconych z zakresu pomocy społecznej. Należy do nich:

- wypłata zasiłków stałych,
- pokrywanie świadczeń zdrowotnych,
- wypłata zasiłków celowych, okresowych,
- wsparcie finansowe na dożywianie dzieci i usługi opiekuńcze.

W 2019 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łopienniku Górnym obejmował pomocą:

- z zakresu świadczeń udzielanych na podstawie ustawy o pomocy społecznej: 134 rodziny,
- z zakresu świadczeń udzielanych na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych: 200 rodzin,
- z zakresu świadczeń udzielanych na podstawie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (500+) - 543 dzieci.
- z zakresu świadczeń udzielanych na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów - 23 rodzin.
- z zakresu świadczeń udzielonych na podstawie ustawy w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu "Dobry start" – 403 dzieci.

GOPS realizuje projekty, które wspomagają rozwój opieki społecznej na terenie Gminy:

- W latach 2008-2015 realizowany był projekt systemowy „Szansa na zmianę” z kursów i szkoleń skorzystało: 165 osób bezrobotnych.
- Projekt POWER 2.5 „GOPS organizator profesjonalnej i skutecznej pomocy społecznej” realizacja projektu od stycznia 2020 do 30 czerwca 2021 r.
- Projekt „Zmotywowani” realizacja od 1 października 2020 do 30 listopada 2021 r.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadanie gminy polegające na ustalaniu uprawnień osób do bezpłatnej opieki zdrowotnej, finansowanej ze środków publicznych. Prawo do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych określa art. 54 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych i wydawane jest na okres 90 dni, a w 2019 roku nie wydano decyzji w tej sprawie.

W 2019 roku w mieszkaniu chronionym przebywało 2 osoby. W roku 2019 pracą asystenta rodzin objętych zostało 9 rodzin. W pieczy zastępczej przebywało 2 dzieci.

8.1. Dostarczanie posiłków.

W latach 2014-2019 Gmina dostarczała mieszkańcom posiłki (minimum jeden gorący posiłek dziennie). Liczba posiłków obejmuje wyłącznie dzieci i młodzież z terenu gminy uczącą się w placówkach oświatowych na terenie gminy i w gminach sąsiednich. Co roku zmniejsza się liczba dzieci korzystających z posiłków dla porównania w roku 2014 korzystało 212 dzieci a w roku 2019 124 dzieci:

- w roku 2014 – 212 osób,
- w roku 2015 – 193 osób,
- w roku 2016 – 216 osób,
- w roku 2017 – 145 osób,
- w roku 2018 – 136 osób,
- w roku 2019 – 124 osób.

W tym zakup posiłków dla dzieci i młodzieży w czasie nauki w szkole:

- w roku 2014 – 212 osób,
- w roku 2015 – 193 osób,
- w roku 2016 – 216 osób,
- w roku 2017 – 145 osób,
- w roku 2018 – 136 osób,
- w roku 2019 – 124 osób.

Gmina przeznaczyła na ten cel:

- w roku 2014 – 139 520zł,
- w roku 2015 – 140 030zł,
- w roku 2016 – 126 257zł,
- w roku 2017 – 105 756zł,
- w roku 2018 – 97 347zł,
- w roku 2019 – 105 527zł.

8.2. Świadczenia pieniężne.

Prawo do świadczeń pieniężnych przyznano: w 2019 roku **196** mieszkańcom gminy. **Gmina przeznaczyła na świadczenia pieniężne:**

- w roku 2014 – 301 541zł,
- w roku 2015 – 315 440zł,
- w roku 2016 – 245 723zł,

- w roku 2017 – 225 499zł,
- w roku 2018 – 243 001zł,
- w roku 2019 – 266 516zł.

Najczęstszym powodem przyznawania świadczeń pieniężnych było: bezrobocie, ubóstwo, długotrwała i ciężka choroba.

8.3. Zasiłek rodzinny.

Liczba osób z gminy objętych zasiłkiem rodzinnym w 2019 roku wynosiła: 167 (dzieci), 134 (rodziny). Gmina przeznaczyła na zasiłki rodzinne:

- w roku 2014 – 1 521 100zł,
- w roku 2015 – 1 419 625zł,
- w roku 2016 – 1 567 288zł,
- w roku 2017 – 1 569 517zł,
- w roku 2018 – 1 426 105zł,
- w roku 2019 – 1 313 346zł.

8.4. Składki emerytalne i rentowe.

Gmina opłaca składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe: w roku 2014 – 19osób, w roku 2015 – 20 osób, w roku 2016 – 16 osób, w roku 2017 –14 osób, w roku 2018 – 16 osób i w roku 2019 – 18 osób.

8.5. Świadczenia wychowawcze.

Od kwietnia 2016 roku wypłacane jest świadczenie wychowawcze 500+ na dzieci do ukończenia 18-tego roku życia:

- w roku 2016 – 502 dzieci, wypłacona kwota 2 146 961zł
- w roku 2017 – 473 dzieci, wypłacona kwota 2 829 553zł
- w roku 2018 – 426 dzieci, wypłacona kwota 2 509 905zł
- w roku 2019 – 543 dzieci, wypłacona kwota 2 806 188zł

8.6. Wsparcie uczniów.

Ze stypendium socjalnego i z zasiłków szkolnych wypłacono świadczenia w poszczególnych latach:

- w roku 2016 – dla 198 dzieci, wypłacona kwota 71 420zł

- w roku 2017 – dla 183 dzieci, wypłacona kwota 52 988zł
- w roku 2018 – dla 170 dzieci, wypłacona kwota 54 655zł
- w roku 2019 – dla 142 dzieci, wypłacona kwota 80 642zł

9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE NA TERENIE GMINY.

Jednym z zadań własnych gminy jest zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na administrowanym obszarze. Gmina Łopiennik Górny w celu utrzymania bezpieczeństwa publicznego współpracuje z Policją, Państwową Strażą Pożarną, a także innymi samorządami i instytucjami. Główne zagrożenia dla mieszkańców to pożary, lokalne podtopienia, wypadki drogowe oraz gwałtowne zjawiska atmosferyczne. Obfite opady lub wiosenne roztopy, ze względu na przepływającą przez teren gminy rzekę Wieprz wraz z dopływami, mogą prowadzić do zalewania upraw rolnych. W sąsiedztwie cieków wodnych znajdują się narażone na zalanie budynki mieszkalne i gospodarcze. Tereny te są zamieszkałe przez kilkadziesiąt osób. W sytuacji kryzysowej może dojść do ewakuacji ludzi, zwierząt i mienia do ustalonych punktów na terenie gminy. Jedną z przyczyn wystąpienia rzek z brzegów może być również zrzut wody ze zbiornika w Nieliszu.

Na terenie gminy znajduje się magazyn przeciwpowodziowy wyposażony w worki, a na podstawie porozumień z przedsiębiorcami gmina ma otrzymać dostawy piachu w przypadku wystąpienia podtopień. W przeszłości dochodziło do sytuacji wymagających mobilizacji odpowiednich służb i środków, spowodowanych wystąpieniem wody z naturalnych koryt rzecznych. Gmina mobilizowała na taką okoliczność strażaków OSP, którzy układali worki z piaskiem w miejscach, gdzie ludność była zagrożona podtopieniem.

W gminie nie ma jednostek Policji i Państwowej Straży Pożarnej. Za pilnowanie porządku odpowiadają funkcjonariusze Policji stacjonujący w posterunku w Fajstawicach w gminie sąsiedniej, którzy są pracownikami Komendy Powiatowej Policji w Krasnymstawie. Odległość liczona z posterunku Policji do najdalej położonych miejscowości gminy Łopiennik Górny nie przekracza 20 km, a to zapewnia szybkie interwencje funkcjonariuszy. Przystępstwa popełniane na terenie gminy to najczęściej kradzieże, które dotyczą punktów handlowych oraz posesji prywatnych. Za zabezpieczenie przeciwpożarowe i usuwanie skutków wypadków oraz innych miejscowych zdarzeń odpowiadają strażacy z Komendy Powiatowej PSP w Krasnymstawie, wspierani przez jednostki OSP naszej gminy. Są w stanie dotrzeć na miejsca zdarzenia na terenie gminy w ciągu kilkunastu minut. Pod względem zagrożenia biologicznego lub chemicznego gmina nie znajduje się w strefie bezpośredniego narażenia. Zakłady produkcyjne znajdujące się w bliskiej odległości nie stanowią poważnego zagrożenia dla ludności i środowiska.

Na terenie Gminy Łopiennik Górny działa 9 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, w tym jedna należąca do krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego, które wspierają działania PSP i Policji w celu utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego:

- OSP Borowica: 22 członków,

- OSP Dobryniów: 23 członków,
- OSP Kolonia Dobryniów: 21 członków,
- OSP Krzywe (KSRG): 54 członków,
- OSP Łopiennik Dolny: 34 członków,
- OSP Łopiennik Górny: 58 członków,
- OSP Majdan Krzywski: 20 członków,
- OSP Olszanka: 38 członków,
- OSP Żulin: 26 członków.

Ochotnicze Straże Pożarne w Gminie Łopiennik Górny, pojazdy na wyposażeniu

JEDNOSTKA OSP	POJAZD (ROK PRODUKCJI)
BOROWICA	Star 244 (1976), Żuk (1988)
DOBRYNIÓW	Lublin 2 (1997)
KOLONIA DOBRYNIÓW	Jelcz (1993)
KRZYWE	Iveco (2015), Lublin 3 (2004)
ŁOPIENNIK DOLNY	Star 244 (1988)
ŁOPIENNIK GÓRNY	Berliet (1978)
MAJDAN KRZYWSKI	Żuk (1992)
OLSZANKA	Mercedes-Benz (1997)
ŻULIN	Żuk (1987)

Jednostki OSP dzięki wsparciu ze strony budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego, innych instytucji oraz firm działających na terenie Polski są wyposażone w nowoczesny sprzęt, jednak wciąż potrzeby są duże. W naszej gminie szczególnego wsparcia wymaga zaplecze samochodowe jednostek OSP, ponieważ kilka samochodów specjalnych pożarniczych zostało wyprodukowanych przed ponad 30 laty. Celem Gminy Łopiennik Górny jest pozyskanie środków na zakup nowoczesnych wozów strażackich.

Do zadań samorządu gminnego należy utrzymanie w gotowości operacyjno-technicznej jednostek OSP działających na podległym terenie. Strażacy-ochotnicy muszą posiadać aktualne badania oraz ukończony kurs podstawowy, aby brać udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych. Wszystkie szkolenia dostępne dla strażaków-ochotników naszej gminy organizowane są przez Komendę Powiatową PSP w Krasnymstawie. Poniżej przedstawiony został wykaz ilościowy osób w poszczególnych jednostkach spełniających wymagania do wzięcia bezpośredniego udziału w akcji ratowniczo-gaśniczej.

**Liczba Druhów w Ochotniczych Strażach Pożarnych w Gminie Łopiennik Górny
(spełniających wymagania wyjazdu do akcji)**

JEDNOSTKA OSP	LICZBA DRUHÓW
BOROWICA	8
DOBRYNIÓW	5
KOLONIA DOBRYNIÓW	8
KRZYWE	15
ŁOPIENNIK DOLNY	14
ŁOPIENNIK GÓRNY	15
MAJDAN KRZYWSKI	1
OLSZANKA	6
ŻULIN	4

Rocznie na terenie gminy dochodzi do około 50 zdarzeń wymagających interwencji PSP i OSP. Najczęściej są to wypadki drogowe (trasa S17 i drogi lokalne) oraz pożary łąk, których wiele hektarów znajduje się przy brzegach rzek przepływających przez gminę. Z roku na rok rośnie zagrożenie suszą, która prowadzi do podnoszenia ryzyka wystąpienia pożaru suchych traw. W sezonie zimowym na terenie gminy dochodzi sporadycznie do zapalenia się sadzy w przewodach kominowych. Poniższa tabela przedstawia wykaz ilościowy wyjazdów jednostek OSP do akcji ratowniczo-gaśniczych w 2019 roku.

WYJAZDY DO AKCJI jednostek OSP z terenu gminy w 2019 r.

JEDNOSTKA OSP	POŻARY	MIEJSCOWE ZAGROŻENIA	ZABEZPIECZENIE REJONU	ĆWICZENIA	RAZEM
OSP KSRG Krzywe	27	16	3	2	48
OSP Łopiennik Dolny	7	2	0	0	9
OSP Łopiennik Górny	16	3	0	0	19
OSP Kolonia Dobryniów	5	0	0	0	5
OSP Dobryniów	3	0	0	0	3
OSP Borowica	1	0	0	0	1
OSP Olszanka	1	1	0	0	2
RAZEM	60	22	3	2	87

Ochotnicze straże pożarne są ważną częścią społeczności gminnej. Biorą udział w wydarzeniach kulturalnych i uroczystościach kościelnych, wspierają pracowników pomocy społecznej w ich

działaniach dla ludności. Współpracują z administracją publiczną i stowarzyszeniami. Skupiają wokół siebie młodych mieszkańców gminy. Godnie reprezentują Gminę Łopiennik Górny z zawodach sportowo-pożarniczych na szczeblu powiatowym i wojewódzkim.

10. ZABYTKI I KULTURA.

Zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	UWAGI
1.	BOROWICA	Kościół Rzymskokatolicki pw. Przemienienia Pańskiego i otoczenie z drzewostanem	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/89
2.	ŁOPIENNIK DOLNY	Zespół dworsko- parkowy	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/941
3.	ŁOPIENNIK NADRZECZNY	Kościół Rzymskokatolicki pw. Św. Bartłomieja Apostoła	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/189
4.	ŁOPIENNIK GÓRNY	Cmentarz wojenny z I wojny światowej	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/393
5.	NOWINY	Zespół dworsko – parkowy	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/220
6.	OLSZANKA	Pałac i park	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/402
7.	ŻULIN	Pozostałości parku dworskiego	Obiekt wpisany do rejestru zabytków nr A/2

10.1. Założenia parkowe.

Do obiektów kulturowo – przyrodniczych prawnie chronionych na obszarze Gminy Łopiennik Górny (na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury oraz ochronie przyrody) należą m.in. założenia parkowe.

Na terenie gminy występują parki podworskie: w Olszance, Kolonii Łopiennik Dolny, Nowinach i Żulinie, wpisane do rejestru zabytków.

- **Park w Olszance** – stanowi część zespołu pałacowo – parkowego z pocz. XIX w. Szkielet kompozycji parku krajobrazowego (o pow. 7 ha) stanowi dawna aleja dojazdowa od strony wschodniej z potężnymi modrzewiami i świerkami oraz doskonale zachowana aleja lipowa o kierunku płn. – zach. z wylotem na stawy. Park o nieregularnym układzie alejek posiada znaczną ilość zachowanego starodrzewia. Wśród cennego drzewostanu występują gatunki rzadkie oraz okazy pomnikowe (iglicznia trójcierniowa, modrzew europejski, lipa drobnolistna, grab zwyczajny). Składa się z neoklasycystycznego pałacu, stajni cugowej, magazynu oraz parku. Założenie wpisane jest do rejestru zabytków - A

60/402. Integralną częścią są stawy. Część gospodarcza oddzielona jest drogą prowadzącą z Łopiennika Nadrzecznego.

Własność: 226/8 i 226/3- gmina, 226/12 i 226/11-KOWR, 226/13-KOWR, 226/14-KOWR
Działka 226/13 i 226/14 - tam jest ruina starych chlewni i teren praktycznie niedostępny
Działka 226/12 – ruina grożąca zawaleniu.

- **Park w Łopienniku Dolnym** – zespół dworsko – parkowy z II poł. XIX w. Park (o pow. 2,6 ha) ukształtowany jest na wcześniejszym założeniu, którego układ kwaterowy czytelny jest do dzisiaj w przebiegu alei lipowych i grabowych. Na terenie parku rośnie wiele okazów drzew zasługujących na uwagę. Są to lipy (o obw. pnia 1,2 – 3,3 m), graby pospolite (o obw. pnia 1,2 – 2,3 m), oraz modrzew europejski (o obw. pnia 1,8 m), świerk pospolity (o obw. pnia 2,5 m), klon pospolity (2,5 m obwodu) oraz grab pospolity (15 pniowy) układający się w piękną rozetę. Ponadto rosną tu licznie: kasztanowce białe, brzozy brodawkowate, klony pospolite, robinie akacjowe, wiąz pospolity, graby pospolite i lipy drobnolistne. W południowej części założenia zlokalizowany jest budynek dawnego dworu. Założenie wpisane jest do rejestru zabytków - A 148/54.
- **Park w Nowinach** – zespół dworsko – parkowy (dawny folwark z 1860 r. na gruntach dóbr Krzywe). usytuowany na niewielkim wzniesieniu. Zachował się dwór murowany z pocz. XX w. i magazyn zbożowy oraz park krajobrazowy (o pow. 3,85 ha) z czytelnymi elementami kompozycji, regularny (aleja lipowa, podjazd). Występuje liczny starodrzew. Założenie wpisane jest do rejestru zabytków - A 168/74.
- **Park w Żulinie** – pozostałości parku dworskiego z pocz. XIX w. z zabudowaniami folwarcznymi (owczarnia). Założenie parkowe (o pow. 2 ha) o charakterze krajobrazowym z resztkami szpalerów drzew, przez środek biegnie aleja jesionowa. Założenie wpisane jest do rejestru zabytków - A /2.

10.2. Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Wpis do rejestru zabytków zapewnia chronionym obiektom ochronę prawną. We wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich. Zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji winny być podporządkowane wnioskowi i decyzjom konserwatorskim. Dotyczy to również zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz wtórnych podziałów historycznych założeń. Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona przy tych obiektach i w obszarze objętym ochroną konserwatorską wymaga uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie. Na terenie gminy Łopiennik Górny do rejestru zabytków województwa lubelskiego wpisanych jest poza zespołami pałacowo-dworskimi 4 obiekty:

- **Kościół rzymsko-katolicki p.w. Przemienienia Pańskiego i otoczenie z drzewostanem w Borowicy, z k. XVIII w.** - nr rejestru zabytków - A/89. Ochronie podlega obiekt wraz

z wyposażeniem w zabytki ruchome, w granicach cmentarza kościelnego. Kościół jest najcenniejszym obiektem zabytkowym na terenie gminy. Położony jest przy drodze wiejskiej biegnącej wzdłuż rzeki Białki. Wymaga zapewnienia specjalnej ekspozycji widokowej, szczególnie od strony wsi Łopiennik i Toruń. Na północ, za kościołem znajduje się cmentarz grzebalny.

- **Kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Bartłomieja w Łopienniku Nadrzecznym**, czas powstania 1909-1913, wzniesiony na miejscu wcześniejszych kościołów: drewnianego z XVIII wieku i murowanego z lat 1827-1832 - nr rejestru zabytków - CH A/164/70. Obiekt chroniony w granicach cmentarza kościelnego. Kościół usytuowany jest na wzniesieniu przy międzynarodowej trasie komunikacyjnej Lublin - Zamość - Hrebenne. Rozległe przedpole widokowe zapewnia obiektowi ciekawą ekspozycję, szczególnie od strony północnej. Strzeliste wieże neogotyckiego kościoła wzbogacają krajobraz gminy.
- **Cmentarz wojenny z I wojny światowej w Łopienniku Górnym**, czas powstania 1915 r. - nr rejestru zabytków - CH A/203. Chroniony w granicach działki nr 2257. Cmentarz położony na wzniesieniu, przy trasie komunikacyjnej do Lublina. W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich we wszystkich działaniach planistycznych, projektowych i realizacyjnych, zasady kształtowania przestrzennego i prowadzenia wszelkich inwestycji winny być podporządkowane wnioskowi i decyzjom konserwatorskim. Dotyczy to również zmiany sposobu zagospodarowania terenu, zmiany sposobu użytkowania obiektów oraz wtórnych podziałów historycznych założeń. Wszelka działalność inwestycyjna prowadzona przy tych obiektach i w obszarze objętym ochroną konserwatorską wymaga uzyskania zezwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie.

Obiekty, które wpisują się w potencjał dziedzictwa kultury, to także:

- **Kaplica pod wezwaniem Św. Floriana w Majdanie Krzywskim.**
- **Kaplica pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego w Dobryniowie.**
- **Kościół pw. Matki Bożej Królowej Polski w Żulinie.**
- **Kopiec usypany w latach 1834-1835 przy szosie, jako pamiątka ukończenia budowy szosy z Lublina do Zamościa (Łopiennik Górny).**
- **Kanał Wieprz – Krzna. Kanał melioracyjny wybudowany w latach 1954-1961 o długości 140 km.** Łączy rzekę Wieprz w miejscowości Borowica z Krzną. Jest to najdłuższy kanał w Polsce. W tym miejscu obowiązuje całkowity zakaz wędkowania i kąpieli. Jego zaletą jest ustronne położenie i cisza, którą przerywa jedynie śpiew ptaków.
- **Cmentarz prawosławny w Łopienniku Podleśnym.** Cmentarz w Łopienniku Podleśnym założony został w 1855 roku, jako cmentarz parafii unickiej. Po kasacji unitów od roku 1872 funkcjonował, jako cmentarz parafii prawosławnej. Po I Wojnie Światowej zostały tylko zgliszcza i ich ślady: cmentarz i spalona cerkiew. Cerkwi nigdy nie odbudowano, a cmentarz zamknięto około roku 1919.
- **Starorzecze rzeki Wieprz w miejscowości Borowica.** We wschodniej części gminy z południa na północ przebiega rzeka Wieprz dzieląc ją na część wschodnią

i zachodnią. W miejscowości Borowica bierze początek kanał Wieprz – Krzna. Dopływami Wieprza są rzeki: Łopa i Rejka (Białka). Region ten odznacza się bogatą rzeźbą terenu i malowniczym krajobrazem, co stwarza znakomite warunki do uprawiania turystyki i rekreacji. Wieprz płynąc szeroką doliną tworzy zakola i starorzecza. Dolina Wieprza jest też świetnym miejscem lęgowym dla ptaków innych zwierząt oraz miejscem przystankowym dla przelotnych ptaków.

10.3. Ośrodki Kultury i wydarzenia kulturalne.

Działania kulturalne na terenie gminy organizuje i koordynuje Gminny Ośrodek Kultury w Łopienniku Górnym we współpracy z Biblioteką Publiczną Gminy. W ofercie kulturalnej GOK znajdują się propozycje zagospodarowania wolnego czasu dla dzieci, młodzieży i dorosłych, seniorów. Gminny Ośrodek Kultury we współpracy z Biblioteką Publiczną Gminy w Łopienniku Górnym organizuje cyklicznie imprezy kulturalne: Regionalny Przegląd Pieśni i Piosenki Religijnej, Dożynki Gminne, Przegląd Zespołów Kolędniczych, konkursy bożonarodzeniowe, konkursy na Palmę Wielkanocną, konkursy sportowe.

W GOK prowadzone są różnego rodzaju zajęcia:

- plastyczne,
- zajęcia zespołów wokalnno – instrumentalnych,
- nauka tańca nowoczesnego,
- zajęcia fotograficzne.

Stan infrastruktury kulturalnej należy ocenić jako zadowalający. W 2019 r. GOK był organizatorem bądź współorganizatorem następujących imprez kulturalnych:

- Regionalnego Konkursu Piosenki Patriotycznej
- Dożynek Gminnych
- Nadwieprzańskiego Festynu Sportowego
- Międzynarodowego Festiwal Ludowy „Łączy Nas Kultura”
- Dnia Kobiet
- Gminnego Przeglądu Zespołów Kolędniczych

W dniu 17 maja 2019 r. w gminie odbył się *Dzień Działacza i Pracownika Kultury* połączony z Jubileuszem 25-lecia Gminnego Ośrodka Kultury .

ZATRUDNIENIE GOK		
L.P.	RODZAJ STANOWISKA	LICZBA OSÓB
1.	Pracownicy merytoryczni	3
2.	Obsługa	1

10.4. BIBLIOTEKI

W strukturze Biblioteki Publicznej Gminy w Łopienniku Górnym znajdują się:

- **Biblioteka główna**, która mieści się w samodzielnym, piętrowym budynku znajdującym się przy drodze S17. Posiada dwa oddziały: Wypożyczalnię dla dorosłych i Oddział dla dzieci i młodzieży, które znajdują się na parterze. Zgromadziła ponad 13 400 woluminów. Zarejestrowanych jest 660 czytelników. Placówka czynna jest 5 dni w tygodniu przez 8 godzin dziennie. Biblioteka organizuje spotkania autorskie, konkursy, zajęcia plastyczne, warsztaty, lekcje biblioteczne, ferie zimowe i letnie oraz akcje czytelnicze. Na terenie Biblioteki działa od 7 lat Dyskusyjny Klub Książki (DKK) zrzeszający 9 aktywnie uczestniczących w spotkaniach czytelniczek. Biblioteka ma udogodnienia dla osób poruszających się na wózkach lub matek z małymi dziećmi (jest podjazd na zewnątrz budynku).
- **Filia Biblioteczna w Woli Żulińskiej**, która mieści się w samodzielnym budynku. Placówka czynna jest 5 dni w tygodniu przez 4 godziny dziennie. Są to godziny popołudniowe. Posiada 5900 woluminów, czytelników jest 105. Oprócz podstawowych działań statutowych prowadzi konkursy, akcje czytelnicze i zajęcia świetlicowe. Budynek Filii nie posiada udogodnień dla osób poruszających się na wózkach lub matek z dziećmi. Biblioteka aktywnie uczestniczy w akcjach ogólnopolskich, lokalnych, powiatowych i gminnych, wymienić tu należy: „Cała Polska czyta dzieciom”- Kampanię społeczną, mającą na celu propagowanie codziennego czytania dzieciom jako skuteczną, tanią i przyjazną metodę wspomagania ich wszechstronnego rozwoju a przede wszystkim kompetencji emocjonalnych i intelektualnych. Zapraszani do czytania goście chętnie przyjmują zaproszenie; lekcje biblioteczne, konkursy recytatorskie wiosenne i jesienne, konkursy plastyczne, ortograficzne, konkurs na „Czytelnika Roku”, Dzień Misia to cykliczna działalność Biblioteki.

Również spotkania autorskie, to bardzo ważne wydarzenie w działalności Biblioteki i w życiu Czytelników oraz Przyjaciół Biblioteki.

10.5. Koła Gospodyń Wiejskich.

- **Koło Gospodyń Wiejskich w Woli Żulińskiej**

KGW bierze udział w wielu cyklicznych imprezach: Dożynki, „Festiwal Pączka i Faworka”, „Smaki Jesieni”, „Wojewódzkie Święto Ziół” oraz w festynach, kiermaszach, warsztatach z rękodzieła, wyjazdach szkoleniowych i integracyjnych, a także w konkursach, w których często udaje się zdobyć nagrody. KGW organizuje również imprezy u siebie m.in. Andrzejki, Sylwester, Zabawa Karnawałowa dla Dzieci, Dzień Kobiet, Warsztaty z Rękodzieła itp. KGW jest jedyną organizacją w gminie Łopiennik Górny, która może

poszczycić się rekordową liczbą uzyskanych dotacji na działalność. Warto też wspomnieć, że KGW Wola Żulińska współpracuje z GOK, gminą Łopiennik Górny, Biblioteką Publiczną Gminy Łopiennik Górny, LGD Krasnystaw Plus oraz lokalnymi organizacjami pozarządowymi KGW Zagrodzianki i OSP w Żulinie. Kobiety z KGW wzięły udział w półfinale konkursu „Kobiety Gospodarne Wyjątkowe”, zajęły I miejsca w kategorii – rękodzieło i III miejsce za potrawę z jabłkami Na początku 2020 roku *Super Tydzień Chełmski* ogłosił konkurs „Gospodynie Najlepsze w Gminie”, w którym KGW zajęło III miejsce w powiecie - spośród 38 kół. KGW zorganizowało akcję charytatywną „Zbiórka nakrętek dla Hospicjum Małego Księcia”, która trwała trzy miesiące i została podsumowana Festynem.

- **Koło Gospodyń Wiejskich Dobryniów nad Wieprzem.**

Od początku istnienia działalność koła była ściśle związana z działalnością Gminnego Ośrodka Kultury w Łopienniku Górnym. Koło bierze czynny udział w organizowaniu różnego rodzaju imprez kulturalno-rozrywkowych takich jak: coroczny festiwal ludowy „Łączyn Nas Kultura” czy dożynki gminne. Działalność koła opiera się na promocji tradycyjnej kuchni regionalnej. Przygotowywane przez gospodynie potrawy cieszą się dużym uznaniem i zdobywają liczne nagrody i wyróżnienia np. Święto Jesieni w Kazimierzu Dolnym, Smaki Jesieni w Poperczynie, Festiwal Pączka i Faworka w Siennicy Nadolnej, Trawnicka Zaciera, Tradycje kulinarne regionu w Lublinie. W swoim dorobku koło posiada tradycyjny produkt regionalny, którym są „pierogi z bobem i mięsem z Dobryniowa”, który w 2016 roku został wpisany na listę produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Kolejnym produktem cieszącym się dużym uznaniem konsumentów jest „keczup z cukinii”, który otrzymał certyfikat ekologiczny wydany przez Stowarzyszenie LGD Krasnystaw PLUS i jest promowany pod marką lokalną ziemi krasnostawskiej „Krasna Chata”.

- **Koło Gospodyń Wiejskich „ŁOPIANKI” Łopiennik Górny**

Działalność koła od początku, czyli od 2013 roku skupia się na zachowaniu lokalnej tradycji, ciągłości kulturowej zwyczajów. KGW bierze czynny udział w życiu społecznym i kulturalnym gminy, poprzez organizację różnych imprez integracyjnych jak Sylwestra, zabawy choinkowe, bale walentynkowe, imprezy okolicznościowe m.in. Wigilię Samorządową. Największą chlubą KGW, z której członkinie są dumne, to własnoręcznie wykonane wieńce dożynkowe, które zdobywają wysokie miejsca w konkursach dożynkowych. KGW uczestniczyło, w konkursie „Kobieta Gospodarna Wyjątkowa”, gdzie zdobyło dwa drugie miejsca za najlepszą szarlotkę, z wykorzystaniem lubelskich jabłek i za najpiękniejsze wyroby rękodzielnicze.

- **Koło Gospodyń Wiejskich w Olszance**

Członkinie KGW aktywnie włączają się w różne formy działalności, uczestniczą w konferencjach dla kobiet np. „Dbamy o zdrowie i urodę”, „Choroby układu kostnego”, „Bezpieczna praca w gospodarstwie rolnym” i innych organizowanych przez GOK

Łopiennik Górny. Biorą udział w zebraniach z udziałem władz gminy, które dotyczą różnych spraw mieszkańców naszej wsi i gminy. Kobiety z KGW wraz ze strażakami z OSP Olszanka wydawały paczki żywnościowe w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 PCK dla osób potrzebujących naszej gminy. Koło bierze udział w wielu imprezach promujących regionalne wyroby kulinarne. Należy do nich coroczny festiwal „Smaki Jesieni”, w którym nasze członkinie brały czynny udział prezentując swoje potrawy i przetwory lub reprezentowały z innymi kołami KGW naszą gminę.

- **Koło Gospodyń Wiejskich w Łopienniku Dolnym**

Koło Gospodyń Wiejskich w Łopienniku Dolnym powstało w czerwcu 2016 r. W jego skład wchodzi członkinie z sąsiednich wsi, Łopiennik Dolny i Łopiennik Podleśny. Celem założenia koła było, aktywizowanie kobiet wiejskich, kultywowanie tradycji i podtrzymywanie dawnych zwyczajów oraz lokalnego folkloru. Koło reprezentuje obie wsie w uroczystościach gminnych i lokalnych. Ścisłe współpracuje z Gminnym Ośrodkiem Kultury, Biblioteką Publiczną w Łopienniku Górnym jak również z Ochotniczą Strażą Pożarną w Łopienniku Dolnym. KGW jest młodą organizacją, która ma przed sobą wiele perspektyw i planów na przyszłość. Organizuje warsztaty kulinarne i rękodzieła.

10.6. Zespoły muzyczne i kapele ludowe.

- **Zespół Śpiewaczy „Sami Swoi” Dobryniów**

Zespół działał w latach 1977-2019. Był to najstarszy zespół działający przy Gminnym Ośrodku Kultury w Łopienniku Górnym. Zespół śpiewaczy "Sami Swoi" kultywował tradycję i promował kulturę gminy, powiatu, rejonu i województwa, występował na uroczystościach okolicznościowych o zasięgu lokalnym, powiatowym, wojewódzkim, ogólnopolskim. Zespół wykonywał utwory ludowe i biesiadne oraz uczestniczył w obrzędach dożynkowych. Kierownikiem zespołu była Pani Teresa Fornal. Zespół był laureatem w konkursie *Kultura 2010* pod patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego w kategorii Zespół Artystyczny. W 2012 roku zespół otrzymał odznakę honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej” przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pana Bogdana Zdrojewskiego na jubileusz 35-lecia istnienia zespołu. W 2018 roku zespół śpiewaczy „Sami Swoi” obchodził jubileusz 40-lecia. Zespół był filarem dorobku kultury w naszej gminie i powiecie. Łączył pokolenia przekazując młodszym członkom zespołu wiedzę na temat obrzędów i obyczajów.

- **Kapela Ludowa „Łopieńczacy”**

Kapela Ludowa „Łopieńczacy" działa przy Gminnym Ośrodku Kultury w Łopienniku Górnym od 1995 roku. Kierownikiem jest Pan Edward Bubicz. Kapela kultywuje tradycję i kulturę gminy, powiatu, rejonu i województwa. Występuje na imprezach okolicznościowych o zasięgu lokalnym i regionalnym a także ogólnopolskim np. Przegląd Piosenki i Przyśpiewki Ludowej w Rejowcu, Chmielaki Krasnostawskie,

Regionalny Przegląd Pieśni i Piosenki Religijnej Łopiennik Górny, co roku występują gościnnie na scenie w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą. Kapela ludowa „Łopieńczy” nagrała 3 płyty z muzyką i słowami ludowymi. Przygotowują obrzędy dożynkowe oraz koncertują na dożynkach gminnych, powiatowych, wojewódzkich. W 2010 roku kapela obchodziła jubileusz 15-lecia, natomiast w 2015 roku odbył się jubileusz 20-lecia działalności artystycznej. Otrzymała wyróżnienie w konkursie KULTURA 2013 pod patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego. W 2015 r. zajęła również I miejsca na II Międzynarodowym Festiwalu Ludowym w Łopienniku Górnym. Ponadto kapela koncertowała m.in. na takich imprezach jak Muzykowanie na Ludową Nutę w Lubartowie, „Noc Świętojańska” w Krupem, Festiwal Kapel Ulicznych w Werbkowicach, Koncerty na Jarmarku Pawłowskim w Pawłowie, Dożynki Wojewódzkie i wiele innych. Kierownik Kapeli Edward Bubicz został III *Chłopem Roku* RP 2009 na ogólnopolskim konkursie w Raclawicach.

- **Kapela „Alternatywy 5”**

Rozpoczęła działalność w 2015 roku. Współzałożycielami kapeli byli: Dariusz Zawada – dyrektor Gminnego Ośrodka Kultury w Łopienniku Górnym oraz Jerzy Żuk. Kapela skupia się na piosenkach podwórkowych oraz ulicznych i w tym zakresie cały czas poszerza swój repertuar. W lipcu 2016 roku kapela zajęła I miejsce w VI *Nadwieprzańskim Festiwalu Piosenki i Przyśpiewki Ludowej* w Trawnikach. W sierpniu kapela zajęła III miejsce w Przeglądzie Kapel Podwórkowych organizowanym w ramach 46. *Ogólnopolskiego Święta Chmielarzy i Piwowarów „Chmielaki Krasnostawskie 2016”*. Kapela może się również pochwalić II miejscem zdobytym podczas IV Międzynarodowego Festiwalu Ludowego „Łączy Nas Kultura”.

- **Zespół „Polesie” z Borowicy**

Kultywuje tradycję i kulturę gminy, powiatu, rejonu oraz województwa. Występuje na przeróżnych imprezach okolicznościowych o zasięgu lokalnym, powiatowym i wojewódzkim. Zespół „Polesie” bierze udział m.in. w Przeglądach Piosenki i Przyśpiewki Ludowej w Rejowcu, Jarmarku Podzamcze w Krupem, festynach, dożynkach. Uczestniczyli również w eliminacjach do konkursu wojewódzkiego „Kapel i Śpiewaków Ludowych” w Żółkiewce, Przeglądzie Dorobku Kulturalnego Gmin Powiatu Krasnostawskiego, Chmielakach Krasnostawskich, Przeglądzie Widowisk Obrzędowych w Hańsku. Zespół Zdobywa wiele wyróżnień. Został laureatem podczas X Regionalnego Przeglądu Pieśni i Piosenki Religijnej w Łopienniku Górnym w 2010 r., był finalistą konkursu „Kultura 2011” Powiatu Krasnostawskiego, otrzymał Wyróżnienie w Przeglądzie Pieśni i Piosenki Religijnej w Łopienniku Górnym w 2011, 2012, 2014 roku., zajął III miejsce w Międzynarodowym Festiwalu Ludowym „Łączy Nas Kultura” w Łopienniku Nadrzecznym, a 25 listopada 2017 roku zespół obchodził jubileusz 10-lecia swojej działalności artystycznej.

- **Grupa taneczna „Słowiańskie Nutki”**

Grupa taneczna „Słowiańskie Nutki” rozpoczęła swoją pracę w styczniu 2013 roku. Instruktorem zespołu jest Pani Mariola Sysa. W skład zespołu wchodzi dzieci w wieku 9-12 lat. Zajęcia odbywają się w wymiarze jednej godziny tygodniowo i opierają się o program skierowany do uczniów zainteresowanych poszerzeniem swojej wiedzy i umiejętności w zakresie śpiewu i tańca ludowego. Dzieci chętnie uczestniczą w zajęciach z racji swoich zainteresowań jak i ciekawego sposobu na spędzanie wolnego czasu. Uczniowie wykonują: polkę, kujawiaka, poloneza, oberka, krakowiaka. Zespół uświetnia swoimi występami takie uroczystości jak dożynki gminne, dożynki powiatowe, bierze również udział w konkursach tanecznych.

- **Zespół taneczny „Młyn”**

Zespół taneczny „Młyn” działa przy Publicznej Szkole Podstawowej w Łopienniku Nadrzecznym od września 2012 roku. Instruktorem zespołu jest Pani Dorota Maciejewska. Grupę taneczną stanowią dziewczęta i chłopcy w wieku 10-13 lat. Zespół bierze czynny udział w imprezach lokalnych w szkole i gminie takich jak dożynki, festyny. Specyfiką zespołu jest przede wszystkim taniec ludowy. Uczniowie wykonują: krakowiaka, poloneza, kujawiaka, suitę lubelską. Młodzi ambitni tancerze próbują również swoich sił w tańcach standardowych, latynoamerykańskich i użytkowych.

11. TURYSTYKA.

Turystyka jest obecnie uznawana za jedną z najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin gospodarki w wielu regionach. Stanowi istotny czynnik rozwoju gospodarczego regionów czy miejscowości. Jej szczególne znaczenie wynika również z faktu, iż oprócz jednostek rynku turystycznego aktywizuje wiele innych sektorów gospodarki (m.in. transport, łączność, przemysł, budownictwo, rolnictwo, działalność finansowa i ubezpieczeniowa). Wydatki ponoszone przez turystów w danej miejscowości generują dodatkowy zysk, który zasila lokalną gospodarkę. Uruchamia to cały łańcuch reakcji, które stwarzają dodatkowe korzyści w poszczególnych sektorach gospodarek kooperujących z branżą turystyczną. posiada potencjał do rozwoju turystyki.

Turystyka wiejska rozwija się w Gminie Łopiennik Górny na bazie walorów krajobrazowych obszaru, urozmaiconej rzeźby terenu, obszarów chronionych, rzeki Wieprz i jej dopływów, a w przyszłości zbiornika wodnego Oleśniki lub małego zbiornika retencyjnego. Obszar gminy posiada również potencjał do rozwoju turystyki kulturowej, ze względu na liczne obiekty pałacowe i dworsko-parkowe oraz zabytkowe obiekty sakralne. Ważnym elementem infrastruktury turystycznej jest również sieć szlaków i ścieżek turystycznych, która może być rozbudowana:

- **Szlak Rowerowy:** Krynica-Nimienice: Krynica - Żulin - Wola Żulińska - Borowica - Łopiennik Podleśny - Łopiennik Nadrzeczny - Olszanka - Nowiny - Niemienice ok. 35 km.
- **Rowerowy Greenways:** Gliniska, Krzywe, Olszanka, Łopiennik, Nadrzeczny, Łopiennik Dolny Kolonia, Dobryniów, Borowica.

Istotnym elementem infrastruktury turystycznej powinny stać się: muzea, skanseny prezentujące dziedzictwo kulturowe obszaru, wieże widokowe, wiaty na spotkania dla większych grup, obiekty noclegowe i gastronomiczne, sklepy z lokalną żywnością. Nasycenie gminy w bogate walory przyrodnicze oraz usytuowanie w niewielkiej odległości od miasta powiatowego Krasnegostawu, stolicy regionu Lublina i projektowanego zbiornika wodnego „Oleśniki”, predysponują ją do rozwijania bazy obsługi wypoczynku i turystyki, chodzi tu nie tylko o turystykę wiejską, agroturystykę i ekoturystykę, lecz także o cały zespół działań mogących ściągnąć na teren gminy ludzi szukających miejsca do czynnego wypoczynku, rekreacji i rozrywki:

- Szlaki kajakowe i przystanie na rzece Wieprz,
- Szlaki konne,
- Ścieżki zdrowia,
- Parki edukacyjno-rekreacyjne (ogrody zielarskie, szkółki roślinne).

Z tego względu przedsięwzięcia przestrzenne w tym zakresie powinny wiązać się z programowaną równolegle działalnością kulturalno – imprezową. Do zainwestowania turystycznego wyznacza się tereny położone po południowo – zachodniej stronie projektowanego zbiornika obejmujące miejscowości Dobryniów i Kolonię Dobryniów, Łopiennik Podleśny, natomiast położone po jego północno- wschodniej stronie – miejscowości Borowica, Wola Żulińska i Żulin Miejsca Obsługi Podróżnych (MOP) związane z obsługą drogi krajowej ekspresowej S-17 w Łopienniku Podleśnym. Rozwojowi turystyki i wypoczynku w gminie winna służyć promocja gminy w mediach oraz opracowanie kompleksowej oferty dla powszechnej turystyki i wypoczynku.

12. SPORT.

12.1. Baza sportowa.

Wizytówką gminy jest usytuowany w centrum kompleks sportowo – rekreacyjny wraz z nową siedzibą Urzędu Gminy Łopiennik Górny oraz obiektami Publicznej Szkoły Podstawowej

w Łopienniku Nadrzecznym. Pełnowymiarowa hala sportowa jest wyposażona w urządzenia do wszystkich gier zespołowych, gimnastyki i lekkoatletyki. Na hali znajduje się kurtyna, która dzieli ją na dwie mniejsze sale.

Kompleks boisk sportowych ORLIK, w skład, którego wchodzi: boisko do piłki nożnej i ręcznej z nawierzchnią ze sztucznej trawy oraz boisko do siatkówki, koszykówki i kort do tenisa ziemnego o nawierzchni tartanowej oraz pełnowymiarowe boisko piłkarskie w Olszance.

W szkole znajduje się również siłownia wyposażona w sprzęt specjalistyczny do ćwiczeń siłowych. Do urządzeń sportowych na terenie gminy zaliczyć należy wiejskie boisko sportowe w Olszance – własność Urzędu Gminy w Łopienniku Górnym, boiska sportowe przy obiektach edukacji.

12.2. Klub sportowy.

Przy Gminnym Ośrodku Kultury w Łopienniku działa Uczniowski Klub Sportowy z sekcjami: „Taekwondo”, „Badminton”, „Bilard”, w których to dyscyplinach osiągnęte są wysokie wyniki nie tylko na poziomie gmin w województwie i powiecie, ale i w kraju. Stan zagospodarowania obiektów i terenów rekreacyjno – sportowych w gminie należy uznać za zadawalający. Należy skupić się na rozwoju klubów sportowych w różnych dyscyplinach. Klub prowadzi działalność pożytku publicznego z zakresu upowszechniania kultury fizycznej i sportu, w tym promuje oraz prowadzi szkolenia młodzieży i dorosłych mieszkańców gminy, organizuje i bierze udział w zawodach i imprezach sportowych, świadczy usługi instruktorskie. Zajęcia sportowe prowadzone są codziennie z wykorzystaniem szkolnych obiektów sportowych. Treningi cieszą się dużym zainteresowaniem ze strony dzieci i młodzieży.

13. GOSPODARKA.

13.1. Podmioty Gospodarcze działające na terenie Gminy Łopiennik Górny.

Zgodnie z Centralną Ewidencją i Informacją o Działalności Gospodarczej (CEIDG), podmioty gospodarcze funkcjonujące na terenie gminy to przede wszystkim małe i średnie zakłady rodzinne. Do wiodących branż zaliczyć należy: usługi ogólnobudowlane, transport, przetwórstwo przemysłowe, przetwórstwo owoców i warzyw, obróbka drewna, handel i naprawy pojazdów samochodowych.

Obecnie zarejestrowanych jest 145 podmiotów. 144 to małe przedsiębiorstwa, 1 to średnie. Podmioty zatrudniające pracowników to:

- „Krautex” – 45 osób
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Łopiennik Nadrzecznym – 33 osób
- Urząd Gminy Łopiennik Górny – 24 osób
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Łopiennik Dolny – 22 osób
- Gminna Spółdzielnia – 10 osób
- GOPS – 7 osób
- Bank Spółdzielczy w Krasnymstawie Oddział w Łopienniku Nadrzecznym – 7 osób

Z uwagi na rodzaj działalności, do największych skupisk branżowych należą:

- Działalności budowlane, wykończeniowo budowlane i inne w tym zakresie – 29
- Działalności transportowe – 11
- Działalności usługowe związane z leśnictwem – 7
- Działalności handlowe, sprzedaż – 7

Podstawowym źródłem zatrudnienia dla mieszkańców gminy są indywidualne gospodarstwa rolne, w których pracuje ok. 75% osób w wieku produkcyjnym. Na terenie gminy nie ma większych zakładów produkcyjnych. Część ludności prowadzi drobną działalność gospodarczą, produkcyjną, handlową i usługową. Część mieszkańców gminy znajduje zatrudnienie w jednostkach oświaty, zdrowia i administracyjno – finansowych. Wielu mieszkańców dojeżdża do pracy poza teren gminy lub emigruje Zagranicę. Na terenie gminy brak jest zakładów przetwórstwa płodów rolnych, punktu skupu; w niewielkim stopniu świadczone są usługi gastronomiczne.

Występujące na terenie poszczególnych wsi elementarne usługi (brak centrum usługowego), posiadają formę rozproszoną a swoim usytuowaniem nawiązują do istniejącej zabudowy. W celu zmiany niekorzystnych proporcji w strukturze zatrudnienia powinny być podjęte działania skierowane na szybki wzrost gospodarczy oraz kształtowanie nowoczesnej struktury rynku pracy w gminie.

13.2. Tereny inwestycyjne.

Przeszkodą w zakresie rozwoju inwestycji jest brak odpowiednio przygotowanych terenów. Gmina sama nie posiada odpowiednich terenów, jednak interesujące tereny przy drodze S17 i linii kolejowej 69 są w stałym zainteresowaniu inwestorów. Grunty należące do prywatnych inwestorów oraz ARiMR należy odpowiednio przygotować. Niezbędne jest podjęcie się przez Gminę procesu aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego. W działaniach

umożliwiających inwestycje widoczny jest również brak wyposażenia gminy w sieć kanalizacji sanitarnej (oczyszczalnie ścieków) i sieć gazową. Stan dróg, zarówno gminnych jak i powiatowych jest niezadowalający. Niezbędna jest realizacja postulowanej od lat obwodnicy drogowej na trasie drogi krajowej Lublin – Zamość. Odpowiednie przygotowanie terenów inwestycyjnych umożliwi wykorzystanie walorów położenia gminy w regionie, dla jej dalszego rozwoju, między innymi poprzez przyciąganie nowych, atrakcyjnych z punktu widzenia strategii, inwestycji z zewnątrz. Najważniejszymi terenami inwestycyjnymi, które mogą przyspieszyć rozwój społeczno-gospodarczy są tereny przy trasie S17 oraz linii kolejowej nr 69.

14. PARTNERSTWA GMINY.

Gmina Łopiennik Górny posiada Partnerstwo z gminą Czernichów, które podpisała 20 czerwca 2001 r. Ponadto w dniu 29 września 2020 r. Gmina Łopiennik podpisała Porozumienie na rzecz utworzenia Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego z: Miastem Krasnystaw, Gminą Krasnystaw, Gminą Fajstawice, Gminą Gorzków, Gminą Rudnik, Gminą Żółkiewka, Gminą Izbica, Gminą Siennica Różana, Gminą Leśniowice, Gminą Wojsławice, Gminą Rejowiec Fabryczny, Gminą Rejowiec, Gminą Urszulin oraz List Intencyjny z: Powiatem Krasnostawskim, Powiatem Chełmskim, Powiatem Włodawskim. W ramach porozumienia wniesiono propozycję 28 przedsięwzięć kluczowych do aktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030. Docelowo partnerzy chcą powołać stowarzyszenie i współpracując ubiegać się o środki na finansowanie koniecznych inwestycji w latach 2021-2030.

14.1. Gmina Łopiennik Górny należy do Stowarzyszenia LGD „KRASNYSTAW PLUS”.

Na terenie LGD „KRASNYSTAW PLUS” dzięki sprzyjającym warunkom do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego (wolne tereny pod lokalizację działalności gospodarczej zakładów przemysłowych, przetwórstwa rolno-spożywczego, usług, zaplecze surowcowe) szansę na rozwój ma przemysł przetwórczy. Położenie geograficzne powiatu krasnostawskiego, dobre gleby dogodne warunki mikroklimatyczne (nasłonecznienie, dobre warunki glebowe i hydrologiczne) tworzą zaplecze do produkcji dużej ilości żywności, a korzystne warunki produkcyjne dają możliwości dostosowania kierunków upraw również dla potrzeb przemysłowych takich jak: zioła, owoce, warzywa, chmiel, tytoń, len, czosnek. W produkcji roślinnej prowadzonej na obszarze zauważalna jest, dominacja upraw zbóż. Są to oczywiście (ze względu na dobrą jakość gleb) przede wszystkim pszenica i jęczmień. Blisko 70% upraw to zboża, kolejnym są buraki cukrowe, ziemniaki oraz rzepak, a w produkcji zwierzęcej dominuje

trzoda chlewna. Wśród upraw sadowniczych przeważają: jabłka, grusze, śliwy i wiśnie, a wśród krzewów owocowych porzeczki i maliny. Na terenie wzrasta znaczenie upraw ziół.⁹⁵

LGD zarejestrowało „chmiel krasnostawski” na liście produktów tradycyjnych MRiRW. Produkcja jęczmienia, chmielu, tradycje browarnictwa w regionie, wiedza i doświadczenie plantatorów przekazywane z pokolenia na pokolenie oraz dobra jakość surowca dają predyspozycje temu obszarowi do powrotu do historii i produkcji trunków. Liczne plantacje chmielu pozostają nieużytkowane. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony upraw. Czynnikiem ten może być atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Produkcja zwierzęca to przede wszystkim produkcja mleka i wieprzowiny.⁹⁶

Ważną rolę w zagospodarowaniu produktów rolnictwa odgrywają: Spółdzielnia Produkcyjna w Zagrodzie, Cukrownia: „Krasnystaw” – oddział KSC S.A. w Siennicy Nadolnej, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Krasnymstawie, Przedsiębiorstwo Handlowe „Krautex”, Zakład Masarski „Flejmer” Produkcja – Sprzedaż Mięsa i Wędlin, Herbimar Spółka Jawna M. Fornal, A. Fornal, Herbapol oddział w Fajslawicach, Łojewski Krzysztof Zakład Przetwórstwa Mięsnego i inne. Funkcjonują również podmioty zajmujące się skupem i przetwórstwem płodów rolnych, do których zaliczamy: młyn, piekarnie, gorzelnie. **Konsultacje społeczne pokazują, że na tym obszarze duża liczba mieszkańców jest zainteresowana rozwojem małych przetwórnictw opartych na lokalnych zasobach.**⁹⁷

Obszar LGD posiada dobre warunki do rozwoju energetyki słonecznej, która może służyć zarówno, jako ogrzewanie wody, jak i produkcji energii elektrycznej.

Działalnością kulturalną na terenie zajmują się różnego rodzaju instytucje oraz ośrodki kultury. Życie kulturalne mieszkańców gmin wiejskich skupia się głównie wśród istniejących Gminnych Ośrodków Kultury (8 na terenie LGD), bibliotek gminnych wraz z filiami (około 18), oraz łącznie 50 klubów wiejskich, wiejskich domów kultury i świetlic wiejskich, gdzie organizowane są różnego rodzaju imprezy kulturalne. Ważną funkcję kulturalną w życiu mieszkańców gmin pełnią również remizy strażackie, funkcjonujące przy jednostkach Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP), których na terenie odnotowano 63. Wysoki poziom kapitału społecznego przejawia się w szeroko rozumianej działalności społeczno-kulturalnej. Kierunki w sztuce takie jak: haft, koronkarstwo, malarstwo na szkle, malarstwo na płótnie, rzeźba, wyroby ze słomy. Sztukę ludową upowszechniają także rzeźbiarze. Wykonane przez nich przedmioty prezentowane są na licznych wystawach i kiermaszach. Zespoły ludowe posiadają bogate tradycje, prezentują pieśni ludowe przekazywane od kilku pokoleń przez najstarszych mieszkańców. Ponadto na obszarze funkcjonują: prywatna Galeria „Pod frasobliwym Aniołem”, zajmująca się działalnością artystyczną i edukacyjną oraz Galeria Produktu Lokalnego i Regionalnego przy Restauracji Lokalnej „Krasna Chata” w miejscowości Wał, Artystyczna Stanica Rowerowa w Wierzbicy, Wioska Teatralna w Małochwieju Małym,

⁹⁵ Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Krasnystaw PLUS” 2014-2020, po zmianie z dnia 2 lipca 2018r

⁹⁶ Jw.

⁹⁷ Jw.

Stajnia Adrenalina - Zagroda Edukacyjna w Siennicy Nadolnej, Zagroda „Ekoprzewodnik” w Izbicy, Ekomuzeum Zagrody i Lubelskie, skupiające miejsca poświęcone kultywowaniu tradycji, pracownie rękodzieła, obiekty edukacyjne i obiekty atrakcyjne turystycznie. Bardzo ważnymi w życiu społeczności wiejskich organizacjami pozarządowymi są Ochotnicze Straże Pożarne. Oprócz działań statutowych organizacje te uczą młodych ludzi współdziałania dla dobra ogółu. Remizy strażackie służą społecznościom lokalnym za miejsce spotkań i tym samym stymulują integrację ludności wsi oraz sołectw. Na przestrzeni ostatnich 5 lat liczba KGW wzrosła. Organizacje pozarządowe budują społeczeństwo obywatelskie, które jest świadome swoich praw i obowiązków. Dzięki nim rozwija się inicjatywa lokalna i ludzie uczą się współpracy i pomysłowości. Społeczności lokalne czują się gospodarzami na swoim terenie, inwestują i dbają o jego rozwój.⁹⁸

Sytuacja mieszkańców obszaru LGD w zakresie dostępu do miejscowej infrastruktury i kultury, w ostatnich latach uległa poprawie. Wzrosła liczba nowych i wyremontowanych świetlic wiejskich, domów kultury, powstały nowe place zabaw, a także organizowanych jest znacznie więcej różnego rodzaju imprez i wydarzeń o charakterze cyklicznym.⁹⁹

Na terenie LGD funkcjonuje około 50 świetlic wiejskich lub budynków pełniących ich funkcje. W okresie realizacji LSR za pomocą różnych środków w tym z LGD zmodernizowano 49 wiejskich domów kultury, świetlic wiejskich i gminnych ośrodków kultury. Część obiektów wymaga dalszej modernizacji oraz doposażenia. Na terenie LGD istnieje 26 instytucji kultury, są to Gminne Ośrodki Kultury oraz Biblioteki gminne wraz z filiami.¹⁰⁰

Na terenach wiejskich brakuje ofert dla seniorów. Pozyskanie środków na remont i rewitalizację obiektów infrastruktury kultury pozwoli na aktywizację mieszkańców, poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu, oraz poprawę oferty włączenia społecznego, a także animacji mieszkańców w tym grup defaworyzowanych oraz adaptację tych miejsc dla potrzeb przedsięwzięć animacyjnych i szkoleniowych dla mieszkańców obszaru.¹⁰¹

Obszar LGD dysponuje ogromnymi możliwościami w kierunku rozwoju turystyki ze względu na bardzo korzystne położenie geograficzne, czyste i ciekawe środowisko urozmaicone malowniczymi krajobrazami, doliny rzeki Wieprz, a także gościnność mieszkańców. Ważny jest typowo rolniczy charakter obszaru i brak ciężkiego przemysłu.¹⁰² Ważnym elementem infrastruktury turystycznej są gospodarstwa agroturystyczne, a uzupełnieniem bazy noclegowej jest oferta gastronomiczna, która w obszarze LGD jest słabo rozbudowana. Na obszarze działania LGD funkcjonuje ok. 40 punktów gastronomicznych. Składają się na nią restauracje, zajazdy, pizzerie i bary. Usługi gastronomiczne świadczone są także w istniejących obiektach noclegowych, przede wszystkim w gospodarstwach agroturystycznych, gdzie serwowane są regionalne przysmaki oraz dostępne produkty wytwarzane na miejscu, takie jak np. twaróg, chleb, mleko, jajka, itd. **Promocja i sprzedaż**

⁹⁸ Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Krasnystaw PLUS” 2014-2020, po zmianie z dnia 2 lipca 2018r.

⁹⁹ Jw.

¹⁰⁰ Jw.

¹⁰¹ Jw.

¹⁰² Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”, 2015.

produktów tradycyjnych i lokalnych ma charakter ograniczony do obszaru LGD. Sprzedaż odbywa się głównie na festynach i dożynkach, jak również na lokalnych targowiskach, a także na terenie gospodarstw agroturystycznych. Istnieje potrzeba promocji i rozszerzenia rynków zbytu na produkty tradycyjne.¹⁰³

Celem LGD jest wzmocnienie lokalnego rynku pracy poprzez wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw oraz tworzenie nowych i wzrost kompetencji mieszkańców w kierunku przedsiębiorczości (rozwój istniejących przedsiębiorstw, tworzenie nowych przedsiębiorstw, utworzenie inkubatora przetwórstwa lokalnego, wzrost aktywności ludzi młodych w kierunku przedsiębiorczości, utworzenie sieci współpracy i miejsca kooperacji w obszarze produktów lokalnych, wprowadzenie na rynek marki lokalnej „Krasna Chata”).¹⁰⁴

Ponadto celem LGD jest wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru, rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej obszaru, rozwój przedsiębiorstw inwestujących w poprawę oferty turystycznej i rekreacyjnej obszaru, tworzenie nowych przedsiębiorstw w branży turystycznej, promocja obszaru i rozwój oferty w zakresie turystyki, oraz produktów i usług lokalnych, rozwój i promocja lokalnych produktów lub dziedzictwa kulturowego obszaru, nowe produkty turystyczne na obszarze LGD.¹⁰⁵

14.2. Gmina Łopiennik Górny należy do inicjatywy projektowanej budowy zbiornika wodnego Oleśniki.

Gmina Łopiennik Górny przystąpiła do projektowanej budowy zbiornika wodnego Oleśniki i wspólnie z pozostałymi partnerami w 2014 roku opracowała strategię realizacji tego zamierzenia. W dokumencie *Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”* wyznaczono wizję *Obszaru Funkcjonalnego w 2020 roku*. Stanowi ona projekcję i opis pożądanego stanu rzeczywistości całego obszaru w tym również gminy Krasnystaw. Wizja Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”: „Obszar dynamicznie rozwijający się gospodarczo w myśl zasady zrównoważonego rozwoju, przyjazny dla mieszkańców i atrakcyjny turystycznie”. Misja Obszaru współgra z jej wizją i określa metody, które powinny być stosowane, aby skutecznie realizować założenia wskazane w wizji rozwoju. Misją władz samorządowych jednostek terytorialnych budujących Obszar „Zbiornik Wodny Oleśniki” (m.in. gminy Krasnystaw) jest: „Jak najlepsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców i przedsiębiorców oraz podnoszenie poziomu życia, poprzez świadczenie nowoczesnych usług i wspieranie rozwoju”.¹⁰⁶ Projekt nie został na chwilę obecną zrealizowany, ale ze względu na posiadane opracowanie strategiczne jest ważną koncepcją do wdrożenia w perspektywie 2021-2030. W ramach Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki” możliwa będzie – o ile uda się pozyskać środki finansowe w perspektywie 2021-2030 – realizacja projektów wspólnych, do których należą przede wszystkim: inwestycje w zakresie gospodarki wodno-

¹⁰³ Jw.

¹⁰⁴ Jw.

¹⁰⁵ Jw.

¹⁰⁶ Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”, 2015.

kanalizacyjnej obejmujące budowę lub modernizację sieci wodociągowej, budowę sieci kanalizacyjnej oraz budowę lub modernizację oczyszczalni ścieków w tym również oczyszczalni przydomowych; inwestycje w zakresie poprawy jakości powietrza i efektywności energetycznej w zakresie wymiany oświetlenia ulicznego na bardziej energooszczędne, termomodernizację budynków użyteczności publicznej, montaż kolektorów słonecznych na budynkach użyteczności publicznej i budynkach indywidualnych, itp. inwestycje w zakresie bezpieczeństwa energetycznego z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Projekt polegający na montażu mikroinstalacji solarnych (ogniwa fotowoltaiczne) zarówno na budynkach indywidualnych, jak i na budynkach użyteczności publicznej; sieciowy projekt turystyczny tworzony w oparciu o projekt budowy zbiornika wodnego Oleśniki; inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury drogowej, noclegowo-gastronomicznej, inwestycje w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej oraz promocji lokalnych produktów i atrakcji.¹⁰⁷

15. STOWARZYSZENIA I INNE AKTYWNOŚCI NA TERENIE GMINY.

Na terenie Gminy Łopiennik Górny działa:

- 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych,
- 5 Kół Gospodyń Wiejskich,
- Stowarzyszenie „Kraska”,
- Towarzystwo Przyjaciół Borowicy,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wola Żulińska - Żulin - Zagrody - Czechów Kąt.

Dziedzictwo kultury ludowej reprezentują twórcy ludowi (obecni) oraz dorobek artystyczny, tych, którzy przeszli już do historii gminy.

- **Alina Pylak.** Zajmuje się amatorsko haftem krzyżkowym richelieu. Tematyka prac jest bardzo różnorodna. Haftuje kwiaty, martwą naturę, przyrodę, zwierzęta, ptaki. Swoje prace prezentowała na dożynkach w Łopienniku, Rejowcu, Fajslawicach, Pawłowie i Krasnymstawie. Nominowana w konkursie powiatowym *Kultura 2010* pod patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego, jako talent artystyczny zdobywając III miejsce. W 2012 roku otrzymała dyplom uznania przyznany przez Marszałka Województwa Lubelskiego „za pełną pasji i zaangażowania działalność społeczną oraz pracę na rzecz upowszechniania tradycji ludowych i rękodzieła artystycznego wśród dzieci i młodzieży”. W 2013 roku otrzymała odznakę honorową „Zasłużony dla

¹⁰⁷ Jw.

Kultury Polskiej” przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pana Bogdana Zdrojewskiego.

- **Bronisława Żuk.** Emerytowany nauczyciel, instruktor. Urodzona w Chylinie 01.03.1950 roku. Tematyka prac jest różnorodna, ale u podstaw jej twórczości leży fascynacja naturą, wrażliwość na jej piękno i bogaty koloryt. Większość prac artystki, to pejzaże ukazujące piękno przyrody w różnych porach roku. Techniką najczęściej stosowaną przez artystkę jest akryl, ale tworzy też grafiki w technice linorytu, rysunki, akwarele i inne. Odznaczona *Medalem Komisji Edukacji Narodowej* w 1998 r., dwukrotna *Nagroda Ministra Edukacji Narodowej*, *Złote Karpie* za Zasługi dla Miasta Krasnostaw, czterokrotnie *Nagroda Kuratora Oświaty i Wychowania*, *Złoty medal w 18 rocznicę Pontyfikatu Jana Pawła II*, *Krzyż Zasługi PCK*, *Srebrny medal za Zasługi dla Województwa Chełmskiego*, *Medal 100-lecia ZNP*, *Medal za zajęcie I miejsca w Międzynarodowym Konkursie Plastycznym w Czechach* w 2002 r. *Laureat Złotych Karpi I edycji*.
- **Czesława Klusek.** Urodziła się 23 marca 1951 r. Mieszkanca miejscowości Olszanka. Jej zainteresowania robótkami ręcznymi zaczęły się już od najmłodszych lat w szkole podstawowej. Wykonuje swoje prace głównie w stylu krzyżykowym i richelieu. Od 2003 roku należy do *Stowarzyszenia Twórców Ludowych* w Krasnostawskim Domu Kultury. Prace artystki były wystawiane w Lublinie, na Chmielakach Krasnostawskich, na Dożynkach Gminnych oraz Powiatowych w Łopienniku Górnym. Posiada okazałą kolekcję prac, jednak każde nowe dzieło jest kolejnym wyzwaniem. Artystka swoje prace wykonuje głównie w okresie zimowym, podczas którego potrafi wykonać ok. 400 sztuk swoich dzieł. W 2012 r. otrzymała dyplom uznania przyznany przez Marszałka Województwa Lubelskiego.
- **Śp. Czesława Kułagowska.** Twórcza ludowy, haft krzyżykowy, malarstwo, śpiew. Prace Pani Czesławy Kułagowskiej były prezentowane na wielu konkursach, wystawach, przeglądach. Część prac znalazła nabywców zagranicą. W 2012 roku otrzymała dyplom uznania od Marszałka Województwa Lubelskiego. W 2013 roku otrzymała odznakę honorową „Zasłużony dla Kultury Polskiej” przyznaną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Pana Bogdana Zdrojewskiego.
- **Jan Kowalski.** Kolekcjoner, który od 2000 roku zbiera różne materiały archiwalne i interesuje się historią Gminy. Jego pasją są zabytkowe motocykle. Pan Jan odrestaurował ich 13 m.in. Junak z 1961 r., WFM z 1964 r., SHL, Jawa, K750, Komar. Dzięki panu Janowi zostało również odnalezionych wiele miejsc pochówków żołnierzy z okresu I i II wojny światowej.
- **Jan Zieńkowski.** Poeta ludowy. Jest autorem niezliczonej ilości utworów o różnorodnej tematyce. Pan Jan bierze czynny udział w najważniejszych uroczystościach gminnych i religijnych. Współpracuje z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Łopienniku Górnym oraz Biblioteką Publiczną Gminy, wspiera i kultywuje tradycje i zwyczaje ludowe. Poeta został odznaczony trzema

krzyżami zasługi: brązowym, srebrnym i złotym. W 2013 roku został wyróżniony w konkursie *Kultura* pod patronatem Marszałka Województwa Lubelskiego.

- **Jerzy Żuk.** Emerytowany dyrektor MDK, muzyk. Urodzony w Majdanie Krzywskim 08.10.1949 roku. Nauczyciel muzyki w szkole, współorganizator Szkoły Muzycznej w Krasnymstawie, nauczyciel Ogniska Muzycznego. Brał udział w wielu krajowych konkursach muzycznych, pracował z młodzieżą, otrzymał Puchar Ministra Kultury i Sztuki. Członek Rady Miasta Krasnostaw, Towarzystwa Muzycznego w Chełmie. Odznaczony *Złotym Krzyżem Zasługi* w 2002 roku, *Srebrnym Krzyżem Zasługi* w 1989 roku, nagrody Kuratora w 1978 roku i 1990 roku, nagroda Ministra Oświaty i Wychowania w 1987 roku, *Medal Zasłużony Działacz Kultury* w 1989 roku, *Srebrny Medal z Zasługi dla Województwa Chełmskiego*, II miejsce w *III Spartakiadzie Sportów Obronnych Lublin* w 1970 roku, Medal z okazji Uchwalenia Konstytucji 3 Maja, Laureat *Złote Karpie* w 2012 r.
- **Śp. Julian Pukas.** Twórca ludowy, animator. W latach 1960–2004 był kierownikiem zespołu śpiewaczego „Podlasie”. Zespół kultywował tradycje, zwyczaje i obrzędy ludowe. Pan Julian był autorem tekstów piosenek i przyśpiewek znajdujących się w repertuarze zespołu. Pan Julian pisał również wiersze o różnej tematyce: religijnej, patriotycznej, refleksyjnej. Jest autorem kilkudziesięciu wierszy, które nie były nigdzie publikowane.
- **Lucyna Mazurek.** Od zawsze interesowała się malarstwem. Pani Lucyna mimo wielu obowiązków stara się znaleźć chwilę na namalowanie nowego dzieła. Swoje prace wystawia najczęściej podczas imprez gminnych. Współpracuje z Towarzystwem Przyjaciół Borowicy oraz Gminnym Ośrodkiem Kultury w Łopienniku Górnym.
- **Śp. Stanisław Sawa.** Mieszkaniec wsi Łopiennik Górny. Żył w latach 1920-2015. Pan Stanisław wykonywał różnego rodzaju rzeczy przydatne w gospodarstwie domowym, zabawki, wypłatał kosze wiklinowe, pajacyki, tyżki, widelce, radełka do ciasta. Współpracował z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Łopienniku Górnym. Udostępniał swoje prace, które były prezentowane podczas różnego rodzaju imprez: dożynek, jarmarków, festynów, kiermaszów. W 2012 r. otrzymał dyplom uznania nadany przez Marszałka Województwa Lubelskiego „za pełną pasji i zaangażowania działalność społeczną oraz pracę na rzecz upowszechniania tradycji ludowych i rękodzieła artystycznego wśród dzieci i młodzieży”.
- **Tadeusz Wojtan.** Zainteresowania pana Tadeusza już od wczesnych lat jego życia powiązane były z historią. Wszystko zaczęło się od znalezienia monety, którą jak się później okazało był 1 fenig z 1900 roku. Od tego właśnie czasu narodziła się pasja do starych monet, ale nie tylko. Pan Tadeusz zaczął kolekcjonować pamiątki z dziedziny militariów. Przedmioty, które posiada kolekcjoner są znajdowane na dawnych polach walki w okolicach gminy i nie tylko. Pan Tadeusz stara się systematycznie powiększać swoją kolekcję w nowe eksponaty.

- **Stefania Michałek.** Pani Stefania urodziła się i mieszkała przez wiele lat w Dobryniowie Kolonii. Jest Członkiem Zarządu Wojewódzkiego Związku Rolników, Kółek i organizacji Rolniczych w Rzeszowie. Od 44 lat nadzoruje działalność Kół Gospodyń Wiejskich w Rzeszowie. Wytrwałość i charyzma Pani Stefania doprowadziły do utrzymania kontaktów z zespołem „Sami Swoi” z Dobryniowa. Pani Stefania od wielu lat zajmuje się organizacją wyjazdów na różne imprezy kulturalne. Otrzymała wiele wyróżnień takich jak: „Zasłużony dla Województwa Rzeszowskiego”, „Zasłużony Działacz Kultury”, *Odznaka św. Izydora Oracza*, *Medal Pamiątkowy Województwa Lubelskiego*, *Brązowy Krzyż Zasługi* oraz liczne nagrody i wyróżnienia szczególnie w zakresie upowszechniania kultury ludowej i tradycji. Pani Stefania jest pasjonatem kultury, która nie liczy własnego czasu dla dobra społecznego. Wieloletnie działania Pani Stefania doprowadziły do zacieśnienia współpracy pomiędzy placówkami kultury województwa podkarpackiego i lubelskiego.
- **Śp. Waław Gutowski.** Dorobek literacki Waława Gutowskiego obfituje przede wszystkim w utwory o charakterze satyrycznym, których napisał ponad 3 tysiące. Są to satyry, bajki, fraszki, porzekadła. Są to krótkie, rymowane utwory pełne dosadnego humoru, które poparte doskonałym zmysłem obserwacji i analitycznym widzeniem problemów, a także przywar typowych dla środowiska wiejskiego i jego pogranicza dają świadectwo przemian współczesnej wsi polskiej. W 1982 roku otrzymał odznakę „Zasłużony działacz kultury”. Otrzymał również nagrodę im. Oskara Kolberga „Za zasługi dla Kultury Ludowej” w 2003 roku.
- **Śp. Teresa Fornal.** Pani Teresa Fornal była przewodniczącą KGW Dobryniów i kierownikiem zespołu śpiewaczego „Sami Swoi”. Był to najstarszy zespół działający przy Gminnym Ośrodku Kultury w Łopienniku Górnym. Wytrwałość i charyzma Pani Teresy doprowadziły do przetrwania zespołu do jubileuszu 40 lat. Pani Teresa była inicjatorką życia kulturalnego w swojej miejscowości poprzez organizację różnych spotkań, które wpisały się w tradycję tej miejscowości (przygotowywanie wieńców, obrzędów). Zespół pod jej kierownictwem otrzymał wiele dyplomów i dowodów uznania społecznej działalności. Jedną z najważniejszych nagród, jakie zespół otrzymał było nadanie odznaczenia przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Zasłużony dla Kultury Polskiej” w 2012 roku. We wrześniu 2017 roku Pani Teresa została uhonorowana *Medalem św. Izydora Oracza*. W 2018 roku otrzymała *Medal Pamiątkowy Województwa Lubelskiego* z okazji jubileuszu 40-lecia działalności zespołu. Pani Teresa Fornal była wielkim pasjonatem kultury. Nie liczyła własnego czasu i własnych środków dla dobra społecznego. Wynikiem czego jest zachowanie tradycji przekazywanych młodemu pokoleniu.
- **Śp. Władysława Pukas.** Urodziła się 11 kwietnia 1918 roku w Borowicy, gdzie również mieszkała. Jej pasją było hafciarstwo, którym zajmowała się od dzieciństwa. Prowadziła kursy haftu dla młodzieży, których celem była chęć przekazania młodemu pokoleniu wiedzy o hafcie ludowym. Pani Władysława

zajmowała się również malarstwem. Posługiwała się techniką malarstwa akwarelowego i temperowego. Często powtarzającym się motywem jej prac były pejzaże wiejskie, kwiaty, ptaki oraz sceny z życia wsi. Przynależała także do Koła Gospodyń Wiejskich. Artystka prezentowała swoje prace m.in. na dożynkach w Rejowcu, Siedliszczach, Krasnymstawie, Łopienniku Górnym, Chełmie.

16. PARAFIE, ŚWIETLICE.

16.1. Parafie.

Obiekty sakralne (kościół parafialny i kaplice) administrowane przez parafie Rzymsko –Katolickie: Parafia Rzymsko – Katolicka p.w. Przemienienia Pańskiego w Borowicy, Parafia Rzymsko – Katolicka p.w. Św. Bartłomieja w Łopienniku Górnym z siedzibą w Łopienniku Nadrzecznym, Parafia Rzymsko – Katolicka pw. Matki Bożej Królowej Polski w Żulinie, Kaplice Rzymsko – Katolickie w miejscowościach: Dobryniów i Majdan Krzywski, Parafia Gorzków m. Nowiny i Gliniska na terenie gminy nie ma Kościoła i plebanii

16.2. Świetlice i kluby wiejskie – w obiektach Ochotniczych Straży Pożarnych.

Infrastruktura społeczna znajduje się w miejscowościach: Borowica, Dobryniów, Dobryniów Kolonia, Krzywe, Łopiennik Dolny, Łopiennik Górny, Majdan Krzywski, Nowiny, Olszanka i Wola Żulińska. Stan techniczny zabudowy – dobry.

17. DOKUMENTY STRATEGICZNE.

17.1. Program Rozwoju Gminy Łopiennik Górny, załącznik do uchwały nr VIII/39/2015 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 11 sierpnia 2015 r. w sprawie przyjęcia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”.

17.2. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Łopiennik Górny w latach 2015-2020 uchwała nr IX/45/2015 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 17 września 2015 r. w sprawie przyjęcia do realizacji Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Łopiennik Górny w latach 2015 – 2020, współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Spójności w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 zgodnie z umową o dofinansowanie nr POIS.09.03.00-00-420/13-00.

17.3. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy na lata 2017-2023 uchwała nr XXVI/162/2017 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 20 lutego 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia programu pn. "Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy na lata 2017 - 2023".

17.4. Programy społeczne: uchwała nr XLVII/254/2014 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 29 października 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łopiennik Górny na lata 2014-2020 uchwała nr XXXIX/240/2018 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9 maja 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2018-2020 uchwała nr XVII/98/2016 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9 czerwca 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020.

18. POLITYKA FINANSOWA.

18.1. Dochody Gminy.

Budżet Gminy po stronie dochodów na dzień 31 grudnia 2019 roku został wykonany w kwocie 22 950 571,56 zł. co stanowi 97,06% planu w tym: dochody bieżące na zadania własne zostały wykonane w kwocie 2 506 206,62 zł, co stanowi 10,92% dochodów ogółem, dochody majątkowe zostały wykonane w kwocie 6 906 456,18 zł, co stanowi 30,09% dochodów ogółem, dochody na zadania zlecone zostały wykonane w kwocie 4 858 195,32 zł, co stanowi 21,17% dochodów ogółem.

18.2. Wydatki Gminy.

Wydatki na koniec roku wyniosły 27 053 656,67 zł. co stanowi 94,81% planu. Wskaźnik wydatków majątkowych, które zostały zrealizowane w kwocie 12 731 548,14 zł wyniósł 47,06% natomiast wydatki bieżące zrealizowano w wysokości 14 322 108,53 zł. co daje wskaźnik w wysokości 52,94% wydatków ogółem. Stan zobowiązań na dzień 31 grudnia 2019 roku z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz emisji papierów wartościowych wyniósł 7 735 147,49 zł i przedstawia się następująco: kredyt w BOŚ zaciągnięty w 2015 r – 705 674 zł spłata do 2024 r., kredyt w BOŚ zaciągnięty w 2016 r – 93 093,45 zł spłata do 2022 r., kredyt w BOŚ zaciągnięty w 2016 r – 799 822 zł, spłata do 2027 r., kredyt w BOŚ zaciągnięty w 2017 r. – 311 736,04 zł, spłata do 2026 r., pożyczka w WFOŚiGW zaciągnięta w 2018 r – 24 822 zł, spłata do 2020 r. obligacje

wyemitowane w 2019 r. - 580 000 zł, spłata do 2033 r. Na koniec okresu sprawozdawczego zobowiązania wymagalne wystąpiły w kwocie 1,50 zł.

18.3. Wolne środki.

Wolne środki za 2019 rok wyniosły 791 638,10 zł. zgodnie ze sprawozdaniem Rb NDS Wykonanie dochodów na 31.12.2019 wyniosło 22 950 571,87 zł w stosunku do roku 2018 dochody wzrosły o 45,25% a dochody bieżące w stosunku do roku 2018 wzrosły o 6,80% na 2020 rok zaplanowano dochody na nieco niższym poziomie, bo w kwocie 22 587 125,17 zł ze wskaźnikiem – 1,58%.

18.4. Wieloletnia prognoza finansowa.

Wieloletnia prognoza finansowa na lata 2018-2021 zatwierdzoną uchwałą Rady Gminy nr XXXV/216/2017 z 28 grudnia 2017r została zastąpiona kolejnymi uchwałami w sprawie WPF tj. uchwałą nr III/22/2018 z 28 grudnia 2018 roku w sprawie WPF na lata 2019-2022 i uchwałą nr XIII/77/2019 z 30 grudnia 2019 r. w sprawie WPF na lata 2020-2023 przewiduje spłatę zobowiązań do 2033 roku. Zakłada się uzyskanie nadwyżki budżetowej w kwocie pozwalającej na spłaty zobowiązań przypadające w latach 2022-2033. Zaplanowano też zaciągnięcie kolejnych kredytów w latach 2020 i 2021 pozwalających na realizację przedsięwzięć ujętych w WPF. Ostatnią zmianę w wieloletniej prognozie finansowej wprowadzono w dniu 31 lipca 2020 roku w zakresie dochodów i wydatków, realizacji zadań współfinansowanych ze środków unijnych oraz dotacji na te zadania.

19. REALIZACJA PROJEKTÓW DOFINANSOWANYCH Z UE 2019-2020.

ZREALIZOWANE INWESTYCJE 2019-2020			
LP.	PROJEKT	PROGRAM	KOSZT OK.
1.	Modernizacja i rozbudowa systemów informatycznych samorządów województwa lubelskiego w celu podniesienia jakości usług publicznych	RPO WL 2014 – 2020	1 500 000,00 zł

2.	Rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni publicznych w Gminie Łopiennik Górny - świetlica w Olszance	RPO WL 2014 – 2020	570 000,00 zł
3.	Rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni publicznych w Gminie Łopiennik Górny - boisko w Olszance	RPO WL 2014 – 2020	550 000,00 zł
4.	Rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni publicznych w Gminie Łopiennik Górny - parking	RPO WL 2014 – 2020	400 000,00 zł
5.	Energia odnawialna w gminie Łopiennik Górny	RPO WL 2014 – 2020	3 500 000,00 zł
6.	Termomodernizacja i remont pomieszczeń w budynku byłego komisariatu policji w Łopienniku Nadrzecznym	RPO WL	3 500 000,00 zł
7.	Termomodernizacja budynku NZOZ w Łopienniku Nadrzecznym	RPO WL 2014 – 2020	450 000,00 zł
8.	Budowa wolnostojących Altan	PROW 2014-2020	55 000,00 zł
9.	Przebudowa dróg gminnych łączących miejscowości Łopiennik Dolny i Łopiennik Podleśny z drogą powiatową nr 3122L	FDS	750 000,00 zł
10.	Przebudowa drogi gminnej nr 110098L w miejscowości Borowica od km 0+505 do km 1+825	FDS	600 000,00 zł
11.	Modernizacja-remont mostu w ciągu drogi gminnej 109635L w miejscowości Olszanka	FDS	500 000,00 zł
12.	Przebudowa drogi gminnej Nr 109635L łączącej miejscowości Krzywe, Olszanka i Łopiennik Nadrzeczny z drogą krajową Nr 17	FDS	2 300 000,00 zł
13.	Przebudowa mostu drogowego na rzece Łopa w ciągu drogi powiatowej Nr 3117L Łopiennik Górny – Orchowiec wraz z dojazdami do mostu oraz przebudową przepustu na dojeździe do mostu	zadanie wspólnie z powiatem	1 000 000,00 zł
14.	Przebudowa (rekonstrukcja) studni S1 i S2 ujęcia wód podziemnych z utworów kredowych, zlokalizowanych w miejscowości Łopiennik Dolny Kolonia	zadanie własne	250 000,00 zł
15.	Modernizacja i adaptacja pomieszczeń na potrzeby Klubu Senior + w Łopienniku Górnym	Program SENIOR+	180 000,00 zł
Razem:			16 105 000,00 zł

LITERATURA DO OPRACOWANIA „OGÓLNEJ CHARAKTERYSTYKI GMINY. ANALIZA DANYCH”:

- Dane i opracowania dostarczone przez Urząd Gminy Łopiennik Górny oraz jednostki zależne.
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVIII/103/2004 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9.11.2004 r.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łopiennik Górny na lata 2014-2020.
- Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”, 2015 r.
- Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Krasnystaw PLUS” 2014-2020, po zmianie z dnia 2 lipca 2018 r.
- Załącznik do zarządzenia nr 35/2019 Wójta Gminy Łopiennik Górny z dnia 24 maja 2019 r. Raport o stanie Gminy Łopiennik Górny za 2018.
- Załącznik do zarządzenia nr 40/2020 Wójta Gminy Łopiennik Górny z dnia 6 lipca 2020 r., Raport o stanie Gminy Łopiennik Górny za 2019.
- Sprawozdanie z realizacji „Programu Współpracy Gminy Łopiennik Górny z Organizacjami Pozarządowymi i innymi Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego na 2019 Rok”.
- Dane z GUS, Lublin.
- Folder „Gmina Łopiennik Górny”, Redakcja: Urząd Gminy Łopiennik Górny, Biblioteka Publiczna Gminy, Gminny Ośrodek Kultury, Zespół Szkół w Łopienniku Nadzrecznym, Szkoła Podstawowa w Łopienniku Dolnym, Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Żulinie, 2014 r., Łopiennik Górny, 12 maja 2020 roku.

V. ANALIZA SWOT.

Analiza SWOT to bardzo popularna metoda diagnozująca stan JST, która pozwala na przeprowadzenie różnorodnych bilansów w gminie, wynikających z jej uwarunkowań przyrodniczych, społecznych i gospodarczych. W modelu zrównoważonego rozwoju Analizę SWOT przeprowadza się w 5 obszarach:

1. Społecznym
2. Funkcjonalno-Przestrzennym
3. Gospodarczym
4. Stanie Technicznym.
5. Ochronie Środowiska

Analiza SWOT powstała w oparciu o:

1. Dyskusję podczas warsztatów konsultacyjnych w dniu 15 września 2020 r., która odbyła się w dwóch grupach. Gminę reprezentowali: wójt, zastępca wójta, sekretarz, radni, sołtysi, dyrektorzy szkół, przedstawiciele NZOZ, przedstawiciele rolników, przedstawiciele KGW, przedstawiciele GOK i Biblioteki, przedsiębiorcy, mieszkańcy.
2. Wyniki Ankiety (100 szt.). Badanie przeprowadzono w miesiącach sierpień-wrzesień 2020 r.
3. Wywiady z pracownikami Urzędu Gminy, mieszkańcami.

Analiza atutów i szans oraz słabych stron i zagrożeń umożliwia sformułowanie kierunków działań strategicznych w planowanym odcinku czasu – w tym momencie na okres 2021-2030.

STREFA SPOŁECZNA

MOCNE STRONY

- Atrakcyjne położenie gminy (nad rzeką Wieprz, Łopą, Rejką), interesująca przyrodniczo przestrzeń do życia, wpływająca na warunki bytowe mieszkańców,
- Lokalizacja gminy przy trasie S17 i trasie linii kolejowej Nr 69 (ułatwiony dojazd do większych miast),
- Dobrze działająca opieka społeczna,
- Poziom bezpieczeństwa w gminie (niski poziom niebezpiecznych zjawisk typu: rozboje, kradzieże, włamania),
- Infrastruktura oświatowa na zadowalającym poziomie,
- Infrastruktura sportowa (boiska, siłownie na świeżym powietrzu),
- Infrastrukturalna kulturalna (GOK, Amfiteatr, świetlice wiejskie),
- Dostęp do zajęć kulturalnych: Klub DKK, Klub Amicus, Warsztaty w Domu Kultury,
- Dobry poziom edukacji w szkołach podstawowych, przedszkolach,
- Bliskość szkół średnich (m.in. Lublin, Krasnystaw).
- Dostęp do wykwalifikowanych pracowników,
- Działalność organizacji pozarządowych o charakterze tradycyjnym typu Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, Stowarzyszenie „Kraska” oraz Towarzystwo Przyjaciół Borowicy,
- Cała gmina korzysta z sieci wodociągowej (udogodnienia dla mieszkańców),
- Liczne termomodernizacje budynków (poprawa jakości energetycznej i wizualnej miejscowości),
- Rozwijające się rolnictwo (specjalizacja w uprawie traw nasiennych i ziół) dające miejsca pracy, pracowici ludzie,
- E-usługi ułatwiające realizację koniecznych spraw administracyjnych,
- Poziom usług administracyjnych na zadowalającym poziomie (m.in. współpraca administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi),

SŁABE STRONY

- Niewystarczający dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej (pogłębiony problem z powodu pandemii Covid),
- Problemy demograficzne: starzejące się społeczeństwo, problemy migracyjne: zmniejszająca się liczba mieszkańców, ujemne saldo migracji i ujemny przyrost naturalny,
- Wysoki poziom bezrobocia, stosunkowo niski wskaźnik zatrudnienia (brak miejsc pracy pogłębiony z powodu pandemii Covid),
- Brak kanalizacji,
- Brak gazyfikacji,

- Brak komunikacji pomiędzy miejscowościami na obszarach wiejskich,
- Brak mieszkań socjalnych,
- Niskie dochody ludności,
- Rozbicie rodzin wskutek emigracji zarobkowej,
- Uzależnienie się wielu rodzin od pomocy społecznej i bierność na rynku pracy,
- Brak wiedzy w posługiwaniu się Internetem w społecznościach wiejskich (brak profesjonalnych szkoleń),
- Białe plamy w dostępie do Internetu,
- Niedostateczna oferta kulturalna i rozrywkowa dla młodych,
- Brak perspektyw rozwoju dla młodzieży (atrakcyjnych miejsc pracy, mieszkań),
- Brak miejsc spędzania czasu wolnego dla mieszkańców (szczególnie młodzieży) np. kawiarnie, kluby sportowe,
- Brak atrakcyjnej oferty dla seniorów,
- Brak zaplecza pod działalność gospodarczą (lokali na biura, hali do produkcji),
- Mała liczba organizacji pozarządowych, niewystarczające angażowanie się mieszkańców w życie publiczne,
- Słaba współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi,
- Podziały pomiędzy mieszkańcami,
- Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i niechęć do kontynuowania pracy w gospodarstwie (w grupie młodzieży),
- Brak żłobka.

SZANSE

- Nowi inwestorzy, nowe miejsca pracy,
- Poprawa komunikacji pomiędzy miejscowościami,
- Zmiana MPZP z uwzględnieniem: terenów inwestycyjnych oraz działek pod budownictwo jednorodzinne,
- Rozwój i modernizacja rolnictwa (specjalizacja rolnictwa),
- Podnoszenie kwalifikacji mieszkańców, rozwój młodych ludzi w kierunkach, które wspomagałyby rozwój gminy,
- Poprawa dostępu do internetu,
- Budowa atrakcyjnej oferty turystycznej gminy,
- Wykorzystanie wsparcia unijnego do realizacji projektów promujących potencjał turystyczny,
- Budowa oferty dla seniorów,
- Budowa/organizacja miejsc dla młodzieży, seniorów, młodych małżeństw,
- Zagospodarowanie budynków po GS przy drodze S17 (centrum usługowo-handlowe),
- Rozwój rynków zbytu zlokalizowanych w pobliskich aglomeracjach miejskich, gdzie są zakłady przetwórstwa,
- Organizacja interesujących wydarzeń kulturalnych, sportowych, związanych z lokalnymi tradycjami.

ZAGROŻENIA

- Starzejące się społeczeństwo, niekorzystna demografia
- Wyludnianie się gminy
- Trwałe rozdrobienie gospodarstw rolnych i brak chęci do scalania gruntów
- Ubóstwo, które będzie skutkiem długotrwałego bezrobocia
- Pogłębiające się podziały społeczne
- Liczna emigracja zarobkowa
- Wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej.

STREFA GOSPODARCZA

MOCNE STRONY

- Lokalizacja gminy przy drodze krajowej Nr 17 oraz linii kolejowej,
- Dostęp do gruntów przy trasie S17 oraz linii kolejowej 69 (potencjalne tereny inwestycyjne wymagające zmian w MPZP oraz uzbrojenia - ok. 100 ha),
- Położenie pomiędzy dużymi miastami Zamość i Lublin (stolica regionu), dobry dojazd do miasta Lublin, Krasnystaw, Zamość,
- Położenie blisko Portu Lotniczego Lublin,
- Bezpośrednie sąsiedztwo z miastem Krasnystaw (współpraca z gminami powiatu),
- Urozmaicona rzeźba terenu oraz rozbudowana sieć rzeczna: rz. Wieprz, rz. Łopa, rz. Rejka (potencjał do rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej),
- Walory przyrodnicze i ukształtowanie terenu sprzyjające rozwojowi turystyki rowerowej, kajakowej, konnej,
- Dobrze rozwijające się rolnictwo (profil upraw rolnych m.in. zioła (plantatorzy), trawy nasienne),
- Dobra jakość gleb na zachodnim brzegu Wieprza (potencjał do rozwoju rolnictwa),
- Wysoka jakość usług świadczonych przedsiębiorcom przez lokalną administrację,
- Potencjał do rozwoju przetwórstwa, przemysłu rolno-spożywczego,
- Potencjał do rozwoju turystyki.

SŁABE STRONY

- Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych (te istniejące rozproszone, jako nieruchomości o małej powierzchni i słabo uzbrojone pozostające w większości w użytkowaniu wieczystym),
- Brak dopasowanego do obecnych potrzeb rozwoju MPZP,
- Zły stan dróg potrzebnych do rozwoju przedsiębiorstw (30% wymaga modernizacji),
- Brak bocznic kolejowej (przystanki kolejowe w złym stanie),

- Brak gazyfikacji i kanalizacji, której potrzebują zakłady pracy oraz mieszkańcy,
- Brak odpowiedniego dostępu do Internetu,
- Mała liczba przedsiębiorstw i miejsc pracy (niewielka ilość podmiotów działalności gospodarczej, która ma głównie charakter indywidualny, samozatrudnienie),
- Niski poziom przedsiębiorczości,
- Niewystarczająca oferta rynku pracy (dodatkowo brak atrakcyjnych ofert pracy związanej z nowymi technologiami, naukami technicznymi i społecznymi,
- Brak zakładów przetwórstwa rolnego,
- Brak zbiornika retencyjnego stabilizującego gospodarkę wodną istotną do upraw rolnych,
- Brak innowacyjności tradycyjne metody zarządzania gospodarstwami rolnymi,
- Rozdrobnione gospodarstwa rolne,
- Brak następców (młodzi ludzie nie chcą pracować w gospodarstwach),
- Brak zainteresowania ciężką, trudną pracą,
- Brak lokali gastronomicznych,
- Brak bazy noclegowej,
- Upadek GS SRR (pozostałości: budynki, sklepy).

SZANSE

- Napływ środków unijnych przeznaczonych na rozwój gospodarczy Polski w latach 2021-2030, (wykorzystanie wsparcia unijnego do realizacji projektów promujących potencjał gospodarczy, turystyczny oraz agroturystyczny),
- Nawiązanie współpracy z inwestorami zewnętrznymi, sprowadzenie dużego inwestora do gminy,
- Nawiązanie współpracy z uczelniami i instytucjami badawczymi w celu zaimplementowania szkółkarstwa roślin: ziół, roślin ozdobnych (wzorem Gminy Końskowola),
- Budowa atrakcji turystycznej dla grup zorganizowanych i turystów indywidualnych (dostępnej również w okresie jesienno-zimowym, o charakterze edukacyjno-rekreacyjnym),
- Ponadlokalna współpraca z samorządami,
- Wykorzystanie położenia gminy, dającego możliwość pełnienia funkcji zaplecza dla dużych aglomeracji (możliwość budowy jednorodzinnej i osiedlania się nowych mieszkańców),
- Warsztaty, szkolenia, spotkania zachęcające ludzi do współpracy,
- Założenie spółdzielni gastronomicznej dowożącej posiłki do domów, firm,
- Budowa infrastruktury turystycznej np. ścieżki rowerowe, platformy widokowe, przystanie kajakowe, restauracje, miejsca noclegowe,
- Rozwój usług turystycznych (komunikacja, noclegi, gastronomia, wypożyczalnie kajaków, wypożyczalnie rowerów itp.),
- Promocja lokalnych tradycji (wioski tematyczne),
- Skuteczna ochrona przyrody (troska o walory przesądzające o atrakcyjności gminy).

ZAGROŻENIA

- Spadek tempa wzrostu gospodarczego w Polsce,
- Ubożenie społeczeństwa (spadek dochodów gospodarstw domowych, wzrost cen),
- Niewystarczające środki finansowe na inwestycje komunalne gminy,
- Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych przy drodze Nr 17 i linii kolejowej z powodu braku środków finansowych,
- Niestabilny system prawa,
- Wysoki ZUS,
- Niskie wartości wskaźników dotyczących konkurencyjności tj. poziomu zatrudnienia, innowacyjności, jakości kapitału społecznego oraz m.in. wyposażenia w infrastrukturę,
- Depopulacja gminy,
- Niska opłacalność produkcji rolnej,
- Brak rozwoju komunikacji lokalnej,
- Brak inwestycji w przetwórstwo, przemysł rolno-spożywczy z powodu braku środków finansowych.

STREFA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

MOCNE STRONY

- Dobra lokalizacja gminy przy drodze krajowej nr 17 i linii kolejowej,
- Nowe drogi powiatowe i gminne,
- Prawie cała gmina zwodociągowana,
- Grunty tworzące potencjał terenów inwestycyjnych (nadające się pod duże inwestycje, wymagające zmiany MPZP),
- Infrastruktura sportowa (Orlik, Boisko, hala sportowa),
- Kompleks oświatowo rekreacyjny w centrum wraz z wyremontowanym budynkiem Urzędu Gminy,
- Sieć wyremontowanych świetlic wiejskich,
- Atrakcyjna dolina rzeki Wieprz, Łopa i Rejka, potencjał ekologiczny do rozwoju turystyki,
- Ukształtowanie terenu gminy,
- Dobre uwarunkowania do rozwoju rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego (gospodarki żywnościowej) ze względu na żyzność gleb.

SŁABE STRONY

- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura kanalizacyjna, brak oczyszczalni ścieków,
- Brak dostępu do sieci gazowych,
- Niewystarczający poziom stanu dróg na obszarach wiejskich,
- Rozproszony typ zabudowy poszczególnych miejscowości,

- Brak komunikacji lokalnej, wykluczenie osób starszych oraz nieposiadających własnego samochodu,
- Przeszkody i ograniczenia w budownictwie jednorodzinym, przemysłowym (nieaktualny) Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego,
- Białe plamy w dostępie do internetu,
- Brak wydzielenia i organizacji stref pod atrakcje turystyczne (przyjazne środowisku, nawiązujące do tradycji),
- Brak ścieżek rowerowych, oznaczenia szlaków rowerowych,
- Niedostateczne zagospodarowanie obszarów atrakcyjnych turystycznie, szczególności wokół rzeki Łopa i Wieprz oraz przy drodze krajowej nr 17 i linii kolejowej, na potrzeby turystyki rowerowej i kajakowej, konnej,
- Brak przygotowania do działalności ekologicznej tj. produkcji ekologicznej żywności,
- Braki infrastruktury parkingowej, chodników, wiat rowerowych (w szczególności w miejscach kluczowych dla ruchu turystycznego oraz miejscach publicznych),
- Brak miejsc noclegowych, gastronomicznych, handlowych,
- Brak zagospodarowania centrum gminy (obszary po gminnej spółdzielni, oraz tereny częściowo zalewowe przy obiektach tworzących kompleks oświatowo rekreacyjny wraz z urzędem Gminy),
- Brak środków na inwestycje.

SZANSE

- Opracowania MPZP,
- Uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
- Poprawa infrastruktury drogowej i towarzyszącej,
- Opracowanie Gminnego Planu Rewitalizacji i przeprowadzenie rewitalizacji, szczególnie centrum gminy oraz miejsc zagrożonych utratą funkcji społeczno-gospodarczych,
- Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości i nowych inwestycji
- Wykorzystanie warunków ukształtowania terenu, sieci dróg gminnych i powiatowych i dostosowanie ich, jako ścieżki rowerowe,
- Przygotowanie terenów pod budownictwo jednorodzinne i wykorzystanie zainteresowania pozyskaniem działek na budowę domów jednorodzinnych.

ZAGROŻENIA

- Niezadowalający stan infrastruktury drogowej (drogi, chodniki, oświetlenie, kanalizacja, internet, gazyfikacja), warunkującej jakość usług publicznych,
- Wzrost zanieczyszczenia środowiska,
- Brak zbiornika retencyjnego,
- Brak alternatywnych źródeł ogrzewania domów np. gaz, solary,

- Niskie dochody mieszkańców i brak środków na zmianę dotychczasowych pieców CO₂ oraz bezodpływowych zbiorników kanalizacji,
- Protesty mieszkańców związane z budową kanalizacji, budowy zakładów produkcyjnych.

STREFA TECHNICZNA

MOCNE STRONY

- Wodociągi,
- Segregacja odpadów komunalnych,
- Infrastruktura sportowa: hala sportowa, boiska wielofunkcyjne, orlik, boisko piłkarskie, place zabaw, siłownia zewnętrzna, altanki,
- Częściowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlice, urząd gminy, szkoła),
- Tereny do zagospodarowania: Dolina rzeki Wieprz (szlak kajakowy), Rejka, Łopa – przystanie kajakowe, szlaki kajakowe, rowerowe, konne,
- Tereny na wybudowanie zbiornika retencyjnego, które umożliwiają rozwój bazy rekreacyjnej,
- Amfiteatr,
- Kościół w Łopienniku Nadrzecznym, w Borowicy,
- Dostęp do przystanków bus i kolejowych (same przystanki wymagają remontu).

SŁABE STRONY

- Stan dróg gminnych i powiatowych,
- Brak chodników i ścieżek rowerowych (również ich oznaczenia),
- Stan techniczny obiektów zabytkowych i otaczających je parków popadających w ruinę,
- Duże potrzeby inwestycyjne i brak środków na ich realizację z zakresu efektywności energetycznej: wymiana oświetlenia ulicznego, termomodernizacje budynków, itp.
- Zły stan techniczny budynków OSP oraz Apteki,
- Stan techniczny Szkół Podstawowych,
- Niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych oraz słaby rozwój inwestycji mieszkaniowych dla młodych małżeństw,
- Znaczne obszary gminy wymagające przeprowadzenia rewitalizacji m.in. centrum przy S17 po byłym GS,
- Brak zagospodarowania Doliny rzeki Łopa i Doliny rzeki Wieprz,
- Stan techniczny przystanków bus i kolejowych,
- Stan techniczny sklepów po GS,
- Brak parkingów dla turystów z miejscami do konsumpcji, odpoczynku.

SZANSE

- Zaplanowanie i przeprowadzenie rewitalizacji gminy, przywrócenie funkcji społeczno-gospodarczych m.in. centrum miejscowości, zabytków, obszarów przy świetlicach i OSP, terenów przy linii kolejowej,
- Modernizacja dróg, chodników,
- Budowa kanalizacji, oczyszczalni ścieków, przyłączy do sieci gazowej,
- Poprawa dostępu do Internetu,
- Oświetlenie miejsc istotnych dla bezpieczeństwa mieszkańców i turystów,
- Wytyczenie i oznakowanie ścieżek rowerowych, szlaków pieszych, szlaków kajakowych,
- Wykorzystanie prostopadłego układu do drogi krajowej i małego natężenia ruchu w miejscowościach do rozwoju turystyki rowerowej, pieszej, kajakowej, konnej oraz innych aktywnych form spędzania czasu,
- Zagospodarowanie obiektów po byłych sklepach GS,
- Możliwość wykorzystania nieruchomości stanowiące mienie gminy, jako bazy rekreacyjnej,
- Budowa atrakcji turystycznych przyjaznych środowisku,
- Troska o estetykę budynków,
- Modernizacja sieci elektrycznej i sieci wodociągowej.

ZAGROŻENIA

- Niska opłacalność budowy instalacji gazowych z uwagi na kolonialny charakter zabudowy,
- Duży koszt związany z budową kanalizacji rozporozszony charakter zabudowy,
- Brak środków finansowych na inwestycje.

STREFA ŚRODOWISKOWA

MOCNE STRONY

- Walory przyrodnicze i krajobrazowe, środowisko przyjazne do życia, wypoczynku, regeneracji,
- Duży potencjał rozwoju energetyki alternatywnej (hydroenergetyka, biomasa, energia wiatrowa i słoneczna),
- Czyste powietrze,
- Znaczna bioróżnorodność i zróżnicowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych,
- Cała gmina ma dostęp do wodociągu,
- Brak zanieczyszczenia wynikającego z przemysłu,
- Prostopadłe ułożenie do drogi krajowej czyni lokalizację korzystną i nie wpływa znacznie na zanieczyszczenie powietrza i zbytne narażenie na hałas,

- Realizacja projektu OZE i wykonanie instalacji solarnych,
- Segregacja odpadów,
- Bogactwo przyrodniczych obszarów chronionych.

SŁABE STRONY

- Brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków,
- Ogrzewanie budynków za pomocą pieców CO₂,
- Brak zbiornika retencyjnego,
- Brak oznaczonych szlaków turystycznych i tras rowerowych, pieszych kajakowych systematyzujących ruch turystyczny i ograniczających zanieczyszczenie krajobrazu, przestrzeni środowiska naturalnego,
- Zaśmiecanie gminy przez turystów (brak wyznaczonych miejsc na konsumpcję, odpoczynek),
- Brak edukacji ekologicznej i nie wykorzystanie możliwości prowadzenia gospodarstw ekologicznych (produkcji ekologicznej żywności),
- Stopniowa dewastacja i popadanie w ruinę parków otaczających zabytki,
- Uciążliwe przedsiębiorstwo (zapachy, pył),
- Uciążliwy hałas w centrum miejscowości i zanieczyszczenie powietrza (przy trasie S17).

SZANSE

- Budowa małego zbiornika retencyjnego (utrzymanie gleb na odpowiednim poziomie żyzności; wykorzystanie zbiornika w celach rekreacyjnych),
- Korzystanie przez mieszkańców i gminę z rozwiązań OZE,
- Edukacja ekologiczna (pomagająca zrozumieć konieczność wdrażania idei zrównoważonego rozwoju),
- Budowa farmy fotowoltaicznej,
- Budowa oświetlenia zasilanego fotowoltaiką,
- Termomodernizacja budynków,
- Przygotowanie terenów, które można zagospodarować na cele infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej,
- Wymiana pieców CO₂,
- Rozwój elektro mobilności (szczególnie w komunikacji pomiędzy miejscowościami),
- Wyciszenie centrum miejscowości przez m.in. żywołoty, ekrany,
- Budowa obiektów turystycznych przyjaznych środowisku.

ZAGROŻENIA

- Niskie dochody gminy brak środków na realizację zadań,

- Protesty mieszkańców w zakresie lokalizacji inwestycji uciążliwych np. zbiorcza oczyszczalnia ścieków,
- Brak środków zewnętrznych na konieczne inwestycje.

VI. ANALIZA ANKIET

Pytanie nr. 1. dotyczyło oceny warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej w Gminie Łopiennik Górny. Ankietowani mieli możliwość oceny 34 aspektów, w skali 5 stopniowej (bardzo dobre, dobre, średnie, złe i bardzo złe).

- **Treść pytania:** Proszę ocenić warunki życia / działalności w Gminie oraz możliwości jej rozwoju – proszę o zaznaczenie właściwej odpowiedzi (symbolem „x”).
- **Na pytanie odpowiedziało: 100 ankietowanych.** W tabeli zestawiono wyniki, zaznaczając tylko najwyższą ilość wskazań w danej ocenie oraz w sytuacji rozłożenia równomiernego wskazań, drugą wartość, co do ilości.

JAKOŚĆ, WARUNKI ŻYCIA	BARDZO DOBRE	DOBRE	ŚREDNIE	ZŁE	BARDZO ZŁE
warunki dla rozwoju przedsiębiorczości			49		
dostęp do instytucji, placówek usługowych		33	37		
dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji, ciekawego spędzenia czasu		39	37		
dostęp do infrastruktury kultury i rozrywki		39	43		
poziom oferty i wydarzeń kulturalnych		31	39		
stan środowiska naturalnego		54			
walory krajobrazowe	40	42			

zagospodarowanie przestrzeni publicznych (w tym: place, skwery, parki)		49			
stan i jakość dróg		34	47		
dostęp do infrastruktury komunalnej (wodociągi)		53			
dostęp do infrastruktury komunalnej (kanalizacja)				28	40
dostępność transportu publicznego			35	27	
bezpieczeństwo publiczne		52	33		
poziom wykształcenia mieszkańców			69		
rynek pracy (możliwość zatrudnienia się, oferty pracy na terenie gminy)				48	28
dostępność i jakość opieki społecznej		29	40		
dostępność i jakość opieki zdrowotnej			32	42	
dostępność i jakość edukacji przedszkolnej		43	30		
dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie podstawowym	24	54			
dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie średnim		31		25	25
atrakcje turystyczne			47	41	
dostępność do bazy gastronomicznej				46	28
dostępność do bazy noclegowej				42	16
dostęp do internetu		49	26		
dostęp do usług publicznych świadczonych przez internet		47	29		
dostępność terenów przeznaczonych pod inwestycje		34	22		
aktywność środowisk lokalnych			54		
rozwój rolnictwa i branży rolno-spożywczej		36	46		
atrakcyjność gminy dla turystów			36	31	
jakość rządzenia oraz funkcjonowanie administracji publicznej w gminie		46	30		
rozwój innowacji w przedsiębiorstwach			37	39	
oferta mieszkaniowa (budownictwo jedno i wielorodzinne)			26	52	
pomoc w eksportowaniu towarów i usług				44	28
współpraca biznesu oraz rolników z uczelniami, centrami transferu wiedzy				35	43

Przystępując do analizy oceny warunków życia i prowadzenia działalności gospodarczej, rolniczej w Gminie, należy podkreślić, że żaden warunek nie uzyskał oceny bardzo dobrej. Ocenę dobrą otrzymało 15 warunków, ocenę średnią, 12 warunków, ocenę złą 7 warunków i ocenę bardzo złą 2 warunki. Należy jednocześnie zauważyć, że walory przyrodnicze oraz dostęp do nauczania na poziomie szkolnictwa podstawowego zdobyły najczęściej wskazań w kierunku bardzo dobrej oceny. Te wyróżniki świadczą o szczególnej uwadze, którą mieszkańcy obdarzają otoczenie, miejsce do życia oraz edukację (gwarantowanie rozwoju i szans dla najmłodszego pokolenia).

JAKOŚĆ, WARUNKI ŻYCIA / OCENA	DOBRE
dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji, ciekawego spędzenia czasu	39
stan środowiska naturalnego	54
walory krajobrazowe	42
zagospodarowanie przestrzeni publicznych (w tym: place, skwery, parki)	49
dostęp do infrastruktury komunalnej (wodociągi)	53
bezpieczeństwo publiczne	52
dostępność i jakość edukacji przedszkolnej	43
dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie podstawowym	54
dostępność i jakość szkolnictwa na poziomie średnim	31
dostęp do internetu	49
dostęp do usług publicznych świadczonych przez internet	47
dostępność terenów przeznaczonych pod inwestycje	34
rozwój rolnictwa i branży rolno-spożywczej	46
atrakcyjność gminy dla turystów	36
jakość rządzenia oraz funkcjonowanie administracji publicznej w gminie	46

Walory krajobrazowe, stan środowiska naturalnego, zagospodarowanie przestrzeni publicznych (place, skwery) uzyskały wysoką ocenę ankietowanych. Poza stanem środowiska naturalnego, również dostępność i jakości szkolnictwa na poziomie podstawowym, należy do warunków najlepiej ocenianych przez mieszkańców należą: dostęp do infrastruktury komunalnej tj. wodociągi oraz poziom bezpieczeństwa publicznego. Mieszkańcy pozytywnie oceniają bezpieczeństwo przez pryzmat niskiej ilości zdarzeń, które wpływają na komfort życia m.in. rozboje, włamania, kradzieże, pobicia itp.

Dostęp do przedszkoli i szkół średnich oceniany jest dobrze, chociaż w Gminie nie ma szkół średnich. Jednak możliwość dojazdu do szkół do Krasnegostawu, Zamościa, Lublina powoduje, że mieszkańcy nie zgłaszają krytycznych ocen tego obszaru. Równie wysoko oceniony został przez mieszkańców dostęp do infrastruktury sportowej z zaznaczeniem, że o ile obiekty sportowe są zadawalające, to miejsc do rekreacji i ciekawego spędzenia czasu jest średnie/niezadawalające. Dobrze ocenili mieszkańcy dostęp do internetu i usług świadczonych przez internet, jednak w wywiadach oraz rozmowach zwrócili uwagę, że są „białe plamy” w dostępie do sieci internetowej oraz brakuje szkoleń z obsługi internetu dla osób starszych, które nie radzą sobie np. z usługami typu płatności, zakupy przez internet.

Ważną sprawą w rozwoju jest sprawnie działająca administracja samorządowa w gminie, dlatego dobra ocena jakości rządzenia oraz funkcjonowania administracji to ważny element planowania strategicznego rozwoju. W obszarze gospodarczym ze względu na ocenę dobrą takich uwarunkowań jak: dostępność terenów przeznaczonych pod inwestycje, rozwój rolnictwa i branży rolno-spożywczej, atrakcyjność gminy dla turystów, sprzyja podejmowaniu nowych wyzwań m.in. aktualizacji miejscowego planu zagospodarowania, remontu dróg i chodników, budowy energii odnawialnej, budowy zbiornika retencyjnego, budowy kanalizacji (wskazania z przeprowadzonej Analizy SWOT).

JAKOŚĆ, WARUNKI ŻYCIA / OCENA	ŚREDNIE
warunki dla rozwoju przedsiębiorczości	49
dostęp do instytucji, placówek usługowych	37
dostęp do infrastruktury kultury i rozrywki	43
poziom oferty wydarzeń kulturalnych	39
stan i jakość dróg	47
dostępność transportu publicznego	35
poziom wykształcenia mieszkańców	69
dostępność i jakość opieki społecznej	40
atrakcje turystyczne	47
aktywność środowisk lokalnych	54
rozwój rolnictwa i branży rolno-spożywczej	46
atrakcyjność gminy dla turystów	36

W ocenie zadawalającej tj. średniej najwięcej wskazań dotyczyło poziomu wykształcenia mieszkańców oraz aktywności środowisk lokalnych. Równocześnie należy zauważyć, że w trakcie wywiadów, konsultacji mieszkańcy wyrażają zaniepokojenie brakiem miejsc pracy odpowiadających potrzebom mieszkańców. Wielu z nich pracuje nie tylko w innych miejscowościach, powiatach, ale również zagranicą. Stąd zrozumiałe jest niezadowolenie z jakości rynku pracy w Gminie Łopiennik Górny. Aktywność środowisk lokalnych (organizacji, stowarzyszeń) to pozytywny element budujący kapitał społeczny, który jest niezbędnym warunkiem rozwoju danego obszaru. Stąd w połączeniu ze średnią tj. zadawalającą ocenę dostępu do infrastruktury kultury, poziomu oferty wydarzeń kulturalnych oraz warunkami do rozwoju przedsiębiorczości stwarza odpowiedni potencjał społeczny do planowania kierunków, celów i działań rozwojowych. Pomimo średniej oceny stanu dróg i ich jakości, warto nadmienić, że ok. 30% dróg w gminie wymaga generalnego remontu. Poprawa jakości dróg wpłynie bezpośrednio na komfort życia mieszkańców i rozwój przedsiębiorczości. Również dla inwestorów zewnętrznych stan dróg odgrywa zasadniczą rolę w ocenie atrakcyjności terenów inwestycyjnych. Stąd inwestycje w strefie funkcjonalno-przestrzennej są nieuniknione i konieczne w perspektywie 2021-2027 do roku 2030.

Zadawalająca dostępność transportu publicznego (i prywatnego) wynika m.in. z bliskości dużych miast: Lublina, Zamościa a także Krasnegostawu. Niemniej jednak podczas konsultacji społecznych w dniu 15 września 2020 r. mieszkańcy zwrócili uwagę, że stan pandemii Covid 19 znacznie osłabił częstotliwość kursów transportu typu bus, co znacznie utrudnia funkcjonowanie sporej liczbie osób m.in. osobom starszym, uczniom. Ze względu na walory przyrodnicze i krajobrazowe zrozumiała jest zadawalająca ocena atrakcyjności turystycznej gminy. Doliny rzek: Wieprz, Łopa, Rejka oraz zalesienie (w tym parki przy obiektach zabytkowych) oraz urozmaicona rzeźba terenu tworzą doskonałe zaplecze dla turystyki: rowerowej, kajakowej, pieszej. Dlatego zgłaszane przez mieszkańców pomysły dotyczące poprawy oferty turystycznej należy uwzględnić w projektowaniu rozwoju Gminy m.in. budowa i oznaczenie szlaków rowerowych, kajakowych, pieszych oraz budowa wieży widokowej, przystani kajakowych, miejsc piknikowych dla rowerzystów, wioski tematycznej itp. Istotną sprawą jest również zadbanie o zaprojektowanie wspólne z innymi samorządami sieciowego produktu turystycznego wokół posiadanych walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, w tym tradycji kulinarnych).

Dla przyszłości rozwoju Gminy Łopiennik istotna jest zadawalająca ocena poziomu rozwoju rolnictwa i branży rolno-spożywczej. Posiadany potencjał, doświadczenie jest tym elementem, który warto i trzeba rozwijać. Przemiany gospodarcze wymagają intensywnego poszukiwania branż topowych dla regionu, dla polskiej gospodarki. Gospodarka żywnościowa bez wątpienia jest tą gałęzią rynku, która w powiecie krasnostawskim oraz Gminie Łopiennik Górny powinna uzyskać status kluczowej.

JAKOŚĆ, WARUNKI ŻYCIA / OCENA	ZŁE
rynek pracy (możliwość zatrudnienia się, oferty pracy na terenie gminy)	48
dostępność i jakość opieki zdrowotnej	42
dostępność do bazy gastronomicznej	46

dostępność do bazy noclegowej	42
rozwój innowacji w przedsiębiorstwach	39
oferta mieszkaniowa (budownictwo jedno i wielorodzinne)	52
pomoc w eksportowaniu towarów i usług	44

Niepokojące są złe oceny oferty mieszkaniowej. Bez wątplenia przyczynia się do tego nieaktualizowany Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego oraz obowiązujące prawo, które utrudnia nabywanie i remontowanie nieruchomości na obszarach rolnych osobom spoza rolnictwa. Ze względu na położenie wzdłuż trasy S17 i linii kolejowej zła ocena rynku pracy przyczynia się do szerszego rozpatrzenia problemu. W zbiorczej analizie danych diagnozy Gminy Łopiennik Górny należy poddać ocenie czynniki, które powodują niski poziom inwestycji gospodarczych i niezadawalający poziom przedsiębiorczości. Zła ocena dostępności do bazy noclegowej, gastronomicznej wskazuje, że są potencjały gospodarcze, które należy wykorzystać w procesie tworzenia nowych podmiotów gospodarczych i miejsc pracy. Uzasadnieniem złej oceny Gminy w kontekście stanu gospodarki jest poziom rozwoju innowacji i eksportu w już istniejących gospodarstwach, podmiotach gospodarczych. Warto przy zaangażowaniu lokalnego samorządu i gmin powiatu krasnostawskiego podjąć działania na rzecz całościowego planu rozwoju gospodarczego, aby maksymalnie wykorzystać posiadane atuty oraz zlikwidować bariery, które w sposób zdecydowany przesadzają o kondycji przedsiębiorstw, a także całej branży rolno-spożywczej i turystycznej na tym obszarze.

W perspektywie 2021-2027 (2030) bardzo ważną sprawą będzie współpraca, zrzeszanie się i koncentrowanie mocy rozwojowych. W planowaniu rozwoju i jego realizacji znaczącą rolę przypisuje się relacją nauka – biznes (B+R). Poszukiwanie rozwiązań przyspieszających rozwój przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych, zgodnie z mega trendami, to jeden z filarów rozwoju regionu, powiatu i Gminy Łopiennik Górny.

JAKOŚĆ, WARUNKI ŻYCIA / OCENA	BARDZO ZŁE
dostęp do infrastruktury komunalnej (kanalizacja)	40
współpraca biznesu oraz rolników z uczelniami, centrami transferu wiedzy	43

Niestety dwa warunki rozwoju Gminy Łopiennik Górny zostały ocenione przez Ankietowanych na poziomie bardzo złym m.in. dostęp do infrastruktury komunalnej (kanalizacji). W trakcie konsultacji podkreślono również, że brak sieci gazowej oraz białe plamy w sieci internetowej stanowią element niesprzyjający rozwojowi inwestycji. Stąd w obszarze funkcjonalno-przestrzennym należy uwzględnić realizację niedoborów, które są niezbędne m.in. w uzbrojeniu terenów inwestycyjnych oraz w rozwoju budownictwa jednorodzinne.

Współpraca biznesu oraz rolników z uczelniami, centrami transferu wiedzy wymaga radykalnej poprawy. W związku z bardzo złą oceną obecnego stanu rzeczy, warto rozważyć nawiązanie ścisłej współpracy z gminami ościennymi, które prowadzą od lat współpracę m.in. z Uniwersytetem Przyrodniczym w Lublinie i Wyższą Szkołą Zawodową w Chełmie. Zakres współpracy rozszerzony o Gminę Łopiennik Górny okaże się zapewne korzystny dla każdej ze stron.

Pytanie nr. 2. dotyczyło oceny zagrożenia problemami społecznymi, które w sposób szczególnie oddziałują na procesy rozwojowe JST.

- **Treść pytania:** Proszę ocenić, jakie główne problemy społeczne występują na terenie Gminy – proszę o zaznaczenie właściwej odpowiedzi (symbolem „x”).
- **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 100 ankietowanych.** W tabeli zestawiono wyniki, zaznaczając tylko najwyższą ilość wskazań w danej ocenie.

WYSZCZEGÓLNIENIE	WYSOKIE ZAGROŻENIE PROBLEMEM	ŚREDNIE ZAGROŻENIE PROBLEMEM	NISKIE ZAGROŻENIE PROBLEMEM
Przestępczość			58
przestępczość młodocianych			60
Bezrobocie	38/42		
Bieda		50	
przemoc w rodzinie		44	
Alkoholizm		58	
Narkomania			53
wzrost liczby osób starszych	48		
wzrost liczby osób niepełnosprawnych i chorych		52	
brak wykwalifikowanych pracowników		45	
brak atrakcyjnych miejsc pracy	62		
wyludnianie się gminy	52		

W grupie problemów społecznych stanowiących wysokie zagrożenie w ocenie Ankietowanych znalazły się:

- Bezrobocie,
- Wzrost liczby osób starszych,
- Brak atrakcyjnych miejsc pracy,
- Wyludnianie się gminy.

Wszystkie wymienione problemy są istotne z punktu widzenia planowania strategicznego rozwoju, ponieważ odnoszą się do liczby populacji, demografii, kondycji gospodarki lokalnej. Należy jednocześnie zwrócić uwagę, że pandemia Covid 19 spotęgowała pewne problemy i jeszcze bardziej je uwypukliła. Szukając rozwiązania problemów należy z jednej strony przyrzeć się realnym możliwościom Gminy, a równocześnie przygotować obszary współpracy z innymi samorządami, uczelniami, organizacjami, inwestorami i przedsiębiorcami w celu całościowego ujęcia i pokonania barier związanych m.in. z demografią czy rynkiem pracy.

W grupie problemów, których ocena według Ankietowanych stwarza średnie zagrożenie dla rozwoju Gminy znalazły się:

- Bieda
- Przemoc w rodzinie
- Alkoholizm
- Brak wykwalifikowanych pracowników
- Wzrost liczby osób niepełnosprawnych i chorych.

Wymienione problemy wiążą się w znacznej mierze ze stanem gospodarki. Brak pracy i wyludnianie się gminy są przyczyną biedy, alkoholizmu, przemocy w rodzinie. Równocześnie brak przygotowania do przyjęcia nowych inwestorów powoduje, że wykwalifikowani pracownicy znajdują pracę w większych ośrodkach i Zagranicą, stąd w samej gminie obserwuje się niewielki procent osób z kwalifikacjami, które mogłyby stanowić zaplecze do rozwoju kadr nowych przedsiębiorstw.

Wzrost liczby osób niepełnosprawnych i chorych to poniekąd skutek niekorzystnej demografii oraz postępu (osoby decydują się na macierzyństwo w coraz późniejszym wieku co zwiększa ryzyko wystąpienie niepełnosprawności u dziecka). Zwiększająca się liczba osób chorych wymagających opieki, to z kolei skutek demografii i starzejącego się społeczeństwa. W grupie problemów, których ocena według Ankietowanych stwarza niskie zagrożenie dla rozwoju Gminy znalazły się:

- Przystępczość
- Przystępczość młodocianych
- Narkomania.

Taki wynik wskazań mieszkańców odzwierciedla wysoki stopień oceny poziomu bezpieczeństwa w Gminie, który był przedmiotem analizy w innych częściach procesu diagnozującego sytuację w Gminie Łopiennik Górny.

Pytanie nr. 3. miało na celu sformułowanie priorytetów rozwojowych, które byłyby odpowiedzią na potrzeby rozwojowe Gminy Łopiennik Górny, identyfikowane przez mieszkańców. W grupie 25 propozycji znalazły się sugestie z różnych dziedzin życia społeczno-gospodarczego:

- udogodnienia dla przedsiębiorców (w tym: ulgi, przygotowane tereny pod inwestycje)

- sprowadzenie do gminy dużego inwestora w branży rolno-spożywczej, przetwórczej
 - sprowadzenie do gminy dużego inwestora w branży atrakcji turystycznych
 - budowa i modernizacja obiektów sportu i rekreacji
 - budowa i modernizacja obiektów kultury i rozrywki
 - rozwój turystyki, w tym infrastruktury oraz bazy noclegowej i gastronomicznej
 - rozwój systemu segregacji odpadów w celu obniżenia cen
 - promocja i wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaiki)
 - budowa nowych i modernizacja istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych
 - rozwój infrastruktury technicznej (w tym: sieci wodociągowej i kanalizacyjnej)
 - rozwój transportu publicznego
 - dostęp do nowych mieszkań (budownictwo mieszkaniowe)
 - poprawa estetyki i zagospodarowanie przestrzeni publicznych (ryнку, placów, skwerów, miejsc spotkań)
 - rozbudowa miejsc przeznaczonych dla osób starszych i chorych (opieka, rehabilitacja)
 - zwiększenie dostępności do programów mających na celu zmniejszenie bezrobocia i patologii
 - poprawa dostępu do opieki zdrowotnej
 - poprawa dostępu do świadczeń w zakresie pomocy społecznej
 - modernizacja i wyposażenie przedszkoli oraz szkół
 - promocja gminy, w tym: promocja turystyczna i gospodarcza
 - rozwój sieci internetowej (w tym: szerokopasmowej)
 - rozwój usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną (przez internet)
 - wspieranie działań i organizacja wydarzeń kulturalnych, sportowych
 - wspieranie innowacji, rozwój eksportu
 - sprawny urząd i samorząd gminny
 - rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego.
-
- **Treść pytania:** Proszę o wybranie maksymalnie 6 priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy w latach 2021-2030 oraz rozwiązanie istniejących problemów i barier rozwoju.
 - **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 100 ankietowanych.** W tabeli wyników zaznaczono wyniki 10 priorytetów, które uzyskały największą liczbę wskazań

PRIORYTETY	Lp.	ILOŚĆ WSKAZAŃ
udogodnienia dla przedsiębiorców (w tym: ulgi, przygotowane tereny pod inwestycje)		6,66%
sprowadzenie do gminy dużego inwestora w branży rolno-spożywczej, przetwórczej	1.	16,02%
rozwój systemu segregacji odpadów w celu obniżenia cen	6.	8,28%
promocja i wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii	3.	12,15%
budowa nowych i modernizacja istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych	4.	11,60%
rozwój infrastruktury technicznej (w tym: sieci wodociągowej i kanalizacyjnej)		7,73%
rozbudowa miejsc przeznaczonych dla osób starszych i chorych (opieka, rehabilitacja)		6,02%
poprawa dostępu do opieki zdrowotnej	2.	15,19%
rozwój sieci internetowej (w tym: szerokopasmowej)		6,36%
rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego	5.	9,94%

Najwięcej wskazań oddali Anketowani na priorytet związany ze sprowadzeniem do gminy dużego inwestora w branży rolno-spożywczej, przetwórczej. Analizując całość problemów poruszanych przez mieszkańców w procesie diagnostycznym, ten priorytet rozwojowy jest w pełni uzasadniony. Gmina Łopiennik Górny posiada potencjał rolniczej produkcji roślinnej m.in. trawy nasienne, zioła, zboża i dobrej klasy gleby. Równocześnie niewielka ilość zakładów pracy powoduje, że mieszkańcy są zmuszeni szukać zatrudnienia poza Gminą. Stąd wykorzystanie endogenicznych potencjałów i rozwój gospodarki żywnościowej jest naturalnym kierunkiem rozwoju, tym bardziej że okoliczne gminy posiadają analogiczne możliwości rozwojowe i we współpracy z nimi, można zdynamizować rozwój w tej części województwa lubelskiego.

Wysokie zainteresowanie poprawą dostępu do opieki zdrowotnej wynika pośrednio z sytuacji epidemicznej, w jakiej znalazła się Europa, Polska. Utrudniony dostęp do lekarza pierwszego kontaktu (powszechne rozwiązanie to tele porady) stanowi dla mieszkańców spore utrudnienie i problem. Dlatego w grupie priorytetów rozwojowych znalazła się potrzeba dotycząca poprawy dostępu do usług medycznych. W tym obszarze znajduje się również zagadnienie specjalistycznej opieki medycznej, która na obszarach wiejskich jest w sposób znaczący mniejsza niż w aglomeracjach miejskich. Stąd samorząd lokalny powinien we współpracy z innymi samorządami i NFZ zmierzyć się z tym problemem jak najszybciej.

Na trzecim miejscu uwzględniając procentową ilość wskazań Anketowanych znalazła się promocja i wsparcie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Jest to istotny komponent zrównoważonego rozwoju i wysoka lokata tego priorytetu pozwala stwierdzić wysoką świadomość społeczeństwa

dotyczącą ochrony środowiska naturalnego oraz budowania przewagi konkurencyjnej polegającej na obniżaniu kosztów energii, ciepła.

Kolejny priorytet budowa nowych i modernizacja istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych jest również uzasadniony w innych miejscach procesu diagnostycznego. Mieszkańcy mają świadomość, że infrastruktura drogowa jest krwiobiegiem gospodarki i w sposób istotny wpływa na poziom komfortu życia obywateli. Jednocześnie ciągi pieszo-rowerowe pozwalają nie tylko na zwiększenie bezpieczeństwa w gminie, ale mają bezpośredni wpływ na rozwój usług turystycznych (turystyki). Przyjmując ten priorytet w inwestycjach lokalnych, warto uwzględnić powiązanie go w sieci działań z innymi gminami, aby w ten sposób powstał szkielet komunikacyjny dla większego obszaru, co zwiększy w sposób zasadniczy atrakcyjność całego obszaru.

Niemniej istotny jest priorytet, który zakwalifikował się na piątej pozycji tj. rozwój rolnictwa, w tym nowoczesnych gospodarstw rolnych i przemysłu przetwórczego. Uwzględniając priorytety rozwojowe opisane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi Rolnictwa i Rybactwa, należy podkreślić, że organizacja warunków rozwoju wyróżniających branż dla polskiej gospodarki to m.in. budowa odpowiednich rozwiązań dla rozwoju rolnictwa, przemysłu przetwórczego i branż współtowarzyszących. Ze względu na osłabienie gospodarcze, które wywołała pandemia Covid 19, z tym większym zainteresowaniem należy skupić się na organizacji działalności przemysłowej, która tworzy miejsca pracy i jest istotnym elementem wpływów do budżetu gminy (podatki, dzierżawy).

Wysoka lokata priorytetu: rozwój systemu segregacji odpadów w celu obniżenia cen jest pokłosiem zmian, z którymi boryka się wiele samorządów. Temat jest ważny i należy szukać optymalnych rozwiązań, ze względu na jakość życia mieszkańców i obciążenia finansowe, które są mocno odczuwalne.

Pozostałe priorytety, które przekroczyły 5% próg wskazań tj. rozwój infrastruktury technicznej (w tym: sieci wodociągowej i kanalizacyjnej), udogodnienia dla przedsiębiorców (w tym: ulgi, przygotowane tereny pod inwestycje), rozwój sieci internetowej (w tym: szerokopasmowej) to czynniki odpowiedzialne za atrakcyjność inwestycyjną gminy. Dlatego władze samorządowe powinny, jako priorytet rozwojowy postawić przygotowanie terenów inwestycyjnych oraz budowę infrastruktury wspomagającej rozwój przedsiębiorczości. Niepokojące zjawiska społeczne m.in. bezrobocie, alkoholizm, przemoc domowa to efekt braku zatrudnienia (w dużej mierze). Stąd zaplanowane i zrealizowane inwestycje, powinny w dużym stopniu skupić się na rozwoju gospodarczym Gminy Łopiennik Górny.

Należy również zauważyć, że w grupie priorytetów, które przekroczyły próg 5% wskazań Ankietowanych, znalazła się również rozbudowa miejsc przeznaczonych dla osób starszych i chorych (opieka, rehabilitacja). Niekorzystna demografia oraz utrudniony dostęp do usług medycznych są przyczyną takiego stanu rzeczy. Bez odpowiednich negocjacji z NFZ oraz władzami nadzorującymi służby medyczne w Polsce, trudno będzie sprostać oczekiwaniom mieszkańców.

Pytanie nr. 4. było pytaniem otwartym, dotyczyło wskazania inwestycji, które powinny być priorytetowo realizowane na terenie Gminy.

- **Treść pytania:** Proszę wymienić 3 najważniejsze inwestycje/ przedsięwzięcia, które Pani/Pana zdaniem powinny być priorytetowo realizowane na terenie Gminy. Prosimy o precyzyjne określenie nazwy zadania, zakres realizowanego zadania i lokalizację. Przykład prawidłowo wypełnionej tablicy: Nazwa zadania: Przebudowa drogi, Zakres realizowanego zadania: nowa nawierzchnia asfaltowa, ścieżka rowerowa; Lokalizacja.
- **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 78 ankietowanych.** W tabeli zestawiono wyniki. Znacząca liczba wskazań dotyczyła tych samych dróg, obiektów. Niestety Ankietowani pomijali zakres zadania oraz konkretną lokalizację.

INWESTYCJE		LOKALIZACJA
1.	Budowa dróg	Powiatowe: Majdan Krzywski-Jaślików, Borowica, Łopiennik Dolny-Borowica, Nowiny-Orchowiec, Łopiennik Górny (ścieżka rowerowa + oświetlenie), Gliniska Gminne: Łopiennik Nadrzeczny (Ziemiany), Krzywe, Olszanka (Nowa Wieś), Most i droga Borowica (k. remizy), Łopiennik Dolny Kolonia-Łopiennik Podleśny, Nowiny, Łopiennik Podleśny, Żulin (do dworku), , Borowica (droga do zapory), Łopiennik Dolny Kolonia.
2.	Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków	Olszanka, Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny, Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny-Kolonia
3.	Budowa zbiornika wodnego „Oleśniki” oraz infrastruktury towarzyszącej	Łopiennik Dolny, Dobryniów, Borowica
4.	Budowa ścieżki rowerowej	Żulin, Wola Żulińska, Borowica, Łopiennik Podleśny, Gliniska, Krzywe, Olszanka, Łopiennik, Nadrzeczny, Łopiennik Dolny Kolonia, Dobryniów, Nowiny.
5.	Budowa Parku Rozrywki	Łopiennik Nadrzeczny lub Łopiennik Górny
6.	Budowa Zbiornika Retencyjnego na rzece Łopie	Łopiennik Nadrzeczny, Łopiennik Górny
7.	Gazyfikacja	Olszanka, Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny, Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny-Kolonia, Łopiennik Podleśny, Dobryniów, Dobryniów-Kolonia, Krzywe, Majdan Krzywski, Nowiny.
8.	Budowa przystani kajakowej	Dobryniów, Borowica
9.	Zagospodarowanie Centrum Gminy	Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny przy drodze Nr 17 oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych przy

		nowym węźle S17 oraz linii kolejowej Nr 69. Łopiennik Górny, Łopiennik Nadrzeczny przy drodze Nr 17 oraz przygotowanie terenów inwestycyjnych przy nowym węźle S17 oraz linii kolejowej Nr 69. Zagospodarowanie terenu biblioteki, GOK, Stary UG.
10.	Chodniki plus oświetlenie	Wzdłuż drogi powiatowej w Łopienniku Górnym; Łopiennik Dolny
11.	Odnawialne źródła energii	Teren całej gminy: fotowoltaika, solary, piece na biomasę, farmy fotowoltaiczne.
12.	Budowa żłobka	Łopiennik Nadrzeczny
13.	Modernizacja budynków szkoły podstawowej z przystosowaniem do prowadzenia stołówki, rozbudowa placu zabaw. Wymiana pokrycia dachowego na hali sportowej.	Łopiennik Nadrzeczny (przy szkole)
14.	Aktualizacja Miejsowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego umożliwiającą budowę domów jedno rodzinnych	Dokument obejmujący cały obszar gminy.
15.	Rozbudowa sieci internetowej	Częściowo: Łopiennik Dolny, Łopiennik Dolny-Kolonia, Łopiennik Podleśny, Dobryniów, Na całym obszarze: Dobryniów-Kolonia, Krzywe, Majdan Krzywski, Nowiny, Gliniska
16.	Remont mostu	Borowica
17.	Rozbudowa GOK	Łopiennik Górny
18.	Remont świetlicy	Łopiennik Dolny
19.	Remont remizy OSP	Kolonia Dobryniów
20.	Budowa Ośrodka Rehabilitacji	Łopiennik Górny
21.	Budowa Centrum Integracji Społecznej	Łopiennik Nadrzeczny

Pytanie nr. 5. było pytaniem otwartym, dotyczyło wskazania 3 obiektów/obszarów, które w pierwszej kolejności wymagają rewitalizacji.

- **Treść pytania:** Proszę wymienić 3 obiekty m.in. budynki, obszary na terenie gminy, które Pani/Pana zdaniem w pierwszej kolejności wymagają rewitalizacji (odnowienia, modernizacji, nadania nowych funkcji) lub zaprojektowania i wybudowania.
- **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 78 ankietowanych.** W tabeli zestawiono wyniki. Znacząca liczba wskazań dotyczyła tych samych obiektów.

NAZWA OBIEKTU LUB OBSZARU / TERENU	LOKALIZACJA
Stary Budynek Urzędu Gminy	Łopiennik Górny
Most w Borowicy	Borowica
Ośrodek Zdrowia	Łopiennik Nadrzeczny
Obiekty Pałacowo-Parkowe	Olszanka, Żulin, Nowiny, Łopiennik Dolny Kolonia
Budynek Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”	Łopiennik Górny
Budynek Komunalny „Agronomówka”, Apteka.	Łopiennik Nadrzeczny
Świetlica – Remiza Osp	Łopiennik Dolny
Sklepy GS	Na terenie gminy
Remiza OSP	Majdan Krzywski, Dobryniów Kolonia, Krzywe
Zagospodarowanie Doliny Rzeki Łopy	Łopiennik Nadrzeczny, Łopiennik Górny
Remont Biblioteki, rozbudowa GOK	Łopiennik Górny
Teren pomiędzy blokami a nowym Urzędem Gminy	Łopiennik Nadrzeczny

Pytanie nr. 6. było pytaniem otwartym, dotyczyło atutów i słabych stron gminy.

- **Treść pytania:** Kluczowe elementy, z których Gmina może być dumna (proszę wymienić maksymalnie 3), a nad które są jej słabymi stronami.
- **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 78 ankietowanych.** Odpowiedzi uwzględniono w zbiorczej Analizie SWOT, która stanowi integralną część diagnozy gminy.

Pytanie nr. 7. było pytaniem zamkniętym dotyczyło wizerunku obecnego gminy.

- **Treść pytania:** Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące Gminy – proszę o zaznaczenie właściwej odpowiedzi (symbolem „x”).
- **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 88 ankietowanych.** Odpowiedzi uwzględniono w tabeli.

DZIAŁANIE / OCENA		WYSOKA	ŚREDNIA/ PRZECIĘTNA	NISKA	
Atrakcyjna, jako miejsce zamieszkania		31	41		
Atrakcyjna, jako miejsce do pracy		30	33		
Atrakcyjna, jako miejsce do wypoczynku	BARDZO WYSOKA	29	34		BARDZO NISKA
Atrakcyjniejsza niż sąsiednie gminy			44	20	
Położona w atrakcyjnym miejscu regionu		36	32		
To gmina, w której można czuć się bezpiecznie		34	32		
To gmina, z którą jestem silnie związany/a		34	30		

Ankietowani oceniając wizerunek Gminy najwyżej ocenili: położenie w atrakcyjnym miejscu regionu, bezpieczeństwo oraz relacje, jakie łączą mieszkańców z miejscem zamieszkania (tj. deklaracja, że mieszkańcy czują się silnie związani z gminą). Gmina została oceniona na poziomie średnim/przeciętnym a nawet niskim, uwzględniając jej atrakcyjność w odniesieniu sąsiednich samorządów. Można założyć, że wynik takiej oceny jest wynikiem m.in. niezadawalającego dostępu do miejsc pracy, niskiego poziomu rozwoju gospodarczego i braku warunków do rozwoju inwestycji (brak odpowiedniego Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego; brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych). Średnia/przeciętna ocena atrakcyjności Gminy, jako miejsca zamieszkania, miejsca do pracy, miejsca do wypoczynku, potwierdza zgłoszone przez mieszkańców zapotrzebowanie na m.in. poprawę infrastruktury drogowej, budowę ścieżek rowerowych i chodników, budowę atrakcji turystycznych, pozyskanie inwestorów.

Pytanie nr. 6. było pytaniem zamkniętym dotyczyło oczekiwanego wizerunku gminy.

- **Treść pytania:** Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź, z czym chciał(a) by Pani/Pan, aby utożsamiano Gminę w roku 2030?
- **Na pytanie udzieliło odpowiedzi: 88 ankietowanych.** Odpowiedzi uwzględniono w tabeli.

LP.	DZIAŁALNOŚĆ/CECHA	WSKAZANIA
1.	z gminą atrakcyjną dla turystów	5
2.	z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy	61
3.	z gminą ekologiczną dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia	16
4.	z gminą zapewniającą dostęp do wysokiej jakości usług	6
5.	z czymś innym:	

Wizerunek docelowy Gminy Łopiennik Górny jest ściśle związany z potrzebami, które generuje stan obecny Gminy, dlatego najczęściej wskazań tj. 66, Ankietowani przyporządkowali określeniu „z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy”. Taki wynik koresponduje ze stanem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i podkreśla konieczność skupienia się w perspektywie 2021-2027 (2030) na:

- rozwoju przedsiębiorczości,
- tworzeniu warunków podnoszących atrakcyjność inwestycyjną Gminy (drogi, kanalizacja, gazyfikacja, internet),
- tworzeniu przyjaznych warunków dla inwestorów (MPZP, polityka podatkowa, plan rozwoju oferty edukacji).

Ważne jest również dążenie do tego, aby docelowo Gmina Łopiennik Górny kojarzyła się mieszkańcom, turystom, inwestorom z gminą ekologiczną dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia. Stąd ważne będzie właściwe zaplanowanie inwestycji obejmujących:

- termomodernizację,
- budowę instalacji OZE (w tym farmy fotowoltaicznej, zakładanie paneli i solarów),
- budowa kanalizacji,
- budowa atrakcji turystycznych sprzyjających rozwojowi usług ekosystemowych oraz turystyki pieszej, rowerowej, konnej, kajakowej,
- rewitalizacja (centrum miejscowości, obiektów zabytkowych, remizy OSP, apteki).

VII. WNIOSKI Z DIAGNOZY OKREŚLAJĄCE PARADYGMATY ROZWOJU GMINY.

1. STREFA SPOŁECZNA.

Do najważniejszych atutów w strefie społecznej należy wysoki poziom bezpieczeństwa w gminie (odnotowuje się niski poziom niebezpiecznych zjawisk typu: rozboje, kradzieże, włamania). Również mocną stroną jest dostęp do infrastruktury oświatowej i sportowej, która jest oceniana przez mieszkańców na zadowalającym poziomie. Na dobrym poziomie jest oceniane nauczanie w szkołach podstawowych. Fundamentem kapitału społecznego i wyróżnikiem gminy jest działalność organizacji pozarządowych o charakterze tradycyjnym typu: Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, Stowarzyszenie „Kraska”, Towarzystwo Przyjaciół Borowicy oraz liczni twórcy ludowi i dziedzictwo kultury. Analizując kapitał ludzki, pomimo wielu braków, odnotowuje się dostęp do wykwalifikowanych pracowników.

Mocną stroną Gminy jest dobrze działająca opieka społeczna oraz współpraca administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi. Komfort życia mieszkańców podnosi bardzo dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa (boiska, siłownie na świeżym powietrzu), dostęp do obiektów kultury: Amfiteatr, Gminny Ośrodek Kultury, Świetlice Wiejskie oraz możliwość uczestniczenia w spotkaniach i wydarzeniach: Klub DKK, Klub Amicus, Warsztaty w Domu Kultury. Dla rodzin z dziećmi waży jest dostęp do przedszkola, szkoły podstawowej oraz bliskość szkół średnich (m.in. Lublin, Krasnystaw). Cała gmina korzysta z sieci wodociągowej (udogodnienia dla mieszkańców), a liczne termomodernizacje budynków przyczyniły się do poprawy jakości energetycznej i wizualnej miejscowości. Połączenia bus umożliwiają dobry dojazd do większych miast. Dostęp do e-usług jest wymiernym elementem wynikającym z rozwoju cyfryzacji.

W strefie społecznej atutem Gminy jest ponadto rozwijające się rolnictwo (specjalizacja w uprawie traw nasiennych i ziół) dające miejsca pracy, w którym funkcjonują od lat pracowici ludzie. Rolnictwo to również polska historia i tradycja, którą rozwijają KGW.

Słabymi stronami, które generują problemu i tworzą bariery rozwojowe w strefie społecznej są przede wszystkim: niewystarczający dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej (pogłębiony problem z powodu pandemii Covid-19), problemy demograficzne takie jak starzejące się społeczeństwo, zmniejszająca się liczba mieszkańców, ujemne saldo migracji i ujemny przyrost naturalny. Z niepokojem obserwuje się nadal wysoki poziom bezrobocia, stosunkowo niski wskaźnik zatrudnienia (brak miejsc pracy pogłębiony z powodu pandemii Covid-19). Warunki bytowe mieszkańców poprzez: brak kanalizacji, brak gazyfikacji, brak komunikacji pomiędzy miejscowościami na obszarach wiejskich, brak swobodnego w dostępie do Internetu, brak miejsc spędzania czasu wolnego dla mieszkańców (szczególnie młodzieży) np. kawiarnie, kluby sportowe, brak zaplecza pod działalność gospodarczą (lokali na biura, hali do produkcji), brak mieszkań socjalnych, brak żłobka – w ocenie mieszkańców są niezadawalające. Planowane inwestycje powinny skupić się na poprawie warunków bytowych, od których zależy również atrakcyjność inwestycyjna gminy. Pracodawcy często poszukują miejsc, w których będą mogli osiedlić się ich pracownicy tj. nowi mieszkańcy Gminy. Analiza uwarunkowań społecznych wskazuje niskie zaangażowanie się mieszkańców w życie publiczne (liczba mieszkańców należących do organizacji pozarządowych w stosunku do liczby mieszkańców). Wzmocnienie kapitału społecznego to warunek rozwoju społeczno-gospodarczego, stąd należy przewidzieć działania pobudzające aktywność mieszkańców i budujące tożsamość regionalną. Mała liczba organizacji pozarządowych, słaba współpraca pomiędzy organizacjami pozarządowymi, podziały pomiędzy mieszkańcami osłabiają szanse rozwojowe gminy, dlatego ten obszar wymaga szczególnej uwagi.

Do problemów gminy, które należy rozwiązać należą również: niedostateczna oferta kulturalna i rozrywkowa, brak perspektyw rozwoju dla młodzieży (atrakcyjnych miejsc pracy, mieszkań), brak atrakcyjnej oferty dla seniorów, wzrost rozwodów i problemów z alkoholowych w rodzinach, uzależnienie się wielu rodzin od pomocy społecznej i bierność na rynku pracy. Tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy to priorytet, który ściśle jest uzależniony od kondycji gospodarki i dotyczy wszystkich gmin powiatu krasnostawskiego, dlatego we współpracy z innymi samorządami oraz Samorządem Województwa Lubelskiego należy szukać odpowiednich rozwiązań na poziomie ponadlokalnym. Niedostatki pozarolniczych miejsc pracy, pogłębiają problemy w samym rolnictwie. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i niechęć do kontynuowania pracy w gospodarstwie w grupie młodzieży, niskie dochody ludności, brak wiedzy w posługiwaniu się Internetem w społecznościach wiejskich (brak profesjonalnych szkoleń), to zagadnienia, które powinny być przedmiotem wspólnych działań samorządu – przedsiębiorców – rolników i organizacji pozarządowych. Bez współpracy, integracji potencjałów i kapitału, trudno będzie powstrzymać niepokojące trendy np. wyludnienia się gminy.

Posiadane przez Gminę atuty w strefie społecznej powinny pomóc, aby maksymalnie wykorzystać szanse, które zauważają w tym obszarze mieszkańcy, przedsiębiorcy, eksperci. Do priorytetów, które należy wykorzystać należy poprawa komunikacji pomiędzy miejscowościami (modernizacja, naprawa dróg z wykorzystaniem środków z Krajowego Programu Odbudowy, Funduszy UE). Zmiana MPZP z uwzględnieniem nowych terenów inwestycyjnych oraz działek pod budownictwo jednorodzinne, inwestycje przemysłu np. rolno-spożywczego, to realna szansa na zainteresowanie inwestorów i tworzenie warunków dla nowych miejsc pracy. Rozwój rynków zbytu zlokalizowanych w pobliskich aglomeracjach miejskich, gdzie są zakłady przetwórstwa (Lublin, Krasnystaw, Zamość), to perspektywa ważna w poprawie struktury społeczno-gospodarczej Gminy Łopiennik Górny. Podmioty gospodarcze typu: OSM Krasnystaw, Lubella S.A., Herbapol S.A., Krajowa Spółka Cukrowa to

lokomotywy branży rolno-spożywczej, które rozwijać mogą się przez kolejne zakłady produkcyjne, a o ich lokalizacji zadecydują odpowiednie warunki. Stąd szansą dla Gminy Łopiennik Górny jest szczególna troska w obszarze: podnoszenia kwalifikacji mieszkańców, rozwoju młodych ludzi w kierunkach, które wspomagałyby rozwój gminy, poprawy dostępu do internetu, rozwoju i modernizacji rolnictwa (specjalizacji rolnictwa). Ważnym kierunkiem, szansą rozwojową jest wielofunkcyjny rozwój Gminy, który uwzględni budowę atrakcyjnej oferty turystycznej gminy oraz wykorzysta wsparcie finansowe UE do realizacji projektów promujących potencjał turystyczny. Organizacja interesujących wydarzeń kulturalnych, sportowych, związanych z lokalnymi tradycjami znacznie przyczyni się do budowy komfortu życia mieszkańców, turystów, inwestorów. Skupienie uwagi na ofercie Gminy dla ludzi młodych i seniorów to element wspólny z interesami gmin powiatu krasnostawskiego, które podobnie jak Gmina Łopiennik Górny, zagrożone są trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą. Szansą rozwojową Gminy jest budowa/ organizacja miejsc dla młodzieży, seniorów, młodych małżeństw m.in. zagospodarowanie budynków po GS przy drodze S17 (centrum usługowe, miejsce spotkań (kawiarnia, restauracja). Budowa oferty dla seniorów to istotny wymóg współczesnych czasów.

Należy dołożyć wszelkich starań, aby słabe strony w obszarze spraw społecznych, nie pogłębiły obserwowanych zagrożeń, do których należą przede wszystkim: starzejące się społeczeństwo, niekorzystna demografia, wyludnianie się gminy, pogłębiające się podziały społeczne, liczna emigracja zarobkowa, wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej, ubóstwo, które będzie skutkiem długotrwałego bezrobocia.

2. STREFA GOSPODARCZA.

Do mocnych stron gminy należy jej położenie i skomunikowanie (drogowo-kolejowe) oraz grunty, które mogą stać się atrakcyjnymi terenami inwestycyjnymi przy trasie S17 oraz linii kolejowej nr 69 tj. przez teren gminy przebiegają ważne szlaki komunikacyjne: drogi: z zachodu na południe przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 17 relacji: Lublin – Krasnystaw – Zamość – Hrebenne (granica państwa) oraz połączenie kolejowe: linia kolejowa nr 69 relacji: Rejowiec Fabryczny – Zawada – Hrebenne przebiegająca w północno-wschodniej części gminy.

Kluczowym atutem gospodarczym gminy są potencjalne tereny inwestycyjne (wymagające zmian w MPZP oraz uzbrojenia ok. 100 ha)/ Atrakcyjność tych terenów wzmacnia położenie gminy pomiędzy dużymi miastami: Zamość i Lublin (stolica regionu), położenie blisko Portu Lotniczego Lublin, bezpośrednie sąsiedztwo z miastem Krasnystaw (współpraca z gminami powiatu), dobry dojazd do miasta Lublin, Krasnystaw, Zamość.

Gospodarczym atutem gminy jest jej rolniczy charakter i potencjał do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu spożywczego. Na terenie Gminy znajdują się dobre gleby i rozwijają się zmodernizowane gospodarstwa. Przeciętna wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego na terenie gminy, wynosi ok. 5 ha. Największym zainteresowaniem w produkcji rolniczej roślinnej jest produkcja: zbóż, traw, rzepaku, ziół, owoców miękkich. Profil upraw rolnych tj. zioła, trawy nasienne, jak również wysoka wydajność rolnictwa spowodowana dobrą jakością gleb na zachodnim brzegu Wieprza stanowią niekwestionowany atut gminy i potencjał do rozwoju rolnictwa: towarowego ale

również ekologicznego, precyzyjnego, ekstensywnego. Istotnym wyróżnikiem warunkującym wielofunkcyjny rozwój gminy jest jej atrakcyjne położenie geograficzne nad rzeką Wieprz, Łopą, Rejką tworzące interesującą przyrodniczo przestrzeń do życia i pracy. Walory przyrodniczo-krajobrazowe środkowej części gminy odgrywają znaczącą rolę w krajowych i regionalnych systemach przyrodniczych. Szczególne znaczenie w tym względzie posiada dolina Wieprza, która w Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET-PL) stanowi korytarz ekologiczny o randze krajowej (o symbolu 65 k). Korytarz ten łączy Nadwieprzański Park Krajobrazowy z Pawłowskim Obszarem Chronionego Krajobrazu i z projektowanym Pawłowsko – Tarnogórskim OCK oraz Grabowiecko – Strzeleckim Obszarem Chronionego Krajobrazu. Ponadto dolina Wieprza wraz z przylegającymi do niej lasami okolic Żulina stanowi rdzeń Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu – jednego z ogniw krajowego i regionalnego systemu obszarów chronionych (województwa lubelskiego). Lasy i zadrzewienia na terenie gminy Łopiennik Górny zajmują 20% ogółu powierzchni gminy (należą głównie do Nadleśnictwa Krasnystaw), występują w kilku dużych, zwartych kompleksach w zachodniej i wschodniej części gminy. Kompleksowe ujęcie kapitału ekologicznego umożliwia formułowanie oferty usług ekosystemowych oraz oferty turystyki wiejskiej, aktywnej (szlaki rowerowe, kajakowe, konne, piesze, wieże widokowe). Mocną stroną jest wysoka jakość usług świadczonych przedsiębiorcom przez lokalną administrację,

Do problemów w obszarze gospodarczym gminy należy przede wszystkim brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych (te istniejące rozproszone, jako nieruchomości o małej powierzchni i słabo uzbrojone pozostające w większości w użytkowaniu wieczystym, prywatnym). Taki stan rzeczy spowodowany jest brakiem dopasowanego do obecnych potrzeb rozwoju MPZP. Usuwając tę barierę formalno-organizacyjną oraz scalając grunty, a następnie inwestując w ich uzbrojenie, gmina może stopniowo zdynamizować rozwój społeczno-gospodarczy.

Do słabych stron Gminy Łopiennik w strefie gospodarczej należy również zły stan dróg potrzebnych do rozwoju przedsiębiorstw (30% wymaga przebudowy, modernizacji). Za niski poziom rozwoju przedsiębiorczości odpowiedzialny jest również (analogicznie jak za niski poziom warunków bytowych mieszkańców) brak gazyfikacji i kanalizacji, której potrzebują zakłady pracy, brak odpowiedniego dostępu do Internetu, brak bocznicy kolejowej (przystanki kolejowe w złym stanie). Mała liczba przedsiębiorstw (niewielka ilość podmiotów działalności gospodarczej, która ma głównie charakter indywidualny, samozatrudnienie), niewystarczająca oferta rynku pracy (dodatkowo brak atrakcyjnych ofert pracy związanych z nowymi technologiami, naukami technicznymi i społecznymi) pogłębia problemy gospodarcze gminy. Rozwój gospodarczy odpowiedzialny i zrównoważony wymaga równoległej poprawy w każdym obszarze. Stąd należy zwrócić uwagę na problemy związane z rolniczym charakterem gminy, aby zwiększyć dochody mieszkańców. Kondycję rolnictwa w gminie osłabia brak zakładów przetwórstwa rolnego, brak innowacyjności i stosowane metody zarządzania gospodarstwami rolnymi, rozdrobnione gospodarstwa rolne, brak następców (młodzi ludzie nie chcą pracować w gospodarstwach), brak zainteresowania ciężką, trudną pracą. Poprawa jakości i komfortu w prowadzeniu gospodarstw rolnych jest wyzwaniem rozwojowym, za które w dużej mierze będą odpowiedzialne rozwiązania na poziomie rządowym, nie lokalnym. Jednak w tych miejscach, w których samorząd lokalny może umożliwić poprawę prowadzenia działalności rolniczej, tam powinien to zrobić poprzez odpowiednie narzędzia wsparcia m.in. organizacyjnego. Brak zbiornika retencyjnego stabilizującego gospodarkę wodną istotną do upraw rolnych, to istotny problem w osiągnięciu odpowiedniej wydajności upraw, stąd gmina powinna konsekwentnie: zaplanować

i przeprowadzić inwestycję polegającą na budowie obiektu małej retencji we współpracy ze Spółką Wody Polskie i innymi samorządami powiatu krasnostawskiego.

Należy również zauważyć, że barierą rozwoju turystyki jest brak atrakcji turystycznych (np. szlaków, punktów widokowych), lokali gastronomicznych, miejsc noclegowych. Pozostałości po GS: budynki, sklepy oraz podupadające zabytki (dworki i parki) stanowią potencjał do rozwoju usług turystycznych. Termomodernizacja, rewitalizacja tych obiektów może znacząco podnieść atrakcyjność inwestycyjną gminy. Warto jednocześnie opracować markę gospodarczą gminy, aby nie rozproszyć, ale połączyć w komplementarną całość zasoby kapitału społecznego oraz potencjału turystycznego (walory przyrodnicze, zabytki, tradycje). W obszarze rozwoju turystyki niezbędna będzie współpraca z innymi samorządami na rzecz budowy sieciowego produktu turystycznego, którego promocja i rozwój zapewni wszystkim interesariuszom odpowiednie dochody i miejsca pracy. Ze względu na bliskość dużej aglomeracji – Lubelski Obszar Metropolitalny, gmina Łopiennik Górny może razem z innymi samorządami stworzyć zaplecze wypoczynkowo-rekreacyjne dla mieszkańców stolicy regionu oraz atrakcyjną ofertę w ramach gospodarki senioralnej, która zaczyna się rozwijać również w tej części Europy.

Należy wykorzystać szanse rozwojowe w perspektywie do roku 2030, a przede wszystkim napływ środków unijnych przeznaczonych na rozwój gospodarczy Polski w latach 2021-2030 (wykorzystanie wsparcia unijnego do realizacji projektów rozwijających kapitał społeczny oraz promujących potencjał gospodarczy, turystyczny oraz agroturystyczny). Kluczem rozwoju będzie współpraca i koordynacja kluczowych przedsięwzięć. Zawiązana w 2020 roku ponadlokalna współpraca z samorządami powiatów: krasnostawskiego, chełmskiego, włodawskiego, hrubieszowskiego (w ramach Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego) umożliwi maksymalne wykorzystanie położenia gminy do pełnienia funkcji zaplecza dla dużych aglomeracji (możliwość budowy domów jednorodzinnych, działek rekreacyjnych i osiedlania się w gminie nowych mieszkańców). Szansą wspomagającą rozwój gospodarczy są warsztaty, szkolenia, spotkania zachęcające ludzi do współpracy. Możliwości, które wynikają z sytuacji gospodarczej wywołanej pandemią Covid-19 oraz mega trendami będącymi pokłosiem zjawisk demograficznych, globalizacji, cyfryzacji, ogniskuje wysiłki rządu, samorządu, ale również samorządów lokalnych na opracowanie Ponadlokalnych Strategii Rozwoju i planów antykrzysowych (m.in. Krajowy Plan Odbudowy).

Z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Łopiennik Górny istotne będą działania mające na celu nawiązanie współpracy z inwestorami zewnętrznymi, z uczelniami i instytucjami badawczymi w celu zaimplementowania takich rozwiązań jak: szkółkarstwa roślin: ziół, roślin ozdobnych (wzorem Gminy Końskowola), pomoc w organizacji spółdzielni, małych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego. Szansą na intensyfikację rozwoju społeczno-gospodarczego będzie budowa atrakcji turystycznej dla grup zorganizowanych i turystów indywidualnych (dostępnej również w okresie jesienno-zimowym, o charakterze edukacyjno-rekreacyjnym). Uwzględniając położenie i charakter gminy, główna atrakcja turystyczna gminy powinna być zlokalizowana blisko trasy S17 lub linii kolejowej Nr 69 co ułatwi logistykę całej inwestycji i zachęci inwestorów do współpracy. Gmina może wzorem Janowa Lubelskiego powołać spółkę pod budowę takiej atrakcji lub założyć Stowarzyszenie/Spółkę w PPP wzorem innych samorządów, albo przygotować teren, koncepcję i poszukać inwestora zewnętrznego. Ze względu na konkurencję, która dotyczy również atrakcji

turystycznych, rozwiązanie powinno być rzetelnie opracowane tzn. należy przygotować koncepcję i opracowanie modelu biznesowego takiego przedsięwzięcia (najlepiej o charakterze edukacyjno-rekreacyjnym). Uzupełnieniem szansy na rozwój tego segmentu rynku jest budowa infrastruktury turystycznej: ścieżki rowerowe, platformy widokowe, przystanie kajakowe, szlaki konne, restauracje, miejsca noclegowe i rozwój usług turystycznych (komunikacja, noclegi, gastronomia, wypożyczalnia kajaków, wypożyczalnia rowerów itp.). Promocja lokalnych tradycji (wioski tematyczne) oraz założenie spółdzielni gastronomicznej dowożącej posiłki do domów, firm stanowi ważny element tworzący perspektywy rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej.

Mając na uwadze słabe strony w strefie gospodarczej gminy, należy zwrócić uwagę na zagrożenia, które mogą spotęgować już istniejące problemy w przyszłości. Spadek tempa wzrostu gospodarczego w Polsce, niestabilny system prawa, wysoki ZUS, niskie wartości wskaźników dotyczących konkurencyjności tj. poziomu zatrudnienia, innowacyjności, jakości kapitału społecznego oraz m.in. wyposażenia w infrastrukturę, mogą na wiele lat utrwalić niekorzystną sytuację gospodarczą gminy. Zagrożenia związane z depopulacją gminy, ubożenie społeczeństwa (spadek dochodów gospodarstw domowych, wzrost cen), niska opłacalność produkcji rolnej, mogą uniemożliwić wyjście z pułapki niskiego dochodu i utrudnić rozwój. Do istotnych barier, które przesądzić mogą o budowie przewagi konkurencyjnej gminy należy: trwałe rozdrobienie gospodarstw rolnych i brak chęci do scalania gruntów, brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych przy drodze Nr 17 i linii kolejowej z powodu braku środków finansowych, niewystarczające środki finansowe na inwestycje komunalne gminy. Niewystarczające zasoby finansowe mogą ograniczyć absorpcję środków zewnętrznych. Brak rozwoju komunikacji lokalnej i brak inwestycji w przetwórstwo, przemysł rolno-spożywczy z powodu braku środków finansowych spowoduje, że gmina nadal będzie bazą surowca, która nie będzie komfortowym miejscem do życia z powodu braku atrakcyjnych miejsc pracy.

3. STREFA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA.

Rozpoznanie uwarunkowań rozwoju gminy: przyrodniczych, kulturowych, społecznych, ekonomicznych i przestrzennych umożliwi określenie długofalowego procesu zmian struktury przestrzennej wyznaczonej przez cele rozwoju oraz możliwości i ograniczenia wynikające ze stanu istniejącego. Gmina posiada *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny* z 2004 roku. **Atutem gminy jest jej potencjał do rozwoju nowoczesnego rolnictwa, przetwórstwa i przemysłu rolno-spożywczego oraz turystyki.** Główną funkcją gminy jest rolnictwo, ponad 75% mieszkańców gminy związana jest z rolnictwem. Użytki rolne zajmują ponad 76% powierzchni gminy, a wśród nich ponad 94% to grunty klasy II – IV. Na terenie gminy istnieją korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa. Występuje jednak duże rozdrobnienie gospodarstw. Układ funkcjonalny gminy kształtuje jej położenie względem ośrodków miejskich (Lublin, Krasnystaw, Chełm, Zamość), poszczególnych jednostek osadniczych względem siebie, ich nasycenie w usługi i pełnione funkcje. Obszar gminy jest dość równomiernie zurbanizowany. doliny rzek: Wieprza, Łopy i Rejki dzielą teren gminy na cztery obszary geograficzne. Mocną stroną gminy jest dobra lokalizacja gminy przy drodze krajowej nr 17 i linii kolejowej nr 39. Nowe drogi powiatowe i gminne poprawiają sukcesywne skomunikowanie wewnętrzne gminy, chociaż potrzeby są nadal bardzo duże. Prawie cała

gmina zwodociągowana, co wpływa pozytywnie na warunki bytowe mieszkańców. Ważnym potencjałem rozwojowym są grunty nadające się pod duże inwestycje, które wymagają zmiany MPZP.

Ukształtowanie terenu gminy i atrakcyjna dolina rzeki Wieprz, Łopa i Rejka podnoszą walory funkcjonalno-przestrzenne gminy, stwarzając odpowiednie warunki do wielofunkcyjnego rozwoju obszaru gminy m.in. poprzez turystykę wiejską, agroturystykę. Wizytówką gminy jest usytuowany w centrum kompleks sportowo – rekreacyjny wraz z nową siedzibą Urzędu Gminy Łopiennik Górny oraz obiektami Publicznej Szkoły Podstawowej w Łopienniku Nadrzecznym. Pełnowymiarowa hala sportowa jest wyposażona w urządzenia do wszystkich gier zespołowych, gimnastyki i lekkoatletyki. Do urządzeń sportowych na terenie gminy zaliczyć należy wiejskie boisko sportowe w Olszance – własność Urzędu Gminy w Łopienniku Górnym, boiska sportowe przy obiektach edukacji. Przy Gminnym Ośrodku Kultury w Łopienniku działa Uczniowski Klub Sportowy z sekcjami: „Taekwondo”, „Tenis stołowy” i „Bilard”, w których to dyscyplinach osiągane są wysokie wyniki nie tylko na poziomie gmin w województwie i powiecie, ale i w kraju. Sieć wyremontowanych świetlic wiejskich znacznie poprawiła uwarunkowania zrównoważonego rozwoju całej gminy. Dostęp do infrastruktury społecznej uzupełniła termomodernizacja nowego budynku Urzędu Gminy, która poprawiła dostęp do usług administracyjnych.

Do słabych stron gminy w obszarze funkcjonalno-przestrzennym, które stanowią ograniczenie w rozwoju gminy jest brak sieci kanalizacyjnej i urządzeń oczyszczania ścieków. Przy kompleksowym zwodociągowaniu gminy, stanowi to poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego. Również brak zbiornika retencyjnego uniemożliwia utrzymanie klasy gleb na odpowiednim poziomie. Brak jest również sieci gazowej, której dostępność wpływa nie tylko na poprawę warunków bytowych mieszkańców, jak również poprawę warunków rozwoju inwestycji. Istniejący stan dróg zarówno powiatowych jak i gminnych jest niezadowalający i wymaga szybkiej modernizacji i rozbudowy. Rozproszony typ zabudowy poszczególnych miejscowości utrudnia prowadzenie inwestycji, ze względu na wysokie koszty przygotowania i realizacji. Białe plamy w dostępie do internetu i sieci komórkowych wymagają interwencji gminy u operatorów oraz podjęcie działań zmierzających do budowy odpowiedniej infrastruktury. Obecnie bardzo odczuwalny jest brak komunikacji lokalnej, którego skutkiem jest wykluczenie osób starszych oraz nieposiadających własnego samochodu. Budowę ścieżek rowerowych należy traktować, jako alternatywne źródło komunikacji.

Przeszkodą, istotną barierą i ograniczeniem w budownictwie jednorodzinym, przemysłowym jest niedostosowany do potrzeb Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego, który wymaga aktualizacji. Nowy układ przestrzenno-funkcjonalny gminy powinien uwzględnić słabe strony takie jak: brak wydzielenia i organizacji stref pod atrakcje turystyczne (przyjazne środowisku, nawiązujące do tradycji), brak ścieżek rowerowych, oznaczenia szlaków rowerowych, nierozwinięta agroturystyka na potrzeby turystyki rowerowej i kajakowej, niedostateczne zagospodarowanie obszarów atrakcyjnych turystycznie, szczególności wokół rzeki Łopa i Wieprz oraz przy drodze krajowej nr 17 i linii kolejowej, brak miejsc noclegowych, gastronomicznych, handlowych. Słabą stroną gminy jest obecnie brak zagospodarowania centrum gminy (obszary po gminnej spółdzielni, oraz tereny częściowo zalewowe przy obiektach tworzących kompleks oświatowo rekreacyjny wraz z urzędem Gminy). Remedium na zagrożenie trwała marginalizacja społeczno-gospodarczą powinno być opracowanie Gminnego Planu Rewitalizacji i przeprowadzenie koniecznych działań rewitalizacyjnych.

W układzie przestrzenno-funkcjonalnym należy również uwzględnić brak przygotowania do działalności ekologicznej tj. produkcji ekologicznej żywności i jej przetwarzania. Współpraca z uczelniami, instytutami badawczymi oraz sieciami dystrybucji, powinna umożliwić rozwój ekologicznego, ekstensywnego rolnictwa na terenie gminy. W połączeniu z posiadanym kapitałem społecznym (KGW, Stowarzyszenia, gospodarze wiejscy) oraz kapitałem ekologicznym (klasa gleb, rozwiązania retencyjne, walory krajobrazowe), rolnictwo ekologiczne może stać się wyróżnikiem gospodarczym gminy w latach 2021-2030. Istotnym elementem całego procesu będzie odpowiednia edukacja i współpraca z rolnikami.

Uwzględniając mocne strony gminy, **należy podjąć wysiłek w celu efektywnego wykorzystania szans w obszarze funkcjonalno-przestrzennym**, aby nowy model rozwoju gminy był zrównoważony, spójny, uwzględniający potrzeby mieszkańców, turystów i inwestorów. Szansą dynamicznego rozwoju jest poprawa sieci i stanu dróg gminnych (często polnych) oraz dróg powiatowych, które można wykorzystać, jako ścieżki rowerowe rozprowadzające ruch turystyczny w najciekawsze zakątki gmin, które obfitują w interesujące walory krajobrazowe. Potrzebne jest zaplanowanie i realizacja infrastruktury poprawiającej warunki rozwoju oferty turystycznej gminy: przystanie kajakowe, wieże widokowe, parkingi i miejsca do konsumpcji dla turystów, atrakcje turystyczne (muzea, parki edukacyjno-rekreacyjne, obiekty turystyczne). Ważną potrzebą jest poprawa bezpieczeństwa ruchu, istniejąca droga krajowa nr 17 stwarza możliwość dobrego połączenia komunikacyjnego z regionem, planowana inwestycja GDDKiA osiągnięcia parametrów drogi ekspresowej trasy S17 wymagać będzie rozwiązań typu: węzeł Łopiennik, obwodnica miejscowości Łopiennik. W strukturze funkcjonalno-przestrzennej należy uwzględnić zainteresowanie pozyskaniem działek na budowę domów jednorodzinnych, budowę dróg gminnych pozwalająca mieszkańcom na właściwe wykorzystanie posiadanych środków transportu oraz poprawę dostępu rolników do gruntów ornych i użytków zielonych (odpowiednia nawierzchnia i szerokość drogi, oświetlenie, chodniki). Tereny, które można zagospodarować w centrum gminy, powinny stać się docelowym centrum handlowo-usługowo-kulturalnym gminy. Położenie linii kolejowej i jej przebieg przez obszar gminy należy uznać, jako korzystny, to element mogący przyczynić się do rozwoju gospodarczego gminy, dlatego modernizacji wymagają przystanki oraz należy rozważyć budowę bocznic kolejowej przy gruntach należących obecnie do ARiMR. Poprawy warunków rozwoju rolnictwa, należy również upatrywać w rozwiązaniach retencyjnych m.in. budowie zbiornika retencyjnego.

Projektujące kierunki rozwoju gminy należy zwrócić szczególną uwagę, aby słabe strony nie pogłębiły identyfikowanych zagrożeń m.in. brak środków na inwestycje, wzrost zanieczyszczenia środowiska, protesty mieszkańców związane z budową kanalizacji, budową zakładów produkcyjnych uciążliwych dla mieszkańców (zapach, natężenie ruch). Niedogodnością w planowaniu rozwoju są również niskie dochody mieszkańców i brak środków na zmianę dotychczasowych pieców CO₂ oraz zaopatrzenie się w bezodpływowe zbiorniki przydomowych oczyszczalni ścieków. Brak środków finansowych uniemożliwi również zakup alternatywnych źródeł ogrzewania domów np. pompy ciepła i niskoemisyjne źródła energii tj. panele fotowoltaiczne.

4. STREFA TECHNICZNA.

Analiza stanu technicznego gminy, wskazała na mocne strony, które stanowią potencjał rozwojowy gminy m.in. hala sportowa, boiska wielofunkcyjne, orlik, boisko piłkarskie, place zabaw, siłownia zewnętrzna, altanki. Na poprawę warunków technicznych wpłynęła również częściowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlice, urząd gminy), Amfiteatr. Do obiektów, które już teraz stanowią mocną stronę gminy jest Kościół Parafialny w Łopienniku Nadrzecznym oraz Kościół Parafialny w Borowicy. Do odpowiedniego wykorzystania i zagospodarowania należy Dolina rzeki Wieprz (np. przystanie kajakowe plus szlak kajakowy), Rejka, Łopa. Gmina posiada również niezbędne tereny na wybudowanie zbiornika retencyjnego, który umożliwi nie tylko poprawę warunków produkcji rolnej, ale również umożliwi rozwój bazy rekreacyjnej. Dobrze oceniany jest również dostęp do przystanków bus i kolejowych (choć same przystanki wymagają remontu).

Do słabych stron w strefie technicznej należy przede wszystkim stan dróg gminnych i powiatowych. Mieszkańcy wskazują na brak chodników i ścieżek rowerowych (również ich oznaczenia). Brak kanalizacji, oczyszczalni ścieków to główny problem w tym obszarze rozwojowym. Niewytyczone i nieuźbrożone tereny inwestycyjne są największą barierą rozwojową gminy obok problemów demograficznych, migracyjnych. Analiza potencjału technicznego wskazuje na niedoinwestowanie obiektów zabytkowych popadających w ruinę oraz zespołów pałacowo-parkowych, zły stan techniczny: niektórych budynków OSP oraz Apteki, stan techniczny Szkoły Podstawowej w Łopienniku Nadrzecznym, terenu za Biblioteką, starego Urzędu Gminy, mostu, budynków w centrum gminy po GS, niektórych świetlic. Identyfikuje się duże potrzeby inwestycyjne i brak środków na ich realizację z zakresu efektywności energetycznej: wymiana oświetlenia ulicznego, termomodernizacje budynków, itp. Ważnym problemem jest niewystarczająca ilość mieszkań socjalnych oraz słaby rozwój inwestycji mieszkaniowych dla młodych małżeństw. Wymieniane w różnych miejscach diagnozy: brak zagospodarowania Doliny rzeki Łopa i Doliny rzeki Wieprz, stan techniczny przystanków bus i kolejowych, stan techniczny sklepów po GS, brak parkingów dla turystów z miejscami do konsumpcji, odpoczynku, tworzą grupę problemów technicznych, które należy uwzględnić w planowaniu strategicznym rozwoju na lata 2021-2030.

Szansą rozwoju potencjału technicznego gminy oraz poprawy jego jakości, poziomu powinna być zaplanowana i przeprowadzona rewitalizacji gminy, poprzez przywrócenie funkcji społeczno-gospodarczych m.in. centrum miejscowości, zabytków, obszarów przy świetlicach i remizach OSP, terenów przy linii kolejowej, modernizacja dróg, chodników, oświetlenie miejsc istotnych dla bezpieczeństwa mieszkańców i turystów. Niezbędnym elementem mającym wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy gminy, który należy uwzględnić w planowanych inwestycjach jest: budowa kanalizacji, oczyszczalni ścieków, przyłączy do sieci gazowej, poprawa dostępu do Internetu, wytyczenie i oznakowanie ścieżek rowerowych, szlaków: pieszych, konnych, kajakowych, zagospodarowanie obiektów po byłych sklepach GS (szlak/ wioski tematyczne powiązane z dziedzictwem kultury i tradycjami kulinarnymi regionu), możliwość wykorzystania nieruchomości stanowiących mienie gminy jako bazy rekreacyjnej, budowa atrakcji turystycznych przyjaznych

środowisku. Szczególną uwagę i troskę należy poświęcić estetyce budynków, ogrodzeń, skwerków przy drogach. Do oczekiwanych inwestycji należy: budowa żłobka, modernizacja budynków szkoły podstawowej z przystosowaniem do prowadzenia stołówki w Łopienniku Nadrzecznym, zagospodarowanie terenu za Biblioteką, budowa stacji paliw. Należy przewidzieć niezbędne remonty sieci wodociągowej i modernizację sieci elektrycznej.

Do istotnych rozwiązań technicznych, na które oczekują mieszkańcy jest również rozbudowa GOK, budowa Ośrodka Rehabilitacji oraz budowa Centrum Integracji Społecznej, zmiana funkcjonalna Starego Urzędu Gminy. Priorytetowa jest budowa obiektów związanych z gospodarką ściekową: sieć kanalizacji, oczyszczalnie ścieków grupowe, małe oczyszczalnie przydomowe, doprowadzenie gazu ziemnego dla potrzeb mieszkańców, według opracowanego programu gazyfikacji gminy, tworzą mapę niezbędnych inwestycji na lata 2021-2030, które podniosą jakość życia mieszkańców oraz pomogą rozwinąć potencjał gospodarczy gminy. Wyznaczenie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych jest priorytetem rozwojowym gminy. Jeżeli budowa zbiornika wodnego „Oleśniki” uzyska dofinansowania z Krajowego Planu Odbudowy po pandemii Covid-19, będzie to kluczowa inwestycja dla całego regionu, w tym Gminy Łopiennik Górny. Ważnymi inwestycjami będą odnawialne źródła energii np. farma fotowoltaiczna.

Do największych zagrożeń rozwojowych w strefie technicznej należy brak środków finansowych na konieczne inwestycje. Niepokojąca jest również niska opłacalność budowy instalacji gazowych z uwagi na kolonialny charakter zabudowy oraz duży koszt związany z budową kanalizacji rozporoszonego charakteru zabudowy. Należy zwrócić uwagę na to, aby utrzymujący się poziom zagrożeń nie wpłynął na zwiększenie skali słabych stron gminy i nie utrudnił realizacji szans rozwojowych.

5. STREFA ŚRODOWISKOWA.

Mocnymi atutami gminy Łopiennik Górny są zasoby przyrodnicze gminy, kapitał ekologiczny, który tworzą walory przyrodnicze i krajobrazowe, środowisko przyjazne do życia, produkcji ekologicznej żywności, wypoczynku, regeneracji. Obszary i obiekty prawnie chronione: Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Pomniki przyrody, Parki podworskie oraz Kanał Wieprz – Krzna. Kanał melioracyjny wybudowany w latach 1954-1961 o długości 140 km, starorzecze rzeki Wieprz w miejscowości Borowica wpływają na atrakcyjność środowiska gminy. Czyste powietrze, skuteczna ochrona przyrody (troska o walory przesądzające o atrakcyjności gminy), znaczna bioróżnorodność i zróżnicowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych pozwala na zaplanowanie odpowiedniej oferty usług ekosystemowych, rozwój ekologicznego rolnictwa, rozwój turystyki aktywnej oraz promocję gminy, jako przestrzeni odpowiedniej do zdrowego życia, (co jest ogromną wartością w dobie pandemii Covid-19 oraz w przyszłości po pandemicznej). Gmina posiada duży potencjał rozwoju energetyki alternatywnej (hydroenergetyka, biomasa, energia wiatrowa i słoneczna). Cała gmina ma dostęp do wodociągu, co wzmacnia wizerunek gminy, jako miejsca zwracającego uwagę na komfort życia mieszkańców oraz ochronę środowiska naturalnego. Dużym atutem gminy jest brak zanieczyszczenia wynikającego z uciążliwego przemysłu. Prostopadłe ułożenie struktury gminy do drogi krajowej czyni lokalizację korzystną i nie wpływa znacznie na zanieczyszczenie powietrza i zbytne narażenie na hałas. Zrealizowane projekty OZE i wykonanie instalacji solarnych, segregacja

odpadów, bogactwo przyrodniczych obszarów chronionych to niepowątpiewalne, mocne strony Gminy Łopiennik Górny.

Do słabych stron w strefie ochrony środowiska naturalnego w gminie, należy przede wszystkim: brak kanalizacji i oczyszczalni ścieków, ogrzewanie budynków za pomocą pieców CO₂, brak zbiornika retencyjnego, stopniowa dewastacja i popadanie w ruinę parków otaczających zabytki, zaśmiecanie gminy przez turystów (brak wyznaczonych miejsc na konsumpcję, odpoczynek, brak oznaczonych szlaków turystycznych i tras rowerowych, pieszych kajakowych systematyzujących ruch turystyczny i ograniczających zanieczyszczenie krajobrazu, przestrzeni środowiska naturalnego). Analiza gminy wskazuje brak edukacji ekologicznej i nie wykorzystanie potencjału glebowego oraz środowiskowego do prowadzenia gospodarstw ekologicznych (produkcji ekologicznej żywności). W procesie konsultacji społecznych mieszkańcy zwrócili uwagę na uciążliwe przedsiębiorstwo (poprzez nieprzyjemne zapachy, pył z produkcji ziół) oraz uciążliwy hałas w centrum miejscowości i zanieczyszczenie powietrza (przy trasie S17).

Ze względu na rolniczy charakter gminy, jedną z **najważniejszych szans rozwojowych** jest budowa małego zbiornika retencyjnego (utrzymanie gleb na odpowiednim poziomie żyzności; wykorzystanie zbiornika w celach rekreacyjnych) oraz korzystanie przez mieszkańców i gminę z rozwiązań OZE (budowa farmy fotowoltaicznej, budowa oświetlenia zasilanego fotowoltaiką), termomodernizacja budynków, wymiana pieców CO₂, wyciszenie centrum miejscowości przez m.in. żywopłoty, ekrany, rozwój elektro mobilności (szczególnie w komunikacji pomiędzy miejscowościami). Ważnym elementem poprawiającym poziom ochrony środowiska w gminie powinna być edukacja ekologiczna (pomagająca zrozumieć konieczność wdrażania idei zrównoważonego rozwoju). Istotną kwestią będzie przygotowanie terenów, które można zagospodarować na cele infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej, w tym budowa obiektów turystycznych przyjaznych środowisku.

Gmina powinna wykorzystać możliwe współfinansowanie ze środków UE na budowę ładu przestrzennego uwzględniającego zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na: ochronę i kształtowanie systemu ekologicznego gminy poprzez: ochronę korytarzy ekologicznych (dolin rzecznych) przed zabudową lub zagospodarowaniem kolidującym z ich ważnymi funkcjami w systemie; kształtowanie kolejnych powiązań przyrodniczych pomiędzy obszarami o wysokiej aktywności biologicznej; kształtowanie struktury ekologicznej poprzez: wzbogacenie przyrodnicze ekosystemów polnych, poprzez nasadzenia zieleni śródpolnej, zalesienie słabszych gruntów ornych oraz obszarów zagrożonych silną erozją, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej środowiska; ochronę i kształtowanie zasobów naturalnych, przy racjonalizacji ich wykorzystania: ochronę gleb o wysokiej przydatności rolniczej; poprawę warunków retencjonowania wód podziemnych w strefach wododziałowych poprzez dolesienia, odtwarzanie retencji wody w dolinach rzecznych, ochronę terenów leśnych oraz ich wzrost poprzez planowe dolesienia.

Wyzwaniami rozwojowymi gminy w obszarze ochrony środowiska pozostanie nadal: szczególna dbałość o estetykę i harmonię krajobrazu: ochrona punktów i panoram widokowych, harmonizowanie układu osadniczego z systemem ekologicznym gminy, oszczędne gospodarowanie przestrzenią, głównie poprzez zapobieganie rozpraszaniu zabudowy, poprawę estetyki krajobrazu gminy, w sferze ekologicznej poprzez rekultywację wyrobisk poeksploatacyjnych (w kierunku leśnym) oraz rewaloryzację parków podworskich (w Kolonii Łopiennik Dolny, Nowinach i Żulinie).

Istotną szansą i potrzebą rozwojową są działania na rzecz poprawy stanu sanitarnego środowiska poprzez: rozwój zbiorczej kanalizacji sanitarnej oraz budowę oczyszczalni ścieków oraz zastosowania rozwiązań przydomowych oczyszczalni ścieków.

W perspektywie 2021-2030 należy zwrócić uwagę, aby zagrożenia nie pogłębiły słabych stron gminy.

Niskie dochody gminy i brak środków na realizację zadań, mogą spotęgować problemy. Protesty mieszkańców w zakresie lokalizacji inwestycji uciążliwych np. zbiorcza oczyszczalnia ścieków, mogą uniemożliwić przeprowadzenie koniecznych działań poprawiających stan środowiska naturalnego. Stąd warto przygotować się do szerokiej konsultacji społecznych i szukania kompromisu.

6. OCENA WIZERUNKU.

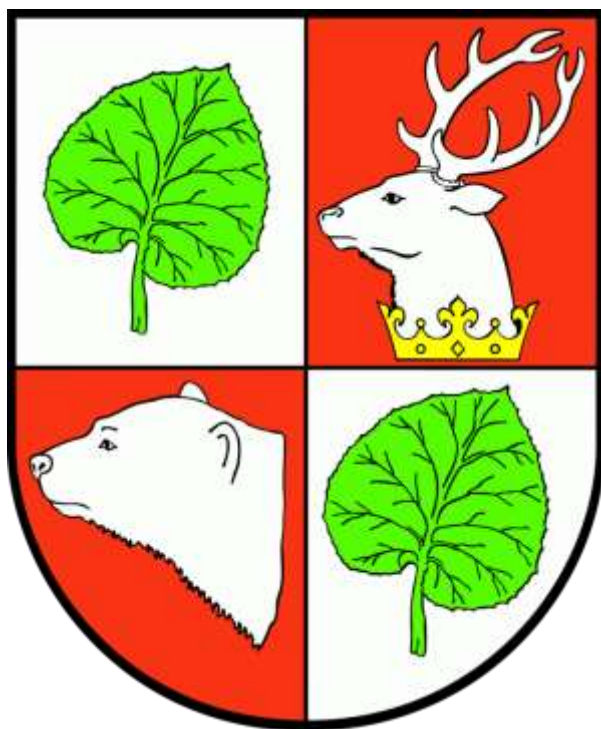
Ankietowani oceniając wizerunek Gminy najwyżej ocenili: położenie w atrakcyjnym miejscu regionu, bezpieczeństwo oraz relacje, jakie łączą mieszkańców z miejscem zamieszkania (tj. deklaracja, że mieszkańcy czują się silnie związani z gminą). Gmina została oceniona na poziomie średnim/przeciętnym a nawet niskim, uwzględniając jej atrakcyjność w odniesieniu sąsiednich samorządów. Można założyć, że wynik takiej oceny jest wynikiem m.in. niezadawalającego dostępu do miejsc pracy, niskiego poziomu rozwoju gospodarczego i braku warunków do rozwoju inwestycji (brak odpowiedniego Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego; brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych). Średnia/przeciętna ocena atrakcyjności Gminy, jako miejsca zamieszkania, miejsca do pracy, miejsca do wypoczynku, potwierdza zgłoszone przez mieszkańców zapotrzebowanie na m.in. poprawę infrastruktury drogowej, budowę ścieżek rowerowych i chodników, budowę atrakcji turystycznych, pozyskanie inwestorów.

Wizerunek docelowy Gminy Łopiennik Górny jest ściśle związany z potrzebami, które generuje stan obecny Gminy, dlatego najwięcej wskazań Ankietowani przyporządkowali określeniu „z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy”. Taki wynik koresponduje ze stanem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy i podkreśla konieczność skupienia się w perspektywie 2021-2027 (2030) na: rozwoju przedsiębiorczości, tworzeniu warunków podnoszących atrakcyjność inwestycyjną Gminy (drogi, kanalizacja, gazyfikacja, internet), tworzeniu przyjaznych warunków dla inwestorów (MPZP, polityka podatkowa, plan rozwoju oferty edukacji).

Ważne jest również dążenie do tego, aby docelowo Gmina Łopiennik Górny kojarzyła się mieszkańcom, turystom, inwestorom z gminą ekologiczną dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia. Stąd ważne będzie właściwe zaplanowanie inwestycji obejmujących: termomodernizację, budowę instalacji OZE (w tym farmy fotowoltaicznej, zakładanie paneli i solarów), budowa kanalizacji, budowa atrakcji turystycznych sprzyjających rozwojowi usług ekosystemowych oraz turystyki pieszej, rowerowej, konnej, kajakowej, rewitalizacja (centrum miejscowości, obiektów zabytkowych, remizy OSP, apteki).

ROZDZIAŁ 2

MODEL PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNY

Przyjęto, że *Strategia Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030 roku* ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej aktualizacja śródkresowa, z zachowaniem wszystkich procedur wynikających z ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295 i 2020) oraz niektórych innych ustaw. Realizacja zapisów *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030* nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Strategia jest dokumentem ogólnym określającym preferowane kierunki rozwoju gminy i planowane kierunki inwestycji. Natomiast niniejszy dokument nie wskazuje ich konkretnej lokalizacji, skali i zakresu oraz planu konkretnych inwestycji i ich budżetu. Gmina Łopiennik Górny zakłada, że realizację celów i działań zawartych w *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030* zapewnią dokumenty wdrożeniowe (projekty operacyjne), które będą stanowić lub stanowią obecnie odrębne opracowania. Na etapie operacyjnym powstaną konkretne rozwiązania i zadania służące ich realizacji. Wskazane w projekcie Strategii działania nie wyznaczają uszczegółowionych ram dla realizacji przedsięwzięć mogących powodować prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia dla środowiska i ryzyka dla zdrowia ludzi.

Zgodnie z założeniami przyjętymi w projekcie dokumentu gospodarka *Gminy Łopiennik Górny* prowadzona jest i będzie zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju tj. korzystania z zasobów naturalnych z myślą o przyszłych pokoleniach.

W zakresie wspierania zrównoważonego rozwoju oraz wdrażania prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska, realizacja zapisów niniejszej Strategii wspierać będzie efektywność podejmowanych interwencji w ramach dokumentów wyższego szczebla. **Misja, wizja, cel strategiczny, kierunki rozwoju, cele operacyjne i działania zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2030 są spójne z dokumentami wyższego szczebla tj.**

- Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- Strategia Europa 2020,
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko,
- Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety: siódmy program działań w zakresie środowiska (2014-2020),
- Pakiety klimatyczno-energetyczne do 2020 i 2030 r.,
- Biała Księga UE: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania,
- Unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.,
- Dokumenty europejskie i krajowe związane z polityką niskoemisyjną,
- Polityka ekologiczna państwa 2030,
- Polityka Energetyczne Polski do 2030,
- Program ochrony i zrównoważone użytkowania różnorodności biologicznej,
- Krajowy plan gospodarki odpadami,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,

- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”, przedłożoną przez ministra rolnictwa i rozwoju wsi (SZRWRiR 2030),
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego do 2030,
- Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027,
- Koncepcja programowo - przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji w Województwie Lubelskim,
- Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łopiennik Górny na lata 2014-2023.

Mając na uwadze, iż **Strategia Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030** jest praktycznym planem rozwoju lokalnego, a nie wyłącznie dokumentem strategicznym wyznaczającym działania Samorządu Gminy Łopiennik Górny, bez udziału administracji publicznej, instytucji regionalnych, lokalnych, partnerskich samorządów oraz podmiotów należących do sektorów prywatnego i społecznego, skuteczna realizacja polityki rozwoju Gminy Łopiennik Górny będzie niemożliwa.

Dlatego, w proces wdrażania **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030** powinno zostać zaangażowane szerokie grono partnerów i interesariuszy (w dokumencie założono równoprawny udział interesariuszy publicznych, prywatnych i społecznych w tym procesie).

Szczególną uwagę w procesie wdrażania **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030**, należy priorytetowo potraktować przedsięwzięcia wpisane w poszczególne cele rozwojowe spójne z działaniami **Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego** oraz **Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030**.

Model rozwoju funkcjonalno-przestrzenny Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do 2030 jest zrównoważonym modelem rozwoju obejmującym w sposób spójny i komplementarny wszystkie strefy tzn.

- Strefę społeczną
- Strefę gospodarczą
- Strefę funkcjonalno-przestrzenną
- Strefę techniczną
- Strefę ochrony środowiska

Przyjęty w opracowaniu niniejszej Strategii zrównoważony model rozwoju obejmuje misję, wizję, cele, kierunki rozwoju i działania.

Gmina Łopiennik Górny po procesie diagnozy stanu obecnego, będzie wdrażać wielofunkcyjny sposób organizacji poszczególnych stref rozwoju, wykorzystując endogeniczne potencjały tj. rolnictwo, bazę surowca, kapitał ekologiczny, walory przyrodnicze w budowaniu trwałej przewagi konkurencyjnej podmiotów gospodarczych na terenie gminu oraz dążąc do systematycznej poprawy warunków życia swoich mieszkańców.

Gmina Łopiennik Górny skupi się na tworzeniu warunków sprzyjających powstawaniu atrakcyjnych miejsc pracy, aby w efektywny sposób przeciwstawić się kluczowym zagrożeniom, takim jak wyludnienie i niekorzystna demografia. Ważnym elementem działań podjętych w ramach zrównoważonego modelu rozwoju będzie współpraca i zintegrowane inwestycje z partnerami takimi jak: JST, Samorząd Województwa, Rząd, gospodarze (właściciele gospodarstw rolnych), grupy producenckie, przedsiębiorcy, organizacje społeczne.

ATUTY GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY

stwarzające najlepsze możliwości rozwojowe, które będą wpływać na budowę przewagi konkurencyjnej.

STREFA SPOŁECZNA

- Wysoki poziom bezpieczeństwa,
- Przyjemna przestrzeń do życia (walory przyrodnicze i środowiskowe)
- Dostęp do infrastruktury oświatowej i sportowej,
- Dobry poziom nauczania w szkołach podstawowych,
- Działalność organizacji pozarządowych o charakterze tradycyjnym oraz liczni twórcy ludowi i dziedzictwo kultury.
- Rolnictwo (specjalizacja w uprawie traw nasiennych i ziół) dające miejsca pracy, w którym funkcjonują od lat pracowici ludzie. Rolnictwo to również polska historia i tradycja, którą rozwijają KGW.
- Dostęp do obiektów kultury: Amfiteatr, Gminny Ośrodek Kultury, Świetlice Wiejskie oraz możliwość uczestniczenia w spotkaniach i wydarzeniach: Klub DKK, Klub Amicus, Warsztaty w Domu Kultury.
- Opieka społeczna oraz współpraca administracji samorządowej z organizacjami pozarządowymi.

STREFA GOSPODARCZA

- Lokalizacja gminy i skomunikowanie z Lublinem, Zamościem (drogowo (docelowa S17) – kolejowe (linia 69),
- Grunty, które mogą stać się atrakcyjnymi terenami inwestycyjnymi przy tracie S17 oraz linii kolejowej nr 69 (atrakcyjność tych terenów wzmacnia położenie gminy pomiędzy dużymi miastami i bliska odległość od Portu Lotniczego Lublin, bezpośrednie sąsiedztwo z miastem Krasnystaw i współpraca z gminami powiatu, dobry dojazd do miasta Lublin, Krasnystaw, Zamość,
- Rolniczy charakter i potencjał do rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu spożywczego (dobre gleby i rozwijają się zmodernizowane gospodarstwa),

- Atrakcyjne położenie geograficzne nad rzeką Wieprz, Łopą, Rejką tworzące interesującą przyrodniczo przestrzeń do życia i pracy – kapitał ekologiczny,
- Jakość usług świadczonych przedsiębiorcom przez lokalną administrację.

STREFA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

- Potencjał do rozwoju nowoczesnego rolnictwa, przetwórstwa i przemysłu rolno spożywczego oraz turystyki,
- Dobra lokalizacja gminy przy drodze krajowej nr 17 i linii kolejowej nr 69. Nowe drogi powiatowe i gminne poprawiają sukcesywne skomunikowanie wewnętrzne gminy, chociaż potrzeby są nadal bardzo duże.
- Prawie cała gmina jest zwodociągowana,
- Grunty nadające się pod duże inwestycje zlokalizowane przy szlakach komunikacji drogowej i kolejowej,
- Ukształtowanie terenu gminy i atrakcyjna dolina rzeki Wieprz, Łopa i Rejka podnoszą walory funkcjonalno-przestrzenne gminy, stwarzając odpowiednie warunki do wielofunkcyjnego rozwoju obszaru gminy m.in. poprzez turystykę wiejską, agroturystykę.

STREFA TECHNICZNA

- Usytuowany w centrum kompleks sportowo – rekreacyjny wraz z nową siedzibą Urzędu Gminy Łopiennik Górny oraz obiektami Publicznej Szkoły Podstawowej w Łopienniku Nadrzecznym oraz boisko w Olszance,
- Częściowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlice, urząd gminy, NZOZ),
- Do obiektów, które już teraz stanowią mocną stronę gminy należy Kościół Parafialny w Łopienniku Nadrzecznym oraz Kościół Parafialny w Borowicy, Amfiteatr
- Do odpowiedniego wykorzystania i zagospodarowania należy potencjał Doliny rzeki Wieprz Rejka, Łopa,
- Tereny na wybudowanie zbiornika retencyjnego,
- Dostęp do przystanków bus i kolejowych (choć same przystanki wymagają remontu).

STREFA ŚRODOWISKOWA

- Zasoby przyrodnicze gminy, kapitał ekologiczny,
- Zróżnicowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych pozwalające na zaplanowanie odpowiedniej oferty usług ekosystemowych, rozwój ekologicznego rolnictwa, rozwój turystyki aktywnej oraz promocję gminy, jako przestrzeni odpowiedniej do zdrowego życia,
- Cała gmina ma dostęp do wodociągu, co wzmacnia wizerunek gminy, jako miejsca zwracającego uwagę na komfort życia mieszkańców oraz ochronę środowiska naturalnego,

- Brak zanieczyszczenia wynikającego z uciążliwego przemysłu,
- Zrealizowane projekty OZE i wykonanie instalacji solarnych,
- Dobre warunki do inwestycji OZE,
- Segregacja odpadów.

WYZWANIA ROZWOJOWE,
które należy uwzględnić w działaniach podejmowanych przez Gminę Łopiennik Górny w latach
2021-2027 z perspektywą do 2030.

STREFA SPOŁECZNA

- Poprawa dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej (pogłębiony problem z powodu pandemii Covid-19),
- Tworzenie warunków do powstawania atrakcyjnych miejsc pracy,
- Budowa infrastruktury społecznej: utworzenie Centrum Integracji Społecznej, budowa Ośrodka Rehabilitacji (remont: budynków komunalnych „Agronomówka”, budynku „Apteka”, niektórych remiz OSP, świetlic),
- Deeskalacja problemów demograficznych (takich jak starzejące się społeczeństwo, zmniejszająca się liczba mieszkańców, ujemne saldo migracji i ujemny przyrost naturalny.
- Ograniczenie poziomu bezrobocia,
- Poprawa warunków bytowych mieszkańców (budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków, gazyfikację, organizację komunikacji pomiędzy miejscowościami na obszarach wiejskich, poprawa dostępu do Internetu,
- Budowa/organizacja miejsc spędzania czasu wolnego dla mieszkańców (szczególnie młodzieży, osób starszych),
- Budowa/ organizacja zaplecza pod działalność gospodarczą (lokali na biura, hali do produkcji), brak mieszkań socjalnych, brak żłobka,
- Zwiększenie liczby organizacji pozarządowych,
- Organizacja miejsc rozwoju, ekspozycji kultury i rękodzieła ludowego,
- Poprawa współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi,
- Poprawa oferty kulturalnej i rozrywkowej,
- Tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
- Scalanie gospodarstw rolnych,
- Współpraca B+R+JST (rozwój gospodarki opartej na wiedzy),
- Organizacja szkoleń umożliwiających efektywne posługiwanie się Internetem w społecznościach wiejskich.

STREFA GOSPODARCZA

- Aktualizacja MPZP (dostosowanego do potrzeb mieszkańców, przedsiębiorców i inwestorów),
- Wytyczenie, organizacja formalno-prawna i uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
- Poprawa stanu dróg gminnych i powiatowych potrzebnych do rozwoju przedsiębiorstw,
- Podjęcie intensywnej współpracy z innymi samorządami na rzecz zrównoważonego rozwoju gospodarczego w ramach OSI (wyznaczonego w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.), zrzeszanie się, budowa wspólnej marki gospodarczej,
- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości i powstawania nowych przedsiębiorstw,
- Wsparcie budowy zakładów przetwórstwa rolnego, przemysłu rolno-spożywczego,
- Budowa produktów i usług turystycznych wraz z konieczną infrastrukturą (szlakami (rowerowymi, konnymi, kajakowymi) oraz atrakcjami turystycznymi (punkty widokowe, centra/parki/ogrody edukacyjno-rekreacyjne), centra wystawienniczo-handlowe, obiekty gastronomiczne, baza noclegowa, parkingi),
- Dostosowanie do funkcji turystycznych obiektów zabytkowych,
- Wsparcie rozwoju innowacyjności i stosowania nowoczesnych metod zarządzania gospodarstwami rolnymi (gospodarstwa ekologiczne, rolnictwo precyzyjne, gospodarstwa szkółkarskie).

STREFA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

- Aktualizacja MPZP (dostosowanego do potrzeb mieszkańców, przedsiębiorców i inwestorów),
- Wytyczenie, organizacja formalno-prawna i uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
- Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji,
- Remonty, budowa dróg gminnych i powiatowych,
- Budowa bocznicy kolejowej i remont przystanków kolejowych,
- Wsparcie rolników w scalaniu gruntów,
- Dostosowanie do nowych funkcji/ przywrócenie do funkcjonowania: nieruchomości w centrum miejscowości Łopiennik Górny, starego budynku Urzędu Gminy, Ośrodka Zdrowia, Apteki, budynku „Agronomówka”, świetlic i remiz OSP, sklepów po działalności GS, biblioteki, terenów pomiędzy blokami a nowym Urzędem Gminy, budynku komunalnego w Żulinie),
- Wsparcie prywatnych właścicieli w dostosowaniu do nowych funkcji/ przywrócenie do funkcjonowania zespołom dworsko-pałacowym w: Łopienniku Dolnym Kolonia, Olszance, Nowinach.
- Wsparcie mieszkańców i inwestora w budowie sieci gazowej, której dostępność wpływa nie tylko na poprawę warunków bytowych mieszkańców,
- Wsparcie mieszkańców i operatorów w likwidacji białych plam w dostępie do internetu i sieci komórkowych,
- Organizacja z innymi samorządami systemu komunikacji lokalnej, którego skutkiem będzie ograniczenie wykluczenia osób starszych oraz nieposiadających własnego samochodu.

STREFA TECHNICZNA

- Remont mostu w Borowicy,
- Budowa przystani kajakowej,
- Budowa chodników i wymiana oświetlenia,
- Budowa ścieżek rowerowych jako alternatywnego transportu,
- Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków, której potrzebują zakłady pracy i mieszkańcy,
- Budowa zbiornika retencyjnego stabilizującego gospodarkę wodną istotną do upraw rolnych, to istotny problem w osiągnięciu odpowiedniej wydajności upraw.
- Termomodernizacja i rewitalizacja szkoły podstawowej Łopienniku Nadrzecznym, budowa żłobka (poprawa infrastruktury edukacyjno-opiekuńczej),
- Termomodernizacja i rewitalizacja: niektórych budynków OSP oraz świetlic wiejskich, Apteki, starego Urzędu Gminy, mostu, budynków w centrum gminy po GS, sklepów po GS.
- Zwiększenie ilości mieszkań socjalnych, terenu za biblioteką.
- Rozwój inwestycji mieszkaniowych dla młodych małżeństw, (zmiana MPZP pod kątem zwiększenia możliwości dotyczących budownictwa mieszalnego)
- Poprawa stanu technicznego przystanków bus i kolejowych,
- Budowa parkingów dla turystów z miejscami do konsumpcji, odpoczynku, tworzą grupę problemów technicznych, które należy uwzględnić w planowaniu strategicznym rozwoju na lata 2021-2030.

STREFA ŚRODOWISKOWA

- Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków,
- Wymiana pieców CO₂, zakładanie paneli fotowoltaicznych i pomp ciepła,
- Budowa farmy fotowoltaicznej (rozwój energetyki OZE),
- Rozwój elektro mobilności,
- Budowa zbiornika retencyjnego,
- Tworzenie warunków do edukacji ekologicznej i wykorzystanie potencjału glebowego oraz środowiskowego do prowadzenia gospodarstw ekologicznych (produkcji ekologicznej żywności) i szkółkarskich (rośliny ozdobne),
- Przygotowanie terenów, które można zagospodarować na cele infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej, w tym budowa obiektów turystycznych przyjaznych środowisku,
- Ochrona i kształtowanie systemu ekologicznego gminy.

Planowanie zrównoważonego ładu przestrzennego i aktualizacja *Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego* umożliwi *Gminie Łopiennik Górny* systematyczne zagospodarowanie terenu gminy zgodnie z zasadami zrównoważonego modelu przestrzenno-funkcjonalnego. Strefa budownictwa mieszkaniowego będzie ograniczana do koncentracji przy istniejącej infrastrukturze drogowej.

Strefa budowy małych zakładów przemysłowych, przetwórstwa rolno-spożywczego, obiektów przechowalniczych (chłodni, magazynów) będzie skoncentrowane na terenach przylegających do drogi krajowej nr 17 (teren Gminnej Spółdzielni i byłej siedziby Urzędu Gminy pomiędzy nową drogą ekspresową S17 a drogą krajową E17, od drogi powiatowej w stronę Lublina. Do strefy może być włączony docelowo:

- teren po byłej rozlewni wód (w obecnym MPZP opisany jako inwestycyjny, niestety zaniedbany przez właściciela prywatnego),
- teren po SUR w Żulinie,
- tereny należące do ARiMR w Borowica-Żulin.

Rozwój gospodarki żywnościowej, w tym: przetwórstwa i przemysłu rolno-spożywczego, rolnictwa ekologicznego, szkółkarstwa (m.in. roślin ozdobnych, ziół, traw nasiennych) – stanowi priorytet rozwojowy Gminy Łopiennik Górny, stąd w aktualizowanym MPZP zostaną zachowane tereny rolnicze i uwzględnione specjalne strefy rozwoju pod zabudowę typu: zakłady branży rolno-spożywczej, obiekty magazynowe.

W ogólnej charakterystyce, potencjalne tereny inwestycyjne obejmują 100 ha.

Teren inwestycyjny nr 1. Łopiennik Centrum.

- **Teren Inwestycyjny:** usytuowany przy drodze krajowej S17, obejmujący pas nieruchomości po jednej i drugiej stronie przedmiotowej drogi. Pas oddalony ok. 100m na północ od dróg powiatowych 3117L Łopiennik Górny – Orchowiec i 3122L Łopiennik Nadrzeczny – Rejowiec o szerokości od 300 m do 100 m w każdą stronę odcinkami. Obecne przeznaczenie w MPZP: uprawy polowe RP, uprawy polowe do zalesienia (oznaczenie symbolem RP oraz symbolem graficznym „tereny do zalesienia”, usługi 53U i 54U.
- **Powierzchnia:** 20 ha.
- **Własność:** osoby prywatne, Gmina Łopiennik Górny, GS.
 1. Możliwość podziału: **jest**.
 2. Możliwość powiększenia terenu poprzez zakup działki sąsiedniej: **jest**.
 3. Rodzaj działki: **poła uprawne, nieużytki, łąki**.
 4. Przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego: **uprawy polowe RP, uprawy polowe do zalesienia (oznaczenie symbolem RP oraz symbolem graficznym „tereny do zalesienia”, usługi 53U i 54U. W przyszłości teren szerokokorozumianych usług nieuciążliwych oraz w części zabudowa przemysłowa**.
 5. Dostęp bezpośredni do drogi krajowej: **S17**
 6. Dostęp bezpośredni do drogi wojewódzkiej: **nie**
 7. Dostęp bezpośredni do drogi powiatowej: **nie**
 8. Droga dojazdowa do terenu: **drogi dojazdowe od strony drogi krajowej z wykorzystaniem obecnych dróg wewnętrznych stanowiących własność Gminy Łopiennik Górny**
 9. **Odległość: teren przylegający do drogi krajowej S17.**
 10. **Odległość: 11 km do linii kolejowej.**

11. Odległość od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego Świdnik ok. **30 km**.
12. Odległość do najbliższego centrum miasta Krasnystaw (19 434 mieszkańców), to **13 km** do centrum miasta, dojazd ok. **15 min**.
13. Najbliższe miasto wojewódzkie: Lublin.
14. Elektryczność na terenie: **jest**.
15. Gaz na terenie: **nie ma**.
16. Woda na terenie: **jest**.
17. Kanalizacja na terenie: **nie ma**.
18. Brak opłaty dodatkowej związanej z przygotowaniem do działalności produkcyjnej.
19. Brak ryzyka wystąpienia zalań lub obsunięć terenu.
20. **Nie ma ograniczeń ekologicznych.**
21. **Częściowa zabudowa ok. 3%.**
22. Maksymalna wysokość zabudowy: **w obecnym MPZP do dwóch kondygnacji w zabudowie zagrodowej do trzech w zabudowie jednorodzinnej i wielorodzinnej w terenach usługowych i przemysłowych nieokreślona.**
23. Maksymalna powierzchnia zabudowy: **określona tylko dla terenów usług z zielenią towarzyszącą – 60% działki musi zajmować zieleń urządzona (w obecnym MPZP).**
24. Występowanie zadrzewienia: **jest około 20%**
25. Biznes w bezpośrednim sąsiedztwie: **Krautex Bogusław Domański, Łopiennik Dolny Kolonia 1, „GS Samopomoc Chłopska” Łopiennik Górny 1B, Mega Mix Dorota Boruczenko, Łopiennik Górny 14A.**

Teren inwestycyjny nr 2. Borowica-Żulin.

- **Teren Inwestycyjny:** usytuowany przy linii kolejowej nr 69, położony na południe od drogi powiatowej nr 3122L relacji Łopiennik Nadrzeczny – Rejowiec w pobliżu drogi powiatowej 3127L relacji Żulin – Józefów, kompleks stanowiący własność skarbu Państwa, w obecnym MPZP teren przeznaczony pod uprawy polowe RP (opis poprzez usytuowanie w stosunku do dróg gminnych, powiatowych, krajowych, linii kolejowych) plus symbole działek z MPZP.
- **Powierzchnia:** 80 ha
- **Własność:** Skarbu Państwa (ARiMR). Obecnie grunt jest oddany w dzierżawę Małopolskiej Hodowli Roślin sp. z o.o.
 1. Możliwość podziału: **jest**
 2. Możliwość powiększenia terenu poprzez zakup działki sąsiedniej: **jest**
 3. Rodzaj działki: **poła uprawne, nieużytki, łąki.**
 4. Przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego: **W obecnie obowiązującym MPZP teren przeznaczony jest pod uprawy polowe, docelowo usługi i przemysł z dopuszczeniem energetyki odnawialnej (raczej bez energetyki wiatrowej). Propozycja: docelowo teren usług nieuciążliwych (rekreacja, rozrywka, edukacja, wypoczynek), zabudowa letniskowa, hotel z infrastrukturą towarzyszącą itp.**
 5. Dostęp bezpośredni do drogi krajowej: **nie**
 6. Dostęp bezpośredni do drogi wojewódzkiej: **nie**

7. Dostęp bezpośredni do drogi powiatowej: **tak**
8. Droga dojazdowa do terenu: dojazd od drogi powiatowej 3122L możliwość dojazdu do drogi powiatowej 3127L przez drogę wewnętrzną stanowiącą własność Gminy Łopiennik Górny.
9. Odległość: **11 km** do drogi krajowej S 17.
10. **Teren w bezpośrednim dostępie do linii kolejowej nr 69.**
11. Odległość od najbliższego międzynarodowego portu lotniczego Świdnik ok. **35 km.**
12. Odległość do najbliższego centrum miasta Krasnystaw (19 434 mieszkańców), to **10 km** do centrum miasta, dojazd ok. **10 min.**
13. Najbliższe miasto wojewódzkie: Lublin.
14. Elektryczność na terenie: **jest.**
15. Gaz na terenie: **nie ma.**
16. Woda na terenie: **jest.**
17. Kanalizacja na terenie: **nie ma.**
18. Brak opłaty dodatkowej związanej z przygotowaniem do działalności produkcyjnej.
19. Brak ryzyka wystąpienia zalań, obsunięć terenu.
20. **Nie ma ograniczeń ekologicznych.**
21. **Teren w całości niezabudowany.**
22. **Maksymalna wysokość zabudowy:** w obecnym MPZP do dwóch kondygnacji w zabudowie zagrodowej do trzech w zabudowie jednorodzinnej i wielorodzinnej w terenach usługowych i przemysłowych nieokreślona
23. **Maksymalna powierzchnia zabudowy:** określona tylko dla terenów usług z zielenią towarzyszącą – 60% działki musi zajmować zielenią urządzone
24. Występowanie zadrzewienia: nie ma.
25. Biznes w bezpośrednim: nie ma.

Strefą przeznaczoną w aktualizowanym MPZP pod potencjalną budowę farmy fotowoltaicznej będą tereny o dość niskich klasach gleb oraz z możliwością podłączenia do sieci elektroenergetycznej średniego napięcia, tereny płaskie lub o lekkim pochyleniu w strony południowoschodnią, południową, południowozachodnią:

1. Obszar Borowica – teren leżący na północ od zabudowań leżących przy drodze gminnej 110098L, przeznaczenie w MPZP uprawy polowe i uprawy polowe do zalesienia.
2. Obszar inwestycyjny Wola Żulińska – teren leżący na południe od drogi powiatowej Łopiennik – Rejowiec pomiędzy lasami chłopskimi obrębów Borowica a Żulin, przeznaczenie w MPZP uprawy polowe i uprawy polowe do zalesienia.
3. Obszar Wola Żulińska - teren położony na północ od miejscowości Wola Żulińska, przeznaczenie w MPZP uprawy polowe i uprawy polowe do zalesienia.
4. Obszar Żulin - teren położony na południe od drogi powiatowej Łopiennik - Rejowiec, przeznaczenie w MPZP uprawy polowe .

Strefą przeznaczoną w aktualizowanym MPZP pod potencjalną budowę oczyszczalni ścieków będzie zgodna z dotychczasowymi zapisami MPZP (który jest nieaktualny w tym zakresie ponieważ nie posiada wymaganych przepisami stref oddziaływania tego typu obiektów):

1. Obszar oznaczony w MPZP symbolem 17NO (jednostka strukturalna A) położony w miejscowości Krzywe w pobliżu rowu melioracyjnego biegnącego równoległe do drogi powiatowej Łopiennik – Orchowiec, w okolicach Remizy OSP Krzywe.
2. Obszar oznaczony w MPZP symbolem 46NO (jednostka strukturalna B) położony w miejscowości Łopiennik Nadrzeczny w pobliżu rzeki Łopy, w okolicach szkoły podstawowej.
3. Obszar oznaczony w MPZP symbolem 22NO (jednostka strukturalna B) położony w miejscowości Łopiennik Dolny Kolonii w pobliżu rzeki Łopy, w okolicach granic obrębów Łopiennik Dolny Kolonia, Łopiennik Podleśny, Łopiennik Dolny.
4. Obszar oznaczony w MPZP symbolem 48NO (jednostka strukturalna D) położony w miejscowości Borowica w pobliżu rzeki Rejki przed mostem na drodze powiatowej Łopiennik.
5. Obszar oznaczony w MPZP symbolem 32NO (jednostka strukturalna D) położony w miejscowości Wola Żulińska w pobliżu rzeki rejka

Strefą przeznaczoną w aktualizowanym MPZP pod potencjalną budowę małego zbiornika retencyjnego będzie teren w Dolinie rzeki Łopa, przy drodze krajowej nr 17. Obiekt: 4 ha lustra wody, powierzchni całkowitej w groblach 5,5 ha i pojemności całkowitej 80 tys. m³. Przeznaczenie terenu w MPZP: w przeważającej części łąki i pastwiska, w części pod łąki i pastwiska do zalesienia, w części pod lasy, w części pod uprawy polowe.

Strefą przeznaczoną w aktualizowanym MPZP pod działalność usługowo-rekreacyjno-wypoczynkowo-sportowo-edukacyjną będzie teren przylegający do drogi krajowej E17 w pobliżu węzła S17 oraz zrewitalizowane tereny pałacowo-parkowe, dolina Wieprza, Łopy i Rejki oraz z respektowaniem zasada zabudowy wynikających z przepisów właściwych dla terenów objętych ochroną prawną zasobów przyrodniczych.

Na działalność usługowo-handlową aktualizowany MPZP będzie przewidywał tereny przylegające do drogi krajowej E 17 (centrum gminy, działki przy barze, teren Agronomówki), obiekty i tereny przy byłych sklepach GS.

Strefą przeznaczoną w aktualizowanym MPZP pod budownictwo jednorodzinne będą tereny wzdłuż dróg powiatowych, gminnych, z respektowaniem zasad zrównoważonego ładu przestrzennego i koncentracji zabudowy (preferowane zasady koncentracji osadnictwa i unikanie procesów rozproszenia lokalizacji zabudowy).

Obszar Strategicznej Interwencji zostanie opisany w Gminnym Programie Rewitalizacji, który powstanie do 2023 roku. Do obszarów/ obiektów pretendujących w sposób szczególny do działań rewitalizacyjnych należy: centrum miejscowości Łopiennik Górny, zespoły parkowo-pałacowe (w: Łopienniku Dolnym Kolonia, Olszance, Nowinach, Żulinie), budynek byłego Urzędu Gminy, teren obok Biblioteki, „Agronomówka”, dorzecze Łopy, część remizy OSP i świetlic wiejskich, ciągi komunikacji

samochodowej i pieszej. Należy wziąć pod uwagę, że obiekty parkowo-pałacowe w Łopienniku Dolnym Kolonia, Olszance i Nowinach należą do prywatnych właścicieli. Pozostałość parku Żulin stanowi własność gminy i są tam zlokalizowane mieszkania socjalne. Gmina planuje przeprowadzić termomodernizację/ rewitalizację obiektu z zachowaniem jego obecnych funkcji. Obiekt znajduje się na działce wpisanej do rejestru zabytków i jest objęty nadzorem konserwatora zabytków.

Rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej, kanalizacyjnej, gazowej, internetowej oraz realizowana przez Gminę Łopiennik Górny rewitalizacja społeczno-gospodarcza będzie kluczowym działaniem minimalizującym zagrożenie trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą, z którą musi zmierzyć się gmina w perspektywie 2021-2030. Zrównoważone inwestycje infrastrukturalne oraz uzbrojenie terenów inwestycyjnych poprawią strukturę przestrzenno-funkcjonalną gminy i doprowadzą do długofalowego, stabilnego rozwoju gminy.

Wspólnie z innymi JST oraz powiatem, Gmina Łopiennik Górny podejmie starania w zakresie poprawy dostępu do specjalistycznej opieki medycznej oraz zapewnienia właściwej opieki geriatrycznej seniorom. Dużego znaczenia dla Gminy Łopiennik Górny w ramach nowego, zrównoważonego modelu rozwoju będzie odgrywała edukacja oraz komercjalizacja wiedzy (współpraca B+R). W związku z tym, wiele zaprojektowanych działań w niniejszej Strategii skupia się na:

- Poprawie bazy wychowawczo-edukacyjnej,
- Dostępie do innowacji,
- Poprawie współpracy z Uczelniami Wyższymi i Instytutami Badawczymi,
- Integracji,
- Inkluzji,
- Budowaniu Kapitału Społecznego,
- Wdrażaniu innowacji.

W zrównoważonym i zintegrowanym modelu przestrzenno-funkcjonalnym (aktualizowanym MPZP) ważne miejsce zajmie tworzenie warunków do rozwoju zrównoważonego rolnictwa, ekstensywnego rolnictwa, zakładaniu gospodarstw szkółkarskich (roślin ozdobnych, traw nasiennych itp.) oraz wsparcie w internacjonalizacji kanałów dystrybucji tj. eksportowania wyprodukowanych towarów.

Współpraca ponadlokalna i międzynarodowa Gminy Łopiennik Górny (zrzeszanie się, przystępowanie do porozumień i partnerstw), przyczyni się realizacji zintegrowanych projektów z partnerami krajowymi i zagranicznymi, co znacznie przyspieszy rozwój gospodarczy gminy oraz przyczyni się do poprawy konkurencyjności.

W latach 2021-2030 Gmina Łopiennik Górny w ramach zrównoważonego planowania ładu przestrzennego oraz działaniach mających na celu wykorzystanie endogenicznych potencjałów, będzie tworzyć warunki do rozwoju turystyki wiejskiej, turystyki aktywnej, agroturystyki oraz srebrnej gospodarki. Wdrożenie zaprojektowanych działań umożliwi poprawę rynku pracy tj. wzbogaci ją o atrakcyjne miejsca pracy. W tym obszarze koniczne będą inwestycje takie jak:

- Budowa atrakcji turystycznych
- Budowa miejsc noclegowych i gastronomicznych

- Budowa kampingów
- Organizacja schronisk sezonowych
- Budowa przystani kajakowych
- Budowa ścieżek rowerowych
- Wyznaczanie szlaków: kajakowych, konnych, rowerowych, pieszych
- Budowa parkingów rowerowych i samochodowych (autokarowych)
- Organizacja wiosek tematycznych i infrastruktury rozwoju kultury (związanych z tradycjami, dziedzictwem kulturowym, działalnością twórców ludowych)
- Promocja oferty turystycznej

Istotnym narzędziem realizacji rozwoju Gminy Łopiennik Górny, zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz modelem funkcjonalno-przestrzennym będzie skuteczny rozwój ekonomii społecznej i solidarnej. Poprzez zaangażowanie kapitału ludzkiego, powstanie realna perspektywa absorpcji dodatkowych źródeł finansowania, które znacznie urealnią realizację działań zaprojektowanych w niniejszej Strategii.

Nowym elementem rozwoju Gminy Łopiennik Górny, wynikającym z wielofunkcjonalnego rozwoju obszarów wiejskich będzie tworzenie wielu profili funkcjonowania społeczno-gospodarczego, w celu zdynamizowania tempa realizacji założonych celów. Wdrożenie zasad wielopoziomowego zarządzania i partycypacji społecznej, umożliwią zaangażowanie mieszkańców, przedsiębiorców, rolników, producentów w poszczególne projekty/ działania.

Zrównoważony rozwój endogenicznych potencjałów Gminy Łopiennik Górny umożliwią również działania związane z ochroną środowiska, które są integralną częścią niniejszej Strategii. Poprawa jakości środowiska naturalnego łączy się również z odpowiednimi działaniami w obszarze retencji, która staje się istotnym elementem nie tylko gminy, ale całego powiatu. Stąd współpraca z innymi gminami oraz zaplanowanie i realizacja wspólnego planu retencji, będzie istotną inicjatywą w ponadlokalnych relacjach gminy z innymi JST. Narzędzia cyfryzacji takie jak: e-usługi, e-edukacja, e-urząd – znacznie ułatwią realizację uzgodnionych w tej Strategii działań.

ROZDZIAŁ 3

MISJA I WIZJA

Planowanie strategiczne w układach terytorialnych ma charakter ciągły i niedomknięty w przyszłości. Ze względu na swój otwarty charakter (możliwość aktualizacji i zmian) proces planowania strategicznego pozwala na elastyczne dostosowywanie i korygowanie celów w odpowiedzi na zmieniające uwarunkowania. Strategia nie jest więc dokumentem tworzonym i przyjmowanym tylko w celu jego posiadania, ale jest kluczowym instrumentem prowadzenia polityki rozwoju gminy. *Strategia Rozwoju Gminy*, to dokument programowy, niezbędny do realizacji polityki rozwoju na poziomie lokalnym.

Misja rozwoju gminy to krótka formuła definiująca w sposób hasłowy kierunki działania gminy i jest ona pierwszym konkretnym rezultatem procesu planowania strategicznego. Ze względu na jej bardzo ogólny charakter, nie istnieje określona technika redagowania misji. Władze Gminy oraz przedstawiciele społeczności lokalnej w gminie przyjmując misję, wyznaczają fundamenty wizji Gminy w odniesieniu do 2030 roku.

Misja i Wizja porządkują przyszłość Gminy, wyznaczają ramy, w których ma być realizowana strategia oraz stanowią wzorzec określający jej tożsamość, charakter oraz sposób postępowania. Wyznaczając – formułując misję i wizję rozwoju Gminy do roku 2027 z perspektywą do roku 2030, wzięto pod uwagę następujące czynniki:

- uwarunkowania zewnętrzne – czynniki niezależno od działań podejmowanych przez władze Gminy,
- uwarunkowania wewnętrzne – potencjał endogeniczny, atuty, słabe strony, zagrożenia oraz wyzwania (szanse rozwojowe) Gminy,
- aktualne wskazania dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym i krajowym,
- wnioski z diagnozy Gminy opracowanej w 2020 r.

Wizja rozwoju powinna nakreślać ramy docelowej sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy po upływie okresu uwzględnionego na realizację działań strategicznych tj. 2030 r. Rozwój lokalny to kreowanie nowych wartości, do których w skali gospodarki lokalnej zaliczyć należy:

- nowe rodzaje działalności gospodarczej, społecznej, administracyjnej, usługowej itp., nowe firmy i instytucje, nowe miejsca pracy,
- nowe produkty, dobra i usługi zaspokajające zapotrzebowanie wewnętrzne, jak i zewnętrzne,
- atrakcyjne oferty lokalizacyjne pod budownictwo rodzinne oraz tereny inwestycyjne,
- wysoka jakość środowiska naturalnego i standardu życia.

Rozwój lokalny wpływa pozytywnie na sytuację społeczno-ekonomiczną gminy, a także powoduje zmniejszenie zależności regionu od państwa i zewnętrznych podmiotów gospodarczych.

M I S J A

Gmina Łopiennik Górny wyznaczając kierunki przyszłości, koncentruje się na wykreowaniu nowych przewag, które odpowiadają na potrzeby zrównoważonego i wielofunkcyjnego rozwoju. Istotą działań gminy jest ograniczenie słabych stron i zagrożeń, poprzez tworzenie warunków społeczno-gospodarczych gwarantujących powstawanie atrakcyjnych miejsc pracy oraz infrastruktury poprawiającej jakość życia mieszkańców.

Gmina Łopiennik Górny wdrażając zasady ładu przestrzennego, wybiera aspirujący model rozwoju, który łączy endogenne potencjały z innowacyjnymi rozwiązaniami, na rzecz przygotowania atrakcyjnych warunków do realizacji inwestycji.

Podjmując współpracę z innymi JST, uczelniami, organizacjami, przedsiębiorcami, **Gmina Łopiennik Górny** dążyć do nowego wizerunku – ekologicznego miejsca przyjaznego mieszkańcom, inwestorom, przedsiębiorcom i turystom.

W I Z J A

Gmina Łopiennik Górny chce być przestrzenią atrakcyjną dla inwestorów, tworzącą nowe miejsca pracy, która gwarantuje komfort życia mieszkańców, w przyjaznej środowisku naturalnemu strukturze funkcjonalno-przestrzennej. **Gmina Łopiennik Górny** będzie dążyć do zbudowania trwałej przewagi konkurencyjnej, kreując nowe usługi i produkty. Uporządkowana przestrzeń i nowoczesna infrastruktura umożliwią rozwój branży rolno-spożywczej i dywersyfikację działalności, poprawiającą dochody w rolnictwie.

Gospodarka żywnościowa oraz turystyka łącząca funkcje edukacyjne, kulturowe i rekreacyjne współtworzyć będą domenę gminy, która zdynamizuje rozwój przedsiębiorczości i inwestycji. Dialog, porozumienie i wielopoziomowe zarządzanie **Gminą Łopiennik Górny** oraz partnerstwo na rzecz współpracy z innymi JST, umożliwi realizację ambitnych, ponadlokalnych przedsięwzięć, które wpłyną na jej atrakcyjność.

Organizacja specjalnej Strefy Aktywności Gospodarczej w powiecie krasnostawskim umożliwi rozwój nowych kompetencji i wzrost jakości życia mieszkańców **Gminy Łopiennik Górny** oraz poprawi dostęp przedsiębiorców do interesujących terenów inwestycyjnych, rozwój energetyki OZE i zdynamizuje rozwój gospodarczy, zgodnie ze zaktualizowanym MPZP.

ROZDZIAŁ 4

KIERUNKI I CELE, DZIAŁANIA.

Cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym; ochronie środowiska, muszą uwzględniać: cele rozwoju regionu lubelskiego oraz wskazania *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030* oraz *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku*. Strategia, będąc dokumentem perspektywicznym i długofalowym, ale jednocześnie zawierającym określone priorytety i kierunki rozwoju, z pewnością będzie ulegać dalszym modyfikacjom i aktualizacjom przez cały okres wdrażania. W momencie przygotowania Strategii, przyjęte kierunki działań wydają się stwarzać największą możliwość na dynamiczny rozwój gminy. Zasadniczym elementem tworzenia niniejszej Strategii stało się zidentyfikowanie głównych kierunków rozwoju gminy, czyli tych obszarów działalności samorządu lokalnego, które powinny stać się kołem zamachowym dla jego rozwoju.

C E L S T R A T E G I C Z N Y

Celem rozwoju w perspektywie 2021-2030

jest trwały wzrost społeczno-gospodarczy Gminy Łopiennik Górny oparty na nowych przewagach i wartościach pochodzących z endogenicznych potencjałów, zapewniający atrakcyjne miejsca pracy oraz wzrost dochodów mieszkańców, jak również poprawę infrastruktury, przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprzez poprawę stanu środowiska naturalnego spójną z zasadami zrównoważonego rozwoju i kształtowania ładu przestrzennego.

ISTOTNE ZNACZENIE DLA PRZYSZŁOŚCI ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY są kierunki działań uwzględnione w *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku*¹⁰⁸:

- Poprawa warunków wodnych, w tym w zakresie retencji i nawodnień.
- Ochrona gleb poprzez promowanie innowacyjnych, bardziej ekologicznych sposobów nawożenia oraz rozwój infrastruktury oczyszczania ścieków na obszarach wiejskich.
- Zwiększenie wykorzystania OZE.
- Rozwój rolnictwa specjalistycznego, w tym ekologicznego.
- Wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych, w tym w zakresie automatyzacji i informatyzacji.
- Poprawa struktury wielkościowej i organizacyjnej gospodarstw rolnych.
- Rozwój rolniczego handlu detalicznego.

¹⁰⁸ *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 proponowane kierunki rozwoju.*

- Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej.
- Rozwój przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Rozwój infrastruktury i obiektów przechowalniczych.
- Rozwój branż wykorzystujących surowce rolne (zioła) na cele nieżywnościowe (np. kosmetyki, farmaceutyka).
- Rozwój branż obsługujących sektor spożywczy (np. opakowaniowy, maszynowy).
- Wzmacnianie współpracy i sieci powiązań producentów rolnych i przedsiębiorstw przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Rozwój i profesjonalizacja działalności organizacji zrzeszających rolników sprzyjającej zwiększaniu efektywności poszczególnych działów rolnictwa.
- Wzmocnienie współpracy sektora badawczo-rozwojowego z sektorem produkcyjnym i przetwórczym.
- Wspieranie działań zwiększających rolę doradztwa rolniczego oraz promocja dobrych praktyk rolniczych.
- Stworzenie warunków dla lokalizacji podmiotów należących do Skarbu Państwa w branży przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Stworzenie warunków dla lokalizacji podmiotów prywatnych w branży przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Stworzenie warunków dla lokalizacji podmiotów należących do prywatnych inwestorów w branży przemysłu rolno-spożywczego.
- Kształtowanie centrum kompetencji w obszarze nauk przyrodniczych i rolniczych.
- Działania na rzecz tworzenia oferty i promowania produktów tradycyjnych i regionalnych.
- Wykreowanie lubelskiej marki produktów żywnościowych.
- Poprawa regionalnych powiązań komunikacyjnych pomiędzy ośrodkami osadniczymi (zgodnie z regionalnym planem transportowym) z uwzględnieniem szkieletowego układu drogi ekspresowej (S17) oraz linii kolejowej nr 69.
- Stworzenie warunków do wykorzystania gospodarczego projektowanej linii kolejowej nr 54 Trawniki-Krasnystaw.
- Rozwijanie alternatywnych dla komunikacji publicznej form transportu.
- Racjonalne korzystanie z energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynków, infrastruktury publicznej.
- Rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych, w tym energetyki rozproszonej.
- Rozbudowa sieci infrastruktury komunalnej (gazyfikacja)
- Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej elektromobilności.
- Rozwój usług i lokalnej infrastruktury komunalnej (kanalizacji)
- Organizacja terenów inwestycyjnych
- Wspieranie rozwoju nowoczesnych technologii w dziedzinie medycyny, rehabilitacji oraz usług dla seniorów.
- Wspieranie rozwoju turystyki zdrowotnej.

- Wspieranie działań mających na celu promocję zdrowego stylu życia, w tym rozwój branży wellness.
- Rozwój komercyjnych usług opieki nad osobami starszymi (domy opieki, ośrodki rehabilitacyjne).
- Rozwój usług i produktów skierowanych do osób starszych, sprzyjających utrzymaniu ich samodzielności i aktywności.
- Kreowanie punktowych produktów turystycznych wykorzystujących nowe trendy w turystyce, łączących funkcje edukacyjne, kulturowe i rekreacyjne.
- Rozwijanie oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. działalność stowarzyszeń, kapel i twórców ludowych, wydarzenia historyczne, tradycje, obiekty kultury, walory środowiskowe).
- Digitalizacja zasobów kultury, zwiększenie wykorzystania technik teleinformatycznych zapewniających dostęp do dóbr kultury i zasobów przyrodniczych.
- Rozwój infrastruktury sprzyjającej propagowaniu różnych form turystyki aktywnej (szlaki konne, rowerowe, kajakowe)
- Wspieranie przedsiębiorczości bazującej na lokalnej tradycji i dziedzictwie kulturowym (np. rękodzieło) i usługach edukacyjnych.
- Rozwój usług społecznych z zakresu opieki i aktywizacji osób starszych, w tym w tym form środowiskowych (zdeinstytucjonalizowanych).
- Rozwój instytucjonalnej i pozarodzinnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 (m.in. żłobki, kluby dziecięce, dzienni opiekunowie).
- Promowanie przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej (rozwój ekonomii społecznej, spółdzielnie - wspieranie sektora ekonomii społecznej)
- Profilaktyka uzależnień oraz przeciwdziałanie agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży.
- Ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego.
- Wprowadzanie sposobów upraw i hodowli zmniejszających presję na środowisko przyrodnicze.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony powietrza.
- Ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych.
- Wspieranie inicjatyw ponadlokalnych wpływających na pobudzenie rozwoju gospodarczego.
- Informatyzacja i udostępnianie zasobów i danych publicznych, w szczególności ułatwiających inwestowanie oraz prowadzenie działalności gospodarczej.
- Integrowanie działań wymagających współpracy wielopoziomowej oraz międzyinstytucjonalnej.
- Promowanie innowacyjnych rozwiązań sprzyjających podnoszeniu efektywności działań administracji publicznej.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030, proponowane kierunki rozwoju.

K I E R U N K I R O Z W O J U I C E L E O P E R A C Y J N E

I. KIERUNEK ROZWOJU GMINY:

UTWORZENIE WE WSPÓŁPRACY Z KLUCZOWYMI PARTNERAMI LUBELSKIEGO OKRĘGU PRZEMYSŁU ROLNO-SPOŻYWCZEGO¹¹⁰.

- **CEL OPERACYJNY I.1. (Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego (SRWL) CEL OPERACYJNY (CO) 1.1.)**
Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych.
- **CEL OPERACYJNY I.2. (SRWL CO 1.2.)**
Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy.
- **CEL OPERACYJNY I.3. (SRWL CO 1.3.)**
Wzmacnianie współpracy sektora rolno-spożywczego, jako branży kluczowej dla rozwoju gminy.
- **CEL OPERACYJNY I.4. (SRWL CO 1.4.)**
Budowa marki i promocja lokalnych produktów żywnościowych.

II. KIERUNEK ROZWOJU GMINY:

WZMOCNIENIE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE ROZWOJU GMINY.

- **CEL OPERACYJNY II.1. (SRWL CO 2.1.)**
Planowanie i wdrożenie zrównoważonego ładu przestrzennego odpowiadającego na potrzeby: mieszkańców, przedsiębiorców, rolników, turystów. (Priorytet: *Aktualizacja Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy*).
- **CEL OPERACYJNY II.2. (SRWL CO 2.3.)**
Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej.
- **CEL OPERACYJNY II.3. (SRWL CO 2.3.)**
Rozwój lokalnych układów drogowych i infrastruktury sprzyjającej elektromobilności.

¹¹⁰ Nazwa zrzeszenia współpracujących ze sobą gmin, może docelowo zostać zmieniona.

- **CEL OPERACYJNY II.4. (SRWL CO 2.3.)**
Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój przestrzenno-funkcjonalny spójny z rozwojem społecznym i ochroną środowiska naturalnego. (Priorytet: *Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji*).

III. KIERUNEK ROZWOJU GMINY

OCHRONA WALORÓW ŚRODOWISKOWYCH I BUDOWANIE EKOLOGICZNEJ PRZESTRZENI DO ŻYCIA ORAZ ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

- **CEL OPERACYJNY III.1. (SRWL CO 2.4.)**
Racjonalizowanie gospodarki wodnej poprzez wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych.
- **CEL OPERACYJNY III.2. (SRWL CO 2.4.)**
Zwiększanie świadomości ekologicznej (edukacja ekologiczna).
- **CEL OPERACYJNY III.3. (SRWL CO 2.4.)**
Wspieranie działań i rozwiązań na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczenia niskiej emisji.

IV. KIERUNEK ROZWOJU GMINY

WIELOKIERUNKOWY ROZWÓJ GOSPODARCZY WYKORZYSTUJĄCY INNOWACYJNE ROZWIĄZANIA ORAZ ZASOBY I ENDOGENNE POTENCJAŁY GMINY.

- **CEL OPERACYJNY IV.1. (SRWL CO 3.3.)**
Promocja i rozwój usług prozdrowotnych oraz gospodarki senioralnej.
- **CEL OPERACYJNY IV.2. (SRWL CO 3.4.)**
Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu (szczególnie wykorzystanie kapitału kultury ludowej i folkloru). (Priorytet: *Opracowanie we współpracy z innymi samorządami OSI - Strategii Rozwoju Turystyki i Agroturystyki*).
- **CEL OPERACYJNY IV.3. (SRWL CO 3.4.)**
Tworzenie infrastruktury na rzecz zachowania pamięci i dziedzictwa kultury, tradycji.

V. KIERUNEK ROZWOJU GMINY:

WZMACNIANIE RELACJI SPOŁECZNYCH I POPRAWA SPÓJNOŚCI ORAZ TOŻSAMOŚCI GMINY.

- **CEL OPERACYJNY V.1. (SRWL CO 4.1.)**
Rozwój kapitału ludzkiego i gminy oraz popularyzacja zdrowego trybu życia (ze szczególnym uwzględnieniem bazy sportowej).

- **CEL OPERACYJNY V.2. (SRWL CO 4.2.)**
Rozwój usług społecznych i tworzenie warunków do rozwoju gospodarki senioralnej (srebrnej gospodarki).
- **CEL OPERACYJNY V.3. (SRWL CO 4.2.)**
Promowanie przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej na terenie gminy.
- **CEL OPERACYJNY V.4. (SRWL CO 3.4.)**
Ochrona materialna oraz niematerialna zasobów kulturowych i środowiskowych gminy.
- **CEL OPERACYJNY V.5. (SRWL CO 4.6.)**
Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania.

KIERUNKI – CELE OPERACYJNE – DZIAŁANIA

I. KIERUNEK ROZWOJU GMINY:

UTWORZENIE WE WSPÓŁPRACY Z KLUCZOWYMI PARTNERAMI LUBELSKIEGO OKRĘGU PRZEMYSŁU ROLNO-SPOŻYWCZEGO¹¹¹.

KIERUNEK DZIAŁAŃ SR WL – spójny z SOR, KSRR, SZRWR	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA NA TERENIE GMINY	STREFA
Cel.1.1.1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych.	CEL OPERACYJNY I.1. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych.	I.1.1. Wsparcie rozwoju rolnictwa poprzez współpracę z KOWR, ARiMR, MHR sp. z .o.o., Krajową Spółką Cukrową S.A. oraz instytutami badawczymi i Centrami Transferu Technologii. I.1.2. Wsparcie informacyjno-organizacyjne wojewódzkich programów scalania gruntów. I.1.3. Promowanie ekologicznej produkcji rolnej we współpracy z LODR. I.1.4. Wsparcie rozwoju agroturystyki we współpracy z LGD Krasnystaw Plus i innymi interesariuszami.	GOSPODARCZA
Cel operacyjny 1.2. Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne.	CEL OPERACYJNY I.2. Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne	I.2.1. Opracowanie we współpracy z innymi JST – Ponadlokalnej Strategii Rozwoju – na rzecz utworzenia Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego.	GOSPODARCZA

¹¹¹ Nazwa zrzeszenia współpracujących ze sobą gmin, może docelowo zostać zmieniona.

	<p>i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy.</p>	<p>I.2.2. Budowanie partnerstw, porozumień, współpracy na rzecz rozwoju Gminy Łopiennik z: JST, przedsiębiorcami, organizacjami otoczenia biznesu, instytucjami i uczelniami – na rzecz utworzenia Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego.</p> <p>I.2.3. Współpraca z JST, Samorządem Województwa Lubelskiego na rzecz lokalizacji na terenie gminy (i gmin ościennych) siedziby/ podmiotów tworzonej Krajowej Grupy Spożywczej.</p> <p>I.2.4. Założenie podmiotu (spółdzielni, spółki w ppp) o profilu gastronomicznym.</p> <p>I.2.5. Utworzenie/ budowa Inkubatora Ekologicznego Rolnictwa i Przetwórstwa Rolno-Spożywczego we współpracy z MHR sp. z o.o. oraz IUNG w Puławach i KOWR.</p> <p>I.2.6. Wsparcie rozwoju gospodarstw szkółkarskich (ziół, traw, roślin ozdobnych) we współpracy z MHR sp. z o.o. oraz IUNG w Puławach i KOWR.</p>	
<p>Cel operacyjny 1.3. Rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym.</p>	<p>CEL OPERACYJNY I.3.</p> <p>Wzmacnianie współpracy sektora rolno-spożywczego, jako branży kluczowej dla rozwoju gminy</p>	<p>I.3.1. Budowa relacji – nawiązanie współpracy z organizacjami, instytucjami, klastrami odpowiedzialnymi za rozwój innowacji w rolnictwie w kraju i zagranicą.</p>	<p>GOSPODARCZA</p>

		<p>I.3.2. Wsparcie działalności organizacji zrzeszających rolników (organizacja spotkań, konferencji, wyjazdów studyjnych) we współpracy z LODR.</p> <p>I.3.3. Promowanie lokalnych producentów i przetwórców.</p>	
<p>Cel operacyjny 1.4. Umacnianie marki lubelskich produktów żywnościowych.</p>	<p>CEL OPERACYJNY I.4.</p> <p>Budowa marki i promocja lokalnych produktów żywnościowych.</p>	<p>I.4.1. Współpraca z LGD Krasnystaw Plus na rzecz budowy marki i promocji lokalnych produktów żywnościowych.</p> <p>I.4.2. Organizacja kiermaszów, degustacji i warsztatów kulinarnych we współpracy z KGW i organizacjami pozarządowymi.</p> <p>I.4.3. Promocja lokalnych produktów żywnościowych poprzez udział w organizowanych wydarzeniach (konkursy, festiwale smaku, wydarzenia lokalne i ponadlokalne).</p>	<p>GOSPODARCZA</p>
<p>II. KIERUNEK ROZWOJU GMINY:</p> <p>WZMOCNIENIE FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE ROZWOJU GMINY.</p>			
<p>KIERUNEK DZIAŁAŃ SR WL – spójny z SOR, KSRR, SZRWR</p>	<p>CEL OPERACYJNY</p>	<p>DZIAŁANIA NA TERENIE GMINY</p>	<p>STREFA</p>
<p>Cel operacyjny 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej.</p>	<p>CEL OPERACYJNY II.1.</p> <p>Planowanie i wdrożenie zrównoważonego ładu przestrzennego odpowiadającego na potrzeby:</p>	<p>II.1.1. Aktualizacja Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy.</p> <p>II.1.2. Przygotowanie oferty potencjalnych terenów inwestycyjnych i podjęcie współpracy z właścicielami na rzecz</p>	

	<p>mieszkańców, przedsiębiorców, rolników, turystów.</p>	<p>profesjonalnego przygotowania terenów inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów.</p> <p>II.1.3. Przebudowa serwisu internetowego gminy (interaktywność, multimedialność, spacer wirtualny, punkt obsługi inwestora, punkt informacji turystycznej).</p> <p>II.1.4. Współpraca z operatorami na rzecz likwidacji białych plam sieci internetu na terenie gminy.</p> <p>II.1.5. Współpraca z operatorami na rzecz likwidacji białych plam sieci gazownictwa na terenie gminy.</p> <p>II.1.6. Promowanie i doskonalenie systemu segregacji odpadów komunalnych.</p>	<p>FUNKcjONALNO - PRZESTRZENNA</p>
<p>Cel operacyjny 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej.</p>	<p>CEL OPERACYJNY II.2. Zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej.</p>	<p>II.2.1. Uzbrojenie kluczowych terenów inwestycyjnych leżących przy trasie S17 oraz linii kolejowej.</p>	<p>FUNKcjONALNO - PRZESTRZENNA</p>
<p>Cel operacyjny 2.1. Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej.</p>	<p>CEL OPERACYJNY II.3. Rozwój lokalnych układów drogowych i infrastruktury sprzyjającej elektromobilności.</p>	<p>II.3.1. Poprawa dostępu do miejsc koncentracji podstawowych usług i budowa infrastruktury sprzyjającej elektromobilności (stacji doładowania pojazdów).</p>	<p>FUNKcjONALNO - PRZESTRZENNA</p>

<p>Cel operacyjny 2.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.</p>	<p>CEL OPERACYJNY II.4.</p> <p>Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój przestrzenno-funkcjonalny spójny z rozwojem społecznym i ochroną środowiska naturalnego.</p>	<p>II.4.1. Współpraca z Powiatem Krasnostawskim na rzecz poprawy stanu dróg powiatowych.</p> <p>II.4.2. Remont mostu w Borowicy.</p> <p>II.4.3. Remonty i budowa dróg lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, oświetlenie – w zależności od potrzeb i możliwości finansowych). LISTA INWESTYCJI do działania II.4.3. – pod tabelą.</p> <p>II.4.4. Remonty i budowa ciągów pieszo-rowerowych.</p> <p>II.4.5. Opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji.</p> <p>II.4.6. Wsparcie doradczo-organizacyjne rewitalizacji zespołów parkowo-pałacowych (należących do prywatnych właścicieli).</p> <p>II.4.7. Rewitalizacja obiektu pałacowego w Żulinie z dostosowaniem do funkcji mieszkań socjalnych.</p> <p>II.4.8. Rewitalizacja starego Urzędu Gminy, terenu obok biblioteki (utworzenie Regionalnego Ośrodka Kultury Ludowej i Rękodzieła w Łopienniku Górnym).</p> <p>II.4.9. Rewitalizacja byłych zabudowań GS i dostosowanie ich do funkcji Centrum Usług Społecznych (Centrum Innowacji Społecznych)</p>	<p>FUNKcjONALNO - PRZESTRZENNA</p>
--	--	---	--

		<p>w Łopienniku Górnym (funkcje: warsztaty, gastronomi, handel rękodziełem).</p> <p>II.4.10. Opracowanie planu poprawy komunikacji między małymi miejscowościami we współpracy z wszystkimi gminami powiatu krasnostawskiego.</p>	
<p>III. KIERUNEK ROZWOJU GMINY: OCHRONA WALORÓW ŚRODOWISKOWYCH I BUDOWANIE EKOLOGICZNEJ PRZESTRZENI DO ŻYCIA ORAZ ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI</p>			
<p>KIERUNEK DZIAŁAŃ SR WL – spójny z SOR, KSRR, SZRWR</p>	<p>CEL OPERACYJNY</p>	<p>DZIAŁANIA NA TERENIE GMINY</p>	<p>STREFA</p>
<p>Cel operacyjny 2.4. Ochrona walorów środowiska.</p>	<p>CEL OPERACYJNY III.1. Racjonalizowanie gospodarki wodnej poprzez wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych.</p>	<p>III.1.1. Opracowanie dokumentacji technicznej i budowa sieci kanalizacyjnej.</p> <p>III.1.2. Opracowanie dokumentacji technicznej i budowa oczyszczalni ścieków.</p> <p>III.1.3. Budowa małego zbiornika retencyjnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą (dla wędkarzy, parkiem linowym i placem zabaw, promenadą spacerową).</p>	<p>TECHNICZNA</p>
<p>Cel operacyjny 2.4. Ochrona walorów środowiska.</p>	<p>CEL OPERACYJNY III.2.</p>	<p>III.2.1. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju w zakresie ochrony przyrody.</p>	

	Zwiększanie świadomości ekologicznej (edukacja ekologiczna).		OCHRONA ŚRODOWISKA
Cel operacyjny 2.4. Ochrona walorów środowiska.	<p>CEL OPERACYJNY III.3.</p> <p>Wspieranie działań i rozwiązań na rzecz zwiększenia efektywności energetycznej budynków i infrastruktury publicznej oraz ograniczenia niskiej emisji.</p>	<p>III.3.1. Wykonanie dokumentacji i budowa farmy fotowoltaicznej.</p> <p>III.3.2. Doradztwo w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii.</p> <p>III.3.3. Termomodernizacja budynków należących do gminy (m.in. budynku szkoły w Łopienniku Nadrzecznym wraz z przystosowaniem obiektu do prowadzenia małej gastronomii i żłobka; remiz i świetlic, Apteki, „Agronomówki”).</p> <p>III.3.4. Termomodernizacja byłych sklepów GS i nadanie im nowych funkcji usługowo-gastronomicznych.</p> <p>III.3.5. Wsparcie mieszkańców w działaniach pozyskiwania środków finansowych na zakup paneli fotowoltaicznych, pomp ciepła i innych instalacji obniżających emisję CO₂.</p>	<p>TECHNICZNA</p> <p>/</p> <p>OCHRONA ŚRODOWISKA</p>
<p>IV. KIERUNEK ROZWOJU GMINY</p> <p><i>WIELOKIERUNKOWY ROZWÓJ GOSPODARCZY WYKORZYSTUJĄCY INNOWACYJNE ROZWIĄZANIA ORAZ ZASOBY I ENDOGENNE POTENCJAŁY GMINY.</i></p>			
KIERUNEK DZIAŁAŃ SR WL – spójny z SOR, KSRR, SZRWR	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA NA TERENIE GMINY	STREFA

<p>Cel operacyjny 3.3. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowskowych oraz gospodarki senioralnej.</p> <p>Cel operacyjny 4.2. Poprawa jakości świadczenia usług zdrowotnych.</p>	<p>CEL OPERACYJNY IV.1. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych oraz gospodarki senioralnej.</p>	<p>IV.1.1. Opracowanie Programu Profilaktyki Zdrowotnej (efektywne wykorzystanie infrastruktury sportowej, walorów przyrodniczych).</p> <p>IV.1.2. Współpraca z NFZ i Samorządem Województwa Lubelskiego na rzecz poprawy dostępu do opieki medycznej.</p> <p>IV.1.3. Tworzenie warunków do rozwoju turystyki zdrowotnej i prozdrowotnej we współpracy z prywatnymi inwestorami m.in. budowa centrum rehabilitacji i odnowy biologicznej (ppp).</p>	<p>SPOŁECZNA</p>
<p>Cel operacyjny 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu.</p>	<p>CEL OPERACYJNY IV.2. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu (szczególnie wykorzystanie kapitału kultury ludowej i folkloru).</p>	<p>IV.2. 1. Opracowanie we współpracy z innymi JST – Strategii Rozwoju Turystyki i Agroturystyki Gmin położonych na OSI Żywicielskim Województwa Lubelskiego.</p> <p>IV.2. 2. Zarządzanie przemieszczaniem się turysty z zastosowaniem technologii ICT.</p> <p>IV.2. 3. Utworzenie Punktu Informacji Turystycznej w Gminnym Ośrodku Kultury.</p> <p>IV.2. 4. Opracowanie „Koncepcji wioski tematycznej Etnolandu” i utworzenie wioski opartej na tradycji, rzemiośle, sztuce ludowej, folklorze i kulinariach regionu.</p> <p>IV.2. 5. Budowa atrakcji turystycznych łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne w Dolinie rzeki Wieprz, Łopy i Rejki m.in. wieży widokowej,</p>	<p>GOSPODARKA</p> <p>/</p> <p>SPOŁECZNA</p>

		<p>pomostów, kładek, przystani kajakowych, infrastruktury towarzyszącej.</p> <p>IV.2. 6. Wyznaczenie i przygotowanie szlaków: rowerowych, kajakowych, konnych, pieszych we współpracy z Lubelską Organizacją Turystyczną oraz LGD Krasnystaw Plus.</p> <p>IV.2. 7. Opracowanie koncepcji, podjęcie współpracy z inwestorami prywatnymi na rzecz utworzenia Centrum Medycyny Naturalnej i Ogrodu Zielarskiego.</p> <p>IV.2. 8. Organizacja Targów Roślin Leczniczych i Ozdobnych we współpracy z producentami lokalnymi i regionalnymi.</p> <p>IV.2. 9. Opracowanie planu adaptacji: szkół, świetlic na schroniska turystyczne w sezonie letnim.</p> <p>IV.2. 10. Opracowanie kalendarza wydarzeń kulturalnych we współpracy z innymi gminami powiatu, w celu maksymalizacji efektów sprzedażowych i marketingowych.</p> <p>IV.2. 11. Organizacja miejsc do konsumpcji dla turystów (kajakarzy, rowerzystów, wędrowców pieszych) z wykorzystaniem altan (budowa miejsc na bezpieczne postawienie roweru, kajaku; kosze na śmieci; dostęp do wody pitnej; miejsce na organizację grilla).</p> <p>IV.2. 12. Współpraca z mieszkańcami na rzecz rozwoju interesującej, atrakcyjnej oferty agroturystycznej we</p>	
--	--	--	--

		współpracy z LGD Krasnystaw Plus (mini zoo, mini muzeum starych motocykli itp.).	
Cel operacyjny 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu.	CEL OPERACYJNY IV.3. Tworzenie infrastruktury na rzecz zachowania pamięci i dziedzictwa kultury, tradycji.	IV.3.4. Zagospodarowanie GOK do funkcji Regionalnych Warsztatów Kultury Ludowej (miejsca pamięci i dziedzictwa kultury).	SPOŁECZNA
V. KIERUNEK ROZWOJU GMINY:			
WZMACNIANIE RELACJI SPOŁECZNYCH I POPRAWA SPÓJNOŚCI ORAZ TOŻSAMOŚCI GMINY.			
KIERUNEK DZIAŁAŃ SR WL – spójny z SOR, KSRR, SZRWR	CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIA NA TERENIE GMINY	STREFA
Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego.	CEL OPERACYJNY V.1. Rozwój kapitału ludzkiego i gminy oraz popularyzacja zdrowego trybu życia (ze szczególnym uwzględnieniem bazy sportowej).	V.1.1. Organizacja komplementarnej oferty pobytu grup zorganizowanych i oferty dla osób indywidualnych z wykorzystaniem infrastruktury sportowej i świetlic wiejskich (turnusy sportowe, turnusy rekreacyjno-wypoczynkowe, kolonie).	SPOŁECZNA
Cel operacyjny 4.2. Poprawa jakości usług zdrowotnych.	CEL OPERACYJNY V.2.	V.2.1. Opracowanie oferty usług społecznych dla seniorów (we współpracy z instytucjami, uczelniami, organizacjami, przedsiębiorcami).	SPOŁECZNA

	Rozwój usług społecznych i tworzenie warunków do rozwoju gospodarki senioralnej (srebrnej gospodarki).	V.2.2. Poprawa dostępu do obiektów użyteczności publicznej dla osób starszych i niepełnosprawnych.	
<p>Cel operacyjny 4.3. Włączenie i integracja społeczna.</p> <p>Cel operacyjny 4.6. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania.</p>	<p>CEL OPERACYJNY V.3.</p> <p>Promowanie przedsięwzięć na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej na terenie gminy.</p>	<p>V.3.1. Współpraca z instytucjami otoczenia biznesu oraz Powiatowym Urzędem Pracy na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy.</p> <p>V.3.2. Wspieranie rozwoju folkloru poprzez rozwój oferty Kół Gospodyń Wiejskich, kapel ludowych, stowarzyszeń, fundacji, twórców ludowych.</p> <p>V.3.3. Organizacja Przeglądu Twórczości Artystów Ludowych (plenery malarskie, plenery rzeźbiarskie, warsztaty ceramiczne, warsztaty hafciarskie) oraz całorocznych wystaw połączonych z kiermaszami i spotkaniami z twórcami ludowymi.</p> <p>V.3.4. Organizacja interdyscyplinarnej oferty jednostek kultury i sportu dla mieszkańców we współpracy z uczelniami, teatrami, bibliotekami, instytucjami kultury i klubami sportowymi w Województwie Lubelskim.</p>	SPOŁECZNA
<p>Cel operacyjny 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych i rozwój usług wolnego czasu.</p>	<p>CEL OPERACYJNY V.4.</p> <p>Ochrona materialna oraz niematerialna zasobów kulturowych i środowiskowych gminy.</p>	V.4.1. Aktualizacja Gminnego Programu Ochrony Zabytków z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju i perspektywy 2021-2027 (2030).	OCHRONA ŚRODOWISKA

<p>Cel operacyjny 4.6. Wsparcie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania.</p>	<p>CEL OPERACYJNY V.5. Wspieranie oddolnych inicjatyw i poprawa efektywności zarządzania.</p>	<p>V.5.1. Budowanie partnerstw, porozumień, współpracy na rzecz rozwoju Gminy Łopiennik z: JST, przedsiębiorcami, organizacjami otoczenia biznesu, instytucjami i uczelniami.</p> <p>V.5.2. Poprawa efektywności działania funduszu sołectkiego.</p> <p>V.5.3. Powołanie Społecznej Rady Rozwoju Gminy Łopiennik Górny (reprezentującej wszystkie organizacje pozarządowe, przedstawicieli wszystkich grup społecznych i przedsiębiorców oraz ekspertów ds. rozwoju lokalnego).</p>	<p>SPOŁECZNA</p>
---	---	--	-------------------------

LISTA INWESTYCJI DO DZIAŁANIA II.4.3.

OZNACZENIE	MIEJSCOWOŚĆ	NUMER DZIAŁKI / NUMER DROGI	DŁUGOŚĆ
1	NOWINY	109636	2,060
2	NOWINY	D28	0,515
3	GLINISKA	D165	0,300
4	GLINISKA	D187	0,330
5	KRZYWE	109639	0,575
5a	KRZYWE	109639	0,680
6	OLSZNKA KOLONIA	110091	0,400
7	OLSZANKA	D 536, 577, 661	1,112

8	ŁOPIENNIK NADRZECZNY	110097	0,647
8a	ŁOPIENNIK NADRZECZNY	110097	0,485
A	NOWINY	3117	1,365
B	GLINISKA	3119	1,830
C	MAJDAN KRZYWSKI	3120	2,440
D	ŁOPIENNIK GÓRNY	3117	2,900
9	ŁOPIENNIK DOLNY KOLONIA	110095	0,485
10	ŁOPIENNIK DOLNY KOLONIA	110095	1,060
11	ŁOPIENNIK DOLNY KOLONIA	110029	1,260
12	ŁOPIENNIK NADRZECZNY	110093	0,350
13	DOBRYNIÓW KOLONIA	126038	0,800
14	DOBRYNIÓW	126037	1,260
15	ŁOPIENNIK DOLNY	110096	2,000
16	ŁOPIENNIK DOLNY KOLONIA	110094	1,185
17	ŁOPIENNIK DOLNY KOLONIA	109638	2,470
17a	ŁOPIENNIK PODLEŚNY	109638	1,300
18	ŁOPIENNIK NADRZECZNY	D 9/10	0,200
19	ŁOPIENNIK PODLEŚNY	126040	0,370
20	ŁOPIENNIK PODLEŚNY	126042	0,670
21	ŁOPIENNIK PODLEŚNY	126043	0,370
22	ŁOPIENNIK PODLEŚNY	126044	0,580
23	ŁOPIENNIK PODLEŚNY	126045	2,020
24	BOROWICA	D 2890, 2904,	0,730
25	BOROWICA	D 3469, 3477, 3533,	0,250
26	ŻULIN	D 1176	0,280

27	ŻULIN	D 1174	0,643
28	ŻULIN	110099	1,045
E	ŁOPIENNIK DOLNY	3122	1,200
F	BOROWICA	1811	2,150
G	BOROWICA	3122	1,480
H	ŻULIN	3122	0,250
I	ŁOPIENNIK DOLNY	2120	0,200

ROZDZIAŁ 5

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego określa przestrzenne ramy planowanych działań rozwojowych w regionie. Stanowi on płaszczyznę koordynacji przedsięwzięć w dwóch przenikających się układach funkcjonalnych, tj. układzie naturalnym i układzie antropogenicznym. Uwzględniając stan zagospodarowania oraz występujące zasoby i potencjały Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego wskazuje podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej, dla których różnicuje się priorytety rozwojowe oraz wskazuje działania służące utrzymaniu i wzmacnianiu ich funkcji podstawowych (wiodących). Obszary wskazane do integrowania i koncentrowania działań na rzecz rozwijania powiązań funkcjonalnych w układach ponadlokalnych stanowią podstawę ukierunkowania wsparcia regionalnego w ramach obszarów strategicznej interwencji (OSI).¹¹²

Obszary strategicznej interwencji określone w Strategii Rozwoju Województwa wraz z zakresem planowanych działań na poziomie krajowym wskazują, że Gmina Łopiennik Górny położona jest na Obszarze Zagrożonym Trwałą Marginalizacją. Gmina Łopiennik Górny wskazana jest jako JST na terenie *Obszaru funkcjonalnego rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej) w diagnozie do Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz na obszarze OSI Żywielskiego w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 r.*

Obszar funkcjonalny rozwoju gospodarki żywnościowej obejmuje tereny Wyżyny Lubelskiej i Wyżyny Wołyńskiej charakteryzujące się dużą koncentracją gleb o najwyższej przydatności dla produkcji żywności oraz szczególnie przydatnych dla rozwoju rolnictwa towarowego. Do obszaru tego zaliczono również inne gminy z powiatu krasnostawskiego m.in. Fajśławice, Krasnystaw, Gorzków, Izbica, Żółkiewka, Kraśniczyn, Siennica Różana oraz Miasto Krasnystaw.¹¹³ W obszarze tym występuje koncentracja gospodarstw specjalizujących się w uprawie roślin o wysokich wymaganiach glebowych, tj. zbóż (pszenica), buraków cukrowych, rzepaku, chmielu, tytoniu, owoców, warzyw, ziół oraz w hodowli bydła i trzody chlewnej. Pełni on kluczową funkcję w skali kraju w produkcji takich roślin jak: chmiel (70% upraw krajowych), tytoń (36,0%), rośliny strączkowe jadalne (48,3%), maliny (80,4%), porzeczki (36,5%). Dodatkowo w części obszaru funkcjonują duże plantacje ziół (w rejonie gmin Fajśławice, Łopiennik, Trawniki), a także zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego.¹¹⁴

Województwo Lubelskie, w tym Gmina Łopiennik Górny zmaga się z problemami rozwojowymi o charakterze strukturalnym, obligującymi Samorząd Województwa Lubelskiego do szukania i wprowadzania zdecydowanych rozwiązań mających na celu nadanie nowych, silnych impulsów rozwojowych całej gospodarce, dynamizację rynku pracy, aktywizację zawodową i mobilizację społecznej mieszkańców oraz przeciwdziałanie peryferyzacji regionu. Przedstawione przez Komisję Europejską projekty wniosków ustawodawczych w zakresie *Polityki Spójności na lata 2021-2027* definiują 5 nowych celów Polityki Spójności. Są to:

¹¹² Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.

¹¹³ „Diagnozy prospektywnej województwa lubelskiego. Wnioski i rekomendacje do aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego” (2019).

¹¹⁴ Jw.

1. Bardziej inteligentna Europa poprzez innowacje, cyfryzację, transformację gospodarczą oraz wsparcie.
2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetyki, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, przystosowania się do zmiany klimatu oraz zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności i udoskonaleniu regionalnych połączeń teleinformatycznych ze strategiczną infrastrukturą transportową i sieciami cyfrowymi.
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym dzięki wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych i inwestująca w wysokiej jakości zatrudnienie, edukację, umiejętności, integrację społeczną i równy dostęp do opieki zdrowotnej.
5. Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych, poprzez wspieranie oddolnych strategii rozwoju.¹¹⁵

Zgodnie z zasadą koncentracji terytorialnej, na poziomie krajowym zostały zdefiniowane następujące *Obszary Strategicznej Interwencji (OSI)*. Zgodnie z założeniami polityki państwa, OSI określone na poziomie krajowym mogą liczyć na specjalne wsparcie z poziomu krajowego, np. w ramach krajowych Programów Operacyjnych i innych instrumentów. Dla potrzeb formułowania *Strategii Rozwoju Gminy* oraz *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*, a w tym w sposób szczególny rozwoju gospodarczego wzięto pod uwagę:

- relatywnie niską pozycję konkurencyjną rolnictwa, która w dużej mierze jest konsekwencją: dominacji produkcji niskoprzetworzonej tj. wysokiego udziału województwa w produkcji pierwotnej wielu surowców rolniczych co nie przekłada się na efekty ekonomiczne,
- wysokiego zaangażowania zasobów pracy w stosunku do wytwarzanej wartości produkcji,
- utrzymującej się od wielu lat niekorzystnej struktury gospodarstw rolnych,
- niedoinwestowania w zakresie nowoczesnych specjalistycznych obiektów, budowli oraz urządzeń koniecznych do obsługi procesów produkcyjnych i przetwórczych (np. chłodnie, magazyny, przetwórnice).

Obszary strategicznej interwencji o znaczeniu regionalnym stanowią wyraz podjętej decyzji dotyczącej potrzeby szczególnego wsparcia realizacji wybranych kierunków działań SRWL na określonych obszarach województwa. Przyjmując model zrównoważonego rozwoju, w tym policentryczny rozwój sieci osadniczej, w SRWL 2030 wskazuje się Obszary Strategicznej Interwencji. W ramach ich delimitacji wskazuje się:

- terytorium (subregion) na którym samorząd województwa lubelskiego zakłada zastosowanie mechanizmów terytorialnych,

¹¹⁵ Założenia aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)

- tematyczne obszary planowanej interwencji z uwzględnieniem wsparcia z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego,
- przedsięwzięcia priorytetowe dla rozwoju poszczególnych subregionów funkcjonalnych.

Realizując jedno z podstawowych założeń krajowej polityki regionalnej, które zakłada zapewnienie zrównoważonego rozwoju całego kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowymi i przestrzennym, a także uwzględniając wyraźne zróżnicowanie poszczególnych terytoriów pod względem stanu rozwoju oraz występujących barier i potencjałów, w SRWL przyjęto podstawowe ramy delimitacji OSI subregionalnych.

Gmina Łopiennik Górny położona jest na OSI Żywicielskim, którego priorytetem rozwoju jest wykorzystanie zasobów naturalnych wyżyny lubelskiej dla rozwoju konkurencyjnego rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Zasięgiem OSI obejmuje: Obszar Funkcjonalny Rozwoju gospodarki żywnościowej, tzw. strategicznego obszaru żywicielskiego oraz Przygraniczny Obszar Funkcjonalny (waloryzacja w PZPWL).

Docelowo zasięg OSI obejmuje MOF: Krasnegostawu i Hrubieszowa: 19 gmin należących do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj. Dołhobyczów, Fajstawice, Gorzków, Grabowiec, Horodło, Izbica, Kraśniczyn, Leśniowice, Łopiennik Górny, Mircze, Rudnik, Siennica Różana, Skierbieszów, Stary Zamość, Trzeszczany, Uchanie, Werbkowice, Wojstawice, Żółkiewka oraz 2 gminy nienależące do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj. Krzczonów, Rybczewice.

Kierunki interwencji / tematyczne obszary wsparcia Żywicielskiego OSI w kontekście realizacji celów SRWL:

1. Kształtowanie strategicznych zasobów żywnościowych:
 - Poprawa warunków wodnych, w tym retencjonowanie, melioracje i nawodnienia,
 - Ochrona gleb, w tym racjonalizacja stosowania chemicznych nawozów oraz środków ochrony roślin,
 - Rozwój lokalnych specjalizacji rolnych m.in. w oparciu o odtworzenie historycznie ukształtowanych lub wykorzystanie nowych, niszowych kierunków produkcji,
 - Poprawa struktury wielkościowej i organizacyjnej gospodarstw rolnych,
 - Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej.
2. Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne:
 - Rozwój przedsiębiorstw i podmiotów (m.in. spółdzielni) przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - Rozwój infrastruktury i obiektów przechowalniczych.
3. Rozwój współpracy w sektorze rolno-spożywczym:
 - Stworzenie warunków dla lokalizacji siedziby oraz podmiotów Krajowej Grupy Spożywczej,
 - Wzmacnianie powiązań funkcjonalnych i zrównoważony rozwój infrastruktury technicznej,
4. Poprawa drogowych powiązań komunikacyjnych

Przedsięwzięcia priorytetowe:

- Realizacja drogi ekspresowej S17,
- Przebudowa drogi krajowej nr: DK74,
- Rozbudowa dróg wojewódzkich nr: DW816, DW837, DW838, DW842, DW843, DW844 (w tym budowa obwodnicy m. Hrubieszów), DW846, DW850.
- Poprawa kolejowych powiązań transportowych:
 - Realizacja szlaku kolejowego relacji Warszawa – Lwów
 - Budowa linii kolejowej nr 54 (Trawniki – Krasnystaw Miasto),
 - Wzmocnienie międzynarodowej funkcji LHS, w tym poprzez rozbudowę i zagospodarowanie stacji Hrubieszów.

5. Wzmocnienie współpracy transgranicznej i międzyregionalnej:

- Wspieranie działań i współpraca z właściwymi podmiotami na rzecz budowy i rozbudowy przejść granicznych (kolejowych i drogowych, pieszych, rowerowych) oraz dostosowania ich do obsługi ruchu turystycznego.
- Wspieranie działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego na obszarach przygranicznych oraz rozwój zintegrowanej turystyki transgranicznej.

Współpraca ponadlokalna Gminy Łopiennik Górny, skupiona wokół porozumienia na rzecz utworzenia w ramach OSI Żywielskiego – Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego będzie realizowana poprzez szereg zintegrowanych i zrównoważonych przedsięwzięć. W tym celu gminy oraz powiaty przystąpią do opracowania Ponadlokalnej Strategii Rozwoju.

Do **kierunków interwencji / tematycznych obszarów współpracy ponadlokalnej**, w których weźmie udział Gmina Łopiennik Górny będą należały przedsięwzięcia:

1. **Utworzenie Strefy Aktywności Gospodarczej** pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego obejmującej tereny inwestycje JST powiatów: krasnostawskiego, chełmskiego i hrubieszowskiego oraz włodawskiego, wspierającej rozwój gospodarki żywnościowej Województwa Lubelskiego.
2. Poprawa i rozbudowa sieci dróg powiatowych tworzących sprzyjające warunki komunikacyjne dla **lokalizacji podmiotów z branży przetwórstwa i przemysłu rolno-spożywczego** na terenie gmin powiatu krasnostawskiego (docelowo dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą oraz mieszkańców na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).
3. Budowa **alternatywnej sieci** transportu uzupełniającego połączenia komunikacyjne poprzez budowę i modernizację ścieżek rowerowych na terenie powiatów krasnostawskiego, chełmskiego, hrubieszowskiego i włodawskiego (docelowo dla pracowników podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, mieszkańców i turystów, na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).

4. Poprawa atrakcyjności terenów inwestycyjnych gmin powiatów: krasnostawskiego, chełmskiego, hrubieszowskiego i włodawskiego poprzez **likwidację białych plam na mapie gazownictwa** regionu.
5. **Plan Inwestycyjny dla Pokoleń 2030** – efektywne zarządzanie terenami inwestycyjnymi i kapitałem ekologicznym poprzez opracowanie **Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego** i współpracę samorządów terytorialnych położonych przy głównych korytarzach transportowych (na obszarze docelowej Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).
6. Utworzenie **Krasnostawskiego Parku Przemysłowego** i kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych objętych Strefą Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego.
7. **Lubelska Spiżarnia – EcoPrzestrzeń** Lokalnych Tradycji Kulinarnych, wzmacniająca **współpracę i przedsiębiorczość** na obszarach wiejskich oraz tożsamość regionu lubelskiego.
8. Budowa **Sieci Wsparcia Rozwoju Rolnictwa** Specjalistycznego i Precyzyjnego „**Rolnictwo Przyszłości 4.0**” (docelowo dla gmin i powiatów Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego).
9. **Kompleksowa zmiana funkcjonalna** istotnych przestrzeni i obiektów poprawiająca komunikację i dostęp do nowoczesnych narzędzi rozwijających relacje B+R+JST (docelowo Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).
10. Strategia **Marki Gospodarczej** „Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego” i **promocja oferty** współpracujących ze sobą gmin oraz powiatów: krasnostawskiego, chełmskiego, hrubieszowskiego i włodawskiego.
11. Budowa ponadlokalnej sieci współpracy „**Lubelskie Porty Zdrowia i Kultury Fizycznej**” popularyzującej zdrowy tryb życia i kulturę fizyczną (docelowo w grupie mieszkańców, pracowników i pracodawców na terenie Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).
12. Budowa **infrastruktury społecznej** przyczyniającej się do rozwoju społeczno-gospodarczego oraz zmniejszania nierówności w dostępie do usług społecznych (docelowo instytucjonalna opieka dla dzieci do lat 3 na obszarze Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).
13. Poprawa **efektywności energetycznej** z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii obiektów użyteczności publicznej na terenie **powiatu krasnostawskiego** dostosowująca do zmian klimatu i poprawy stanu środowiska naturalnego.
14. Budowa **farm fotowoltaicznych** wspierających rozwój niskoemisyjnych i zeroemisyjnych mocy wytwórczych z uwzględnieniem nowoczesnych rozwiązań OZE (docelowo w Strefie Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego).
15. **Ochrona powietrza i ograniczenie ubóstwa energetycznego** poprzez montaż paneli fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych na budynkach mieszkalnych.

16. Budowa **zbiorników małej retencji** o kluczowej funkcji **dla rozwoju gospodarki żywnościowej** poprawiających bezpieczeństwo upraw rolnych oraz mienia publicznego i prywatnego.
17. Budowa **infrastruktury aktywizującej postęp** społeczno-gospodarczy i rozwój **gospodarki żywnościowej** na obszarze Strefy Aktywności Gospodarczej pn. Lubelski Okręg Przemysłu Rolno-Spożywczego poprzez poprawę atrakcyjności warunków osiedleńczych i inwestycyjnych.

ROZDZIAŁ 6

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

KLUCZOWE DLA GMINY

Model rozwoju funkcjonalno-przestrzenny Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do 2030 roku jest zrównoważonym modelem rozwoju obejmującym w sposób spójny i komplementarny wszystkie strefy tzn.:

- **Strefę społeczną,**
- **Strefę gospodarczą,**
- **Strefę funkcjonalno-przestrzenną,**
- **Strefę techniczną,**
- **Strefę ochrony środowiska.**

Przyjęty w opracowaniu niniejszej Strategii zrównoważony model rozwoju obejmuje misję, wizję, cele, kierunki rozwoju i działania. Gmina Łopiennik Górny będzie wdrażać wielofunkcyjny sposób organizacji poszczególnych stref rozwoju, wykorzystując endogeniczne potencjały tj. rolnictwo, bazę surowca, kapitał ekologiczny, walory przyrodnicze w budowaniu trwałej przewagi konkurencyjnej podmiotów gospodarczych (poprzez innowacje, dywersyfikację) na terenie gminy oraz dążąc do systematycznej poprawy warunków życia swoich mieszkańców. Gmina Łopiennik Górny skupi się na tworzeniu warunków sprzyjających powstawaniu atrakcyjnych miejsc pracy, aby w efektywny sposób przeciwstawić się kluczowym zagrożeniom, takim jak wyludnienie i niekorzystna demografia. Ważnym elementem działań podjętych w ramach zrównoważonego modelu rozwoju będzie współpraca i zintegrowane inwestycje z partnerami takimi jak: JST, Samorząd Województwa, Rząd, gospodarze, grupy producenckie, przedsiębiorcy, organizacje społeczne.

Planowanie zrównoważonego ładu przestrzennego oraz Gminny Program Rewitalizacji umożliwi Gminie Łopiennik Górny systematyczne zagospodarowanie terenu zgodnie z zasadami zrównoważonego modelu przestrzenno-funkcjonalnego. Narzędzia cyfryzacji takie jak: e-usługi, e-edukacja, e-urząd – znacznie ułatwią realizację uzgodnionych w tej Strategii działań.

Rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej oraz realizowana przez Gminę Łopiennik Górny rewitalizacja społeczno-gospodarcza będzie kluczowym działaniem minimalizującym zagrożenie trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą, z którą musi zmierzyć się gmina w perspektywie 2021-2030. Zrównoważone inwestycje infrastrukturalne oraz uzbrojenie terenów inwestycyjnych poprawią strukturę przestrzenno-funkcjonalną gminy i doprowadzą do długofalowego, stabilnego rozwoju gminy. Wspólnie z innymi JST oraz powiatem, Gmina Łopiennik Górny podejmie starania w zakresie poprawy dostępu do specjalistycznej opieki medycznej oraz zapewnienia właściwej opieki geriatrycznej seniorom.

Dużego znaczenia dla Gminy Łopiennik Górny w ramach nowego, zrównoważonego modelu rozwoju będzie odgrywała edukacja oraz komercjalizacja wiedzy (współpraca B+R). W związku z tym, wiele zaprojektowanych działań w niniejszej Strategii skupia się na:

- Poprawie bazy wychowawczo-edukacyjnej,
- Dostępie do innowacji,
- Poprawie współpracy z Uczelniami wyższymi,
- Integracji,

- Inkluzji,
- Budowaniu Kapitału Społecznego,
- Wdrażaniu innowacji.

W zrównoważonym i zintegrowanym modelu przestrzenno-funkcjonalnym ważne miejsce zajmuje tworzenie warunków do rozwoju zrównoważonego rolnictwa, ekstensywnego rolnictwa oraz wsparcie w internacjonalizacji kanałów dystrybucji tj. eksportowania wyprodukowanych towarów. Budowa relacji ponadlokalnych, ponadregionalnych i współpraca międzynarodowa Gminy Łopiennik Górny, przyczynią się do zawierania porozumień, partnerstw, zintegrowanych projektów z partnerami, co znacznie przyspieszy rozwój gospodarczy gminy oraz przyczyni się do poprawy konkurencyjności i zbudowania wyróżniającej branży, która pomoże osiągnąć zamierzone cele.

W latach 2021-2030 Gmina Łopiennik Górny w ramach zrównoważonego planowania ładu przestrzennego oraz działaniach mających na celu wykorzystanie endogenicznych potencjałów, zamierza tworzyć warunki do rozwoju turystyki wiejskiej, turystyki aktywnej, agroturystyki oraz srebrnej gospodarki. Wdrożenie zaprojektowanych działań umożliwi poprawę rynku pracy tj. wzbogaci ją o atrakcyjne miejsca pracy.

Istotnym narzędziem realizacji rozwoju Gminy Łopiennik Górny, zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz modelem funkcjonalno-przestrzennym będzie skuteczny rozwój ekonomii społecznej i solidarnej. Poprzez zaangażowanie kapitału ludzkiego, powstanie realna perspektywa absorpcji dodatkowych źródeł finansowania, które znacznie urealnią realizację działań zaprojektowanych w niniejszej Strategii. Wdrożenie zasad wielopoziomowego zarządzania i partycypacji społecznej, umożliwią zaangażowanie mieszkańców, przedsiębiorców, rolników, producentów w poszczególne projekty/ działania.

Zrównoważony rozwój endogenicznych potencjałów Gminy Łopiennik Górny umożliwią również działania związane z ochroną środowiska, które są integralną częścią niniejszej Strategii. Poprawa jakości środowiska naturalnego łączy się również z odpowiednimi działaniami w obszarze retencji, która staje się istotnym elementem nie tylko gminy, ale całego powiatu. Stąd współpraca z innymi gminami oraz zaplanowanie i realizacja wspólnego planu retencji, będzie istotną inicjatywą w ponadlokalnych relacjach gminy z innymi JST.

W poprawnym określeniu zadań i celów planowania przestrzennego oraz OSI Gminy Łopiennik Górny konieczne jest zastosowanie zasad zrównoważonego, długookresowego i trwałego rozwoju. Filary zrównoważonego rozwoju, które są tożsame z celami planowania przestrzennego to:

- dostosowanie przestrzeni zabudowy do potrzeb rozwoju gminy,
- zapewnienie równego traktowania użytkowników przestrzeni w skali gminy i szerzej w układzie ponadlokalnym, regionalnym,
- kompleksowe przygotowanie terenu do modernizacji istniejącej infrastruktury,
- zapewnienie rozwoju w zakresie urbanizacji, gospodarki i ochrony środowiska dla potrzeb przyszłych pokoleń,
- ochrona klimatu, zasobów surowcowych i środowiska przyrodniczego (powietrza, wody, gleby),

- ochrona dóbr kultury materialnej,
- ograniczenie szkodliwych emisji do atmosfery,
- oszczędzanie energii poprzez wykorzystywanie odnawialnych źródeł (energia słoneczna, wiatrowa, wodna itp.),
- utylizacja odpadów i wdrażanie technologii produkcji przemysłowej i rolniczej przyjaznych otoczeniu,
- zaspokojenie potrzeb zdrowotnych, kulturalnych i socjalnych mieszkańców,
- zachowanie ładu przestrzennego (urbanistycznego i architektonicznego) zgodnie ze współczesnymi standardami.¹¹⁶

Oczekiwania dotyczące planowania przestrzennego oraz rewitalizacji społeczno-gospodarczej formułowane będą przede szczegółowymi aktami legislacyjnymi:

- Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego,
- Gminnym Programem Rewitalizacji,
- Gminnym Programem Ochrony Zabytków,
- Gminnym Programem Ochrony Środowiska,
- Gminnym Programem Profilaktyki i Przeciwdziałaniu Wykluczeniu Społecznemu.

Znaczenie kluczowe dla kształtowania rozwoju zrównoważonego i trwałego OSI Gminy ma integracja przede wszystkim ładu przestrzennego i ekologicznego, która uwzględnić będzie rewitalizację społeczno-gospodarczą. Tego typu integracja pozwoli na racjonalne i harmonijne rozwijanie obiektów oraz urządzeń szeroko rozumianej infrastruktury, w tym infrastruktury technicznej. Rozwój zrównoważony i trwały realizowany w sposób prawidłowy, racjonalny, kompleksowy jest równoznaczny z kształtowaniem ładu przestrzennego w sposób harmonijny.¹¹⁷

Rewitalizacja będzie miała wpływ istotny i pozytywny na rozwój: społeczny, kulturalny, gospodarczy oraz na ochronę wartości przyrodniczych środowiska i dziedzictwa kulturowego. Gmina Łopiennik Górny ma ogromne szanse rozwoju wynikające z walorów przyrodniczych, bioróżnorodności, wartości kulturowych, dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, zabytków, tradycji, wartości duchowych – wypracowanych przez całe pokolenia, które można i powinno się wykorzystać. **Budując różnorodność funkcjonalną – wielofunkcyjny rozwój – Gmina Łopiennik Górny, ujmuje w swoim profilu rozwoju zarówno profil rolniczy/ przetwórstwo rolno-spożywcze, jak i profil turystyczny/ w tym agroturystyka, turystyka aktywna, srebrna gospodarka.**

Kluczowe działania ze strony Gminy Łopiennik Górny związane z OSI, będą dotyczyć realizacji poszczególnych przedsięwzięć, które stworzą docelowo dwa, wyraźne profile gminy w obszarze gospodarki. Profile gospodarcze Gminy we współpracy z przedsiębiorcami i gospodarzami oraz

¹¹⁶ Serwis: Buduj z głową, <https://www.bzg.pl/>

¹¹⁷ Janusz Lech Siemiński, Koncepcja „Sustainable Development” – Ujęcie Planistyczne (Część 2), Nr 3/2008, *Polska Akademia Nauk*, Oddział w Krakowie, s. 175–189. Komisja Technicznej Infrastruktury Wsi.

sąsiednimi gminami, uruchomią cały mechanizm rozwoju potencjału związanego z rolnictwem i przetwórstwem rolno-spożywczym oraz turystyką i energetyką OZE.

W koncepcji rozwoju gospodarczego w sposób planowy wykorzysta się szkielet infrastrukturalny, którego główną arterią dla Gminy i całego powiatu krasnostawskiego będzie trasa S17 oraz połączenia kolejowe. **Dla Gminy Łopiennik Górny, istotne jest wskazanie, że ze względu na istotne znaczenie gospodarcze, branża rolno-spożywcza znalazła się wśród gałęzi przemysłu o największym potencjale innowacyjnym i konkurencyjnym tzw. Krajowe Inteligentne Specjalizacje (KIS).** Zgodnie z założeniami *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, projekty wpisujące się w *Krajowe Inteligentne Specjalizacje* będą w szczególny sposób wspierane finansowo, w ramach m.in. *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (POIR)*.¹¹⁸

Znaczenie przetwórstwa rolno-spożywczego rośnie, czemu sprzyja coraz większa produkcja owoców i warzyw, jak też rosnący eksport. Trzeba jednak pamiętać, że gospodarka żywnościowa, dzięki nowoczesnym technologiom nieustannie się rozwija, co stwarza potrzebę na zatrudnienie wykwalifikowanych specjalistów w tej dziedzinie. Dlatego równolegle – w procesie rewitalizacji społeczno-gospodarczej, należy rozwijać ścieżkę podnoszenia kwalifikacji mieszkańców oraz edukację. **Rozwój gospodarczy Gminy Łopiennik Górny właściwie zaplanowany, przyczyni się do zainteresowania tym obszarem młodych ludzi z Polski i Europy, którzy zobaczą, że powstają tutaj nowoczesne zakłady pracy, przedsięwzięcia, a równocześnie samorząd troszczy się o jak najlepszą ofertę ochrony zdrowia (dostęp do opieki medycznej).**

Aktualnie jednym z najważniejszych aspektów gospodarowania na obszarach wiejskich jest działanie zgodne z prawami przyrody, nienaruszające stanu środowiska naturalnego oraz przyczyniające się do zmniejszenia emisji CO₂. System ekologiczny (rolnictwo ekologiczne) oraz system produkcji integrowanej są traktowane jako preferowane systemy gospodarowania z uwagi na dostarczanie żywności wysokiej jakości na rynek oraz pozytywny wpływ takiego gospodarowania na jakość gleb, wód oraz na utrzymanie bioróżnorodności.¹¹⁹ Stąd potrzeba budowa zbiorników retencyjnych i ich zagospodarowania. Rolnictwo przyjazne klimatowi jest całościowym sposobem odpowiedzi na powiązane ze sobą wyzwania w zakresie bezpieczeństwa żywnościowego i zmian klimatu.¹²⁰

Gmina Łopiennik Górny powinna skupić się na dążeniu do promowania zrównoważenia produkcji rolnej, co zagwarantuje zachowanie i ochronę cennych zasobów rolniczych. Równocześnie najważniejsze jest, aby w komunikacji z otoczeniem w perspektywie 2021-2030 wybrzmiało, że Gmina Łopiennik Górny i sąsiednie samorządy stawiają w rozwoju na ludzi młodych, którzy stają się motorem napędowym rozwoju całej Lubelszczyzny, a szczególnie w obszarze rozwoju przetwórstwa i przemysłu rolno-spożywczego oraz rolnictwa ekologicznego, rolnictwa ekstensywnego. We współpracy z innymi JST, Gmina Łopiennik Górny powinna wspierać powstawanie na terenie powiatu Inkubatorów Przetwórstwa Rolno-Spożywczego oraz Inkubatorów Kuchennych. Inkubator kuchenny, zwany również przetwórczym, jest jednym ze sposobów pomocy lokalnym producentom żywności

¹¹⁸ Za źródłem: <https://www.wrp.pl/przetworstwo-rolno-spozywcze-polsce/>

¹¹⁹ Justyna Góral, Włodzimierz Rembisz, „Produkcja w rolnictwie w kontekście ochrony środowiska”, *Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich*, T. 104, z. 1, 2017

¹²⁰ Jw.

w wejściu na drogę profesjonalnej produkcji i sprzedaży, zanim zainwestują większe środki w uruchomienie własnego przedsięwzięcia. Inkubator jest miejscem, w którym rolnik, gospodarstwo agroturystyczne lub inny właściciel surowców roślinnych i/lub zwierzęcych może rozpocząć ich przetwarzanie korzystając z infrastruktury inkubatora, maszyn i urządzeń oraz doradztwa oferowanego przez podmiot prowadzący inkubator. Dla producenta żywności korzystanie z infrastruktury inkubatora może być pierwszym etapem na drodze do utworzenia własnego zakładu przetwórczego. Zamiast zaczynać od kosztownej inwestycji związanej z budową nowego zakładu, producent żywności nieprzetworzonej może sprawdzić swoje umiejętności przetwórcze oraz możliwości wprowadzenia na rynek (opakowanie, etykietowanie, dystrybucja i sprzedaż) oryginalnego, własnego produktu w zgodzie z przepisami sanitarnymi i weterynaryjnymi.¹²¹

W ograniczaniu skutków marginalizacji społeczno-gospodarczej, należy zwrócić na obszarze OSI szczególną uwagę, że mieszkańcy wsi potrzebują do rozwoju szybkiego, szerokopasmowego Internetu. Należy jak najszybciej zbudować brakujące elementy sieci. **Rolnicy i mieszkańcy wsi średniego pokolenia powinni mieć możliwość nauki obsługi komputera. Bez dostępu do Internetu mieszkańcy Gminy Łopiennik Górny nie zbudują kapitału społecznego, gminy obywatelskiej i Polski równych szans.**¹²² Czynniki determinujące rozwój gospodarki opartej na wiedzy, które decydują o rozwoju regionów, gmin – wpływają na ich przewagę konkurencyjną, a nierówny dostęp do wiedzy i brak możliwości jej przetwarzania są najważniejszą przyczyną współczesnego różnicowania rozwoju. Gospodarka oparta na wiedzy, dając ogromne szanse społeczeństwu jako całości, niesie ze sobą ryzyko dla JST, które nie dostosują się do tego trendu¹²³. Stąd planując działania rewitalizacji, należy skupić się na ułatwianiu transferu wiedzy i innowacji do rolnictwa, leśnictwa oraz zainteresowanych prowadzeniem działalności w turystyce.

Gmina Łopiennik Górny będzie starała się realizować projekty polegające na zwiększaniu rentowności gospodarstw rolnych i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach rolnych i zrównoważonego zarządzania lasami, stawami. Uzupełniającą grupą działań będzie wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie.¹²⁴ Gmina Łopiennik Górny jako JST położona na terenie OSI Zagrożonego Trwałą Marginalizacją będzie w tym zakresie wspomagana programami rządowymi. Rolnicy powinni mieć dostęp do nauki przez Internet, a szkoły rolnicze, jako *Centra Kształcenia Ustawicznego*, winny otwierać się na organizowanie kursów dla rolników. Z pomocą w kształceniu rolników powinny przyjść ODR-y. Szczególny nacisk należy położyć na kształcenie rolników w zakresie zarządzania, certyfikacji żywności, prowadzenia upraw ekologicznych, rachunkowości rolnej i marketingu. Większość rolników średniego i starszego pokolenia nie zna

¹²¹ Inkubator Kuchenny Poradnik Tworzenia i Funkcjonowania, <https://annaland.pl/download/attachment/1373/inkubator-kuchenny-poradnik-tworzenia-i-funkcjonowania.pdf>

¹²² Błażej Nadobnik, *Nowoczesna wieś, po pierwsze edukacja*, Instytut Obywatelski.

¹²³ M. Słodowa-Helpa, *Gospodarka Oparta na Wiedzy i społeczeństwo informacyjne w świetle Strategii Lizbońskiej oraz założeń NPR 2007-2013*, w: *Zarządzanie wiedzą w agrobiznesie w warunkach polskiego członkostwa w Unii Europejskiej*, Prace Naukowe nr 35, Wydawnictwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, Warszawa 2005, s. 35.

¹²⁴ Za źródłem: Informacje Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, www.min.rol.gov.pl

podstaw ekonomii rynkowej. Potrzebna jest pomoc państwa, aby przygotować rolników do prowadzenia rachunkowości rolniczej w swoich gospodarstwach, a tym samym, by mogli być objęci podatkiem VAT na zasadach ogólnych jako przetwórcy rolno-spożywczy.¹²⁵

Mieszkańcy Gminy Łopiennik Górny powinni mieć dostęp do nauki języków obcych, aby realnie otworzyć przed gospodarzami i producentami rynki eksportowania żywności. Pokolenie czterdziestolatków (a tym bardziej starsze) nie zna żadnego języka zachodniego, dlatego istnieje potrzeba organizowania kursów nauki języków obcych dla dorosłych, zwłaszcza dla osób, które wyjeżdżają do pracy za granicę. Niezbędne staje się zatem wdrożenie ustawicznego systemu kształcenia rolników. Rolnik, oprócz wiedzy fachowej z zakresu produkcji rolnej, musi wykazać się edukacją holistyczną. Swoista rewolucja edukacyjna powinna mieć ważne konsekwencje dla odrzucenia stereotypów i tradycyjnej nieufności rolników i mieszkańców wsi, w celu budowy nowej gospodarki opartej na innowacjach, komercjalizacji wiedzy B+R.¹²⁶

Najlepsza droga do dobrobytu w gminach wiejskich wiedzie przez budowanie kapitału społecznego, czyli wzrostu poziomu zaufania w społeczeństwie. Poziom kapitału społecznego mierzy się przede wszystkim aktywnością społeczną mieszkańców. Przejawem zwiększania się kapitału społecznego na wsi jest organizowanie różnych imprez lokalnych: dożynek, festynów ludowych, zabaw tanecznych, warsztatów itp.¹²⁷ W perspektywie rozwoju Gminy Łopiennik Górny należy pamiętać, że kapitał społeczny odnosi się do umiejętności współpracy międzyludzkiej w obrębie grup i organizacji wspólnych interesów. Kapitał społeczny jest pojęciem coraz częściej używanym w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego. Inwestowanie w ten kapitał jest uznawane za istotny element polityki rozwoju Polski, w tym także polityki rozwoju obszarów wiejskich.¹²⁸

Na terenie Gminy Łopiennik Górny organizuje się coraz więcej imprez lokalnych, a ich oferta jest coraz ciekawsza. **Należy wspierać klimat aktywności społecznej poprzez upraszczanie procedur związanych z założeniem stowarzyszeń, fundacji.** Konieczne wydaje się, aby państwo i agendy ARiMR poręczały kredyty lub prefinansowany rozwój wszelkich form działalności pozarządowej, zwłaszcza gdy realizowane są projekty ze środków unijnych.¹²⁹ W działaniach przewidzianych w niniejszej Strategii, Gmina Łopiennik Górny przewiduje powstawanie wiosek tematycznych na swoim obszarze, które są sprawdzonym narzędziem budowania kapitału społecznego. Wioski tematyczne są jednym ze sposobów wprowadzania wsi do nowej gospodarki. Są one propozycją dla wsi i regionów, w których kończą się dotychczasowe sposoby zarabkowania związane z rolnictwem i dodatkową pracą w przemyśle. Jest to sposób na tworzenie, przy minimalnych nakładach, nowej oferty wsi lub

¹²⁵ Błażej Nadobnik, *Nowoczesna wieś, po pierwsze edukacja*, Instytut Obywatelski.

¹²⁶ Jw.

¹²⁷ Jw.

¹²⁸ Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność. Publikacja opracowana w związku z projektem „Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność – badania, spotkanie audytoryjne, publikacja realizowanym w ramach Planu działania Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2015.

¹²⁸ J. J. Parysek, *Podstawy gospodarki lokalnej*, WN UAM, Poznań 1997, s. 15-17; Z. Gilowska, *System ekonomiczny samorządu terytorialnego w Polsce*, Municipium, Warszawa 1998, s. 26-45; E. J. Blakely, *Planning Local Economic Development – Theory and Practice*, Sage Library of Social Research, t. 168, Sage Publications, Newbury Park 1989,

¹²⁹ Błażej Nadobnik, *Nowoczesna wieś, po pierwsze edukacja*, Instytut Obywatelski.

gospodarstw. Główne działania są tu skierowane nie na rozwijanie zwykłej infrastruktury turystycznej (pokoje w gospodarstwach agroturystycznych, pensjonaty, przystanie, ścieżki rowerowe, stadniny itp.), lecz na tworzenie oferty związanej z doznaniem, edukacją i twórczością. Dodatkowym, lub ubocznym, efektem pracy nad tworzeniem wiosek tematycznych jest powstawanie gospodarstw i świetlic tematycznych. Działają one albo w ramach wiosek tematycznych, albo jako osobne przedsięwzięcia.¹³⁰

W niniejszej Strategii, która uwzględni model zrównoważonego rozwoju, za priorytetowe uznaje się działania na rzecz ochrony i konserwacji dziedzictwa historycznego, podkreślenia i eksponowania tożsamości, zachowania równowagi między rozwojem nowej zabudowy a działaniami rewaloryzacyjnymi, obejmującymi nie tylko środowisko zabudowane, ale również przyrodnicze. Poszukiwanie ekologicznie zrównoważonych form wymagać będzie od Gminy Łopiennik Górny uwzględnienia w projektowaniu oszczędnej gospodarki po względem gospodarowania:

- **terenem** (m.in. preferowanie zwartej zabudowy),
- **wodą** (m.in. tworzenie zbiorników retencyjnych),
- **energiją** (m.in. wspieranie budowy odnawialnych źródeł energii),
- **surowcami** (m.in. kontrola i planowanie wyrobisk),
- **materiałami budowlanymi** (m.in. recykling).¹³¹

Tak prowadzona odpowiedzialna i oszczędna gospodarka obejmie działania prowadzone zarówno w gminie, jak i całym powiecie. Działania obejmować będą m.in.

- promowanie i wspieranie nowej, przyjaznej środowisku zabudowy,
- urbanistyczną i społeczno-gospodarczą rewitalizację,
- nowe podejście do kształtowania przestrzeni społecznej: komfort fizyczny i psychiczny mieszkańców (sfery zagospodarowania przestrzeni podyktowane ładem przestrzennym i troską o rozwój kapitału ekologicznego Gminy Łopiennik Górny), dostęp do specjalistycznej służby zdrowia, dostęp do ekologicznej i nowoczesnej komunikacji, transportu),
- szczególna troska o bezpieczeństwo (ochrona powietrza, wody, kształtowanie przyjaznej infrastruktury i przestrzeni gminy, ochrona dóbr osobistych i majątkowych mieszkańców),
- edukacja w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.¹³²

Istotnymi działaniami w latach 2021-2030 będzie ochrona różnorodności biologicznej środowiska naturalnego na obszarze Gminy Łopiennik Górny. W ostatnich latach, podobnie jak w wielu krajach Unii Europejskiej, obserwujemy zanik siedlisk i gatunków. Tylko dobrze zachowane i niezdegradowane pod względem przyrodniczym ekosystemy mogą łagodzić wpływ zmian klimatu i adoptować się do nich, dlatego należy znaleźć takie metody produkcji, jak rolnictwo integrowane,

¹³⁰ Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność. Publikacja opracowana w związku z projektem „Budowa kapitału społecznego [...]”

¹³¹ Stanisława Wehle-Strzelecka, Angelika Koczyńska, Ochrona środowiska w kształtowaniu współczesnej przestrzeni miejskiej w aspekcie idei ekologii miasta, Czasopismo Techniczne, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, 2007.

¹³² Jw.

ekologiczne w rejonach o wysokich walorach przyrodniczych. Produkowana w sposób ekologiczny żywność na terenie Gminy Łopiennik Górny powinna być wysokiej jakości i bazować na naturalnym materiale wytwórczym. Różnorodności biologicznej sprzyja a wyeliminowanie nawozów sztucznych, środków chemicznych i organizmów genetycznie modyfikowanych. W Polsce rolnictwo ekologiczne, ale także szkółkarstwo rozwija się w sposób systemowy. Najczęściej na przestawienie produkcji rolniczej z konwencjonalnej na ekologiczną decydują się gospodarstwa do 20 ha. Rolnictwo ekologiczne, szkółkarstwo ma szansę na stały rozwój w coraz bogatszych społeczeństwach Unii Europejskiej, w tym także w Gminie Łopiennik Górny.¹³³

Gminę w sposób szczególny w perspektywie 2021-2030 – w obszarze kształtowania ładu przestrzennego OSI, interesuje nowe podejście do gospodarki wodami, które wynika z postanowień ustawy *Prawo wodne* oraz zaleceń *Ramowej Dyrektywy Wodnej Unii Europejskiej*. W aktach tych zwraca się uwagę na potrzebę zarządzania gospodarką wodną na poziomie zlewni oraz dążenie do uzyskania „dobrego stanu ekologicznego wód” – jako głównego celu *Ramowej Dyrektywy Wodnej Unii Europejskiej*. Realizując plany budowy obiektów hydrotechnicznych Gmina będzie brać pod uwagę ich ewentualny, negatywny wpływ na środowisko oraz czy nie wyrządzą szkód na terenach podlegających osobom trzecim.¹³⁴

Zrównoważony i zintegrowany model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Łopiennik Górny uwzględnia zalecenia dla obszaru OSI Żywicielskiego, na którym znajduje się *Gmina Łopiennik Górny w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego*, a równocześnie wpisuje się w zrównoważony model rozwoju opisany w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego tj. zrównoważony model rozwoju i obszar zagrożony trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą*.

W Polsce coraz wyraźniej kształtują się coraz bardziej konkurencyjne nastawienia samorządów wobec siebie. Jest to konkurencja o nowych mieszkańców, inwestorów zewnętrznych i środki finansowe, czyli w rezultacie o wymierne korzyści dla społeczności gminnej. Rywalizowanie gmin o te korzyści, to wyraz podejścia rynkowego. Jednak Gmina Łopiennik Górny jest świadoma, że w latach 2021-2030 rozwój przestrzenno-funkcyjny musi być oparty nie tylko na indywidualnych, wewnętrznych rozwiązaniach, które przewiduje niniejsza Strategia, ale musi uwzględnić ponadlokalne, partnerskie, zrównoważone i zintegrowane działania. Tylko w ten sposób możliwy będzie do zrealizowania cel strategiczny rozwoju gminy, w którego rdzeniu znajduje się systematyczne podnoszenie komfortu życia mieszkańców oraz budowanie trwałej przewagi konkurencyjnej. Polskie samorzady rzadko otwierają się na współpracę, ograniczając się do myślenia w kategorii własnego budżetu i granic, jednak taką sytuację zmieniają fundusze unijne, uzależniające wsparcie od m.in. zintegrowania poszczególnych projektów. **Dlatego Gmina Łopiennik Górny w poszukiwaniu dodatkowego finansowania na potrzebne inwestycje w latach 2021-2030 będzie musiała współpracować z innymi JST.**

W ostatecznym rozrachunku podstawowym efektem synergii wynikającym z komplementarności zarządzania strategicznego i marketingu terytorialnego będzie lub może być skuteczniejsze

¹³³ Błażej Nadobnik, *Nowoczesna wieś, po pierwsze edukacja*, Instytut Obywatelski.

¹³⁴ Anna Siemieniuk, Joanna Szczykowska, Rafał Miłaszewski, „Ekonomiczne i ekologiczne aspekty budowy i funkcjonowania małej retencji wodnej na Podlasiu”, *Ekonomia i Środowisko* 2 (53), 2015.

i efektywniejsze zaspokojenie zbiorowych potrzeb mieszkańców Gminy Łopiennik Górny¹³⁵. Infrastruktura stanowi jeden z głównych endogenicznych czynników determinujących rozwój lokalny. Dobre wyposażenie infrastrukturalne przyciąga kapitał zewnętrzny, kształtuje wielofunkcyjny rozwój, zapewnia wysoki poziom warunków życia, gwarantuje trwałość walorów przyrodniczych, kształtuje sieć osadniczą. Obszary o lepszym wyposażeniu infrastrukturalnym charakteryzują się wyższym poziomem przedsiębiorczości. Dlatego z punktu widzenia rozwoju Gminy Łopiennik Górny jest kompleksowe wyposażenie infrastrukturalne, ponieważ jest wstępnym warunkiem lokalizacji działalności gospodarczej. Niedostateczny stopień wyposażenia w infrastrukturę może stanowić zagrożenie degradacji środowiska przyrodniczego, barierę dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz stwarza niekorzystne warunki bytowe mieszkańców. Obszar Gminy Łopiennik Górny bez odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego, terenów inwestycyjnych będzie mało atrakcyjny dla potencjalnych inwestorów. Dopiero po nasyceniu ich elementami infrastruktury decydujące staną się inne czynniki lokalizacyjne, np. wielkość i zasoby rynku pracy, odległość od rynków zbytu, odległość od źródeł surowców itp.¹³⁶

Działania Gminy Łopiennik Górny w tym zakresie można określić mianem interwencjonizmu samorządowego, analogicznie do interwencjonizmu państwowego. Wraz z decentralizacją władzy i zastępowania rozwoju gałęziowo-branżowego nową logiką rozwoju terytorialnego samorząd gminny stał się podmiotem ingerencji w procesy rynkowe, a także ich aktywnym uczestnikiem. Tak więc **samorząd Gminy Łopiennik Górny jako faktyczny gospodarz określonego terytorium ponosi zatem odpowiedzialność za organizację, strukturę, funkcjonowanie i rozwój lokalnego środowiska życia mieszkańców gminy.**¹³⁷

W perspektywie 2021-2030 Gmina Łopiennik Górny przyjmuje działanie strategiczne, jako metodę zarządzania, polegającą na kształtowaniu procesów rozwojowych gminy i rozwiązywaniu zdefiniowanych problemów w długim horyzoncie czasu (kilkunastoletnia perspektywa). Ta metoda zarządzania nastawiona jest na opracowywanie i realizowanie skutecznych strategii rozwoju oraz wynikających z nich programów i planów działania¹³⁸. Jest ona ukierunkowana przede wszystkim na maksymalne wykorzystanie endogenicznych czynników rozwoju (zasoby ludzkie, finansowe, rzeczowe,

¹³⁵ Jw.

¹³⁶ Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność. Publikacja opracowana w związku z projektem „Budowa kapitału społecznego do wykorzystania w procesie zarządzania rozwojem kierowanym przez lokalną społeczność – badania, spotkanie audytoryjne, publikacja realizowanym w ramach Planu działania Sekretariatu Centralnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2014-2015.

¹³⁷ J. J. Parysek, *Podstawy gospodarki lokalnej*, WN UAM, Poznań 1997, s. 15-17; Z. Gilowska, *System ekonomiczny samorządu terytorialnego w Polsce*, Municipium, Warszawa 1998, s. 26-45; E. J. Blakely, *Planning Local Economic Development – Theory and Practice*, Sage Library of Social Research, t. 168, Sage Publications, Newbury Park 1989.

¹³⁸ E. Wojciechowski, *Zarządzanie w samorządzie terytorialnym*, Difin, Warszawa 2003, s. 11-34; M. Ziółkowski, M. Goleń, *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym*, w: H. Sochacka-Krysiak (red.), *Zarządzanie gospodarką i finansami gminy*, wyd. 2 uzupełnione i zaktualizowane, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2006, s. 70-76; M. Ziółkowski, *Zarządzanie strategiczne w polskim samorządzie terytorialnym*, w: A. Zalewski (red.), *Nowe zarządzanie publiczne w polskim samorządzie terytorialnym*, wyd. 2 zmienione i rozszerzone, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa 2007, s. 103-107.

ekologiczne i przestrzenne) i potencjału miejscowych podmiotów gospodarujących, oczywiście z uwzględnieniem uwarunkowań tkwiących w jej otoczeniu.

Metodę strategicznego zarządzania rozwojem Gminy Łopiennik Górny będzie łączyć się z działaniami strategiczno-marketingowymi. Jest to najbardziej pożądana metoda zarządzania rozwojem gminy w warunkach gospodarki rynkowej i narastającej konkurencji międzygminnej przede wszystkim o kapitał (prywatny i publiczny), tylko bowiem kompleksowe (zintegrowane) podejście do zagadnień z tym związanych daje większą gwarancję odniesienia sukcesu na tym polu. **Podstawowymi cechami tak rozumianego podejścia do zrównoważonego, strategiczno-marketingowego zarządzania rozwojem Gminy Łopiennik Górny są:**

- **orientacja na potrzeby społeczności lokalnej**, czyli rozpoznanie oraz zaspokojenie ilościowych potrzeb i podnoszenie jakości świadczonych usług komunalnych (społecznych, technicznych i administracyjnych);
- **kompleksowość w podejściu do problemów rozwoju**, czyli współzależne ujmowanie wszystkich sfer (dziedzin) funkcjonowania gminy (gospodarczej, społecznej, przestrzennej, ekologicznej, kulturowej, finansowej i inwestycyjnej);
- **jak najlepsze wykorzystanie endogenicznych czynników i zasobów dla zdynamizowania procesów rozwoju**;
- **orientacja na przyszłość**, czyli rozwiązywanie dzisiejszych problemów przez pryzmat przyszłości, a także uznanie, że postęp, innowacyjność i konkurencyjność jako wyraz rozwoju gminy są najważniejsze dla jakości środowiska życia mieszkańców;
- **orientacja na otoczenie gminy**, czyli maksymalne wykorzystywanie szans i przeciwdziałanie zagrożeniom;
- **orientacja na wyniki**, czyli osiąganie celów rozwoju przez sukcesywną, skuteczną i efektywną realizację – zaplanowanych wcześniej – konkretnych zadań realizacyjnych;
- **orientacja na zasoby i walory gminy** – intelektualne, rzeczowe, finansowe, ekologiczne, przestrzenne i kulturowe, czyli maksymalne ich spożytkowanie dla dalszego rozwoju;
- **orientacja na kreowanie pozytywnego wizerunku gminy, czyli eksponowanie „dóbr gminnych”** (np. usługi komunalne, atrakcyjność turystyczna, wartości środowiska przyrodniczego, nieruchomości, oferty lokalizacyjne, zasoby i walory dziedzictwa kulturowego) z punktu widzenia pełnionych przez nie funkcji wobec konsumentów tych dóbr (obecnych i potencjalnych);
- **orientacja na podnoszenie konkurencyjności gminy** w otoczeniu regionalnych, krajowym i międzynarodowym.¹³⁹

Podmiotem tak rozumianego podejścia do zarządzania rozwojem Gminy Łopiennik Górny jest lokalna wspólnota samorządowa działająca poprzez swoje ciała przedstawicielskie i administrację samorządową.

¹³⁹ Marek Ziółkowski, „Strategiczne zarządzanie rozwojem gminy”, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, Rok LXXVII – zeszyt 1 – 2015.

Pod względem rozwoju infrastruktury Gmina Łopiennik Górny wypada korzystnie na tle innych gmin powiatu krasnostawskiego, jednak rozwój infrastrukturalny, pod względem niektórych kryteriów, odbiega od średniej krajowej. W celu uzupełnienia braków infrastrukturalnych i polepszenia warunków zamieszkania oraz atrakcyjności inwestycyjnej **Gmina Łopiennik Górny powinna dążyć do ciągłej poprawy stanu infrastruktury dróg, chodników, oświetlenia oraz kanalizacji. Działania inwestycyjne w kolejnych latach mają doprowadzić również do skanalizowania całego obszaru gminy z wykorzystaniem różnych dostępnych rozwiązań oraz obniżenia cen energii elektrycznej poprzez rozwijający się sektor OZE.**

Substancja mieszkaniowa na terenie Gminy Łopiennik Górny w dużej mierze jest przestarzała, wiele budynków wymaga remontów. Należy pamiętać, że odpowiednie warunki mieszkaniowe stymulują wzrost poziomu życia, wpływają na wzrost mobilności społeczeństwa, jak również na atrakcyjność gminy, w tym atrakcyjność inwestowania. **W perspektywie do 2030 obok terenów pod mieszkalnictwo jednorodzinne, należy zmierzyć się z potrzebami mieszkańców, którzy coraz częściej są zainteresowani inwestycjami w budownictwie wielorodzinnym, nowoczesnym, jedno/dwu kondygnacyjnym, również na obszarach wiejskich, które położone są w ścisłej zależności z sąsiadującym miastem.** Działania gminy w tej dziedzinie powinny skupić się na pracach remontowych komunalnych zasobów mieszkaniowych i wyznaczaniu terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Należy mieć na uwadze stosowne zapisy w tworzonym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy oraz programie rewitalizacji. Istotne byłoby również wspieranie budownictwa społecznego, np. przez system ulg, pomoc prawną, uzbrojenie nowych terenów.

Dostępność komunikacyjna Gminy Łopiennik Górny będzie istotnym czynnikiem implikującym rozwój suburbanizacji. Wiejskie jednostki struktury osadniczej w strefie izochrony dostępności 1 godz. od Zamościa, Lublina będą charakteryzowały się istotnym wpływem suburbanizacji, której formy uregulują przepisy prawa miejscowego, utrzymujące skuteczne formy ładu przestrzennego, ciągłości kulturowej, zachowania wartości krajobrazu. Istotną rolę w transporcie pełnić będzie system transportu publicznego: bus, połączenia PKP oraz transport prywatny: bus, samochody osobowe. **Układ komunikacji w Gminie, oparty powinien być na segregacji ruchu kołowego i pieszego wraz z wyznaczonymi ścieżkami rowerowymi łączącymi poszczególne miejscowości z terenami rekreacyjnymi i otwartymi, scalać powinien integralnie poszczególne jednostki mieszkaniowe.** Głównym kierunkiem przyjętych działań, w dużym uproszczeniu, powinno być zachowanie tożsamości **Gminy Łopiennik Górny w aspekcie rewaloryzacji zabudowy historycznej i utrzymania cech integralności formy przestrzennej wsi uniemożliwiającej niekontrolowane formy rozproszenia, właściwe kształtowanie systemu przestrzeni publicznych oraz utrzymanie i wprowadzenie układu zieleni scalającego układ przestrzenny tj. właściwa rewitalizacja.** Surowej kontroli powinna podlegać nowa zabudowa (w tym jednorodzinna) w celu zachowania istotnych wartości fizjonomii krajobrazu wiejskiego i środowiska przyrodniczego.¹⁴⁰ Istnieje konieczność stosowania w planach miejscowych zasad zgodności lokalizacji każdej inwestycji z otoczeniem (asymilacji z wartościami krajobrazowymi), stosowania zasad grupowania zabudowy w celu uniemożliwiania jej rozpraszania, zasad oddzielenia – sytuowania zabudowy o współczesnych formach od istniejących w celu uniknięcia konfliktu

¹⁴⁰ Agnieszka Ociepa-Kubicka, Politechnika Częstochowska, Wydział Zarządzania, Zakład Rozwoju Regionalnego, *Rola planowania przestrzennego w zarządzaniu ochroną środowiska*, 2014, t. 17, nr 1, s. 135-146.

wizualnego, stosowania materiałów, kolorystyki, faktury adekwatnej **do lokalnej tradycji, stosowania wskaźników zawierających szczegółowe informacje dotyczące lokalnej tradycji i projektowania.**¹⁴¹

Istotne będzie w tej metodologii m.in. scalanie gruntów i rozwój zrzeszeń producentów i przetwórców. W gospodarce opartej na wiedzy, rolnictwo musi być mocno wsparte przez różnego rodzaju działania m.in. B+R.¹⁴²

W procedurze ustanawiania planów zagospodarowania przestrzennego szczebla lokalnego szczególnie istotne miejsce powinna zajmować partycypacja społeczna. Koncepcja planu każdorazowo powinna być prezentowana na organizowanych przez samorządy spotkaniach z mieszkańcami i stanowić promocję opracowanych rozwiązań planistycznych. Uwagi mieszkańców mają duże znaczenie w formułowaniu ostatecznej wersji planu, który po uwzględnieniu zastrzeżeń i propozycji jest ponownie prezentowany mieszkańcom. Świadomość możliwości efektywnego oddziaływania na proces planistyczny stanowi element znaczącej aktywności i integracji społecznej.

Należy się również skupić na zwiększaniu stopnia wykorzystywania odnawialnych źródeł energii oraz większego wykorzystywania instrumentów ekonomii społecznej i solidarnościowej. Ponadlokalna współpraca z innymi gminami to konieczność i wymóg sięgania po zróżnicowane źródła finansowania poszczególnych działań oraz rozwój edukacji średniej i zawodowej.

Ochrona materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wspieranie działań na rzecz ochrony i kształtowania zasobów wodnych, a także wspieranie działań na rzecz ochrony powietrza i ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych. Dlatego warto poszukiwać wsparcia dla inicjatyw ponadlokalnych wpływających na pobudzenie rozwoju gospodarczego, informatyzację i udostępnianie zasobów i danych publicznych, w szczególności ułatwiających inwestowanie oraz prowadzenie działalności gospodarczej:

- Integrowanie działań wymagających współpracy wielopoziomowej oraz międzyinstytucjonalnej,
- Promowanie innowacyjnych rozwiązań sprzyjających podnoszeniu efektywności działań administracji publicznej.

Estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych ma ogromne znaczenie zarówno dla atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Gminy Łopiennik Górny, jak i dla samopoczucia jej użytkowników.¹⁴³ Uwzględniając potrzeby rozwojowe Gminy Łopiennik Górny oraz zasady zrównoważonego rozwoju, szczególnie wobec aktualnych przemian dotyczących obszarów wiejskich (w tym m.in. ich urbanizacji), coraz ważniejsze staje się określenie zasad właściwego kształtowania obszarów wspólnych na wsi, w zgodzie z regulacjami odpowiedzialnego kreowania ładu przestrzennego. Szczególnie istotne jest przy tym dostrzeżenie cech lokalnych Gminy Łopiennik Górny, w tym dostosowanie skali i charakteru

¹⁴¹ *Kształtowanie przestrzeni wsi podmiejskiej na przykładzie obszaru oddziaływania miasta Szczecin*, Agnieszka Zimnicka, Lechosław Czernik.

¹⁴² *Rolnictwo w kontekście Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Wiejskich*, Uniwersytet Szczeciński Katedra Polityki Społeczno-Gospodarczej i Europejskich Studiów Regionalnych, Szczecin 2010.

¹⁴³ Gabriela Czapiewska, *Kształtowanie Wiejskich Przestrzeni Publicznych Przykład Konkursu „Najlepsza Przestrzeń Publiczna Województwa Pomorskiego”*, Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica Socio-Oeconomica 33, 2018.

zaproponowanych rozwiązań do potrzeb jej użytkowników (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów). Dobrze zaprojektowane miejsca wspólne, takie jak parki, place zabaw, skwery czy obszary towarzyszące obiektom usługowym, stają się już teraz czynnikiem prospołecznym. Poprawiają one jakość życia i umożliwiają zaspokojenie potrzeb mieszkańców, co ma bezpośrednie przełożenie na podniesienie standardów życia jednostek i całej społeczności. W kreowaniu przestrzeni Gminy Łopiennik Górny ważne jest zwrócenie uwagi na zrównoważony model przestrzenno-funkcjonalny, który uwzględni czynniki przestrzenne, społeczne czy infrastrukturalne.¹⁴⁴

Rozwój przedsiębiorczości odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarki lokalnej, ponieważ wpływa na zwiększenie produkcji dóbr, poziomu zatrudnienia i dochodów ludności, dochodów budżetu gminy oraz wzrost liczby inwestycji zaspokajających potrzeby lokalne. Wspieranie przedsiębiorczości przez gminę może się przyczynić do zmiany postawy obywateli, którzy samodzielnie rozwiązują problemy i w wyniku własnej inicjatywy i aktywności przyczyniają się do zaspokajania potrzeb.

Ukształtowanie terenu i liczne walory przyrodnicze m.in. Dolina Wieprza oraz zabytki, pozwalają wprowadzić do modelu funkcjonalno-przestrzennego oraz planu działań strategicznych Gminy Łopiennik Górny, liczne przedsięwzięcia, których zadaniem jest ukształtowanie wyraźnego profilu turystycznego gminy. Pandemia covid spotęgowała zainteresowanie wypoczynkiem w Polsce, dlatego obserwuje się wzrost zapotrzebowania na turystykę na obszarach wiejskich. Rozwój turystyki w Gminie (usług ekosystemowych, usług czasu wolnego, turystyki aktywnej i kulturowej, agroturystyki, srebrnej gospodarki) będzie zrównoważony i zintegrowany w ramach współpracy z innymi JST, organizacjami pozarządowymi oraz przedsiębiorcami.

Istotnym warunkiem turystyki zrównoważonej, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo jest: zastąpienie, zmniejszenie przewagi turystyki pobytowej typu zbiorowego na rzecz kameralnych form turystyki aktywnej; wydłużenie sezonu turystycznego; określenie chłonności turystycznej, rekreacyjnej w celu wyeliminowania intensywnego, skoncentrowanego ruchu turystycznego na małej powierzchni. Podstawą produktu turystycznego Gminy Łopiennik Górny będą zasoby przyrodnicze, dobra kultury i inne wytwory działalności człowieka, które stanowią trzon i warunkują program zagospodarowania turystycznego gminy.¹⁴⁵

Właściwe zagospodarowanie turystyczne, oparte na przesłankach ekologicznych, przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego, stworzy unikatowy wizerunek Gminy Łopiennik Górny. Szczególnie ważne będzie wykorzystanie potencjału kultury ludowej i folkloru. W celu ochrony środowiska, zmniejszenia uciążliwości związanych z ruchem turystycznym na szczeblu Gminy Łopiennik Górny – w ramach modelu przestrzenno-funkcjonalnego, podejmowane będą takie działania jak:

- określenie w lokalnych planach zagospodarowania przestrzennego terenów przeznaczonych pod rozwój funkcji turystycznej;
- objęcie szczególną ochroną obszarów o wysokich walorach środowiska przyrodniczego;

¹⁴⁴ Jw.

¹⁴⁵ Za źródłem: Program 5 (PR-5) Rozwój Funkcji Turystycznej. https://gryfino.pl/UMGryfinoFiles/6A954FEA_14-5_str_pr5.htm

- właściwe zorganizowanie ruchu turystycznego;
- wytyczenie tras spacerowych, rowerowych, konnych, kajakowych;
- zorganizowanie na obrzeżach obszarów najcenniejszych przyrodniczo (parków krajobrazowych) stref buforowych zatrzymujących ruch turystyczny przez specjalnie przygotowane atrakcje np. wioski tematyczne, parki leśne, ścieżki przyrodnicze, miniskansen, restauracje,
- obsługa ruchu turystycznego poprzez Punkt Obsługi Turystyki, centra, agencje, biura turystyczne;
- rozwój przyjaznej środowisku infrastruktury technicznej oraz atrakcji turystycznych;
- opracowanie zasad i zakresu rewaloryzacji cennych przyrodniczo obiektów, obszarów, które uległy degradacji;
- edukacja ekologiczna lokalnej społeczności jak również stymulowanie różnych inicjatyw społecznych związanych z ochroną środowiska.¹⁴⁶

Unikatowe walory przyrodniczo- krajobrazowe oraz kulturowe przy odpowiednie promocji i rozwinięciu infrastruktury mogą przyciągać turystów krajowych i zagranicznych przynosząc tym samym korzyści ekonomiczne lokalnej społeczności, a także tworzyć nowe, atrakcyjne miejsca pracy. Turystyka będzie stanowić instrument osiągnięcia szerszych celów rozwojowych Gminy Łopiennik Górny, jak: zwiększenie zatrudnienia, spójność gospodarcza i społeczna, zrównoważony rozwój. Wiąże się to z różnorodnością oczekiwań władz samorządowych wobec turystyki jako dziedziny gospodarki (nowa baza ekonomiczna rozwoju lokalnego, regeneracja czy dywersyfikacja lokalnej struktury gospodarczej, czynnik poprawy wizerunku, rewaloryzacji dziedzictwa kulturowego i przestrzeni gminnej, podniesienia jakości życia, czynnik sprzyjający lokalizacji działalności gospodarczej itd.). Wiele zależeć będzie przy tym od postaw władarzy lokalnych wobec procesów rozwojowych w turystyce na obszarze gminy, które mogą przejawiać się w: kreowaniu popytu turystycznego, reagowaniu na popyt turystyczny (wspieranie bądź osłabianie) czy pasywności, obojętności władz gminnych. Wyrazem tych postaw jest prowadzona polityka lokalna.¹⁴⁷

Pozarolnicza działalność gospodarcza prowadzona na obszarze Gminy Łopiennik Górny jest uważana za niezbędną do wielofunkcjonalnego i zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Ma ona istotne znaczenie dla gospodarstw rolnych działających szczególnie na terenach o mniej korzystnych warunkach dla produkcji rolnej. Najważniejszym kierunkiem rozwoju obszaru Gminy Łopiennik Górny będzie wzrost jej gospodarczej różnorodności. Zachodzić to może przede wszystkim poprzez wzbogacanie struktury funkcjonalnej m.in. rozwijanie nowych funkcji społeczno-gospodarczych. Gmina Łopiennik Górny we współpracy z innymi gminami powinna zbudować sieciowy produkt turystyczny.

Warunkiem koniecznym do stworzenia produktu zintegrowanego jest realizowanie zinstytucjonalizowanych czynności (stowarzyszenie, spółka, fundacja). Efektem działań współpracy

¹⁴⁶ Za źródłem: Program 5 (PR-5) Rozwój Funkcji Turystycznej. https://gryfino.pl/UMGryfinoFiles/6A954FEA_14-5_str_pr5.htm

¹⁴⁷ Justyna Majewska, „Samorząd terytorialny w kształtowaniu funkcji turystycznej gminy”, rozprawa doktorska. Promotor: Prof. dr hab. Grzegorz Gołembski, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Wydział Ekonomii, Poznań 2008.

samorządu terytorialnego z podmiotami gospodarki turystycznej oraz organizacjami turystycznymi jest wytworzenie zintegrowanego produktu turystycznego (oferty turystycznej). Zintegrowany produkt turystyczny powinien posiadać elementy świadczące o istnieniu obszarowego produktu turystycznego, ale i uwzględniać formy aktywności i współpracy podmiotów samorządowych, organizacji i przedsiębiorców.¹⁴⁸

Gmina Łopiennik Górny ma na nowo zdefiniować swoją tożsamość, aby stać się przestrzenią z duszą, w której chce się żyć, pracować, do której chętnie przyjeżdża się odpocząć, poznać coś, przeżyć coś, posmakować czegoś, odkryć coś. Miejscowości tematyczne to przedsięwzięcie ewidentnie partnerskie. Naturalnym partnerem są funkcjonujące tu struktury, jak Rady Sołeckie, organizacje pozarządowe, Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne i inne. W mniejszym lub większym stopniu angażują się lokalne samorządy, jak samorząd Gminy Łopiennik Górny. Ważny jest też wymiar pomocy w budowie *Partnerstwa Miejscowości Tematycznych* i spójnej oferty opartej na strategii rozwoju Partnerstwa.

Zaleca się, aby Gmina Łopiennik Górny i jej partnerzy rozpatrzyli min. formułę budowania tematu oferty turystycznej wokół lokalnego dziedzictwa historii, tradycji, smaku, walorów przyrodniczych, ale nie unikali interesujących tematów, związanych np. z potrzebą poznawania tradycji odległych krajów. W pierwszej formule **Gmina Łopiennik Górny powinna rozeznaczyć temat budowania na swoim terenie ETNOLANDU¹⁴⁹.**

Trwały wzrost gospodarczy i systematyczna poprawa życia mieszkańców Gminy Łopiennik Górny nie będzie możliwy bez inwestycji sektora prywatnego. Dlatego szanse rozwoju gospodarczego gminy oceniać można m.in. na podstawie zakresu i rodzaju prowadzonych inwestycji, dokonywanych przez wszystkich inwestorów, a nie tylko inwestycji dokonywanych przez gminę. Zainteresowanie władz samorządowych (opracowujących gminne programy i strategie, w tym strategie i programy inwestycyjne) powinno więc ukierunkować się w latach 2021-2027 (2030) nie tylko na inwestycje finansowane bezpośrednio przez gminę, lecz także inwestycje dokonywane przez inne podmioty na terenie gminy, zgodnie z zasadami wielo funduszowości, zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju.

Samorząd Lokalny odpowiedzialny jest za impuls uruchamiający wzrost inwestycji prywatnych. Dlatego władze gminy powinny zdawać sobie sprawę ze znaczenia inwestycji gminnych i tak je planować, aby powodowały rozwój kolejnych, już nie przez gminę prowadzonych inwestycji. **O ważności inwestycji gminnych dla innych inwestycji i dla rozwoju lokalnych firm oraz dla rozwoju gospodarczego w ogóle decydują następujące cechy:**

- Dobrze zaplanowane inwestycje infrastrukturalne powodują kolejne inwestycje (np. uzbrojenie terenów pod budownictwo przyciąga inwestorów budowlanych).
- Inwestycje finansowane przez gminę dają pracę lokalnym firmom, a więc tworzą koniunkturę na rynku usług budowlanych.
- Inwestycje są najskuteczniejszą (i w zasadzie jedyną) metodą zapobiegania bezrobociu – spirala inwestycyjna tworzy lokalny rynek pracy.

¹⁴⁸ Jw.

¹⁴⁹ Wzór: [http://www.dalmati.com/Etnoland_w_Sybeniku_\(Chorwacja\)](http://www.dalmati.com/Etnoland_w_Sybeniku_(Chorwacja)).

- Inwestycje infrastrukturalne i inne inwestycje komunalne podnoszą na stałe standard życia
- mieszkańców gminy. Powstaje coś, z czego długie lata mieszkańcy będą korzystać – wodociągi, kanalizacja, drogi itd.
- Bez dokonania pewnych inwestycji (np. atrakcji turystycznych, obiektów pod usługi czasu wolnego, usługi ekosystemowe), rozwój niektórych dziedzin działalności gospodarczej nie jest możliwy.
- Brak inwestycji (np. w dziedzinie telekomunikacji, zaopatrzenia w energię, wodę itp.) stanowi niebezpieczną barierę w rozwoju gospodarczym.
- Brak niezbędnych inwestycji w dziedzinie ochrony środowiska jest barierą rozwoju zrównoważonego i może na trwałe pogorszyć jakość życia mieszkańców.
- Brak inwestycji w niektórych dziedzinach (np. w budownictwie mieszkaniowym) powoduje, że nie zaspokojone zostają podstawowe potrzeby mieszkańców wywołujące niezadowolenie społeczne.¹⁵⁰

W przypadku zrównoważonego i zintegrowanego, wielofunkcjonalnego rozwoju Gminy, obszarem strategicznej interwencji kluczowej będzie zaplanowane budowanie (lub rewitalizacja) przez gminę, samodzielnie lub wspólnie z innymi inwestorami obiektów przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej z założeniem, że zostaną one wydierżawione różnym, wewnętrznym i zewnętrznym inwestorom. W obiektach tych skupia się większość produkcji, handlu i usług gastronomicznych, usług ekosystemowych, usług czasu wolnego całej gminy. Znaczenie takich inwestycji dla systematycznego wzrostu konkurencyjności gminy oraz rozwoju gospodarczego poszczególnych miejscowości będzie kluczowe.¹⁵¹

Istotnym działaniem strategicznej interwencji kluczowej dla rozwoju Gminy Łopiennik Górny, aby przyciągnąć inwestorów z zewnątrz, jest prowadzenie na szeroką skalę działań promocyjnych. Plan kampanii promocji gminy powinien uwzględniać, że ma ona na celu oddziaływanie na świadomość potencjalnych inwestorów i skłonienie ich do traktowania gminy jako ewentualnego miejsca inwestycji. Inwestorzy prawie zawsze rozpatrują większą liczbę możliwych lokalizacji swojej inwestycji i dlatego należy ich przekonać o korzyściach płynących z wyboru lokalizacji na terenie Gminy. Jednocześnie, aby więc mieć pewność, że potencjalny inwestor zostanie jak najlepiej obsłużony, zarząd gminy powinien zadbać o:

- sprawne, profesjonalne i wyczerpujące udzielanie odpowiedzi na pytania inwestora,
- informacje muszą być aktualne i dobrej jakości (opracowania planistyczne oraz materiały promocyjne).¹⁵²

W zorganizowaniu dobrej obsługi inwestorów pomoże opracowanie tzw. przewodnika inwestycyjnego, zawierającego zestaw informacji, które najbardziej inwestorów interesują. Przewodnik taki każdy potencjalny inwestor mógłby otrzymać w urzędzie gminy lub w innej organizacji zajmującej się

¹⁵⁰ Inwestycje jako niezbędny warunek rozwoju gospodarczego, <http://poig.parp.gov.pl/>

¹⁵¹ Jw.

¹⁵² Jw.

promocją gminy. Opracowując przewodnik inwestycyjny gminy warto połączyć się we współpracy z innymi JST i wykorzystać:

- mapy geodezyjne,
- dane z ewidencji gruntów i wpisy do ksiąg wieczystych,
- wartości księgowe budynków i infrastruktury technicznej,
- plany zagospodarowania przestrzennego,
- dane statystyczne,
- fragmenty aktów prawnych,
- różne spisy tematyczne,
- profesjonalne fotografie terenu gminy.

Informacje muszą być dokładne i precyzyjne, nawet jeśli są niezbyt korzystne dla gminy. Kolejnym etapem promocji będzie pokazanie, że Gmina jest w stanie zaspokoić potrzeby potencjalnego inwestora.¹⁵³

¹⁵³ Inwestycje jako niezbędny warunek rozwoju gospodarczego, <http://poig.parp.gov.pl/>

ROZDZIAŁ 7

MONITOROWANIE DZIAŁAŃ I REZULTATÓW

Monitorowanie działań i ich efektów w tym w wymiarze przestrzennym oraz propozycje wskaźników ich osiągnięcia jest istotnym elementem *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*, ponieważ pokazuje metodę osiągnięcia rezultatów zapisanych w misji, wizji i celach. Podejmowane działania w latach 2021-2027 z perspektywą do 2030, mają budować lokalną przewagę konkurencyjną *Gminy Łopiennik Górny* i przynieść pozytywne rozwiązania, które zostały założone w proponowanych działaniach.

Celem monitorowania działań z zakresu realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* jest postawienie prawidłowej diagnozy stanu rozwoju gminy w roku 2030. Ewaluacja i jej raportowanie, umożliwi w oparciu o dane wewnętrzne gminy oraz informacje zewnętrzne (dane z GUS), uzyskanie rzeczowej informacji zwrotnej na temat efektów działań podejmowanych w latach 2021-2030. Zapisane w Strategii działania, w swojej złożoności będą realizowane przez różne podmioty (nie tylko gminę), dlatego trzeba dostrzec, że będą miejscem krzyżowania się działań różnych polityk: krajowej, regionalnej, wiejskiej. W monitorowaniu działań i ich efektów, kluczową sprawą będą te przedsięwzięcia, które muszą być zrealizowane na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją. Oprócz *Gminy Łopiennik Górny* na OSI krajowym zagrożonym trwałą marginalizacją społeczno-gospodarczą, znajdują się wszystkie gminy powiatu krasnostawskiego. Stąd monitorowanie efektów działań we wszystkich JST będzie bardzo ważne i uzasadnione są te działania, które mają zacieśnić współpracę na całym obszarze.

Wnioski z monitoringu realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*, powinny być bazą dla tworzenia kolejnych, długookresowych strategii, sygnalizować pojawiające się trudności oraz być źródłem wiedzy na temat zachodzących i projektowanych zmian dla społeczności lokalnej.

Etapem budowy systemu monitorowania realizacji *Strategii* jest integracja danych z różnych istniejących systemów i zasobów oraz ich ciągłe dostosowanie do potrzeb lokalnych – zwłaszcza w zakresie skali/poziomu zbierania wiarygodnych danych. Monitorowanie realizacji *Strategii* będzie odbywać się w połączeniu z istniejącymi instytucjami i narzędziami opisującymi oraz monitorującymi politykę rozwoju. Dla skutecznej realizacji *Strategii* oraz zapewniania jej obiektywnej i pełnej informacji (*evidence based policy*), wykorzystane zostaną instytucje wspomagające procesy monitorowania wprowadzone przez politykę regionalną (*Regionalne Obserwatoria Terytorialne i Krajowe Obserwatorium Terytorialne*) i ewaluacji (*Krajowa Jednostka Ewaluacji oraz regionalne jednostki ewaluacyjne*). Instytucje te tworzą system współpracy i zapewniają przepływ informacji między najważniejszymi podmiotami publicznymi biorącymi udział w planowaniu i realizacji polityki rozwoju w celu monitorowania i oceny całości interwencji publicznej mającej wpływ terytorialny, w tym na rozwój obszarów wiejskich.

W systemie monitorowania rozwoju *Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* więcej uwagi zostanie poświęcone monitorowaniu tendencji i zjawisk w obszarach funkcjonalno-przestrzennym, społecznym i gospodarczym. Z uwagi na istnienie w zasobach instytucji publicznych, ale poza statystyką publiczną, różnych źródeł informacji, zbiorów danych, wskaźników, rejestrów danych przestrzennych, w tym zwłaszcza danych istotnych dla gmin i obszarów wiejskich

(gromadzonych na różnych poziomach i w różnych skalach przestrzennych), kluczowym zadaniem w procesie budowy systemu monitorowania realizacji **Strategii** jest stałe dążenie do systematyzowania, porządkowania i łączenia lub koordynowania tych zasobów oraz nadanie operacyjnego charakteru.

Uzupełnieniem systemu monitorowania realizacji **Strategii**, przydatnym zarówno na poziomie krajowym i lokalnym są dodatkowe narzędzia zwiększające wiedzę o gminie oraz obszarach wiejskich i umożliwiające podejmowanie optymalnych decyzji, co do sposobów rozwoju to m.in. *Lokalny Wskaźnik Rozwoju Społecznego (Local Human Development Index – LHDI)*, pokazujący nierówności w rozwoju terytorialnym na szczeblu powiatów. Wskaźnik, bazując na trzech podstawowych zmiennych dotyczących: zdrowia, edukacji i zamożności obywateli, może stanowić pomoc dla władz samorządowych w ustalaniu priorytetów działania w kontekście obecnych i przyszłych problemów społecznych. Badanie LHDI jest przygotowywane cyklicznie, jednak nie częściej niż raz na dwa lata ze względu na charakter składowych wskaźnika – zdrowie, edukację i inwestycje – które dają efekty dopiero po dłuższym czasie.

Wielopoziomowe Zarządzanie JST i obszarami funkcjonalnymi wymagać będzie w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 podejścia uwzględniającego złożone relacje zachodzące w ramach obszarów funkcjonalnych, dlatego **Gmina Łopiennik Górny** musi wdrożyć zasady strategicznego zarządzania. **W ramach zarządzania Strategią całościowa ewaluacja działań prowadzona będzie w układzie standardowym i składa się z trzech faz:**

- **Ewaluacja ex ante**, na koniec każdego roku kalendarzowego – koncentrująca się na ocenie strategii lub jej znaczącej aktualizacji według kryterium trafności i odpowiedniości oraz kryterium wewnętrznej spójności i zgodności programowej (**Raport o stanie Gminy**).
- **Ewaluacja mid-term**, w trakcie realizacji strategii – przeprowadzana w układzie kadencyjnym w ostatnim roku każdej kolejnej kadencji samorządu, koncentrująca się na ocenie czy i na ile przyjęta strategia jest faktycznie realizowana oraz jakie są jej efekty krótko- i średnioterminowe, według kryterium skuteczności działań, a także efektywności, koordynacji i zgodności działań z zasadami i założeniami ustalonymi w dokumencie strategii.
- **Ewaluacja ex post**, po zakończeniu realizacji strategii – w zakresie podobnym do ewaluacji mid-term, poszerzonym o ocenę (przewidywanych) efektów długoterminowych związanych z osiągnięciem założonej wizji, misji oraz celów strategicznych, operacyjnych oraz działań .

Ocena wszystkich działań zawartych w **Strategii** zostanie dokonana przez Zespół ds. opracowania i wdrożenia **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** przy współudziale wszystkich grup docelowych oraz w oparciu o opracowanie ewaluacji *ex-post*, czyli na zakończenie obowiązywania dokumentu. Będzie brała pod uwagę pięć następujących kryteriów ewaluacyjnych:

- **Skuteczność** (ang. *effectiveness*) – kryterium pozwalające ocenić, w jakim stopniu osiągnięte zostały cele dokumentu zdefiniowane na etapie planowania.

- **Efektywność** (ang. *efficiency*) – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych projektów, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów.
- **Użyteczność** (ang. *utility*) – kryterium pozwalające ocenić do jakiego stopnia oddziaływanie Strategii odpowiada zdiagnozowanym problemom.
- **Trafność** (ang. *relevance*) – kryterium pozwalające ocenić do jakiego stopnia zdefiniowane cele strategiczne i priorytety odpowiadają na potrzeby interesariuszy obszaru funkcjonalnego.
- **Trwałość** (ang. *sustainability*) – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem **Strategii** będą nadal widoczne po zakończeniu jej realizacji.

Podstawą monitorowania realizacji **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** będzie zestaw wskaźników obrazujących oczekiwane rezultaty realizacji strategii na poziomie działań, które wynikają z misji, wizji, celu strategicznego i celów operacyjnych:¹⁵⁴

Lp.	WSKAŹNIK	Opisowa prognozowana wartość pośrednia wskaźnika w roku 2025	Opisowa prognozowana wartość docelowa wskaźnika w roku 2030	2023	2025	2027	2029
1.	Współczynnik aktywności zawodowej – całościowa liczba osób pracujących w podmiotach publicznych i prywatnych na terenie gminy w stosunku do liczby mieszkańców.	Zwiększenie co dwa lata	Zbliżenie do poziomu średniej krajowej najlepszych gmin	%	%	%	%
2.	Liczba mieszkańców ogółem	Zwiększenie co dwa lata	Zbliżenie do poziomu średniej krajowej najlepszych gmin	%	%	%	%
3.	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Zwiększenie co dwa lata	Zbliżenie do poziomu średniej krajowej najlepszych gmin	%	%	%	%
4.	Liczba nowych meldunków	Zwiększenie % co dwa lata	Zbliżenie do poziomu średniej krajowej najlepszych gmin	%	%	%	%

¹⁵⁴ Wskaźniki odpowiadają wskaźnikom określonym w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.

5.	Udział nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego w inwestycjach na terenie Gminy ogółem (w stosunku do wszystkich razem)	Zbliżenie poziomu do wybranych poziomów bogatszych JST w regionie	Zbliżenie poziomu do wybranych poziomów bogatszych JST w regionie	%	%	%	%
6.	Liczba bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Zmniejszanie poziomu	Zmniejszanie poziomu	osób , %	osób , %	osób , %	osób , %
7.	Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem	Utrzymanie trendu spadkowego	Utrzymanie trendu spadkowego	osób , %	osób , %	osób , %	osób , %
8.	Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zintegrowanego i zrównoważonego zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej Gminy ogółem	Utrzymanie trendu wzrostu	Utrzymanie trendu wzrostu	%	%	%	%
9.	Udział zrewitalizowanej powierzchni objętej planami rewitalizacji w powierzchni całkowitej Gminy ogółem	Zwiększenie powierzchni	Zwiększenie Powierzchni	%	%	%	%
10.	Udział powierzchni objętej wspólnymi z innymi JST planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni całkowitej Gminy wzdłuż trasy S17	Zwiększenie powierzchni	Zwiększenie powierzchni	%	%	%	%
11.	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów na eksport w przychodach netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	Wypracowanie trendu wzrostu	Utrzymanie trendu wzrostu	%	%	%	%
12.	Nakłady inwestycyjne (w cenach bieżących) na 1 mieszkańca	Wypracowanie trendu wzrostu i zbliżenie poziomu regionu i do poziomu średniej krajowej	utrzymanie trendu wzrostu i zbliżenie poziomu regionu i do poziomu średniej krajowej	zł	zł	zł	zł
13.	Odsetek osób dorosłych uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu (w wieku 25–64 lata)	odwrócenie trendu spadkowego i zbliżenie wartości wskaźnika do poziomu 7,7 – 10,0% i zbliżenie do poziomu	odwrócenie trendu spadkowego i zbliżenie wartości wskaźnika do poziomu 7,7 – 10,0% i zbliżenie do poziomu	%	%	%	%

		średniej krajowej	średniej krajowej				
14	Wskaźnik trwałości działalności przedsiębiorstw – trzy lata od założenia działalności gospodarczej (osoba fizyczna)	wypracowanie trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	%	%	%	%
15	Wydatki majątkowe Gminy na 1 mieszkańca	wypracowanie trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	zł	zł	zł	zł
16	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżety gminy	utrzymanie trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	%	%	%	%
17	Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców	utrzymanie trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
18	Odsetek osób w wieku 16-74 lata korzystających z Internetu w kontaktach prywatnych z administracją publiczną w celach prywatnych w ciągu ostatnich 12 miesięcy	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	%	%	%	%
19	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	szt.	szt.	szt.	szt.
20	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje z RPO	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	szt.	szt.	szt.	szt.
21	Liczba gospodarstw otrzymujących dotaczej PROW i innych programów UE	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu średniej krajowej	szt.	szt.	szt.	szt.
22	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym zintegrowanym transporcie MOF	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.

23	Liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
24	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
25	Długość sieci kanalizacji sanitarnej Liczba przydomowych Oczyszczalni ścieków	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	km szt.	km szt.	km szt.	km szt.
26	łączna powierzchnia uzbrojonych terenów inwestycyjnych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	ha	ha	ha	ha
27	Całkowita długość nowych dróg należących do Gminy	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	km	km	km	km
28	Całkowita długość zmodernizowanych lub przebudowanych dróg należących do gminy	budowa trendu wzrostu zblizenie poziomu do poziomu liderów obszarów wiejskich	utrzymanie trendu wzrostu zblizenie poziomu do poziomu liderów obszarów wiejskich	km	km	km	km
29	Liczba miejsc parkingowych dla turystów	Budowa trendu wzrostu	Utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
30	Liczba miejsc parkingowych dla rowerów	budowa trendu wzrostu zblizenie poziomu do poziomu liderów obszarów wiejskich	utrzymanie trendu wzrostu zblizenie poziomu do poziomu liderów obszarów wiejskich	szt.	szt.	szt.	szt.
31	Całkowita długość nowych ścieżek rowerowych należących do Gminy	budowa trendu wzrostu zblizenie poziomu do poziomu liderów	utrzymanie trendu wzrostu zblizenie poziomu do poziomu liderów	km	km	km	km

		obszarów wiejskich	obszarów wiejskich				
32	Liczba obiektów kulturalnych/zabytków (zmodernizowanych/zrewitalizowanych)	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
33	Liczba nowych gospodarstw ekologicznych, ekstensywnych, rybackich	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
34	Liczba osób korzystająca z infrastruktury w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastruktury edukacyjnej (żłobek, przedszkole) Liczba żłobków, przedszkoli	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	os.	os.	os.	os.
				szt.	szt.	szt.	szt.
35	Liczba osób korzystająca z infrastruktury w zakresie opieki senioralnej lub infrastruktury rehabilitacyjnej (osoby)	budowa trendu wzrostu	budowa trendu wzrostu	os.	os.	os.	os.
36	Liczba nowych atrakcji turystycznych	budowa trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu liderów obszarów wiejskich	utrzymanie trendu wzrostu zbliżenie poziomu do poziomu liderów obszarów wiejskich	szt.	szt.	szt.	szt.
37	Liczba miejsc noclegowych oraz osób korzystających	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt./ os.	szt./ os.	szt./ os.	szt./ os.
38	Liczba punktów gastronomicznych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
39	Liczba nowych, zainstalowanych instalacji OZE w domach jednorodzinnych (kolektory słoneczne) i na budynkach publicznych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
40	Liczba obiektów poddanych termomodernizacji (ogółem)	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
41	Liczba przetwórci rolno-spożywczych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
42	Liczba projektów ponadlokalnych, Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych z innymi JST	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt. /zł	szt. /zł	szt. /zł	szt. /zł

43	Liczba projektów inwestycyjnych dofinansowanych z UE zrealizowanych przez gminę	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt. /zł	szt. /zł	szt. /zł	szt. /zł
44	Liczba zbiorników przeciwpowodziowych /retencyjnych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
45	Liczba atrakcji turystycznych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
46	Liczba uczniów w szkole średniej	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	os.	os.	os.	os.
47	Liczba podmiotów powstałych poprzez ekonomię społeczną i solidarną	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
48	Liczba podmiotów wdrażających innowacje, B+R	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
49	Liczba eksporterów	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.
50	Liczba usług ekosystemowych	budowa trendu wzrostu	utrzymanie trendu wzrostu	szt.	szt.	szt.	szt.

ROZDZIAŁ 8

SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Tak jak zaznaczono w modelu przestrzenno-funkcjonalnym, przyjęto, że *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych uwarunkowań społecznych oraz gospodarczych, w tym wykreowania nowych projektów – możliwa będzie jej śródkresowa aktualizacja.

W proces wdrażania *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* powinno zostać zaangażowane szerokie grono partnerów i interesariuszy (w dokumencie założono równoprawny udział interesariuszy publicznych, prywatnych i społecznych w tym procesie). Szczególną uwagę w procesie wdrażania *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*, należy priorytetowo potraktować przedsięwzięcia wpisane w poszczególne cele rozwojowe spójne z działaniami *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybnictwa 2030*.

W dokumentach planistycznych Gmina Łopiennik Górny powinna skoncentrować się na:

- kształtowaniu ładu przestrzennego – *Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego* – uwzględniający nowe tereny inwestycyjne, tereny pod produkcję rolną, mieszkalnictwo jednorodzinne, infrastrukturę techniczną, usługi i handel, rekreację, OZE.
- na poprawie funkcjonowania administracji publicznej i współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej. W szczególności dotyczy to wzmocnienia powiązań wiejsko-wiejskich i wiejsko-miejskich w takich obszarach tematycznych, jak *Ponadlokalna Strategia Planowania Rozwoju*, m.in. w zakresie poprawy jakości świadczenia usług publicznych, przywrócenia usług transportu publicznego, rozwoju kapitału ekologicznego, zintegrowanych inwestycji, współpracy ze społeczeństwem.
- projektowanie *Planów Operacyjnych Działań Kluczowych* – wynikających z opracowanej *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*.
- opracowaniu *Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2021-2027 (2030)* – zgodnie z wytycznymi nowych programów finansujących działania związane z rewitalizacją społeczno-gospodarczą.
- opracowaniu *Gminnego Programu Ochrony Zdrowia i Rozwoju Usług dla Seniorów*.
- opracowania *Strategii Marketingu Terytorialnego* wspólnie z Miastem Krasnostaw i innymi partnerami (w ramach partnerstwa Lubelskiego Okręgu Przemysłu Rolno-Spożywczego).
- opracowanie *Strategii Rozwoju Turystyki* – we współpracy z partnerami publicznymi: JST, powiatami, organizacjami.
- aktualizacja posiadanych dokumentów programowych i planistycznych dotyczących ochrony środowiska naturalnego i ochrony zabytków.

Zdecydowana większość działań realizujących cel strategiczny *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*, wpłynąć będzie pozytywnie na rozwój obszarów

wiejskich, są to m.in. **zacieśnianie współpracy pomiędzy Gminą oraz sąsiadującymi z nią gminami, a także Miastem Krasnystaw, co zwiększy dynamikę rozwoju gospodarki lokalnej i regionalnej, m.in. dzięki łączeniu zasobów i współfinansowaniu usług.** Tego typu rozwiązania wpłyną na obniżenie kosztów stałych funkcjonowania mniej zaludnionych, czy też peryferyjnych obszarów gminy. Rodzaj, zakres i wymiar interwencji dedykowanej w poszczególnych przypadkach zależą będzie bezpośrednio od potrzeb i potencjałów terytorialnych.¹⁵⁵

System realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* służyć będzie wdrożeniu celów postawionych w planowaniu strategicznym do 2030 r. Realizacja kompleksowej interwencji publicznej wiąże się ze sprawnie funkcjonującymi podmiotami publicznymi na różnych poziomach zarządzania – określeniem ich zadań, wzajemnych relacji czy odpowiedzialności związanych z zarządzaniem rozwojem.

Zasadnicze elementy systemu realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* obejmują:

- **podmioty zaangażowane w realizację,**
- **mechanizmy służące określeniu podejmowanych przez samorząd przedsięwzięć ukierunkowanych na osiągnięcie wspólnych celów** wyznaczonych w stosunku do określonego terytorium, sposobu finansowania, realizacji oraz koordynacji,
- **instrumenty realizacji – dokumenty programowe** (programy operacyjne - krajowe i regionalne), programy rozwoju, w tym programy wieloletnie oraz projekty strategiczne i polityki publiczne.
- **formy wsparcia finansowego - pomoc zwrotna i bezzwrotna,**
- **źródła finansowania.**¹⁵⁶

Otoczenie instytucjonalne *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* stanowią podmioty, których rola i zadania umożliwiają efektywną realizację polityki rozwoju lokalnego. Dotyczy to samorządów województw oraz samorządów terytorialnych niższego szczebla (gminnych i powiatowych), a także innych partnerów działających na rzecz rozwoju regionalnego i lokalnego.

Główne zadania i odpowiedzialność podmiotów w procesie programowania, realizacji, finansowania oraz oceny efektów *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* wynikają z przepisów ustawowych oraz ich ewentualnych zmian.

Kluczową rolę w polityce regionalnej odgrywa samorząd województwa. Samorząd Województwa pełni podstawową rolę w procesie programowania rozwoju, zarządzania nim i realizacji działań rozwojowych na poziomie regionalnym oraz koordynowania działań rozwojowych na poziomie województwa. W związku z tym samorząd województwa:

- prowadzi politykę rozwoju województwa i określa, na podstawie diagnozy potrzeb formułowanych z udziałem społeczności i środowisk lokalnych w województwie

¹⁵⁵ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

¹⁵⁶ Jw.

(partnerstwo międzysektorowe) strategię rozwoju województwa (spójną z krajowymi celami polityki rozwoju, w tym celami polityki regionalnej) oraz zarządza realizacją, w tym monitorowaniem, tej strategii w województwie,

- opiniuje rozwiązania w zakresie polityki regionalnej, przyjmowane na poziomie krajowym i europejskim oraz upowszechnia dobre praktyki w zakresie współpracy w obszarach powiązanych funkcjonalnie i instrumentów terytorialnych,
- bierze udział w opracowaniu KSRR oraz jej ewentualnych zmianach,
- uczestniczy w opracowaniu dokumentów strategicznych niezbędnych do wdrażania w Polsce europejskiej polityki spójności oraz przygotowuje i zarządza programami na szczeblu regionalnym, z uwzględnieniem odpowiedzialności finansowej, a także negocjuje, wspólnie z ministrem właściwym do spraw rozwoju regionalnego, z KE treść RPO oraz jego zmian,
- animuje platformę współpracy z samorządami gminnymi i powiatowymi, i innymi partnerami działającymi na rzecz rozwoju regionu, poprzez angażowanie ich w proces programowania i realizacji polityki regionalnej na poziomie województwa, wspiera istniejące partnerstwa i inicjowanie/ powoływanie partnerstw dla obszarów powiązanych funkcjonalnie,
- koordynuje działania rozwojowe w ramach różnych polityk sektorowych realizowane na terenie województwa - przygotowuje, negocjuje i realizuje na poziomie regionalnym kontrakt programowy oraz kontrakt sektorowy, w tym współpracuje z JST i włącza je w realizację kontraktu, którego jest stroną,
- czuwa nad przebiegiem procesów realizacji polityki regionalnej, a w szczególności diagnozuje sytuację i potencjały/trendy rozwojowe (ścieżki rozwojowe) różnego typu obszarów (w tym OSI wskazane w KSRR), monitoruje sytuację w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego i ocenia skuteczność i efektywność dotychczas stosowanych interwencji rozwojowych kierowanych w ramach polityki regionalnej i polityk sektorowych do regionu (m.in. w ramach różnego typu obserwatoriów funkcjonujących na terenie województwa, jak ROT),
- zapewnianie efektywnego zagospodarowanie środków wycofanych z instrumentów inżynierii finansowej oraz instrumentów finansowych i pomocy zwrotnej w formie wsparcia zwrotnego, których jest dysponentem, poprzez stworzenie instytucji finansowych – regionalnych funduszy rozwoju,
- uczestniczy w pracach Podkomitetu ds. wymiaru terytorialnego i zapewnia wdrażanie rekomendacji przyjętych przez Podkomitet dotyczących skuteczności, efektywności i użyteczności wdrażanej interwencji i stosowanych instrumentów terytorialnych.¹⁵⁷

Procesy rozwoju lokalnego tj. projektowania i wdrożenia *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* są uwarunkowane przede wszystkim działaniami Samorządu Gminy. Podstawowym zadaniem gminy jest realizowanie lokalnych, określonych ustawowo spraw publicznych. Zadaniem własnym gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. Oprócz zadań własnych gmina wykonuje zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

¹⁵⁷ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 określa większą odpowiedzialność samorządu gminnego i samorządu powiatowego za rozwój gospodarczy oraz społeczny. **W związku z powyższym Samorząd Gminy oraz samorząd powiatowy:**

- uczestniczy w wyznaczaniu kierunków rozwoju regionalnego poprzez udział odpowiednio w konsultacjach KSRR (w roku 2019) oraz w pracach nad strategią rozwoju województwa (w roku 2020) i dokumentach programowych, a także w ocenie efektów polityki regionalnej prowadzonej przez rząd i samorząd województwa,
- zapewnia spójność rozwoju Gminy Łopiennik Górny i powiatu z celami strategicznymi określonymi na poziomie regionalnym poprzez odpowiednie dokumenty strategiczne określone ustawowo,
- uczestniczy w procesie przygotowywania i realizacji kontraktu programowego oraz kontraktu sektorowego,
- stymuluje i wspiera inicjatywy służące rozwojowi regionalnemu na szczeblu lokalnym poprzez współpracę z sąsiednimi gminami lub powiatami tworzącymi obszary powiązane funkcjonalnie oraz poprzez udział w przedsięwzięciach, które mają znaczenie ponadlokalne, w ramach porozumienia terytorialnego,
- wdraża własne projekty rozwoju lokalnego zgodne z priorytetami określonymi na poziomie regionalnym,
- animuje i wspiera współpracę między partnerami społeczno-gospodarczymi, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi, podmiotami prywatnymi w zakresie działań opartych o kapitał społeczny (np. usługi o charakterze publicznym).¹⁵⁸

Partnerzy działający mają realny wpływ na rzecz realizacji **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** oraz związane z tym procesy współpracy, partycypacji oraz komunikacji między poszczególnymi instytucjami publicznymi, partnerskimi samorządami, jak i ich relacje z innymi partnerami działającymi na rzecz rozwoju lokalnego. W sieć współpracy na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym zaangażowane być przez **Zarząd Gminy** podmioty o różnym statusie tj.

- przedstawiciele partnerów społecznych i gospodarczych,
- przedstawiciele stowarzyszeń i organizacji pozarządowych,
- przedstawiciele szkół podstawowych (oraz zaproszonych do współpracy: szkół średnich, środowiska akademickiego,
- podmioty prywatne (przedsiębiorcy, grupy producenckie, spółdzielnie itp.)

Udział przedstawicieli, na zasadzie partnerstwa, w realizacji **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** dotyczy wszystkich etapów: od procesu planowania i programowania, poprzez zarządzanie i realizację, po monitorowanie i ocenę. Takie podejście pomaga

¹⁵⁸ Jw.

zagwarantować, by działania rozwojowe były dostosowane do krajowych, regionalnych i lokalnych potrzeb oraz priorytetów.

Wzmacnianie współpracy w ramach realizacji *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* musi odbywać się w oparciu o dialog społeczny, partycypację mieszkańców w zarządzaniu gminą oraz w ścisłej współpracy z nauką i biznesem.

Udział społeczeństwa w wielopoziomowym zarządzaniu pozwoli na lepsze dopasowanie działań samorządu do rzeczywistych potrzeb mieszkańców i innych użytkowników **Gminy**, a zaangażowanie przedsiębiorców jest konieczne z uwagi na to, że to oni właśnie w największym stopniu przyczyniają się do wzrostu i rozwoju gospodarczego. Biznes staje się również istotnym uczestnikiem działań rozwojowych dzięki uczestnictwu w partnerstwie publiczno-prywatnym (ppp). Dodatkowo zaangażowanie przedstawicieli partnerów społecznych, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców zapewni niezbędne wsparcie dla realizowanych działań.

Rozwijanie partnerstwa i partycypacji w działaniach na rzecz realizacji Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 stanowi istotny element opracowanej strategii, wyrażający się w tworzeniu budżetu gminy i funduszu sołectkiego.¹⁵⁹

Do katalogu zadań partnerów działających na rzecz *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* zalicza się:

- współuczestniczenie w wyznaczaniu celów i kierunków rozwoju lokalnego poprzez udział w konsultacjach dokumentów strategicznych i programów tworzonych na poziomie regionalnym i lokalnym,
- udział w procesie realizacji (monitorowanie, ewaluacja) stopnia realizacji celów polityki rozwoju, tj. uczestniczenie w działaniach monitorujących na szczeblu lokalnym,
- przejmowanie części zadań wdrożeniowych na poziomie lokalnym na podstawie porozumienia lub umowy z samorządem województwa i Samorządem Gminy oraz wdrażanie przedsięwzięć w formule współpracy z podmiotami publicznymi (samorząd województwa, powiatu, gminy).¹⁶⁰

PLAN WDRAŻANIA STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY 2021-2027 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030:

1. Wdrażanie *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* w wąskim znaczeniu stanowić będzie czynności zarządcze, skierowane na konkretyzację działań (uzgodnienie partnerów, lokalizacji, budżetu, harmonogramu realizacji), dlatego fundamentalną sprawą będzie powołanie **Koordynatora ds. realizacji i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 i Zespołu ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy**, który będzie odpowiedzialny przed **Samorządem Gminy** za poszczególne etapy całego procesu. Oznacza to przejmowanie przez koordynatora czynności organizatorsko-koordynacyjnych oraz motywacyjnych w stosunku do mieszkańców,

¹⁵⁹ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

¹⁶⁰ Jw.

rolników, przetwórców, przedsiębiorców, naukowców, studentów, inwestorów i pracowników Urzędu Gminy oraz jednostek mu podległych, a także współpracę z gminami oraz organizacjami w terenie.

2. Na etapie wdrażenia *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*, powinny powstać strategiczne programy funkcjonalne i operacyjne, w których nastąpi praktyczna konkretyzacja działań i zamierzeń zapisanych w *Strategii*, w celu ich realizacji w wyodrębnionych obszarach: organizacyjnym, marketingowym, inwestycyjnym, produkcyjnym, zasobów ludzkich, finansowym.
3. Wymienione w *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* potencjalne źródła finansowania poszczególnych działań będą musiały zostać zweryfikowane, po zatwierdzeniu przez Województwo Lubelskie oraz Ministerstwo Funduszy Europejskich i Rozwoju Regionalnego poszczególnych programów wsparcia w perspektywie 2021-2027 (2030) oraz dopracowane z partnerami (m.in. innymi gminami, przedsiębiorstwami, rolnikami, przetwórcami, NGO), którzy podejmą się realizacji zaproponowanych w *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* działań.
4. Samorząd Gminy nadzorujący wdrażanie *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* powinien wypracować odpowiedni system wspierający zarządzanie procesem realizacji *Strategii* (uchwały, programy, procedury, regulaminy, zasady, zarządzenia itp.) oraz systemy informacyjne i kontrolne oraz dostosować kulturę organizacyjną – model zarządzania wielopoziomowego (zrównoważonego, spójnego, partycypacyjnego) do wyzwań i tempa realizacji poszczególnych działań.
5. Działania wymagające interwencji ze strony Państwa i Samorządu Województwa Lubelskiego takie jak inwestycje przemysłowe, infrastrukturalne, B+R oraz rewitalizacja społeczno-gospodarcza powinny być procedowane na zasadzie pierwszeństwa i wsparte lobbingiem oddolnym, aby realnie móc wdrożyć zamierzenia zapisane w *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*.
6. Wszyscy Radni, kierownicy działów, dyrektorzy placówek, menedżerowie podejmujący decyzje dotyczące wdrażania *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* powinni bardzo dokładnie zapoznać się z całością opracowania.
7. *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* trzeba rewidować regularnie, aby przekonać się, czy jest ona nadal aktualna i odpowiednia do zmieniających się warunków raz na 2 lata.
8. Struktura organizacyjna (partnerstwo, konsorcjum, spółdzielnia, stowarzyszenie, spółka) partnerów działań na etapie wdrożenia *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* powinna być dopasowana do potrzeb (odpowiednie delegowanie uprawnień i odpowiedzialności związanych z wdrożeniem strategii).
9. Na etapie przystąpienia do realizacji konkretnych działań zapisanych w *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* należy zaplanować i zatwierdzić budżety poszczególnych działań z partnerami, aby móc je następnie kontrolować i rozliczyć.
10. Wdrażanie *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* jest procesem złożonym, na który wpływać będą różne czynniki: uprawnienia decyzyjne, motywacja, przepływ informacji, struktura organizacyjna. Do efektywnej implementacji

niezbędne jest też, aby Samorząd Gminy Siennica Różana wytworzył dobry klimat poparcia wdrażanych działań we współpracy z *Koordynatorem ds. wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030, Zespół ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy* oraz instytucjami i organizacjami, które będą partnerem w realizacji poszczególnych działań.

Układ instytucjonalny wdrażania koncepcji stanowić będą:

- Samorząd Gminy Łopiennik Górny
- Koordynator ds. wdrażania i monitorowania *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 i Zespół ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy*
- Zespół koordynatorów lokalnych, w skład którego wejdą przedstawiciele partnerów: gmin, NGO, organizacji kultury i klubów sportowych, przedstawiciele rolników, producentów i przedsiębiorców.

11. Kluczową rolę w układzie instytucjonalnym wdrażania Strategii pełnić będzie Przewodniczący Rady Gminy i Wójt Gminy Łopiennik Górny, podejmujący decyzję w sprawie przyjęcia działań i oraz w sprawie programów wynikających ze *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*.

12. Na forum *Rady Gminy Łopiennik Górny* będą prezentowane raz na dwa lata sprawozdania z monitoringu i oceny *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030* oraz informacje o przygotowywanych aktualizacjach oraz opracowywaniu nowych rozwiązań.

13. Na *Koordinatorze ds. wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 i Zespole ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy* spoczywa odpowiedzialność za wykonanie decyzji Rady Gminy i Wójta w sprawie przyjęcia oraz realizacji poszczególnych działań opracowanych w *Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030*. *Koordinator ds. wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 oraz Zespół ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy* odpowiedzialny będzie za projekty zintegrowane z gminami partnerskimi:

- zaplanowanie oraz przygotowanie dokumentacji związanej z projektami (szczegółowa specyfikacja dokumentacji, a także jej merytoryczna weryfikacja i odbiór);
- przeprowadzenie procedur przetargowych (realizacja zamówień publicznych, w tym przygotowanie specyfikacji istotnych warunków zamówienia);
- rozliczenie finansowe i nadzór finansowy (akceptacja dokumentów finansowych, sporządzanie wniosków o płatność, realizacja płatności);
- promocję i konsultacje społeczne;
- zarządzaniem projektami tj. przepływem informacji pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego. W razie potrzeby będą kontaktować się z organami zarządzającymi jednostkami samorządu terytorialnego.

14. Mając na uwadze zasady partycypacji społecznej i zrównoważonego rozwoju istotne jest powołanie przez Wójta Gminy gremium wspomagającego uruchamianie społecznego i obywatelskiego kapitału (zaangażowanie społeczne) w realizacji *Strategii Rozwoju Gminy*

Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. Elementem układu instytucjonalnego wdrażania koncepcji powinno stać się ustanowienie **Rady Programowej Rozwoju Gminy Łopiennik Górny (skupiającej przedstawicieli różnych środowisk i profesji oraz zaproszonych do współpracy ekspertów)**, której zadaniem byłoby:

- udzielanie opinii o realizacji strategicznych założeń rozwojowych i wdrażania poszczególnych działań.
- formułowanie diagnoz stanu Gminy oraz inicjowanie aktualizacji Strategii i programów realizujących ją,
- organizowanie udziału społeczności Gminy, w tym środowisk gospodarczych, rolniczych, naukowych w realizacji zadań strategicznego rozwoju. Rada ta powołana powinna być przez Wójta Gminy Łopiennik Górny i skupić przedstawicieli instytucji samorządowych oraz administracyjnych oraz środowisk naukowych, zawodowych, gospodarczych oraz społecznych.
- Do podstawowych elementów systemu planowania – narzędzi wdrażania **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** należeć będą:
 1. Opracowania operacyjne (plany realizacji) i ujęte w nich działania, programy zaimplementowane ze *Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030*,
 2. Programy operacyjne (wypracowane przez partnerów poszczególnych działań),
 3. Programy operacyjne krajowe i regionalne, program pomocy ze strony rządu, środki finansowe samorządów, środki publiczne, kapitał prywatny, instrumenty pożyczkowe i kredytowe, Fundusze Norweskie, WFOŚiGW.
 4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz zintegrowany plan zagospodarowania wzdłuż trasy S17.
 5. Programy, projekty, inicjatywy realizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego i instytucje, podmioty, które nadzoruje oraz programy, projekty, strategie realizowane przez: ARiMR, KOWR, KSOW, LODR, LPNT, PPNT, LGD, LGR, LIR, RIG, uczelnie, instytuty oraz IOB i instytucje pozarządowe – jako elementy przyczyniające się do realizacji celów strategicznych i operacyjnych **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030**.
- Każde działanie wymienione w **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** zostanie opracowane przed wdrożeniem przez: **Zespół ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy** jako projekt składający się z następujących elementów: nazwa projektu, obszar objęty projektem, cele i priorytety, konkretne działania (zadania), harmonogram realizacji, łączne nakłady finansowe, nakłady finansowe w układzie rocznym, źródła finansowania, wskaźniki monitoringu i ewaluacji, sposób sprawozdawania oraz podmiot koordynujący i/lub realizujący program.

- Monitorowanie i ocena realizacji koncepcji będzie powierzone **Zespołowi ds. wdrożenia Strategii Rozwoju Gminy**, ponieważ ma służyć analizie zmian dotyczących wybranych wskaźników ilościowych i jakościowych. Jej celem będzie zapewnienie informacji na temat skuteczności i efektywności działań podejmowanych na rzecz realizacji **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** oraz umożliwienie modyfikacji programów i działań w przypadku występowania rozbieżności pomiędzy celami założonymi, a osiąganymi efektami. Monitorowanie realizacji koncepcji odbywać się będzie na pięciu płaszczyznach: celów strategicznych, celów operacyjnych i działań. Propozycje wskaźników dotyczących programów i działań zostaną nałożone na działania w każdym z dokumentów strategicznych, do których te działania będą się odnosić.

Realizacja zapisów **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Strategia jest dokumentem ogólnym określającym preferowane kierunki rozwoju gminy i planowane kierunki inwestycji. Natomiast niniejszy dokument nie wskazuje skali i zakresu oraz planu konkretnych inwestycji, a także nie zawiera opracowanego budżetu. Gmina zakłada, że realizację celów i działań zawartych w **Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** zapewnią dokumenty wdrożeniowe (projekty operacyjne), które będą stanowić lub stanowią obecnie odrębne opracowania. Na etapie operacyjnym powstaną konkretne rozwiązania i zadania służące ich realizacji.

Wskazane w projekcie Strategii działania nie wyznaczają uszczegółowionych ram dla realizacji przedsięwzięć mogących powodować prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia dla środowiska i ryzyka dla zdrowia ludzi. Zgodnie z założeniami przyjętymi w projekcie dokumentu gospodarka Gminy prowadzona jest i będzie zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju tj. korzystania z zasobów naturalnych z myślą o przyszłych pokoleniach.

W zakresie wspierania zrównoważonego rozwoju oraz wdrażania prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska, realizacja zapisów niniejszej Strategii wspierać będzie efektywność podejmowanych interwencji w ramach dokumentów wyższego szczebla. **Misja, wizja, cel strategiczny, kierunki rozwoju, cele operacyjne i działania zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do roku 2030** są spójne z dokumentami wyższego szczebla tj.

- Agenda 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju,
- Strategia Europa 2020,
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko,
- Dobra jakość życia z uwzględnieniem ograniczeń naszej planety: siódmy program działań w zakresie środowiska (2014-2020),
- Pakiety klimatyczno-energetyczne do 2020 i 2030 r.,
- Biała Księga UE: Adaptacja do zmian klimatu: europejskie ramy działania,
- Unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.,
- Dokumenty europejskie i krajowe związane z polityką niskoemisyjną,
- Polityka ekologiczna państwa 2030,
- Polityka Energetyczne Polski do 2030,
- Program ochrony i zrównoważone użytkowania różnorodności biologicznej,

- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”, przedłożoną przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (SZRWRiR 2030),
- Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa lubelskiego do 2030,
- Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2020 – 2023 z perspektywą do roku 2027,
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Łopiennik Górny. Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XVIII/103/2004 Rady Gminy Łopiennik Górny z dnia 9.11.2004 r.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Łopiennik Górny na lata 2014-2020.
- Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Zbiornik Wodny Oleśniki”, 2015 r.
- Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Krasnystaw PLUS” 2014-2020, po zmianie z dnia 2 lipca 2018 r.

ROZDZIAŁ 9

RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

RAMY FINANSOWE

Szeroki zakres zaplanowanej interwencji, odwołujący się do potrzeb i aspiracji mieszkańców a nie tylko zakresu kompetencyjnego samorządu Gminy Łopiennik Górny oznacza, że działania realizowane na rzecz urzeczywistnienia przedstawionej wizji, celów, działań będą finansowane z różnorodnych źródeł. W obliczu założonego w dokumentach programowych UE (w tym m.in. w ramach Wieloletnich Ram Finansowych WRF) zmniejszonego wsparcia środkami z Polityki Spójności, większego znaczenia nabiera umiejętność łączenia środków z różnych źródeł, w tym wykorzystania środków krajowych i efektywnego wykorzystywania zasobów własnych regionu.

Bardzo istotne znaczenie dla finansowania Strategii ma katalog środków publicznych. Dzięki wdrożeniu mechanizmów koordynacyjnych może nastąpić znaczące uspołnienie i poprawa efektywności działań podejmowanych przez jednostki sektora publicznego z kierunkami określonymi w Strategii. W perspektywie 2021-2027 (2030) w ramach programów operacyjnych, współfinansowanych ze środków UE, kontynuowane będą dotychczasowe europejskie mechanizmy wdrażania polityki spójności: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (są przejawem wymiaru terytorialnego polityki spójności, ZIT), Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), a także inne mechanizmy współpracy wypracowane na poziomie regionalnym i subregionalnym.

Należy podkreślić, że dla zapewnienia stabilnych perspektyw rozwojowych Gminy Łopiennik Górny konieczne jest podjęcie działań zmierzających do wzmocnienia bazy dochodowej samorządu lokalnego, a w szczególności zwiększenia, zróżnicowania źródeł dochodów oraz zaangażowania środków prywatnych do finansowania przedsięwzięć rozwojowych (partnerstwo publiczno-prywatne). Konieczna jest dalsza aktywna działalność sprzyjająca napływowi bezpośrednich inwestycji krajowych i zagranicznych do Gminy Łopiennik Górny oraz powiatu krasnostawskiego.

Szacowanie kosztów inwestycji w 2020 r. z perspektywą ich realizacji w latach 2021-2027 do 2030 roku, z powodu kryzysu wywołanego pandemią jest bardzo niemiernodajne, dlatego budżety poszczególnych inwestycji będą planowane i przyjmowane przez Radę Gminy i Wójta Gminy Łopiennik Górny w corocznych budżetach gminy oraz WPF. Decyzje dotyczące realizacji poszczególnych działań będą uzależnione od kondycji budżetu gminy i dostępnych środków zewnętrznych.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY W LATACH 2021-2027 (2030)

1. *Budżet Gminy Łopiennik Górny.*

Środki własne należą do istotnych narzędzi finansowania rozwoju gminy. Niestety pandemia covid-19 i wieloletnie niedostatki w strukturze społeczno-gospodarczej spowodowały znaczne

spadki w dochodach własnych gminy. Planowanie zrównoważonego rozwoju gminy, to umiejętność zabezpieczenia środków na działania w strefie: społecznej, funkcjonalno-przestrzennej, gospodarczej, technicznej oraz na rzecz ochrony środowiska. Wysokość wydatkowanych środków na poszczególne przedsięwzięcia, zarówno inwestycyjne jak i pozainwestycyjne, wpłynie na aktywność gminy w procesie wdrożenia Strategii Rozwoju. Możliwość partycypacji Gminy Łopiennik Górny w kosztach realizacji poszczególnych działań przewidzianych w niniejszej Strategii będzie zależna od wpływów do budżetu gminy i jego wysokości. Władze Gminy będą zabiegać o wzrost wpływów do budżetu, respektując obowiązujące zasady polityki finansowej dotyczącej samorządów lokalnych oraz powołując organizacje, przedsiębiorstwa (spółki z o.o.), które będą dysponowały własnym budżetem oraz będą pozyskiwać z własnej działalności i dotacji dodatkowe środki finansowe na rozwój Gminy Łopiennik Górny.

2. Krajowe Programy Operacyjne.

Krajowe Programy Operacyjne, które będą uwzględniały cele polityki regionalnej i zostaną ukierunkowane na:

- innowacje, inteligentny wzrost - wsparcie wszystkich etapów tworzenia innowacji,
- rynek pracy i adaptacyjność, włączenie społeczne i walkę z ubóstwem, edukację,
- dobre rządzenie,
- poprawę jakości powietrza, niską energochłonność, czystą energię, ograniczenie ekstremalnych skutków zmian klimatu, czystą wodę, ochronę przed powodzią i suszą, różnorodność biologiczną i ochronę przyrody oraz gospodarkę o obiegu zamkniętym,
- bezpieczeństwo energetyczne,
- dostępność transeuropejską i międzyregionalną
- spójność terytorialną.

3. Program ponadregionalny Program Ministerstwa Finansów dla miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją.

Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją tj. Gmina Łopiennik Górny, jako OSI wymagające priorytetowej interwencji z poziomu krajowego, kierowanej na poziom subregionalny, ze względu na kumulację negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, otrzymają:

- dopasowane instrumenty wsparcia na krajowym i regionalnym poziomie zarządzania rozwojem: *Program ponadregionalny*,
- obowiązkowe wsparcie w ramach krajowych i regionalnych programów operacyjnych inne obszary koncentracji działań polityki regionalnej na poziomie subregionalnym mogą być zidentyfikowane w strategiach rozwoju województw.

Dla tych kategorii OSI – w tym Gminy Łopiennik Górny, ukierunkowane wsparcie będzie: zaprogramowane z poziomu regionalnego możliwe jako uzupełniająca interwencja z poziomu krajowego w ramach kontraktu programowego i kontraktów sektorowych oraz porozumień terytorialnych.

4. *Polski Fundusz Rozwoju.*

Polski Fundusz Rozwoju (PFR) to grupa instytucji finansowych i doradczych dla przedsiębiorców, samorządów i osób prywatnych. Oferta PFR obejmuje pakiety usług finansowych i pozafinansowych, skonstruowane pod konkretną potrzebę co umożliwi tworzenie kompletnego rynku pozyskiwania kapitału i instrumentów wzrostu na każdym etapie rozwoju danego przedsięwzięcia.

Grupa PFR oferując instrumenty służące rozwojowi samorządów (głównie finansowanie infrastruktury, partnerstwo publiczno-prywatne, kredyty na rozwój edukacji), czy przedsiębiorstw (głównie kapitał na rozwój, gwarancje bankowe czy doradztwo i finansowanie eksportu) inwestuje w zrównoważony rozwój społeczny i wzrost gospodarczy kraju i służy wypełnianiu luki rynkowej w finansowaniu na zasadach komercyjnych oraz współpracy przy przygotowaniu i dystrybucji programów w obszarach, w których te luki w rynku występują. Realizuje m.in. programy: Gwarancje *de minimis* dla małych i średnich przedsiębiorstw, Start in Poland, Program Budowy Kapitału, Program Mieszkań na Wynajem, Narodowy Program Mieszkaniowy w zakresie budowy mieszkań na wynajem o umiarkowanych czynszach (w tym z opcją dojścia do własności) na zasadach rynkowych w ramach pakietu „Mieszkanie+”. W ofercie dla samorządów i sektora publicznego znajdują się: Finanse na wzrost, Płynność finansowa, Finansowanie infrastruktury, Finansowanie mieszkalnictwa i Obsługa Inwestora.

5. *Regionalny Fundusz Rozwoju.*

W województwie dla wykorzystania zasobu środków przeznaczonych do ponownego wykorzystania (integracja zasobów i koordynacja działań w sferze wykorzystywania instrumentów wsparcia zwrotnego na poziomie regionalnym) środki będące w obrocie w poprzedniej perspektywie finansowej) powstają Regionalne Fundusze Rozwoju (RFR). Perspektywa finansowa UE 2014–2020 przyniosła wzrost znaczenia finansowania zwrotnego dla rozwoju, a równocześnie następują sukcesywnie zwroty środków z istniejących w poprzedniej perspektywie finansowej działań zakładających wykorzystanie instrumentów finansowych. Środki te tworzą zasób, który może być wykorzystany do rozbudowy instrumentów zwrotnych w ramach poszczególnych województw. Wobec przewidywanego ograniczenia dostępności środków UE po 2020 r. konieczna jest budowa silnej lokalnej bazy finansowej w ramach województw, która pozwoli na efektywne współdziałanie z kapitałem prywatnym w realizacji regionalnej polityki rozwoju. Baza ta powinna uwzględniać działalność prowadzoną przez pośredników finansowych w danym regionie – celem uniknięcia

wystąpienia efektu wypierania. RFR mogą ułatwić i zdynamizować przebudowę gospodarki regionów. Należy je traktować jako istotny podmiot realizowania polityki rozwoju prowadzonej przez samorządy województw, głównie w obszarze innowacji, przedsiębiorczości, inwestycji na obszarach miejskich oraz redukcji energochłonności – adekwatnie do specyfiki i potencjałów rozwojowych regionów, w szczególności poprzez zapewnienie finansowania dla priorytetów rozwoju określonych w ramach strategii rozwoju województw. Dotychczas m.in. zarządzała nim LAWP.

6. Mechanizmy zintegrowanego podejścia.

Głównymi mechanizmami, które wzmacniają zintegrowane podejście do rozwoju oraz współpracę na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym w perspektywie 2021-2027 (2030) są:

- kontrakt programowy,
- kontrakt sektorowy,
- porozumienie terytorialne.

Porozumienie terytorialne jest mechanizmem polegającym na urzeczywistnieniu planowania i realizowania procesów rozwojowych, podejmowanych/inicjowanych z poziomu lokalnego. Mechanizm ten powinien służyć rozwojowi współpracy samorządów, na obszarach gdzie zostały zidentyfikowane istotne dla rozwoju, więcej niż jednej JST (gminy/powiatu), potencjały społeczne/gospodarcze lub problemy, które ograniczają uruchomienie i wykorzystanie potencjałów.

Porozumienie terytorialne może być wykorzystywane do określenia zakresu i sposobu realizacji wybranych przedsięwzięć, stanowiących zadanie własne danej gminy/powiatu i istotnych dla sąsiadujących JST lub JST wyższego szczebla, kluczowych dla rozwoju obszaru objętego porozumieniem, a jednocześnie istotnych dla rozwoju ponadlokalnego. Celem porozumienia terytorialnego jest wsparcie JST szczebla lokalnego (samorządy gminne/samorządy powiatowe) przez inne samorządy gminne, samorządy powiatowe, samorząd województwa lub rząd - w realizacji zadań własnych, które mają znaczenie ponadlokalne. Wsparcie w ramach porozumienia terytorialnego może mieć – w zależności od potrzeb i zakresu zaangażowania stron rodzaj:

- **animacyjny** – wówczas strony porozumienia angażują się w dane zadanie bez przepływów finansowych między nimi, lub
- **integrujący** – identyfikujący wiele działań z różnych dziedzin istotnych dla rozwoju danego obszaru, podejmowanych przez strony porozumienia lub podmioty z nimi w jakikolwiek sposób powiązane, lub
- **finansowy** – strony porozumienia określają zakres i zasady partycypacji w finansowaniu przedsięwzięcia stanowiącego zadanie własne dla jednej ze stron porozumienia.

Ze strony samorządowej w porozumieniu terytorialnym mogą uczestniczyć – JST wyższych lub niższych szczebli. Nie ma ograniczeń, co do liczby stron porozumienia terytorialnego. Warunkiem udziału samorządu województwa w porozumieniu terytorialnym o charakterze finansowym, między JST (gminy/powiaty) a ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego i innym ministrem właściwym, jest partycypacja finansowa województwa w realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji. Wiodącą w porozumieniu terytorialnym jest co do zasady JST, dla której przedsięwzięcia objęte porozumieniem stanowią zadanie własne. Tym samym, jeśli porozumienie terytorialne dotyczy kilku przedsięwzięć stanowiących zadania różnych JST, zlokalizowanych na danym obszarze, może być kilka wiodących stron – każda w zakresie postanowień porozumienia odnoszących się do danego zadania.

Przy konstruowaniu zakresu porozumienia terytorialnego niezbędne jest uwzględnienie ustaleń lokalnych dokumentów strategicznych oraz zachowanie zgodności ze *Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego*. Samorząd województwa dba o spójność porozumienia terytorialnego z celami rozwoju województwa. Tam, gdzie stroną będzie minister właściwy ds. rozwoju regionalnego i inny minister właściwy, przed zawarciem porozumienia terytorialnego, strona rządowa zasięga opinii samorządu województwa na temat zgodności zakresu porozumienia ze *Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego*.

7. Regionalne Programy Operacyjne.

Istotnym instrumentem terytorialnym będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego. Program tworzony jest dla każdego regionu z uwzględnieniem sytuacji społeczno-gospodarczej, planów rozwoju, potrzeb danego obszaru oraz zgodnie z zasadami realizacji wymiaru terytorialnego polityki spójności opracowanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego i jest zgodny z zapisami *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030*. Podstawą realizacji programu będzie zawarcie kontraktu programowego pomiędzy ministrem ds. rozwoju regionalnego i zarządem województwa.

W RPO wsparcie obligatoryjnie otrzymają znajdujące się na terytorium danego województwa OSI wskazane w KSRR, tj. obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Dodatkowo samorządy województw będą mogły wskazać inne obszary strategicznej interwencji zidentyfikowane na poziomie regionalnym. Wsparcie w RPO dla OSI wskazanych w KSRR powinno być komplementarne do wsparcia zaprojektowanego na poziomie krajowym. Wysokość środków na realizację RPO będzie wynikała z ustalonego przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego algorytmu podziału środków oraz z indywidualnych negocjacji w ramach kontraktu programowego.

8. Programy współpracy terytorialnej Interreg.

Podstawowym celem programów współpracy terytorialnej Interreg będzie pogłębianie integracji, poprzez otwieranie społeczeństw na różnice kulturowe oraz budowanie

wzajemnego zaufania, a także współpracę instytucjonalną. W transgranicznym wymiarze współpraca terytorialna, w tym na zewnętrznych lądowych granicach UE, będzie służyć łączeniu potencjałów i tworzeniu synergii pomiędzy istniejącymi i powstającymi potencjałami obszarów przygranicznych, dla których bazę wzrostu stanowią będą inwestycje krajowe oraz regionalne. Dotyczy to zarówno potencjałów miejskich (ośrodków wzrostu), centrów lokalnych czy regionalnych, jak i potencjałów dotychczas rozproszonych, na obszarach poza centrami (obszary wiejskie, leśne itp.). Działania w ramach tych programów powinny redukować bariery w funkcjonowaniu obszarów przygranicznych i w konsekwencji zmniejszać stopień peryferyzacji pogranicza.

W ponadnarodowym wymiarze współpraca terytorialna będzie m.in. pomagać w koordynacji działań zwiększających integrację przestrzenną i funkcjonalną europejskich regionów.

9. Programy rozwoju i inne instrumenty finansowane ze środków krajowych.

Wobec perspektywy ograniczenia środków UE na politykę spójności będzie rosła rola i znaczenie programów rozwoju oraz programów wieloletnich finansowanych ze źródeł krajowych. Projekty strategiczne istotne dla realizacji celów KSRR: *Racjonalny system finansowania JST, Narodowy Program Mieszkaniowy, Pakt dla obszarów wiejskich, SMUP, System Koordynacji KIS i RIS, Kompetencje w społeczeństwie informacyjnym, Dostępność Plus* czy *Centralny Port Komunikacyjny*.

W KSRR proponowane są też nowe inicjatywy. Dotyczą one w szczególności zwiększenia zachęt do tworzenia oddolnie innowacyjnych, eksperymentalnych rozwiązań: Akcelerator Projektów Pilotażowych, Innowacyjne partnerstwa terytorialne.

10. Partnerstwo Publiczno-Prywatne.

Partnerstwo publiczno-privatne w szerokim rozumieniu w zdefiniowanym w aktach prawa UE oraz dokumentach instytucji UE, definiowane jest jako partnerstwo sektora publicznego i prywatnego mające na celu realizację przedsięwzięć lub świadczenie usług, tradycyjnie dostarczanych przez sektor publiczny. Współpraca ta opiera się na założeniu, iż każda ze stron jest w stanie wywiązać się z własnych, powierzonych jej zadań sprawniej niż druga strona. Strony w ten sposób uzupełniają się, zajmując się w ramach partnerstwa właśnie tą częścią wspólnego zadania, którą wykonują najlepiej. Dzięki podziałowi zadań, odpowiedzialności i ryzyka w ramach ppp osiąga się najbardziej efektywny ekonomicznie sposób tworzenia infrastruktury i dostarczania usług publicznych. Każda ze stron czerpie przy tym ze współpracy własne korzyści – proporcjonalne do swego zaangażowania. Wobec powyższego, wśród kluczowych elementów współpracy w ramach partnerstwa publiczno-privatnego wymienić należy: współpracę sektora publicznego z sektorem prywatnym; umowny charakter (w ramach stosunku cywilnoprawnego); charakter celowy: realizacja przedsięwzięć (budowa

infrastruktury, dostarczanie usług) tradycyjnie wykonywanych przez stronę publiczną; optymalny podział zadań; podział ryzyk; obustronną korzyść. (Polityka Rządu w zakresie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego "Polityka PPP" jest pierwszą rządową kompleksową wizją rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego w Polsce. Jej głównym celem jest zwiększenie skali i efektywności inwestycji realizowanych w formule PPP. Ustawa z 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym określa zasady współpracy podmiotu publicznego i partnera prywatnego w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego, którego przedmiotem jest wspólna realizacja przedsięwzięcia oparta na podziale zadań i ryzyk pomiędzy podmiotem publicznym i partnerem prywatnym).¹⁶¹

11. Pozostałe źródła finansowania.

- Środki budżetu państwa w ramach programów rozwoju lub poprzez inne instrumenty będące w gestii poszczególnych ministrów lub wojewodów. Ponadto budżet państwa może zapewnić środki na współfinansowanie dla projektów realizowanych ze źródeł zagranicznych.
- Środków budżetów JST poprzez zapewnienie wymaganego współfinansowania dla projektów realizowanych ze źródeł zagranicznych oraz finansowania wkładu własnego w ramach programów rozwoju lub innych instrumentów finansowanych z budżetu państwa lub innych środków publicznych wdrażanych z poziomu krajowego.

W zależności od wyników negocjacji z Komisją Europejską oraz późniejszych rozstrzygnięć na forum krajowym w zakresie ukierunkowania środków polityki spójności, odpowiednia kwota środków zostanie przeznaczona na realizację programów operacyjnych mających oddziaływanie regionalne. Wszystkie wskazane źródła powinny tworzyć efektywny i spójny system finansowania polityki rozwoju regionalnego i lokalnego.

BUDOWA EFEKTYWNEGO SYSTEMU FINANSOWANIA INWESTYCJI ROZWOJOWYCH PRZEZ SAMORZĄD GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY będzie wymagała w perspektywie 2021-2027 (2030) stosowania różnych form wsparcia adekwatnych do specyfiki realizowanych przedsięwzięć, oczekiwanych rezultatów z ich realizacją, a także statusu podmiotów, które są odpowiedzialne za realizację tych przedsięwzięć korzystających przy tym ze wsparcia ze środków publicznych.

W ramach krajowego, jak i regionalnego systemu finansowania inwestycji wspierających rozwój społeczno-gospodarczy wyróżniać będzie się w latach 2021-2027 (2030) zarówno formy wsparcia bezzwrotnego, jak i zwrotnego. Do instrumentów finansowania bezzwrotnego zalicza się wsparcie w formie dotacji i subwencji czy finansowanie z krajowych funduszy celowych np. pochodzących ze środków NFOŚiGW. Natomiast wsparcie zwrotne stanowią przede wszystkim kredyty i pożyczki (udzielane na zasadach rynkowych oraz preferencyjnych), poręczenia i gwarancje, finansowanie typu *venture capital*, *seed capital*, jak również pomoc zwrotna.

¹⁶¹ <http://ippp.pl/strona/partnerstwo-publiczno-prywatne-ppp>

Pomoc zwrotną jako jedną z możliwych form wsparcia wprowadzono w ustawie z dnia 7 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 oraz niektórych innych ustaw. Stanowi ona relatywnie nową formę wsparcia, łączącą w sobie elementy wsparcia dotacyjnego oraz podlegającego zwrotowi, przy czym proporcja między obiema formami może ulegać zmianie w trakcie realizacji danej inwestycji jak również w fazie operacyjnej, kiedy osiągane są rezultaty danego przedsięwzięcia.

Zaletą instrumentów finansowania zwrotnego jest m.in. zwiększenie odpowiedzialności podmiotu odpowiedzialnego za realizację inwestycji w zakresie podejmowanych działań i ich skutków. W celu poprawy działania systemu finansowania inwestycji prorozwojowych ze środków publicznych sukcesywnie zwiększany będzie udział wsparcia w formie zwrotnej.

Finansowanie bezzwrotne, w tym w formie dotacji i subwencji będzie kierowane w szczególności na przedsięwzięcia niegenerujące dochodów, o niskiej stopie zwrotu z inwestycji lub też bardzo długim okresie zwrotu, jednocześnie wpisujące się w podstawowe zadania państwa lub właściwych samorządów. Dotyczyć to będzie również przedsięwzięć obarczonych dużym ryzykiem, które bez zaangażowania środków publicznych nie miałyby szansy na realizację.

Formułą realizacji inwestycji promowaną przez rząd wśród JST jest PPP. Służy ono przede wszystkim podwyższeniu efektywności wydatków publicznych dzięki wykorzystaniu know-how partnerów prywatnych i niezależnej kontroli założeń projektowych przez zaangażowane w proces instytucje finansowe. Przygotowanie wybranych projektów PPP rząd wspiera poprzez zapewnienie kompleksowego doradztwa o charakterze prawnym, finansowym i technicznym.

Ponieważ realizacja przedsięwzięć rozwojowych ***Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030 roku*** musi odbywać się przy zachowaniu stabilności makroekonomicznej, w szczególności stabilności sektora finansów Samorządu Gminy, **należy mieć na uwadze konieczność prowadzenia polityki budżetowej uwzględniającej ograniczenia związane z obowiązującymi regułami fiskalnymi, w tym z dążenie do osiągnięcia i utrzymania średniookresowego celu budżetowego (opracowywanego w *Wieloletnich Prognozach Finansowych*).**

Dlatego też, niezależnie od konieczności zwiększenia zaangażowania kapitału prywatnego w realizację celów rozwojowych ***Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny 2021-2027 z perspektywą do 2030 roku***, konieczne jest utrzymanie – w warunkach ograniczonego napływu środków polityki spójności - „przestrzeni fiskalnej” niezbędnej do realizacji zamierzeń **Strategii**. Podstawowym uwarunkowaniem „przestrzeni fiskalnej” będzie stabilizująca reguła wydatkowa, a w pewnym stopniu również niektóre dodatkowe działania po stronie dochodowej.

Postanowienia SOR wskazują, że po 2020 r. ciężar finansowania inwestycji rozwojowych będzie przenoszony w większym stopniu na środki krajowe (zarówno publiczne, jak i prywatne). Znaczenie środków UE będzie relatywnie mniejsze, choć nadal istotne. Zadania sektora publicznego, które dotychczas realizowane były w znacznym stopniu przy współfinansowaniu z UE, będą w większym stopniu finansowane w oparciu o krajowe środki publiczne. Środki te pochodzą będą z budżetu centralnego oraz z budżetów samorządowych, które nabiorą większego znaczenia w finansowaniu wysiłku rozwojowego. Powodem tego są zmiany w wieloletnim budżecie UE na lata 2021–2027.

Wskazuje to na konieczność efektywnego stymulowania inwestycji sektora prywatnego (ze środków krajowych oraz zagranicznych) oraz dalszego podnoszenia efektywności wydatków rozwojowych sektora publicznego. Wykorzystanie środków UE należy skoncentrować na projektach o najwyższej wartości dodanej i pozytywnych efektach.

Oceniając warunki prowadzenia polityki gospodarczej (w tym przede wszystkim polityki inwestycyjnej) w nadchodzących latach, zakłada się, że działania wdrażane w ramach SOR przyniosą pozytywne impulsy w postaci mobilizowania kapitału prywatnego (krajowego i zagranicznego). Doprowadzą one do zwiększenia jego aktywności inwestycyjnej. Kapitał prywatny będzie więc odgrywał kluczową rolę w osiągnięciu planowanej stopy inwestycji w gospodarce. Wymaga to jednakże działań realizowanych przez sektor publiczny (zarówno inwestycyjnych, jak i regulacyjnych) w zakresie poprawy „warunków brzegowych” determinujących ekonomiczną racjonalność i rentowność działalności podmiotów sektora prywatnego.

Budżet *Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030* oparty został m.in. na założeniach *Wieloletniego Planu Finansowego Państwa (WPFPP)* na lata 2019–2022 przyjętego uchwałą nr 31 Rady Ministrów z dnia 24 kwietnia 2019 r., gdzie wydatki dotyczące sektora rolnego i rybackiego zostały w największym stopniu opisane w ramach poszczególnych zadań funkcji. Działania określone w SZRWRiR 2030 będą finansowane również ze środków publicznych w ramach innych niż 21 funkcji budżetu zadaniowego państwa.¹⁶² Zgodnie z postanowieniami umowy partnerstwa przynajmniej 5,2 mld euro środków polityki spójności (PS) powinno zostać przeznaczonych w formie dedykowanych instrumentów we właściwych programach krajowych i regionalnych na działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Ostatecznie kwota dedykowana obszarom wiejskim we wszystkich programach operacyjnych współfinansowanych ze środków polityki spójności na lata 2014–2020 wyniosła 9,3 mld euro. Środki te znajdują się w gestii innych niż Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi dysponentów części budżetowych, ale realizują jednocześnie również cele SZRWRiR 2030. Największa część tych środków przypisana jest do Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (ok. 28%), Strategii Produktyności Gospodarki (ok. 22%), Strategii Sprawne i Nowoczesne Państwo (ok. 13%) oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu (ok. 12%).¹⁶³

Zgodnie z projektem rozporządzenia ogólnego z dnia 29 maja 2018 r. całkowita alokacja dla Polski na lata 2021–2027 wyniesie 64 397 mln euro (przed transferami). Dodatkowo kwota zostanie pomniejszona o obowiązkowe transfery na rzecz instrumentów i programów wdrażanych przez KE oraz na pomoc techniczną z inicjatywy KE. Zakłada się, że środki polityki spójności na lata 2021–2027 w większym niż dotychczas zakresie będą wspierały rozwój obszarów wiejskich, w szczególności wspierając te obszary, których finansowania nie przewiduje projekt rozporządzeń dot. WPR po 2020 r.¹⁶⁴

¹⁶² Uchwała NR 123 RADY MINISTRÓW z dnia 15 października 2019 r. w sprawie przyjęcia „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030”.

¹⁶³ Jw.

¹⁶⁴ Jw.

DODATKOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA REALIZACJI PROJEKTÓW OPRACOWANYCH W STRATEGII ROZWOJU GMINY ŁOPIENNIK GÓRNY.

System realizacji działań spójnych ze Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 tworzą:

- **Komponenty strategiczne, polityki, programy:**
 - Plan dla Wsi,
 - Pakt dla obszarów wiejskich,
 - Programy operacyjne PS (regionalne i krajowe),
 - PROW,
 - PO RYBY,
 - System płatności bezpośrednich,
 - Krajowy plan dla WPR 2021–2027,
 - Program operacyjny realizowany z wykorzystaniem środków EFMR (2021–2027);
- **Projekty strategiczne SOR;**
- **Priorytetowe projekty Planu dla wsi.**¹⁶⁵

W programach krajowych i regionalnych będą specjalne środki na wspomaganie powiązań funkcjonalnych małych miast (Miasto Krasnostaw) i centrów gminnych (Gmina Łopiennik Górny) jako lokalnych ośrodków wzrostu oraz kontynuacja wsparcia infrastrukturalnego oraz przedsięwzięć podnoszących jakość oraz dostępność usług publicznych na ich obszarach, jak również wspomaganie rozwoju i modernizacji infrastruktury teleinformatycznej oraz telekomunikacyjnej. Będą one wspierane również jako obszary interwencji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego oraz w ramach prowadzonej polityki rozwoju wobec obszarów wiejskich.

¹⁶⁵ Jw.

**HARMONOGRAM USPOŁECZNIAENIA PROCESU POWSTAWANIA STRATEGII ROZWOJU GNIMY
ŁOPIENNIK GÓRNY W LATACH 2021-2027 W PERSPEKTYWIE DO ROKU 2030.**

- ▶ Uchwała Rady Gminy Łopiennik Górny o przystąpieniu do opracowania Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- ▶ Wybór wykonawcy – podpisanie umowy z ESSE Agnieszka Smreczyńska-Gąbka.
- ▶ Etap I diagnostyczny (4.08.2020-31.10.2020r.)
- ▶ Zebranie danych, ankietyzacja, warsztaty konsultacyjne z mieszkańcami (15.09.2020r., wywiady, konsultacje rozwiązywania problemów istotnych dla rozwoju gminy).
- ▶ Analiza danych i opracowanie Diagnozy Gminy Łopiennik Górny.
- ▶ Etap II dyrektywny (31.10.2020-30.11.2020r.).
- ▶ Opracowanie projektu Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- ▶ Etap III Konsultacyjny (9.12.2020-31.01.2020r.). W dniu 9.12.2020r. – Konsultacje publiczne – prezentacja do projektu Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- ▶ Etap IV Konsultacyjny (9.12.2020r. – 12.01.2021.) Konsultacje publiczne – zgłaszanie uwag do projektu Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. W dniach 13.01.2020r. – 31.01.2021r. nanoszenie uwag do projektu Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030.
- ▶ Przyjęcie Strategii Rozwoju Gminy Łopiennik Górny w latach 2021-2027 z perspektywą do roku 2030. przez Radę Gminy Łopiennik Górny.